

STRATEGIJA RAZVOJA OPĆINE NOVO SARAJEVO

(Revidirana i usklađena za period 2021-2027.
godina)

*Općina Novo Sarajevo, gradska zajednica u privlačnom ekološkom
ambijentu sa izgrađenom infrastrukturom i prepoznatljivim dinamičnim
razvojem uslova za ugodno življenje, obrazovanje, poslovanje i prosperitet
građana svih generacija.*

Sadržaj

Skraćenice	6
Ključni pojmovi.....	9
Uvod	10
Metodologija izrade Strategije	12
1. STRATEŠKA PLATFORMA	13
1.1. SOCIO-EKONOMSKA ANALIZA.....	16
1.1.1. Geografski položaj i karakteristike.....	16
1.1.1.1. Historijski aspekt razvoja Općine Novo Sarajevo	17
1.1.1.2. Prirodna obilježja i resursi.....	17
1.1.2. Demografska analiza	19
1.1.2.1. Broj stanovnika.....	19
1.1.2.2. Migracije stanovništva.....	21
1.1.3. Pregled stanja i kretanja u lokalnoj ekonomiji	22
1.1.3.1. Broj i struktura poslovnih subjekata	23
1.1.3.2. Broj i struktura obrta.....	24
1.1.3.3. Kreativna Industrija	25
1.1.3.4. Spoljnotrgovinska razmjena	26
1.1.3.5. Investicije u privredi	27
1.1.3.6. Turizam.....	27
1.1.4. Tržište rada	29
1.1.4.1. Zaposlenost.....	29
1.1.4.2. Nezaposlenost.....	30
1.1.4.3. Penzioneri	33
1.1.5. Ekonomska kretanja u kontekstu utjecaja pandemije COVID-19	34
1.1.6. Pregled stanja i kretanja u oblasti društvenog razvoja.....	35
1.1.6.1. Obrazovanje.....	35
1.1.6.1.1. Predškolsko obrazovanje	35
1.1.6.1.2. Osnovno obrazovanje	37
1.1.6.1.3. Inkluzivna nastava	38
1.1.6.1.5. Visoko obrazovanje	39
1.1.6.2. Kultura i sport.....	39
1.1.6.3. Zdravstvena zaštita	44
1.1.6.4. Socijalna zaštita	46
1.1.6.5. Stanovanje	49
1.1.6.6. Civilna zaštita	49
1.1.6.7. Sigurnost građana	51
1.1.6.8. Civilno društvo	53
1.1.7. Stanje javne infrastrukture i javnih usluga.....	56
1.1.7.1. Saobraćajna infrastruktura	56
1.1.7.2. Elektroenergetska mreža	58
1.1.7.3. Telekomunikacije, internet, RTV signal	60
1.1.7.4. Vodovodna mreža.....	61
1.1.7.5. Odvodnja otpadnih i oborinskih voda.....	61
1.1.7.6. Energetika i zgradarstvo	62
1.1.7.7. Komunalni otpad	64
1.1.7.8. Groblja.....	65
1.1.7.9. Administrativne usluge.....	66
1.1.8. Stanje okoliša	67
1.1.8.1. Kvalitet zraka.....	67
1.1.8.2. Vodni resursi	70
1.1.8.3. Stanje zemljišta.....	70

1.1.8.4. Energijska efikasnost i obnovljivi izvori energije	71
1.1.9. Upravljanje prostorom.....	72
1.1.10. Analiza budžeta	73
1.2. STRATEŠKO FOKUSIRANJE	77
1.2.1. SWOT analiza	78
1.2.2. Strateški fokusi.....	79
1.3. VIZIJA I STRATEŠKI CILJEVI RAZVOJA.....	81
2. PRIORITETI I MJERE ZA OSTVARENJE STRATEŠKIH CILJEVA.....	83
2.1. PREGLED PRIORITETA I PRIPADAJUĆIH MJERA ZA STRATEŠKI CILJ 1.....	84
2.1.1. Pregled mjera za prioritet 1.1. Uspostaviti okruženje poticajno za poslovanje.....	85
2.1.2. Pregled mjera za prioritet 1.2. Kreirati inkluzivan i održiv preduzetnički ekosistem	85
2.1.3. Pregled mjera za prioritet 1.3. Unaprijediti razvoj i promociju turizma.....	86
2.2. PREGLED PRIORITETA I PRIPADAJUĆIH MJERA ZA STRATEŠKI CILJ 2.....	86
2.2.1. Pregled mjera za prioritet 2.1. Unaprijediti ambijent za razvoj kulture i sporta	88
2.2.2. Pregled mjera za prioritet 2.2. Unaprijediti kvalitet i dostupnost obrazovanja te	88
položaja mladih	88
2.2.3. Pregled mjera za prioritet 2.3. Unaprijediti zaštitu zdravlja stanovništva i.....	89
socijalnih usluga.....	89
2.3. PREGLED PRIORITETA I PRIPADAJUĆIH MJERA ZA STRATEŠKI CILJ 3.....	90
2.3.1. Pregled mjera za prioritet 3.1. Osigurati pokrivenost planskom dokumentacijom cijelog	
područja Općine	92
2.3.2. Pregled mjera za prioritet 3.2. Uspostaviti okolinsku politiku i praćenje stanja	93
okoliša	93
2.3.4. Pregled mjera za prioritet 3.4. Unaprijediti komunalne usluge i komunalnu.....	94
infrastrukturu	94
2.3.5. Pregled mjera za prioritet 3.5. Osigurati zaštitu i upravljanje zemljištem.....	95
2.3.6. Pregled mjera za prioritet 3.6. Poboľjšati stanje javnih i zelenih površina putem.....	95
upravljanja, zaštite i korištenja.....	95
2.3.7. Pregled mjera za prioritet 3.7. Razviti i unaprijediti saobraćajnu infrastrukturu	95
2.4. PREGLED PRIORITETA I PRIPADAJUĆIH MJERA ZA STRATEŠKI CILJ 4.....	96
2.4.1. Pregled mjera za prioritet 4.1. Unaprijediti sistem planiranja i upravljanja	97
razvojem.....	97
2.4.2. Pregled mjera za prioritet 4.2. Unaprijediti javni sistem zaštite, spašavanja i	98
sigurnosti građana.....	98
3. KLJUČNI STRATEŠKI PROJEKTI.....	98
4. USKLAĐENOST SA DRUGIM RELEVANTNIM DOKUMENTIMA	101
5. INDIKATIVNI FINANSIJSKI OKVIR (PO STRATEŠKIM CILJEVIMA I MJERAMA) 104	
6. OKVIR ZA PROVOĐENJE, PRAĆENJE, IZVJEŠTAVANJE I EVALUACIJU	
STRATEGIJE.....	108
7. PRILOZI:.....	111
7.1. DETALJAN PREGLED MJERA	111
7.2. SAŽETI PREGLED STRATEGIJE RAZVOJA.....	143
7.3. OSNOV IMPLEMENTACIJE	156
7.4. DODATNI PRILOZI.....	166

Nosilac izrade: OPĆINA NOVO SARAJEVO
Načelnik: Dr. Hasan Tanović
Komisija za strateško planiranje i razvoj općine
Koordinacija: Služba za upravljanje lokalnim razvojem
Konsultant za strateško planiranje: Emir Oković

Općinski razvojni tim

1. Jasna Nikšić, koordinatorica ORT-a,
2. Adnan Hidić, predstavnik Komisije Općinskog vijeća za strateško planiranje i razvoj Općine,
3. Mirela Mandal, Općina Novo Sarajevo, član
4. Nejla Kaliman, Općina Novo Sarajevo, član
5. Dženita Mesić, Općina Novo Sarajevo, član,
6. Bulend Bišćević, Općina Novo Sarajevo, član,
7. Alen Morina, Općina Novo Sarajevo, član,
8. Jadranka Martina-Čampara, Općina Novo Sarajevo, član,
9. Erna Kućanin, Općina Novo Sarajevo, član
10. Jasmin Milić, Općina Novo Sarajevo, član
11. Harun Rizvanbegović, predstavnik Sarajevske regionalne razvojne agencije SERDA, član
12. Amela Mulać, predstavnica javnih institucija, član
13. Emina Kašmo, predstavnica javnih institucija, član
14. Denis Jamak, predstavnik privatnog sektora, član
15. Senad Bahor, predstavnik privatnog sektora, član
16. Enes Pašić, predstavnik NVO, član

Radna grupa za ekonomski razvoj

1. Alen Morina, Općinski razvojni tim - koordinator sektorske grupe za ekonomski razvoj
2. Almir Isović, Općina Novo Sarajevo, zamjenik koordinatora
3. Adnan Hidić, Općinski razvojni tim, član
4. Harun Rizvanbegović, Općinski razvojni tim, član
5. Denis Jamak, Općinski razvojni tim, član
6. Senad Bahor, Općinski razvojni tim, član
7. Zlatko Huskić, Komisija za strateško planiranje i razvoj Općine, član
8. Azra Prašović, Općina Novo Sarajevo, član
9. Medina Medić, Općina Novo Sarajevo, član
10. Nihada Pehilj, Općina Novo Sarajevo, član
11. Sejdefa Bašić, Fondacija „Mozaik“, član
12. Husein Al-Baldawi, Udruženje poslodavaca BiH, član
13. Melisa Hujić, Udruženje poslovnih žena, član

Radna grupa za društveni razvoj

1. Bulend Bišćević, Općinski razvojni tim, koordinator sektorske grupe za društveni razvoj
2. Nermina Tipura-Derivišić, Općina Novo Sarajevo, zamjenik koordinatora
3. Mirela Mandal, Općinski razvojni tim, član
4. Enes Pašić, Općinski razvojni tim, član
5. Elvedin Korora, Komisija za strateško planiranje i razvoj Općine, član
6. Aleksandra Hasečić, Općina Novo Sarajevo, član
7. Jasminka Ikanović, Općina Novo Sarajevo, član
8. Enisa Ibrahimović, Općina Novo Sarajevo, član
9. Marijela Hašimbegović, Općinsko vijeće Novo Sarajevo, član
10. Meliha Hećo, JU Kantonalni centar za socijalni rad, član
11. Belma Karkelja – Omerović, USPON, član
12. Adnan Karamehmedović, JP „ONSA“, član

13. Muhamed Sukić, Udruženje zelenih beretki, član

Radna grupa za zaštitu okoliša

1. Dženita Mesić, Općinski razvojni tim, koordinator sektorske grupe za zaštitu okoliša
2. Semra Fejzibegović, Općina Novo Sarajevo, zamjenik koordinatora
3. Faris Šehović, Komisija za strateško planiranje i razvoj Općine, član
4. Alica Kulaš, Općina Novo Sarajevo, član
5. Amar Čolaković, Općina Novo Sarajevo, član
6. Faruk Cerić, Sarajevska regionalna razvojna agencija (SERDA), član
7. Maida Haskić, Srednja škola za okoliš i drveni dizajn, član
8. Amina Akšamija, KJKP „Park“, član
9. Ahmed Busuladžić, KJKP „Vodovod i kanalizacija“, član
10. Emir Naimkadić, Elektroprivreda BiH, član
11. Sabina Cokoja, KJKP „Rad“, član
12. Edin Čelik, KJKP „Sarajevogas“, član
13. Sanela Klarić, Green Council, član

Ostali akteri koji su dali doprinos izradi Strategije

1. Nasir Nalić, UNDP,
2. Jelena Ler-Kekić, Općina Novo Sarajevo,
3. Siniša Zec, Općina Novo Sarajevo,
4. Emina Rovčanin, Općina Novo Sarajevo,
5. Maja Numić, Općina Novo Sarajevo,
6. Minela Ferić, Općina Novo Sarajevo,
7. Asima Deljanin, Općina Novo Sarajevo,
8. Nefija Vrebac, Općina Novo Sarajevo,
9. Mirjana Zec, KJKP „Vodovod i kanalizacija“,
10. Amer Mešić, KJKP „Vodovod i kanalizacija“,
11. Sanela Klarić, Green Council,
12. Faruk Čaluk, Turistička zajednica KS,
13. Elvir Hadžiahmetović, Gradska uprava Grada Sarajeva,
14. Semir Mušinović, Gradska uprava Grada Sarajeva,
15. Amer Sulejmanagić, Kantonalni zavod za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa,
16. Amra Čusto, Kantonalni zavod za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa
17. Minela Džananović, Udruženje „Dajte nam šansu“,
18. Selmir Hadžić, Udruženje defektologa, edukatora-rehabilitatora "STOL",

---

Strategija razvoja je pripremljena uz podršku Projekta integriranog lokalnog razvoja (ILDPA), koji predstavlja zajednički projekat Vlade Švicarske i Razvojnog programa Ujedinjenih nacija u Bosni i Hercegovini (UNDP).

Sadržaj Strategije razvoja, kao i nalazi prikazani u njoj, ne odražavaju nužno stavove ILDPA-a, Vlade Švicarske ili UNDP-a.

SKRAĆENICE

AQI	Indeks kvalitete zraka
APEE	Akcioni plan energetske efikasnosti
BDP	Bruto domaći proizvod
BFC	Business Friendly Certificate
BiH	Bosna i Hercegovina
CO	Ugljen monoksid
COOR	Centar za okolišno održivi razvoj – COOR
COVID-19	Corona virus disease 2019
CROA	Centar za razvoj omladinskog aktivizma
CZ	Civilna zaštita
Dipl.	Diplomirani
EE	Energetska efikasnost
EU	Europska Unija
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
GWh	Gigavatsat
ha	Hektar
HVO	Hrvatsko vijeće odbrane
I.g.d.	Istočna geografska dužina
ILDIP	Projekat integriranog lokalnog razvoja
IoT	Internet of Things
IPA	Instrument za pred pristupnu pomoć
IT	Informacione tehnologije
J	Jug
JI	Jugoistok
JP	Javno preduzeće
JU	Javna ustanova
JURA	Jedinica za upravljanje razvojem
JZ	Jugozapad

KD	Klasifikacija djelatnosti
KJKP	Kantonalno javno komunalno preduzeće
KKI	Kulturne i kreativne industrije
km	Kilometar
KM	Konvertibilna marka
km²	Kvadratni kilometar
KS	Kanton Sarajevo
KV	Kvalificirani (radnik)
kW	Kilovat
l/s	Litara u sekundi
m	Metar
m.n.v	Metara nadmorske visine
m/sec	Metara u sekundi
MIPRO	Metodologija za integrirano planiranje lokalnog razvoja
MMF	Međunarodni monetarni fond
MMSP	Mikro, malo i srednje preduzetništvo
MWh	Megavatsat
n.v	Nadmorska visina
NKV	Nekvalificirani (radnik)
NOx	Azotne okside
NSS	Niža stručna sprema
OCD	Organizacija civilnog društva
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
OOR	Odbrambeno-oslobodilački rat
ORT	Općinski razvojni tim
OŠ	Osnovna škola
PIO/MIO	Mirovinsko/Penzijsko invalidsko osiguranje
PKV	Polukvalificirani (radnik)
PM10	Čvrste čestice
PUO	Plan upravljanja otpadom

RCUO	Regionalni centar za upravljanje otpadom
RS	Republika Srpska
RTV	Radio-televizija
S	Sjever
S.g.š.	Sjeverna geografska širina
SAD	Sjedinjene Američke Države
SC	Strateški cilj
SECAP	Akcioni plan energetske i klimatske održivosti razvoja
SERDA	Sarajevska regionalna razvojna agencija
SI	Sjeveroistok
SO₂	Sumpor dioksid
SSS	Srednja stručna sprema
SZ	Sjeverozapad
t	Tona
Ts	Tarifni stavovi
Ul.	Ulica
UN	Ujedinjeni narodi
UNDP	Razvojni program Ujedinjenih nacija
UNSA	Univerzitet u Sarajevu
VIK	Vodovod i kanalizacija
VJ	Vatrogasna jedinica
VKV	Visokokvalificirani
VKV	Visokokvalificirani (radnik)
VSS	Visoka stručna sprema
VŠS	Viša stručna sprema
ZAP	Zeleni akcioni plan

Ključni pojmovi

Strateška platforma

Temeljni dio integrirane strategije razvoja Općine Novo Sarajevo, kojim se usmjerava dugoročni razvoj cijele teritorije Općine. Strateška platforma, na bazi sveobuhvatne situacione analize, definira strateške fokuse, viziju i strateške ciljeve i prioritete razvoja Općine za planski period.

Situaciona analiza

U okviru integrirane strategije razvoja Općine Novo Sarajevo, obuhvata sve važne aspekte života i razvoja teritorije Općine i predstavlja glavnu podlogu koja se koristi pri kreiranju strateške platforme, odnosno razvojne vizije, strateških ciljeva i prioriteta, kao i programskog dijela integrirane strategije razvoja Općine.

Strateško fokusiranje

Usmjeravanje razvojnih pravaca na potencijale koji su razvojno najperspektivniji i probleme koji su najkritičniji, osiguravajući da se oskudni resursi iskoriste na najučinkovitiji način.

Vizija razvoja

Slika ili nacrt budućnosti, odnosno zajednička perspektiva aktera o tome kakvu zajednicu žele izgraditi u narednom dugoročnom periodu.

Strateški cilj

Proizlazi iz vizije razvoja i definiranih strateških fokusa. Strateški cilj predstavlja ono što se želi postići u datom planskom periodu, odnosno predstavlja oblast unutar koje postoji nužnost djelovanja.

Prioritet

Označava ključna polja i smjerove djelovanja za postizanje strateškog cilja u okviru strategije razvoja Općine.

Mjera

Predstavlja skup aktivnosti/programa/projekata kojima se želi fokusirano djelovati za poboljšanje situacije na nekom užem razvojnom području ili unutar uže grupe krajnjih korisnika u datom periodu. Mjera definira probleme/potrebe na nekom užem razvojnom području ili unutar uže grupe krajnjih korisnika, utvrđuje skup aktivnosti kojima će se ciljano djelovati, mjerljive rezultate i indikatore, vremenski okvir, nosioce odgovornosti i finansijski okvir sa projekcijom izvora finansiranja.

Projekat

Sredstvo organiziranja međusobno povezanih aktivnosti u redosljed kako bi se ostvarili unaprijed zadani ciljevi u određenom vremenskom razdoblju i finansijskom okviru, uz jasno definirane odgovornosti provedbe.

Akcioni plan

Definira mjere, programe/projekte i aktivnosti u implementaciji strateških dokumenata, njihov finansijski okvir i izvore finansiranja u trogodišnjem periodu, prema principu 1+2. Standardni je element svih strateških dokumenata koji omogućava integraciju predviđenih prioriteta sa budžetom i programom javnih investicija s jedne strane, te predstavlja podlogu za izradu trogodišnjih i godišnjih planova rada kantonalnih institucija s druge strane.

Indikator

Označava vrstu i stepen promjena koje se neposredno ostvaruju kroz realizaciju mjera, programa i projekata, a služi kao kvalitativni i kvantitativni pokazatelj nivoa ostvarivanja utvrđenih ciljeva razvoja.

Monitoring

Sistematično i kontinuirano sakupljanje, analiziranje i korištenje podataka i indikatora u svrhu

mjerjenja napretka ostvarivanja postavljenih ciljeva/mjera/programa/projekata i napretka u korištenju dodijeljenih sredstava i preduzimanja odgovarajućih mjera s ciljem eventualnih korekcija.

UVOD

Zakonom o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u Federaciji Bosne i Hercegovine („Sl. novine FBiH“, broj 32/17 - u daljem tekstu: Zakon) i Uredbom o izradi strateških dokumenata u Federaciji Bosne i Hercegovine („Sl. novine FBiH“, broj 74/19 - u daljem tekstu: Uredba) uspostavljen je novi normativno-pravni okvir i metodologija razvojnog planiranja i upravljanja razvojem u Federaciji Bosne i Hercegovine, kantonima i jedinicama lokalne samouprave. Do usvajanja pomenutog normativno-pravnog okvira, razvojno planiranje u Općini Novo Sarajevo je poduzimano na principima planiranja usklađenim sa MIPRO metodologijom.

S obzirom da je Strategija razvoja Općine Novo Sarajevo 2014-2023. (revidirana za period 2019-2023.) podrazumijevala proces izrade vođen prema principima planiranja po MIPRO metodologiji, stupanjem na snagu novog normativno-pravnog okvira razvojnog planiranja ukazala se potreba usklađivanja i revidiranja strateškog dokumenta. Načelnik Općine Novo Sarajevo donio je Odluku o pokretanju procesa izrade strateškog planiranja Općine Novo Sarajevo broj: 06-19-1459/21 od 24.02.2021. godine, kojom je pokrenut proces izrade Strategije razvoja Općine Novo Sarajevo za period 2021-2027. godina (u daljem tekstu: Strategija razvoja Općine Novo Sarajevo), odnosno revidiranja i reprogramiranja postojeće Strategije.

Strategija razvoja Općine Novo Sarajevo je integrirani, multisektorski strateški dokument koji definira javne politike, usmjerava razvoj teritorije i zacrtanim strateškim ciljevima i prioritetima predstavlja putokaz za sveukupni društveni razvoj. Strategijom razvoja Općine Novo Sarajevo se utvrđuju ciljevi i prioriteti razvoja, način njihovog ostvarivanja, finansijski i institucionalni okvir za provedbu, praćenje, evaluaciju i izvještavanje.

Strategijom razvoja utvrđuju se ciljevi i prioriteti razvoja Općine Novo Sarajevo, način njihovog ostvarivanja, finansiranja i institucionalni okvir za implementaciju, monitoring, evaluaciju i izvještavanje. Strategija razvoja uvažava prioritete prostornog razvoja i razvojne pravce definisane u strateškim dokumentima Kantona Sarajevo i Federacije BiH, Bosne i Hercegovine, kao i u dokumentima relevantnim za proces evropskih integracija i drugim relevantnim dokumentima. Institucionalni okvir izrade strategije je usklađen sa relevantnim zakonom i uredbama o razvojnom planiranju i upravljanju.

Nosilac izrade Strategije razvoja je Općinski načelnik. Općinski načelnik je posebnim Rješenjem imenovao Općinski razvojni tim (ORT), kao operativno i koordinaciono tijelo za izradu Strategije razvoja Općine Novo Sarajevo, odnosno za vođenje participatornog procesa izrade strateškog dokumenta zasnovanog na principima održivog razvoja, socijalne uključenosti i metodologijom utvrđenom novim normativno-pravnim okvirom razvojnog planiranja.

Rješenjem Načelnika Općine broj: 06-19-2841/21 od 03.09.2021. godine, uspostavljene su sektorske radne grupe. Proces izrade Strategije razvoja Općine Novo Sarajevo u svim fazama karakterisalo je ostvarivanje zakonskih principa razvojnog planiranja koji obuhvataju: otvoreni metod koordinacije, ravnopravnost spolova i jednake mogućnosti za sve građane, vertikalna i horizontalna koordinacija, partnerstvo, javnost i transparentnost u procesu razvojnog planiranja.

U sklopu ostvarivanja zakonskih okvira razvojnog planiranja kroz fazu revidiranja i prilagođavanja strateške platforme potvrđena je aktuelnost utvrđene vizije razvoja zasnovane na specifičnostima Općine Novo Sarajevo.

VIZIJA OPĆINE NOVO SARAJEVO

Gradska zajednica u privlačnom ekološkom ambijentu sa izgrađenom infrastrukturom i prepoznatljivim dinamičnim razvojem uslova za ugodno življenje, obrazovanje, poslovanje i prosperitet građana svih generacija.

SC 1. Unaprijeđeno efikasno upravljanje lokalnim ekonomskim razvojem

SC 2. Unaprijeđeni uslovi za kvalitetan i inkluzivan društveni razvoj

SC 3. Unaprijeđen urbani razvoj, komunalna infrastruktura i zaštita okoliša

SC 4. Efikasan, odgovoran i transparentan javni sektor

Ostvarivanje vizije razvoja Općine Novo Sarajevo podrazumijeva uspostavu mehanizama u okviru čega su definirana četiri relevantna strateška cilja koja osiguravaju sinergijske efekte između ekonomije, okoliša, društva i javne uprave, istovremeno vodeći računa o nadležnostima utvrđenim kroz principe lokalne samouprave u FBiH. Strateški ciljevi su ujedno osnova za utvrđivanje prioriteta i mjera i dalje korake razvojnog planiranja i upravljanja razvojem u Općini.

Proces izrade Strategije razvoja Općine Novo Sarajevo u svim fazama je usmjeravan i obezbijedio je usklađenost sa drugim relevantnim strateškim dokumentima, prije svega Strategijom razvoja Federacije Bosne i Hercegovine 2021-2027. godina i Strategijom razvoja Kantona Sarajevo 2021-2027. godina. Pored koordinacije i usaglašavanja razvojnih prioriteta i politika u odnosu na pomenuti strateški okvir, Strategija razvoja Općine Novo Sarajevo istovremeno u značajnom obimu odražava i globalno prihvaćene ciljeve održivog razvoja utvrđene kroz Okvir za implementaciju ciljeva održivog razvoja za BiH. Izradu Strategije razvoja Općine Novo Sarajevo za period 2021-2027. godina karakterisala je pojava i negativnih efekata utjecaja pandemije COVID-19, što je relevantno u procesima razvojnog planiranja.

Metodologija izrade Strategije

Uredbom o izradi strateških dokumenata u Federaciji BiH ("Službene novine Federacije BiH", broj 74/19) je propisana metodologija izrade strateških dokumenata, institucionalni okvir za izradu i donošenje strategija razvoja jedinica lokalne samouprave. Odlukom o pokretanju procesa izrade strateškog planiranja Općine Novo Sarajevo za period 2021-2027. godina, određeno je da proces podrazumijeva usklađivanje i prilagođavanje: perioda važenja Strategije razvoja Općine Novo Sarajevo sa novim planskim ciklusom; terminologije Strategije sa terminologijom normativno-pravnog okvira; strateške platforme sa novim metodološkim pristupom i kontekstom u mjeri u kojoj je relevantno; programskog dijela Strategije razvoja Općine Novo Sarajevo sa novim metodološkim pristupom.

Izrada Strategije razvoja Općine Novo Sarajevo (revidirana i prilagođena) je prošla kroz naznačene procese i faze počevši od revidiranja i prilagođavanja strateške platforme i situacione analize, zatim prilagođavanja strateških ciljeva, prioriteta i mjera, identifikacije strateških projekata, provjere međusobne usklađenosti strateških dokumenata, revidiranja i usklađivanja indikativnog finansijskog okvira za implementaciju, definiranja načina implementacije, praćenja, izvještavanja i evaluacije, do zadnje faze koja podrazumijeva usvajanje strateškog dokumenta.

Značajnu podlogu procesu pružila je Strategija razvoja Općine Novo Sarajevo za period 2014-2023. godina (revidirana za period 2019-2023), Srednjoročna evaluacija Strategije razvoja Općine Novo Sarajevo (2018), analiza postojećih relevantnih strateških dokumenata i dostupni podaci na nivou Općine. Na bazi pomenutih podloga, prikupljenih ažurnih podataka i provedenih konsultacija utvrđen je Nacrt Strategije razvoja Općine Novo Sarajevo kao osnova koja je prošla daljnju proceduru do faze

usvajanja od strane Općinskog vijeća. U postupku izrade i usvajanja provedene su javne konsultacije u kojima su učešće uzeli socio-ekonomski partneri, vijećnici i zaduženi općinski službenici. U cilju razmatranja revidiranih i usklađenih nalaza socio-ekonomske analize, strateške platforme, prioriteta i mjera kao i razmatranje utvrđenog nacrt održani su radno-konsultativni sastanci.

Općinski razvojni tim (ORT) zadužen za operativno vođenje svih faza izrade dokumenta je vodio procese izrade, poštujući principe razvojnog planiranja i upravljanja razvojem iz člana 4. Zakona. U procesu izrade uspostavljene su tematske radne grupe koje su dale doprinos izradi dokumenta, prije svega u fazi programiranja. Ekspertnu i finansijsku podršku procesu pružio je Projekat integriranog lokalnog razvoja (ILDPA), zajednički projekat Razvojnog programa Ujedinjenih nacija u Bosni i Hercegovini (UNDP BiH) i Švicarske Vlade.

Bitno je napomenuti da su tokom izrade Strategije, konsultacije s javnošću organizovane nakon izrađene Strateške platforme, a zatim i nakon što je izrađen Nacrt Strategije razvoja, i to u trajanju od 30 dana. Nacrt Strategije objavljen je na web stranici Općine Novo Sarajevo 06.12.2021. godine, i na isti je ukupno pristiglo 29 komentara, prijedloga i sugestija, koje je obradila Služba za upravljanje lokalnim razvojem, a zatim sačinila Izvještaj o rezultatima javne rasprave. Prihvaćeni komentari, prijedlozi i sugestije su zatim ugrađeni u finalni tekst Strategije, koji je prezentiran Općinskom razvojnog timu i Komisiji za strateško planiranje i razvoj Općine, te je usaglašeno da izrađeni materijal bude finalni, koji će biti upućen u dalju proceduru usvajanja.

Strategija razvoja Općine Novo Sarajevo za period 2021-2027. godina (usklađena i revidirana) je kreirana i sadrži sve elemente metodologije utvrđene normativno-pravnim okvirom u Federaciji BiH. Na bazi usklađenosti sa širim strateškim okvirom Općina Novo Sarajevo je u svojim strateškim opredjeljenjima dio ukupnog procesa razvoja u BiH. Konačno, revidirani su strateški ciljevi, prioriteti i mjere što ukupno predstavlja osnovu za daljnji proces implementacije i primjene normativnog okvira razvojnog planiranja.

1. STRATEŠKA PLATFORMA

Nadležnosti i teritorijalno ustrojstvo Općine Novo Sarajevo

Općina Novo Sarajevo je jedinica lokalne samouprave koja u skladu sa Zakonom o lokalnoj samoupravi FBiH ima pravo baviti se svim pitanjima od lokalnog značaja koja nisu isključena iz njene nadležnosti, niti dodijeljena u nadležnost neke druge vlasti na osnovu ustava i zakona. Ona je samostalna u odlučivanju o pitanjima iz vlastitih nadležnosti, koje ne mogu biti ograničene ili uskraćene od federalnih ili kantonalnih vlasti, osim u slučajevima i u okvirima utvrđenim ustavom i zakonom.

U vlastitu nadležnost Općine, u skladu sa zakonom, spadaju poslovi kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, a što se naročito odnosi na sljedeće poslove:

- osiguranje i zaštita ljudskih prava i osnovnih sloboda, u skladu sa ustavom i zakonom;
- donošenje budžeta Općine;
- donošenje programa i planova razvoja Općine i stvaranje uvjeta za privredni razvoj i zapošljavanje;
- utvrđivanje i provođenje politike uređenja prostora i zaštite čovjekove okoline;
- utvrđivanje i provođenje urbanističko-stambene politike i donošenje programa stambene i druge izgradnje;
- utvrđivanje politike korištenja i utvrđivanje visine naknada za korištenje javnih dobara;
- utvrđivanje i vođenje politike raspolaganja, korištenja i upravljanja građevinskim zemljištem;
- utvrđivanje politike upravljanja i raspolaganja imovinom Općine;
- utvrđivanje politike upravljanja prirodnim resursima Općine i raspodjele sredstava ostvarenih na osnovu njihovog korištenja;
- upravljanje, finansiranje i unaprijeđenje djelatnosti i objekata lokalne komunalne

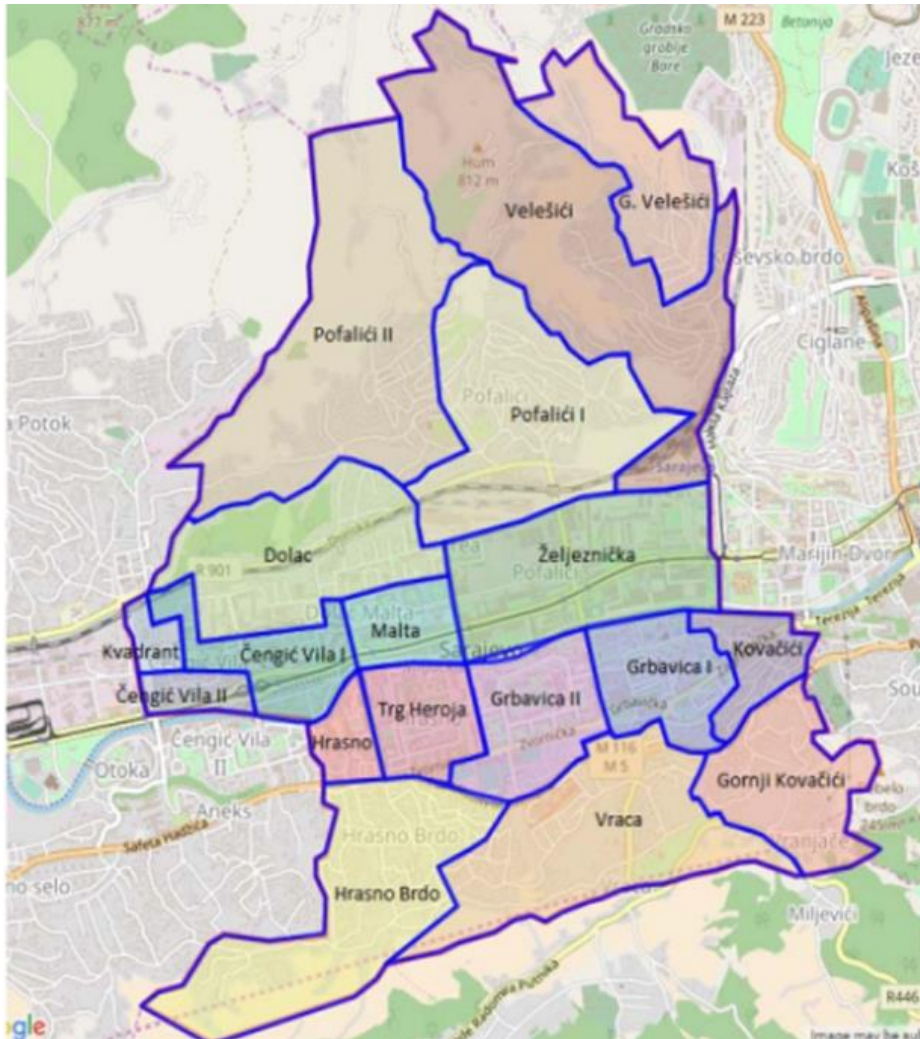
- infrastrukture;
- osnivanje, upravljanje, unaprijeđenje i finansiranje ustanova i izgradnja objekata za zadovoljavanje potreba stanovništva u oblasti kulture i sporta;
  - analiza stanja javnog reda i mira, sigurnosti ljudi i imovine, te predlaganje mjera nadležnim organima za ova pitanja;
  - analiziranje rada ustanova i kvaliteta usluga u djelatnosti zdravstva, socijalne zaštite, obrazovanja, kulture i sporta, te osiguranje finansijskih sredstava za unaprijeđenje njihovog rada i kvaliteta usluga, u skladu sa potrebama stanovništva i mogućnostima Općine;
  - organiziranje, provođenje i odgovornost za mjere zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih ili drugih nesreća, u okviru sistema zaštite i spašavanja, u skladu sa zakonom;
  - uspostavljanje i vršenje inspekcijuskog nadzora nad izvršavanjem propisa iz nadležnosti Općine;
  - donošenje propisa o porezima, naknadama, doprinosima i taksama, iz nadležnosti Općine;
  - raspisivanje referendumu za područje Općine;
  - raspisivanje javnog zajma i odlučivanje o zaduženju Općine;
  - preduzimanje mjera za osiguranje higijene i zdravlja;
  - osiguravanje uvjeta rada lokalnih radio i TV stanica, u skladu sa zakonom;
  - osiguravanje i vođenje evidencija o ličnim stanjima građana i biračkih spiskova;
  - obavljanje poslova iz oblasti premjera i katastra zemljišta i evidencija o nekretninama;
  - organiziranje efikasne lokalne uprave, prilagođene lokalnim potrebama;
  - uspostavljanje organizacije mjesne samouprave;
  - zaštita životinja.

Mjesna samouprava u jedinici lokalne samouprave ostvaruje se u mjesnoj zajednici, kao obaveznom obliku mjesne samouprave koju osniva Općinsko vijeće, u skladu sa Statutom Općine i može biti osnovana za jedno naseljeno mjesto, više međusobno uvezanih, manje naseljenih mjesta ili za veći dio naselja koji u odnosu na ostale dijelove naselja čini cjelinu.

Građani u mjesnoj zajednici putem organa mjesne zajednice, odlučuju o poslovima značajnim za život i rad na području mjesne zajednice.

Na području općine Novo Sarajevo djeluje 18 (osamnaest) mjesnih zajednica. Prostorije mjesnih zajednica su, uglavnom, uslovne za rad i opremljene tehničkom opremom, koja omogućava neometano poslovanje, a time i lakši pristup servisima javnih usluga za građane.

Teritorijalni obuhvat mjesnih zajednica na području općine Novo Sarajevo može vidjeti na slici niže.

Slika 1. Mjesne zajednice Općine Novo Sarajevo

Unutrašnja organizacija općinskog organa javne uprave uređena je Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji.

U Općini Novo Sarajevo djeluje 16 službi, kako slijedi:

1. Služba za poslove Kabineta Općinskog načelnika,
2. Služba za poslove Općinskog vijeća i lokalnu samoupravu,
3. Ured za internu reviziju,
4. Služba za inspeksijske poslove,
5. Služba za privredu, budžet i finansije,
6. Služba za upravljanje lokalnim razvojem,
7. Služba za imovinsko – pravne i geodetske poslove i katastar nekretnina,
8. Služba za oblast prostornog uređenja i urbanizma,
9. Služba za investicije i zaštitu okoliša,
10. Služba za komunalne i stambene poslove i saobraćaj,
11. Služba za opću upravu,
12. Služba za civilnu zaštitu,
13. Služba za zajedničke poslove,
14. Služba za boračko - invalidsku zaštitu,
15. Služba za socijalna pitanja, zdravstvo, izbjeglice i raseljena lica,

16. Služba za obrazovanje, kulturu i sport.

Sve svoje nadležnosti Općina obavlja putem naprijed navedenih službi.

1.1. SOCIO-EKONOMSKA ANALIZA

1.1.1. Geografski položaj i karakteristike

Općina Novo Sarajevo je jedna od devet općina Kantona Sarajevo sa površinom od 9,9 km² koja je prostorno smještena u centralni dio „sarajevskog polja“. Do 1992. godine, Općina je zauzimala površinu od 47,15 km², što znači da sada 79% prijeratne teritorije pripada entitetu RS. U Kantonu Sarajevo graniči na istoku sa Općinom Centar, na zapadu sa Općinom Novi Grad, na sjeveru sa općinama Centar i Vogošćom, a na jugu sa entitetom RS. Općina Novo Sarajevo je smještena između 43°45'20" i 43°50'39,5" sjeverne geografske širine, te između 18°17'55,6" i 18°23'18,8" istočne geografske dužine. Rastojanje između najsjevernije tačke Općine i najjužnije iznosi 4,5 km, a između zapadne i istočne tačke dužina je 3,75 km. Općina Novo Sarajevo je najgušće naseljena Općina u BiH sa preko 6.470 stanovnika/km².

Kroz teritoriju Općine i to njen centralni dio prolazi saobraćajnica od interesa za Federaciju BiH i to Sarajevo-Ilidža-Mostar. Također kroz teritoriju Općine prolaze i dvije najfrekventnije i najznačajnije saobraćajnice i to Sjeverna i Južna longitudinala, od kojih je Sjeverna djelimično izgrađena. Na području Općine smještena je glavna željeznička i autobuska stanica, a međunarodni aerodrom je udaljen cca 6 km.

Slika 2. Mapa Kantona Sarajevo

Prostor Općine Novo Sarajevo karakterišu dva klimatska tipa. Do 600 m nadmorske visine zastupljena je kontinentalna klima, dok se iznad te visine izdvaja kontinentalno-planinski tip klime. Općina Novo Sarajevo je dio Grada Sarajevo koji je smješten u uskoj kotlini rijeke Miljacke, što mu daje posebne

klimatske karakteristike, koje se često značajno razlikuju od klime šireg prostora. Zbog vertikalne razuđenosti reljefa u Sarajevu se mogu izdvojiti padinski i kotlinski dio grada što dovodi do modifikacije klime i pojave mikroklike pojedinih dijelova grada. Ovakav morfološki sklop terena uzrokuje smanjen intenzitet i učestalost vjetrova, a samim tim i na prirodnu ventilaciju, stvaranje jezera hladnog zraka, inverziju temperature, pojavu toplotnog otoka u užem dijelu grada i pojavu lokalnih vjetrova. Pored navedenog, zimski period karakteriše pojava magle i aerozagađenja.

Prosječna godišnja temperatura je 9,5°C. Najhladniji mjesec je januar sa prosječnom temperaturom-1,3°C, a najtopliji je juli sa srednjom temperaturom od 19,1°C. Prosječna vrijednost relativne vlažnosti iznosi 72%, a najveći prosjek srednjih mjesečnih vrijednosti imaju mjeseci decembar (82%) i januar (81%), dok su najmanje prosječne vrijednosti u aprilu i avgustu (65%). Raspodjela zračnih strujanja je u velikoj mjeri uvjetovana reljefom, tako da u Sarajevu prevladavaju istočni (17%) i zapadni (14,6%) vjetrovi, što je svakako u vezi sa otvorenošću sarajevske kotline u smjeru istok-zapad. Vrlo jaki vjetrovi su rijetka pojava, a prosječna brzina vjetra iznosi 2,8m/sec.

1.1.1.1. Historijski aspekt razvoja Općine Novo Sarajevo

Odmah poslije Drugog svjetskog rata, teritorij Grada Sarajeva podijeljen je na četiri reiona. Četvrtom rejonu pripadalo je područje današnje Općine Novo Sarajevo. Godine 1952. formiraju se općine užeg i šireg područja grada. Općina Dolac (Novo Sarajevo), Ilidža i Vogošća predstavljale su šire područje Grada Sarajeva. Godine 1955. uvodi se komunalni sistem, kada se prvi put i zvanično spominje Općina Novo Sarajevo.

Period nakon Drugog svjetskog rata karakteriše intenzivna izgradnja i privredni razvoj što je Općinu Novo Sarajevo pozicioniralo kao jednu od najrazvijenijih općina u Bosni i Hercegovini. Pokazatelj razvijenosti između ostalog bila je činjenica da je preko 40% uposlenih bilo zastupljeno u oblasti industrije.

U ratnom periodu tokom opsade Sarajeva (1992-1995) Općina Novo Sarajevo je pretrpila značajne gubitke u stanovništvu, devastiran je veliki broj stambenih i privrednih objekata. Od 1996. godine, sa obnovom Grada, počeo je proces intenzivne obnove i nove gradnje na području Općine, sa intencijom stvaranja i izgradnje moderne urbane općine.

1.1.1.2. Prirodna obilježja i resursi

Najniža tačka nadmorske visine u Općini Novo Sarajevo je prostor Čengić Vile 519 m i pripada nizijskom rejonu (do 550 m.n.v.). Na nadmorskoj visini od 550-700 m.n.v. teren pripada brdskom rejonu, a n.v. iznad 700 m pripada planinskom rejonu. Prosječna nadmorska visina Općine je 667 m.n.v.

Planinski rejon se prostire na sjevernom dijelu Općine gdje se nalazi brdo Hum sa nadmorskom visinom od 816 m. U ovom dijelu Općine nalaze se Gornji Pofalići, Gornji i Donji Velešići. Planinski rejon se sa tog dijela postepeno spušta prema dolini rijeke Miljacke preko brdskog i padinskog dijela općine gdje su formirana naselja, padinska naselja Donjih Pofalića i Gornjih i Donjih Velešića. Nizijski dio Općine smješten je na aluvijalnim naslagama rijeke Miljacke. To je centralni dio Općine i Grada Sarajeva sa prosječnom nadmorskom visinom od 519 m.n.v. gdje su smještena naselja Dolac, Malta, Čengić Vila I i II, Kvadrant, Željeznička, Kovačići, Grbavica I i II, Hrasno. Odatle se teren naglo diže prema padinskim naseljima Hrasnog brda, Vraca i Gornjih Kovačića.

Prostor Općine se odlikuje vertikalnim profilom, čije se visinske kote kreću od 519 m.n.v. (Čengić Vila) do 816 m.n.v (kota Hum).

Nagibi terena Općine Novo Sarajevo (izraženi u %), kreću se u sljedećim procentima:

0-10%.....	40,7%
10-20%.....	18,9%

20-30%.....	20,4%
30-40%.....	13,2%
40-50%.....	5,0%
> 50%.....	1,8%
0-45%.....	96,4%
> 45%.....	3,6%.

Prema gore navedenim nagibima terena i zastupljenošću teritorije Općine u procentima, vidi se da je veliki procenat korisne teritorije koja daje mogućnost planiranja terena za razne vidove proizvodnje, naselja, saobraćajnica, svih inženjersko-građevinskih radova i dr. Na ravne dijelove Općine Novo Sarajevo otpada 25,1%, na istočne ekspozicije otpada 7,6%, na južne (JI, J, JZ) 32,4%, na zapadne 9,5% i sjeverne (SZ, S, SI) otpada 25,4% teritorije Općine.

Na području općine Novo Sarajevo slabo je razvijena površinska hidrografija. Vodne resurse čini samo jedna rijeka, rijeka Miljacka, koja gravitira prema rijeci Bosni, koja pripada crnomorskom slivu – porječju rijeke Save. Rijeka Miljacka spada u bujične vodotoke sa srednjim godišnjim protjecajem od 5,7 m/s. Njeni minimalni protjecaji su uvećani neprečišćenim otpadnim vodama, koje se direktno ispuštaju u vodotok uzvodno i sukcesivno kroz mnogobrojne ispuste u Sarajevu, što je neminovno uzrokovalo značajnu degradaciju kvaliteta vode.

Značajnih izvorišta na području Općine nema izuzev manjeg vodozahvata u Gornjim Kovačićima koji služi za vodosnadbijevanje. Nalazi se u vodozaštitnoj zoni. Što se tiče podzemnih voda, iste se akumuliraju i otječu iz granularne aluvijalne akumulacije u području Sarajevskog polja, koje su izgrađene od šljunka, pijeska i gline. Odlikuju se dobrom nosivošću i malim slijeganjima.

Na području Općine utvrđeno je prisustvo raznovrsnih tvorevina mezozoika i kenozoika. Tvorevine mezozoika grade trijasko i jursko-kredne naslage. Trijasko naslage izgrađene su od krečnjaka, pješčara i dolomita. Grade stabilne terene i to su vodopropusne stijene postojanih fizičko-mehaničkih svojstava. Jursko-kredne naslage su izgrađene od naslaga fliša, lapora, pješčara i glinaca. To su stijene promjenljivih fizičko-mehaničkih svojstava gdje je izraženo površinsko raspadanje. Grade stabilne do uslovno stabilne terene. Zauzimaju uglavnom sjeverne dijelove Općine.

Kenozojske tvorevine grade miocenske i kvartarne naslage sarajevske depresije uz riječne tokove. Miocenske naslage su predstavljene neogenim sedimentima gline, lapora i pijeskova (Gornji Velešići, Pofalići). Ovi tereni uglavnom grade uslovno stabilne i nestabilne terene gdje su klizišta dosta česta pojava. Na prostoru općine Novo Sarajevo ima preko 100 registrovanih klizišta, umirenih i saniranih klizišta formiranih na eluvijalno-deluvijalnom pokrivaču na padinskim dijelovima Općine. Kvartne naslage se prostiru kao aluvijalni nanosi u dolini rijeke Miljacke. Izgrađene su od šljunka, pijeska i gline, te grade stabilne terene.

Zaključak

Klima je kontinentalna sa specifičnostima kotlinskog karaktera. Temperature zraka su neujednačene sa značajnim razlikama maksimalnih i minimalnih vrijednosti. Pomenute temperaturne razlike upućuju na potrebu fokusiranja na mjere energijske efikasnosti kojima se mogu ostvariti višestruki rezultati uključujući i klimatske utjecaje. Nameće se potreba izrade planskih dokumenata održivog energetskog i klimatskog razvoja općine.

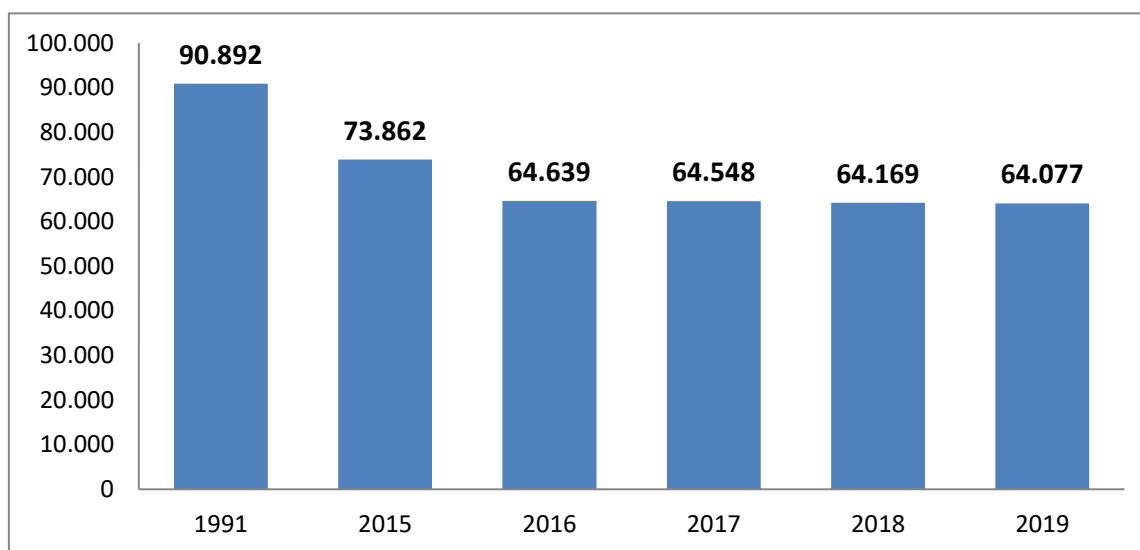
Analizom nagiba terena vidi se da 3,6% prostora općine otpada na nagibe terena preko 45%, a 96,4% prostora općine na nagibe terena do 45%, što predstavlja najpovoljniji teren za prostorni razvoj. Ravni dijelovi općine zauzimaju 40,7% površine. Padinski dijelovi općine pokazuju nestabilnost terena i pojavu klizišta, a uzrok je, pored konfiguracije terena, najvećim dijelom neplanska gradnja objekata, podzemne vode i neispravna vodovodna i kanalizaciona infrastruktura. Međutim, ukupna površina teritorije općine je mala, što predstavlja ograničavajući faktor razvoju općine. Općina Novo Sarajevo je najgušće naseljena općina u BiH sa preko 6.472 stanovnika/km². Povoljan geografski položaj, dobra saobraćajna povezanost sa drugim regijama i administrativna pripadnost glavnom gradu BiH daju značajnu prednost Općini Novo Sarajevo kada je u pitanju povoljnost teritorije za

investicije i razvoj. Geografske i druge prednosti Općine upućuju na razvijanje i unapređenje prostora stanogradnje, širenje i poboljšanje infrastrukture Općine.

1.1.2. Demografska analiza

1.1.2.1 Broj stanovnika

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku u Općini Novo Sarajevo, zaključno sa 2019. godinom, živi 64.077 stanovnika, što je za 29,51% manje u odnosu na 1991. godinu i 13,25% manje u odnosu na 2015. godinu. Gustina naseljenosti iznosi 6.472 st/km² što Općinu Novo Sarajevo stavlja na prvo mjesto u Federaciji BiH i za skoro dvadeset puta (19,89) ima veću gustinu naseljenosti u odnosu na prosječnu gustinu naseljenosti u Kantonu Sarajevo. U posljednjih 5 godina broj stanovnika je u blagom padu i trend smanjenja broja stanovnika je ublažen u odnosu na period prije 2015. godine.

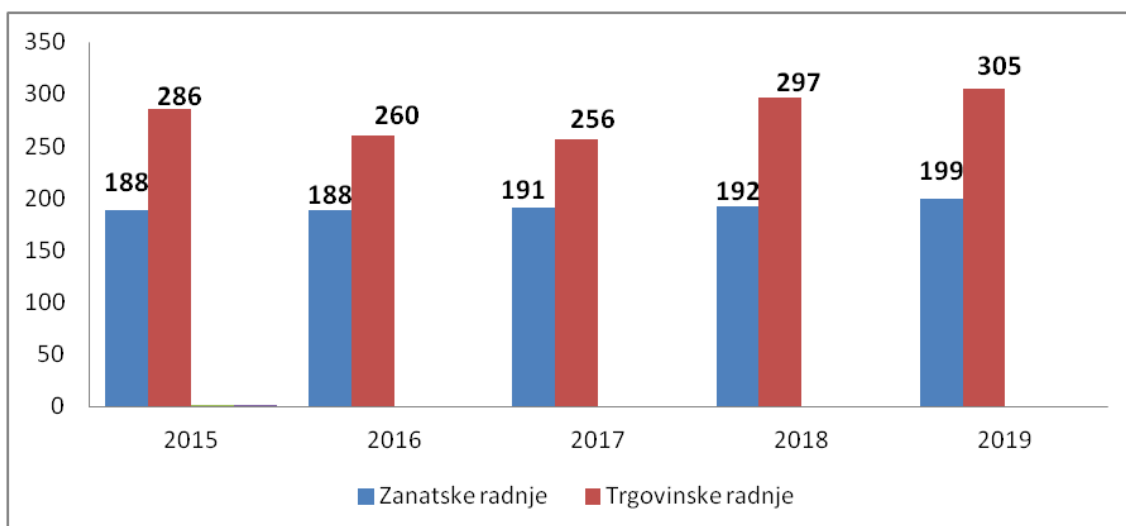

Grafikon 1. Broj stanovnika Općine Novo Sarajevo u periodu 2015-2019. godina

Izvor: Federalni zavod za statistiku

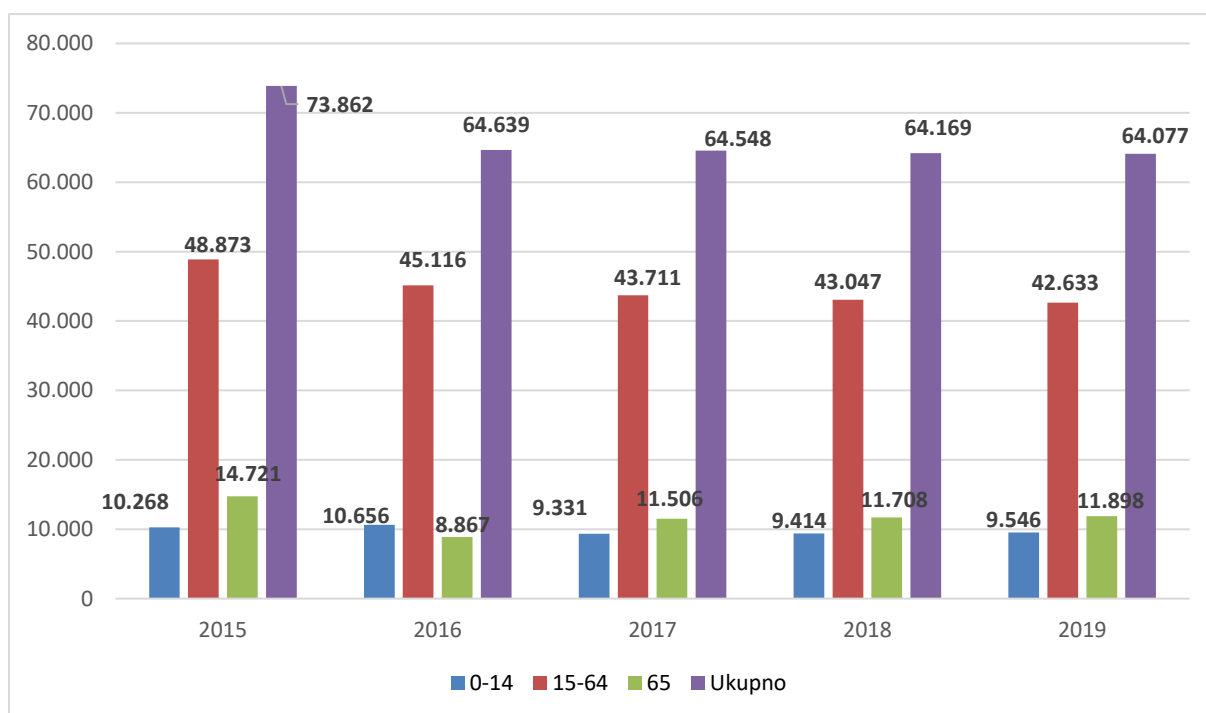
U 2019. godini u Općini Novo Sarajevo je, prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, zabilježena negativna stopa prirodnog priraštaja sa iznosom -2,6 promila, što je znatno nepovoljnije u odnosu na stopu prirodnog priraštaja u Kantonu Sarajevo koja iznosi -0,2 promila. Stopa mortaliteta od 11,8 promila na području općine Novo Sarajevo je također veća u odnosu na Kantonalni prosjek od 10,5 promila u 2019. godini.

Može se zaključiti da je stanje prirodnog priraštaja na području Općine u 2019. godini nešto nepovoljnije u odnosu na 2015. godinu kada je stopa prirodnog priraštaja bila -0,98 promila, što je pokazatelj određenog zastoja u doseljavanju mlađeg i radno sposobnog stanovništva. Sa druge strane, prisutan je odlazak stanovništva i porodica izazvanih ekonomskim migracijama prema evropskim zemljama.

Grafikon 2. Broj umrlih i rođenih u periodu 2015-2019. godina
Izvor: Federalni zavod za statistiku

Prema strukturi, populacija stanovništva mlađeg od 15 godina starosti u 2019. godini čini 14,89% stanovništva. Grupa stanovnika čija je starost 15-64 godine (radno-sposobno stanovništvo) je zastupljena u procentu od 66,53%, dok populacija stanovništva preko 65 godina čini 18,56%.

Grafikon 3. Starosna struktura stanovništva 2015-2019. godina
Izvor: Federalni zavod za statistiku

Prema podacima u 2019. godini, procenat populacije mlađe od 14 godina je za 7,04% manji u odnosu na 2015. godinu, ali je također primjetno da je u posljednje tri posmatrane godine (2017-2019) prisutan blagi rast broja ove populacije.

Broj stanovništva ove starosne dobi je izuzetno značajan i utiče na broj obdaništa i osnovnih škola, pedijatar i doktora, broj i vrstu sportskih društava koja imaju omladinske pogone, broj rekreacionih sportskih terena, broj i vrstu kulturnih i zabavnih objekata, učešće lokalne vlasti i nevladinog sektora u promociji, zaštiti i edukaciji mladih, saobraćajnu infrastrukturu i zaštitu pješaka. Istovremeno, podaci ukazuju na potrebu razvijanja pronatalitetnih mjera kojima se doprinosi povećanju broja ove i ukupne

populacije općine.

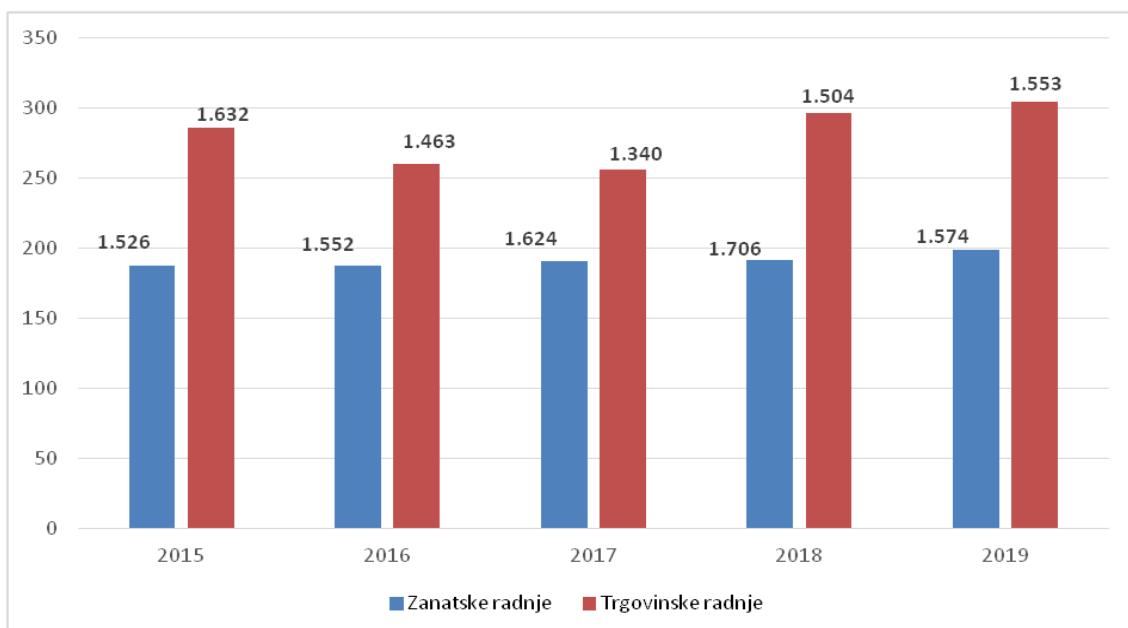
Broj radno-sposobnog stanovništva (15-64) je u konstantnom padu, ali je ipak uočljiva činjenica da procenat zastupljenosti u strukturi stanovništva od 66,53% predstavlja povoljnost u smislu kvalitetne baze budućeg razvoja općine. Kvalitetno razvijenim mjerama, potencijal stanovništva ove starosne strukture značajno može doprinijeti razvojnim tendencijama.

U strukturi stanovništva starosne dobi preko 65 godina, u odnosu na 2015. godinu, prisutno je smanjenje od 19,18%. Istovremeno, ako posmatramo period 2016-2019. godina, prisutno je konstantno blago povećanje ove populacije. Možemo zaključiti da pored početnog pada starosti populacije dolazi do rasta starosti stanovništva, što je u svakom slučaju nepovoljan podatak. Sa druge strane, ovo predstavlja pokazatelj potrebe razvoja politika usmjerenih na poboljšanja životnog standarda kroz poboljšanje zdravstvene zaštite, organizaciju društava koja će se baviti problemima penzionera, infrastrukturno opremanje prostora za šetnju, rekreaciju, uređenje zelenih površina-parkova i slično. U odnosu na ovu starosnu kategoriju stanovništva, značajnim se pojavljuje potreba razvoja sistema zdravog starenja u odnosu na koje općina Novo Sarajevo iskazuje određene iskorake u razvoju i unapređenju centara za zdravo starenje.

Sa aspekta spolne strukture, prema dostupnim podacima prosječno je cca 45,73% muškaraca i 54,27% žena.

2.1.2.2. Migracije stanovništva

Ukoliko se analizira broj stanovnika iz 1991. godine, i uporedi sa brojem stanovnika iz 2019. godine, može se zaključiti da je Općinu Novo Sarajevo napustilo 26.815 osoba, što predstavlja umanjene broja stanovnika za 29,51%, cijeneći i činjenicu da je u administrativnom smislu došlo do smanjenja teritorije općine. Uzimajući u obzir broj stradalih tokom ratnih dešavanja devedesetih godina i procjene migracija stanovništva u inozemstvo, prema zadnjoj procjeni općinske uprave preko 20.000 ljudi sa teritorije Općine Novo Sarajevo se nalazi u dijaspori (prvenstveno u zemljama regije: Hrvatska i Srbija, te u zemljama EU). Zbog nepostojanja mehanizma putem kojeg bi se utvrdio tačan broj dijaspore koji su porijeklom sa područja općine Novo Sarajevo, ovaj podatak će se i ubuduće bazirati na procjenama općinske uprave, sve dok se ne formira registar osoba koje žive u dijaspori.

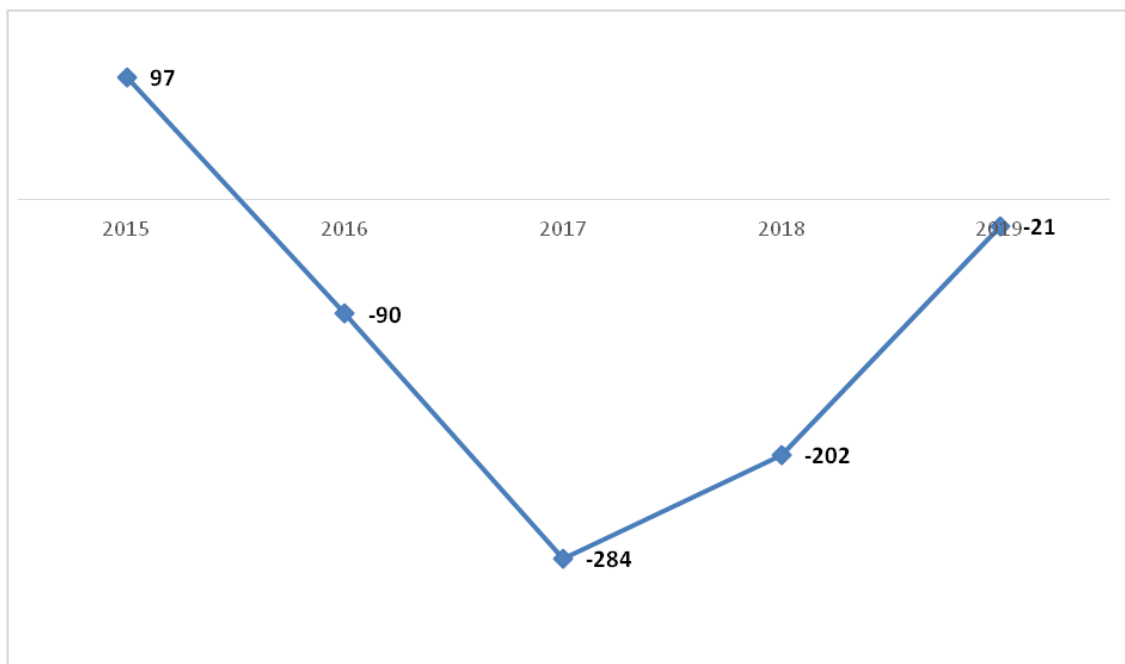

Grafikon 4. Migracije stanovništva u Općini Novo Sarajevo za period 2015-2019. godina

Izvor: Federalni zavod za statistiku

Upoređujući podatke o migraciji stanovništva u Općini Novo Sarajevo vidljiv je odliv stanovništva. U

2015. godini, prisutan je bio pozitivan migracioni saldo u vrijednosti od 97, nakon čega godišnje dolazi do negativnog migracionog salda koji je u 2019. godini ublažen i vrijednost migracionog salda je -21.

Grafikon 5. Migracioni saldo stanovništva 2015-2019. godina
Izvor: Federalni zavod za statistiku

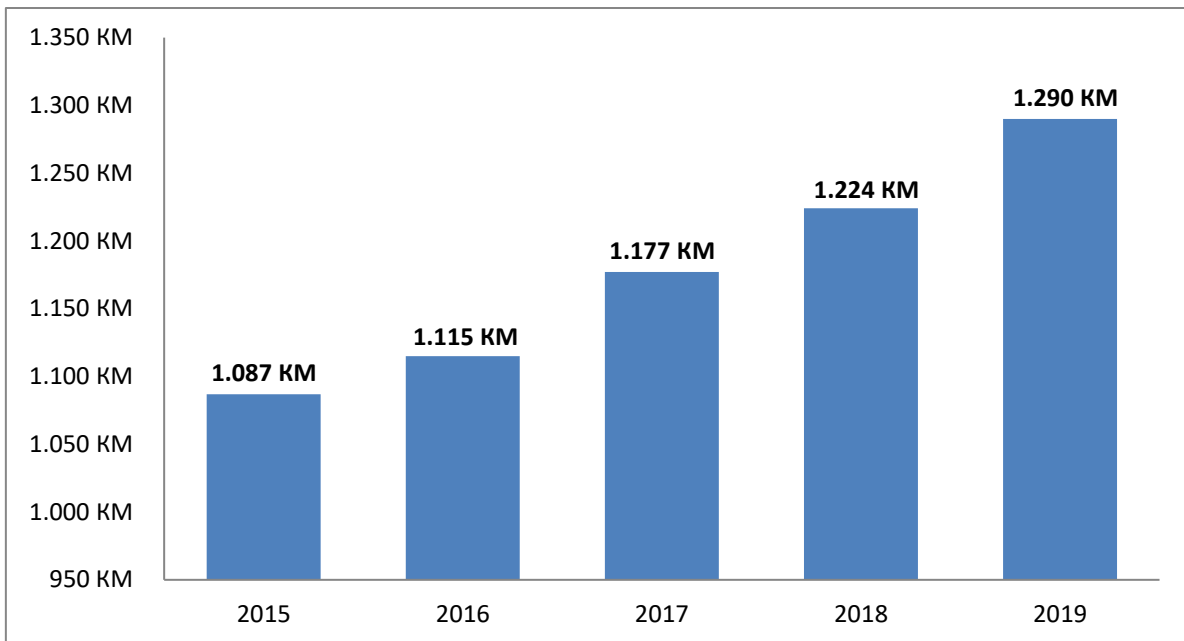
Zaključak u oblasti demografskih kretanja

Stanovništvo predstavlja ključni faktor lokalnog razvoja općine. Između ostalog, za Općinu Novo Sarajevo se može reći da je stanovništvo jedan od glavnih resursa na kojem se može temeljiti razvoj općine. Činjenica smanjenja broja stanovništva i negativan priraštaj u općini navodi na potrebu kreiranja mjera usmjerenih u populacijske politike iz okvira nadležnosti lokalne zajednice. To podrazumijeva mjere finansijske i stambene podrške. Razvoj populacijske politike na lokalnom nivou podrazumijeva i reorganizaciju unutar općinskih službi sa definiranjem nadležnosti kroz novu ili postojeće službe isključivo usmjerene na porodicu, djecu i mlade u smislu poticanja rađanja, zapošljavanja mladih i praćenje indikatora u toj oblasti. Kroz pomenute mjere je potrebno obratiti pažnju na ranjive porodice. Na ovaj način istovremeno bi se stvorile kvalitetne osnove za podizanje svijesti o značaju populacije.

U posljednjih pet godina općina bilježi i trend demografskog starenja stanovništva što pored navedenih mjera, zahtjeva nastavak razvijanja sistema zdravog starenja sa druge strane.

1.1.3. Pregled stanja i kretanja u lokalnoj ekonomiji

Na osnovu dostupnih podataka jasno se vidi da po indeksu razvijenosti, koji je u 2019. godini, po novoj metodologiji izračuna iznosio 1,74 indeksna poena, Općina Novo Sarajevo spada među najrazvijenije općine u FBiH, ali je bitno napomenuti da ovaj indeks ima blagu tendenciju pada obzirom da je u 2018. godini, iznosio 1,73 indeksna poena. Prosječna ostvarena neto plaća na području općine Novo Sarajevo u 2019. godini, iznosila je 1.290 KM i veća je za 10,62% u odnosu na prosječnu plaću u Kantonu Sarajevo i 38,1% u odnosu na prosječnu plaću ostvarenu na području FBiH. Posmatrano u odnosu na 2015. godinu, prosječna ostvarena neto plaća veća je za 9,2%.

Grafikon 6. Prosječna godišnja plaća u Općini Novo Sarajevo 2015-2019. godina
Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja

Stepen nezaposlenosti u Općini Novo Sarajevo u 2019. godini, iznosio je 21,1% dok je u 2015. godini, bio 26,9%, odnosno manji je za 5,8%.

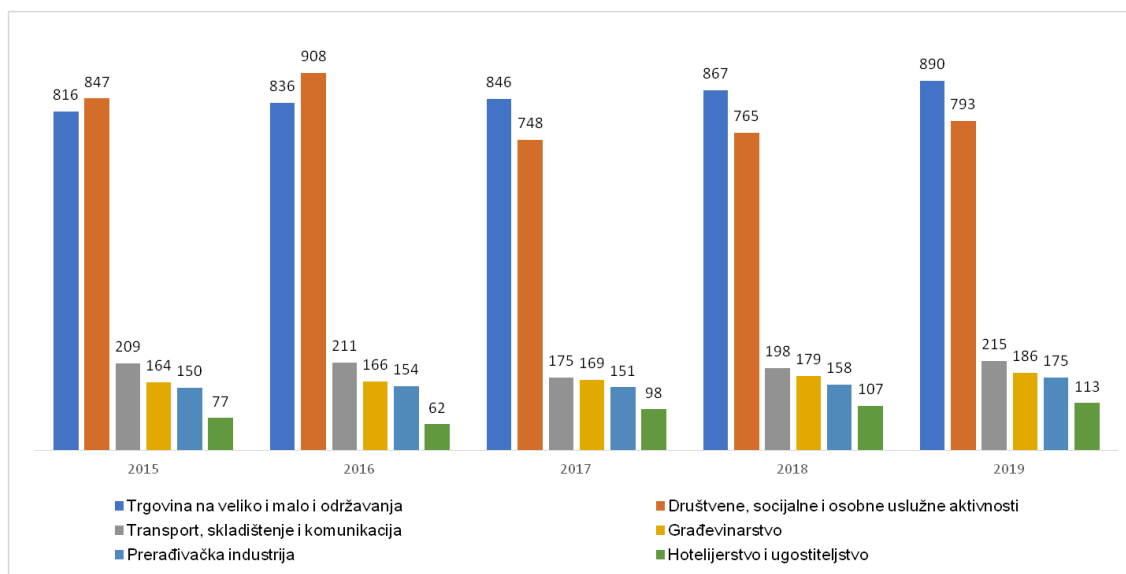
S obzirom da nema preciznih podataka o tome koja su zanimanja najtraženija (deficitarna zanimanja) i koja je trenutna usklađenost tržišta rada i obrazovne ponude, nameće se potreba provođenja Analize potreba tržišta radne snage što će poslužiti kao vodilja za dalje mjere i aktivnosti u oblasti aktivne politike zapošljavanja.

1.1.3.1. Broj i struktura poslovnih subjekata

Prema dostupnim podacima, krajem 2019. godine, na području općine Novo Sarajevo registrirano je 6.827 poslovnih subjekata i taj broj je veći za 12,54% u odnosu na 2015. godinu, kada je bio registriran 5.971 poslovni subjekt.

Najveći broj registriranih subjekata nalazi se u kategoriji „Trgovine na veliko i malo i održavanja“, što predstavlja 26,26% od ukupnog broja registriranih subjekata, i taj broj je za 8,42% veći u odnosu na 2015. godinu. Zatim slijede subjekti registrirani u kategoriji „Društvenih, socijalnih i osobnih uslužnih aktivnosti“ sa učešćem od 23,39% i njihov broj je u padu u odnosu na 2015. godinu.

Ostale kategorije su zastupljene sa manje od 8% u ukupnom broju pravnih subjekata, a radi se o: transportu, skladištenju i komunikaciji; građevinarstvu; prerađivačkoj industriji; hotelijerstvu i ugostiteljstvu itd. Razmatrajući procenete rasta po kategorijama djelatnosti uočava se najveći rast u djelatnostima: građevinarstvo 11,93%, trgovina na veliko i malo 8,32%, prerađivačka industrija 14,29%, hotelijerstvo i ugostiteljstvo 31,86%.

Grafikon 7. Broj registriranih pravnih subjekata na području općine Novo Sarajevo klasificiran prema privrednim djelatnostima, 2015-2019. godina

Izvor: Federalni zavod za statistiku

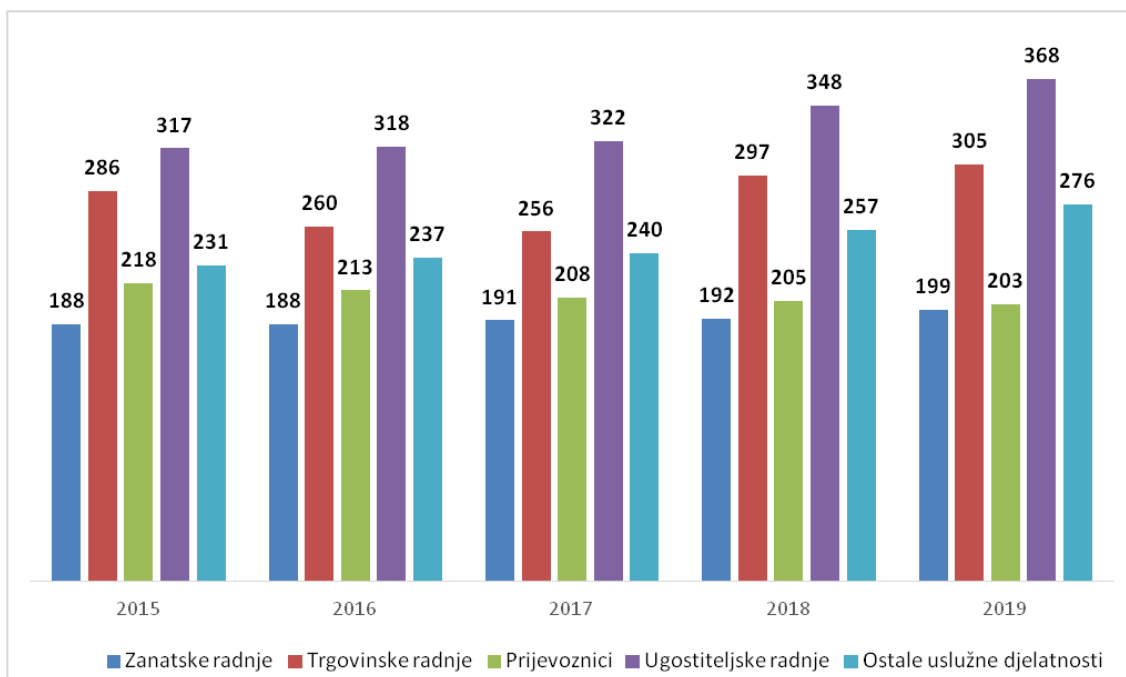
Privredna društva iz djelatnosti prerađivačke industrije u 2019. godini, čine cca. 5,16% od ukupnog broja registriranih privrednih društava na području Općine i njihov broj je za 14,29% veći u odnosu na 2015. godinu. U isto vrijeme, broj registriranih pravnih lica u oblasti građevinarstva čini 5,48% ukupno registriranih privrednih društava na području Općine, i za 11,93% je veći u odnosu na 2015. godinu.

Ukupan broj poslovnih subjekata za 2019. godinu je 6.827 (pravnih lica 3.686, poslovnih jedinica/podružnica, preduzeća 1.213 i obrta 1.928), te na 1.000 stanovnika broj poslovnih subjekata je 106,5 što je uvećanje u odnosu na 2015. godinu (80,8) za 25,7 indeksnih poena.

Broj poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika i dalje ukazuje na dodatnu potrebu za razvoj preduzetništva i postojanje potrebe za ulaganjem dodatnih napora u promicanje preduzetništva, razvoja obrta, mikro, malih i srednjih preduzeća, sa naglaskom na mlade.

1.1.3.2. Broj i struktura obrta

Kada je u pitanju broj registriranih obrtnika na području općine Novo Sarajevo u 2019. godini, ukupno je registrirano 1.928 obrtnika, od kojih je dominantno 15,82% registrirano u trgovini, zatim slijedi ugostiteljstvo sa 19,08%, javni prijevoz sa 10,52%, zanatske radnje sa 10,32%, te ostale uslužne djelatnosti sa 14,31% registriranih obrta.

Grafikon 8. Struktura registriranih obrta na području općine Novo Sarajevo, 2015-2019. godina

Izvor: Federalni zavod za statistiku

U 2019. godini, procentualno najveći rast broja registriranih obrta u odnosu na 2015. godinu zabilježen je u oblasti ugostiteljstva i to za 13,86%. Odmah iza ugostiteljstva po rastu slijedi oblast trgovine, gdje je zabilježen rast broja registriranih obrta za 6,33%.

Općina, pored planskih usmjerenja, još uvijek nema servis koji je usmjeren isključivo na privrednike i pružanje savjeta prilikom uspostave biznisa. Do sada je Općina ove usluge privrednicima pružala putem Službe za privredu, budžet i finansije/Odsjek za malu privredu i poslovne prostore, putem Službe za oblast prostornog uređenja i urbanizma/Centar za dozvole, te putem Službe za imovinsko-pravne, geodetske poslove i katastar nekretnina. Digitalizacijom poslovnih procesa, odnosno uspostavom e-uprave, korisniku usluga bi se na jednom mjestu pružale sve informacije koje mogu pomoći u procesu implementacije ili procesu donošenja odluka, kao i informacije koje se odnose na nadležnosti općinskih službi, odnosno na nadležnosti drugih organa, procedure izdavanja potrebnih odobrenja, potrebna dokumentacija, podaci o investicionim ulaganjima, zakonski i podzakonski propisi iz ove oblasti i svi drugi relevantni podaci.

1.1.3.3. Kreativna industrija

Mnogi gradovi, lokalne i regionalne zajednice, u posljednjih desetak godina koriste kulturne i kreativne industrije kao alat za generiranje i/ili akceleriranje ekonomskog razvoja, kao i za postizanje veće vidljivosti i kompetitivnosti.

Analizom Ekonomskog instituta Sarajevo tokom 2016. godine, utvrđeno je da je značajan broj radnih mjesta kreiran u kulturnim i kreativnim industrijama-KKI (oglašavanje, arhitektura, umjetnost i tržište antikviteta, zanati, dizajn, moda, filmska i video industrija, muzika, izvedbene umjetnosti, izdavaštvo, softver, radio i televizija, video i računalne igre itd.) na području Kantona Sarajevo. Ovaj sektor zapošljava 6.700 lica ili cca 5% ukupnog broja zaposlenih u KS, što je znatno više nego u FBiH (2,5%). Cca 60% ukupnog broja zaposlenih u KKI na nivou FBiH koncentrisano je na području KS.

Obzirom da Općina Novo Sarajevo (zbog gustine naseljenosti i nedostatka građevinskog zemljišta) ne može ići na uobičajeni razvoj poslovne infrastrukture u vidu poslovnih zona, ona svoju šansu u ekonomskom razvoju traži upravo u sektoru kreativnih industrija. Postoji tendencija rasta registriranih

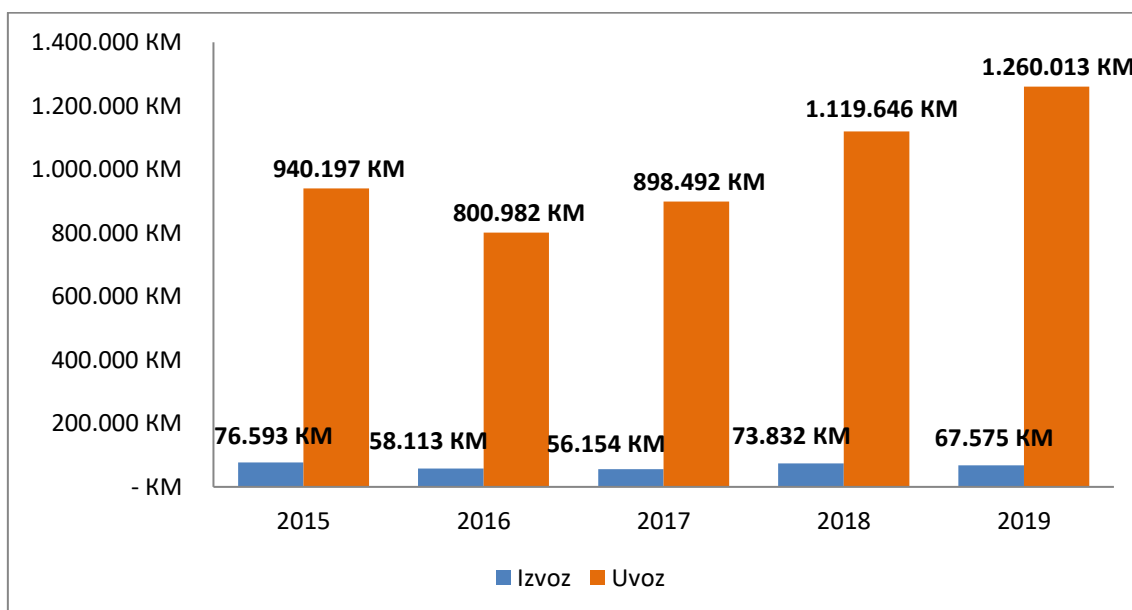
privrednih subjekata iz oblasti kreativne, kulturne industrije i IT sektora, te je u 2019. godini, bilo registrirano 105 obrtnika iz ove oblasti, odnosno 525 preduzeća. U ovom sektoru, prevashodno se uočava rast privrednih subjekata u oblasti informacionih tehnologija, pri čemu je samo u odnosu na 2018. godinu, porastao broj za 28 privrednih subjekata u oblasti IT sektora.

U okviru IT sektora potražnja za radnom snagom je veća od ponude, a postojeći IT stručnjaci su garant izuzetnih poslovnih rezultata i visoko-kvalitetnih proizvoda i usluga koji zadovoljavaju sofisticirana tržišta EU i SAD-a. IT kompanije su izvozno orijentisane i razvojni potencijal ovog sektora je neupitan. Najvažniji preduslov razvoja je osiguranje neophodnih kadrova, kako po kvantitetu tako i po kvalitetu.

U prethodnom razvojnem periodu, Općina nije u značajnijem obimu implementirala strateške intervencije u sektoru kreativnih industrija. Stoga će Općina, u narednom razvojnem periodu, iskoristiti potencijal razvoja ovog sektora te unaprijediti poslovni ambijent za pokretanje novih preduzeća, i stimulirati mlade inovatore da pokreću biznise iz oblasti IT sektora koji prate moderne i savremene trendove u EU i šire.

1.1.3.4. Spoljnotrgovinska razmjena

U periodu 2015. - 2019. godina, na području općine Novo Sarajevo, bilježi se kontinuirani rast uvoza, dok se izvoz uz blage godišnje promjene drži na približno istom nivou. Pokrivenost uvoza izvozom bilježi negativan trend, koji je u 2019. godini, u smislu pokrivenosti uvoza izvozom iznosio svega 6,25%.

Grafikon 9. Ostvareni izvoz i uvoz sa područja općine Novo Sarajevo u periodu 2015. - 2019. godina

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja

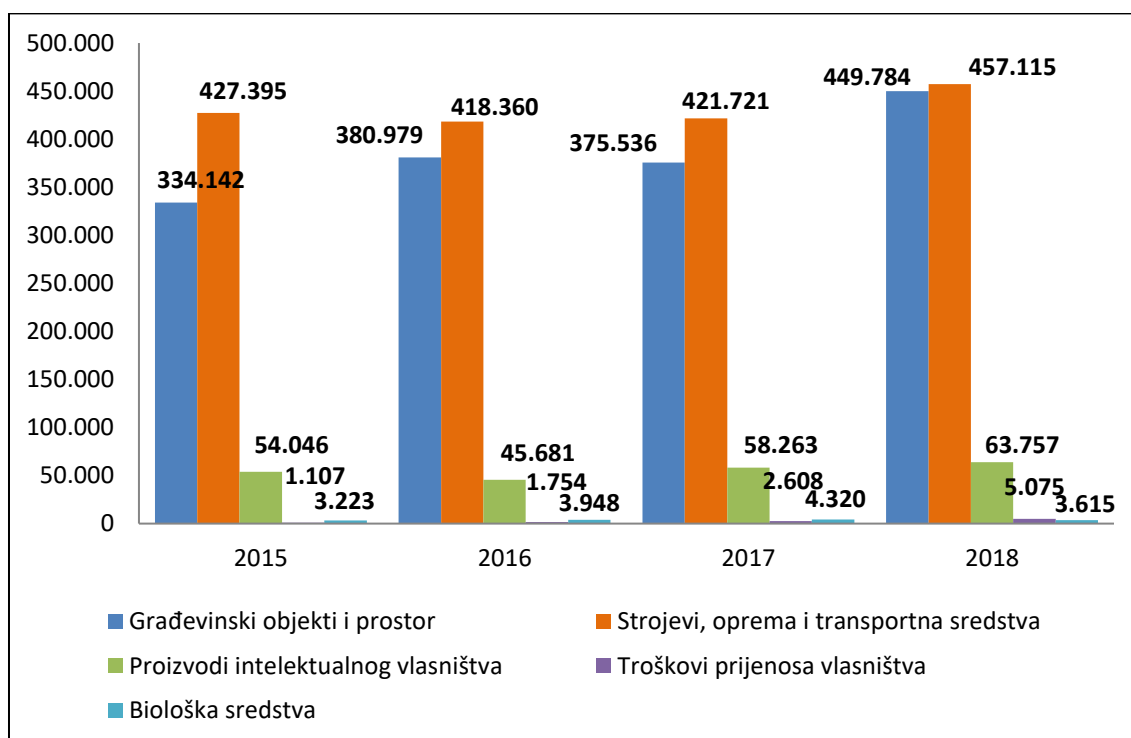
Ostvareni izvoz sa teritorije općine Novo Sarajevo u 2019. godini, iznosio je cca. 68 mil. KM, što predstavlja svega 4,73% od ukupnog izvoza ostvarenog za Kanton Sarajevo, dok je taj iznos 2015. godine, bio 76.593 mil. KM, i bio je veći za 11,88% u odnosu na 2019. godinu. U isto vrijeme uvoz na području općine Novo Sarajevo u 2019. godini iznosio je cca. 1.260 mil. KM, što predstavlja 25,86% od ukupnog uvoza ostvarenog na Kantonu Sarajevo, i veći je za 25,39% u odnosu na 2015. godinu, kada je uvezeno robe u vrijednosti cca. 940 mil. KM.

Izvoz po glavi stanovnika Općine Novo Sarajevo u 2019. godini iznosio je 1.055 KM, dok je taj iznos u 2015. godini bio 1.036 KM, odnosno veći je za 1,81%. U isto vrijeme uvoz po glavi stanovnika u

2019. godini iznosio je za 19.664 KM, dok je taj iznos u 2015. godini bio 12.729 KM (manji za 35,27%).

1.1.3.5. Investicije u privredi

Podaci o investicijama u privredi za područje općine Novo Sarajevo nisu dostupni te su za potrebe ilustracije prikazane investicije za Kanton Sarajevo. Dostupni podaci o investicijama pokazuju ukupne isplate za investicije po osnovnim oblicima finansiranja, ostvarene investicije po tehničkoj strukturi, i ostvarene investicije u nova stalna sredstva. Investicijama u stalna sredstva smatraju se nabavke preduzeća, radi dobivanja novih stalnih sredstava, povećanja vrijednosti ili zamjene postojećih stalnih sredstava. Ostvarene investicije predstavljaju vrijednost fizički realizirane izgradnje ili nabavke novih i polovnih stalnih sredstava. Stalna sredstva se u skladu sa Sistemom nacionalnih računa – 93 grupišu na: materijalna, nematerijalna stalna sredstva i troškove prenosa vlasništva zemlje.

Grafikon 10. Pregled ostvarenih investicija u nova stalna sredstva u Kantonu Sarajevo za period 2015 - 2018. godina

Izvor: Federalni zavod za statistiku

Iz prethodnog grafikona može se uočiti da je na nivou Kantona Sarajevo u 2018. godini, registriran rast ostvarenih investicija za 20,35% u odnosu na 2015. godinu. S obzirom da se radi o trendu za sve općine Kantona Sarajevo, procjena je da se isti trend može odnositi i na Općinu Novo Sarajevo.

S obzirom da Općina Novo Sarajevo ne raspolaže sa poljoprivrednim zemljištem, ekonomske aktivnosti u ovom segmentu nisu ni zabilježene.

1.1.3.6. Turizam

Smještajni kapaciteti u toku ratnih dejstava 92-95 bili su totalno devastirani (Hotel "Bristol" i Hotel "Grand"), kao i najznačajniji privredni resursi i infrastrukturni sistemi u oblasti turizma. I pored izuzetno teške situacije u poratnom periodu izvršena je sanacija, rekonstrukcija i puštanje u funkciju nekoliko hotela i motela. U 2019. godini na području općine Novo Sarajevo funkcionalno je 8 hotela/motela i to: (1) Hotel NOVOTEL Sarajevo BRISTOL, (2) Hotel GRAND, (3) Hotel ITALIA, (4) Hotel ALEM, (5) BOUTIQUE BRISTOL APARTHOTEL i (6) Hotel HARMONY. Od motela

prisutni su: (1) Motel MAXI, (2) Motel JASMIN. Primjetno je da je u 2019. godini, u odnosu na 2017. godinu, za koju su dostupni podaci, došlo do povećanja kapaciteta i broja ležajeva što ukazuje na opće trendove porasta turističke djelatnosti u Kantonu Sarajevo i predstavlja potencijal za daljnja ulaganja.

Općina	2017			2019		
	Kapaciteti (sobe, apartmani, kamp)	Broj ležaja	Broj objekata	Kapaciteti (sobe, apartmani, kamp)	Broj ležaja	Broj objekata
Novo Sarajevo	458	793	8	549	1.126	8

Tabela 1. Smještajni kapaciteti 2017-2019. godina u Općini Novo Sarajevo

Izvor: Općina Novo Sarajevo

U 2019. godini, na području općine Novo Sarajevo bilježimo 333 dodatna ležaja i povećanje smještajnih kapaciteta za 16,58%, te je ostvareno 98.031 noćenje što je za 3,82% više nego u 2015. godini, kada je bilo 94.287 noćenja.

U periodu 2015-2019. godina, boravišna taksa je iznosila 1,00 KM odnosno 2,00 KM (dnevna boravišna taksa). Značajno je navesti da boravišna taksa predstavlja prihod Kantona Sarajevo odnosno Turističke zajednice Kantona Sarajevo shodno Odluci o visini boravišne takse na području Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj 1/18), a prije donošenja Zakona o turizmu Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj 19/2016) i ista su se raspoređivala u iznosu od 80% Turističkoj zajednici Kantona Sarajevo, a 20% Turističkoj zajednici FBiH. Prema dostupnim podacima u godini pojave pandemije COVID-19, visina uplate boravišne takse u 2020. godini, prema registriranim subjektima u Općini Novo Sarajevo, iznosila je 20.378 KM.

Općina Novo Sarajevo trenutno nije prepoznatljivo turističko odredište koje posjeduje određeni brend, ali sa druge strane dio je ukupne turističke ponude Kantona Sarajevo. Nisu dostupni podaci o prosječnoj dužini boravka turista na području općine Novo Sarajevo, odnosno nije moguće utvrditi koji sadržaji u Općini su najviše posjećeni, kako bi se mogla izvršiti kvalitativna analiza turističkih potencijala Općine što ujedno utvrđuje pravce razvojnih aktivnosti u oblasti turizma. Kada govorimo o turizmu i turističkoj ponudi Općine, nameće se potreba posmatranja turističke ponude na nivou cjelokupnog Kantona Sarajevo, što usmjerava razvoj turističke ponude u vidu smještajnih kapaciteta, ugostiteljsko turističkih kapaciteta i izgradnju atraktivne turističke infrastrukture.

Zaključak u oblasti lokalne ekonomije

Broj preduzeća i obrta na 1.000 stanovnika ukazuju na nedovoljno razvijeno preduzetništvo i postojanje potrebe za ulaganjem dodatnih napora u promicanje preduzetništva, razvoja obrta, mikro, malih i srednjih poduzeća. Mjere kojima Općina može odgovoriti se nalaze u oblasti efikasnosti javnih administrativnih usluga, usmjerenih isključivo na privrednike i pružanje savjeta prilikom uspostave biznisa. Digitalizacijom poslovnih procesa, odnosno uspostavom e-uprave, korisniku usluga bi se na jednom mjestu pružale sve informacije koje mogu pomoći u procesu implementacije ili procesu donošenja odluka, kao i informacije koje se odnose na nadležnosti općinskih službi, odnosno na nadležnosti drugih organa, procedure izdavanja potrebnih odobrenja, potrebna dokumentacija, podaci o investicionim ulaganjima, zakonski i podzakonski propisi iz ove oblasti i svi drugi relevantni podaci.

Preduzetnička infrastruktura je oblast prema kojoj je neophodno usmjeriti mjere Općine putem identificiranja, utvrđivanja potreba i kreiranja adekvatnih programa podrške.

Cijeneći činjenicu postojanja kreiranih programa finansijske podrške, ukazuje se potreba redefinicije i prilagođavanja novim potrebama i razvojnim ciljevima Općine, uključujući i šire razvojne ciljeve u BiH usmjerene na preduzetništvo.

Posmatrajući grane privrede koje iskazuju najveći rast, potrebno je definirati mjere koje omogućavaju daljnji razvoj trgovine, građevinarstva i uslužnih djelatnosti, kroz intervencije na prostorno-planskoj dokumentaciji, kao i mjerama privlačenja investicija. Zbog činjenice da

Općina nema izraženo razvijenu turističku ponudu i proizvode, razvoj turizma je potrebno posmatrati u širem kontekstu turističke ponude.

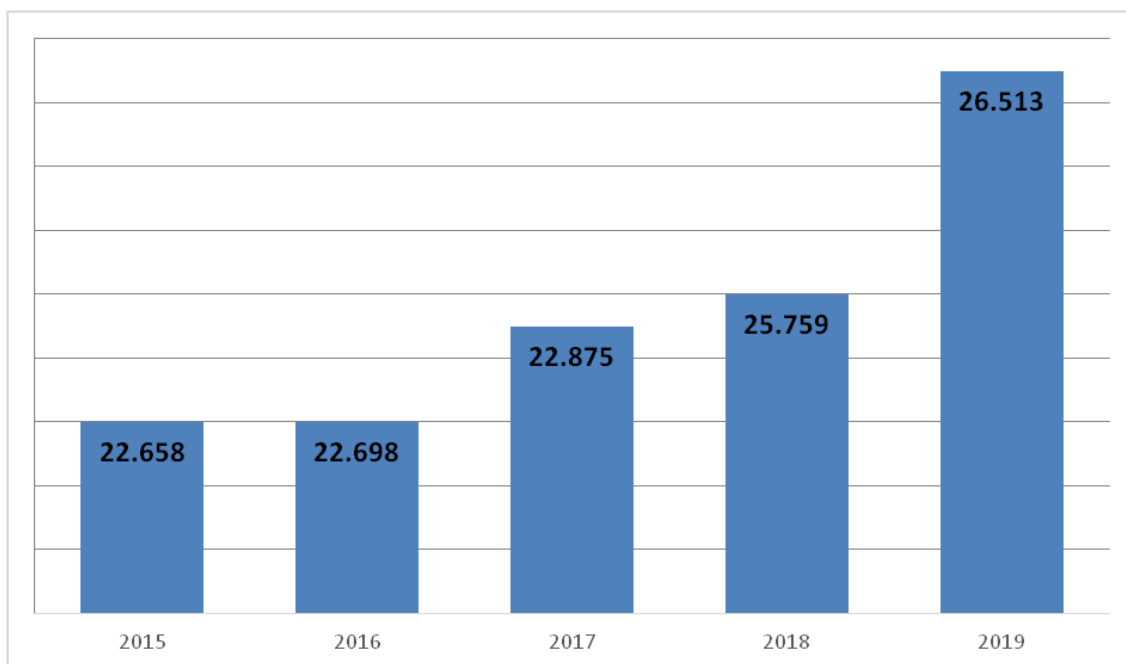
Općina nema razvijenu prerađivačku i proizvodnu industriju, koje bi povećale nivo izvoza roba i usluga, kao što je to slučaj sa drugim općinama na području BiH. Stoga je potrebno iskoristiti potencijal razvoja sektora kreativnih industrija, te u narednom periodu podržati inicijative otvorenih inovacija i razvoja, i na taj način unaprijediti poslovni ambijent za pokretanje novih preduzeća iz oblasti IT sektora, koji prate moderne i savremene trendove u EU i šire. Programi podrške IT preduzetništvu i kreativnoj industriji su jedna od mjera kojima se mogu iskoristiti komparativne prednosti i razvojni efekti. Razvoj lokalne ekonomije u narednom periodu značajno zavisi i od kapaciteta Općine za upravljanje lokalnim ekonomskim razvojem i saradnje sa razvojnim agencijama, a što je potrebno kontinuirano unapređivati. Također, značajniji efekti se mogu postići iniciranjem i uspostavljanjem lokalnih partnerstava i saradnjom sa drugim općinama.

1.1.4. Tržište rada

1.1.4.1. Zaposlenost

U 2019. godini, na području općine Novo Sarajevo registrirano je 26.513 zaposlenih, sa stopom zaposlenosti od 62,2%, dok je stopa nezaposlenosti iznosila 21,1%.

Ukupan broj zaposlenih na području Općine je u periodu 2015-2019. godina, u stalnom rastu i u 2019. godini je veći za 14,54% (3.855 novozaposlenih lica) u odnosu na 2015. godinu. Povećanje broja zaposlenih je dio pozitivnih trendova uključujući i intervencije poduzete od strane Općine.

Grafikon 11. Kretanje broja zaposlenih na području općine Novo Sarajevo u periodu 2015-2019. godina

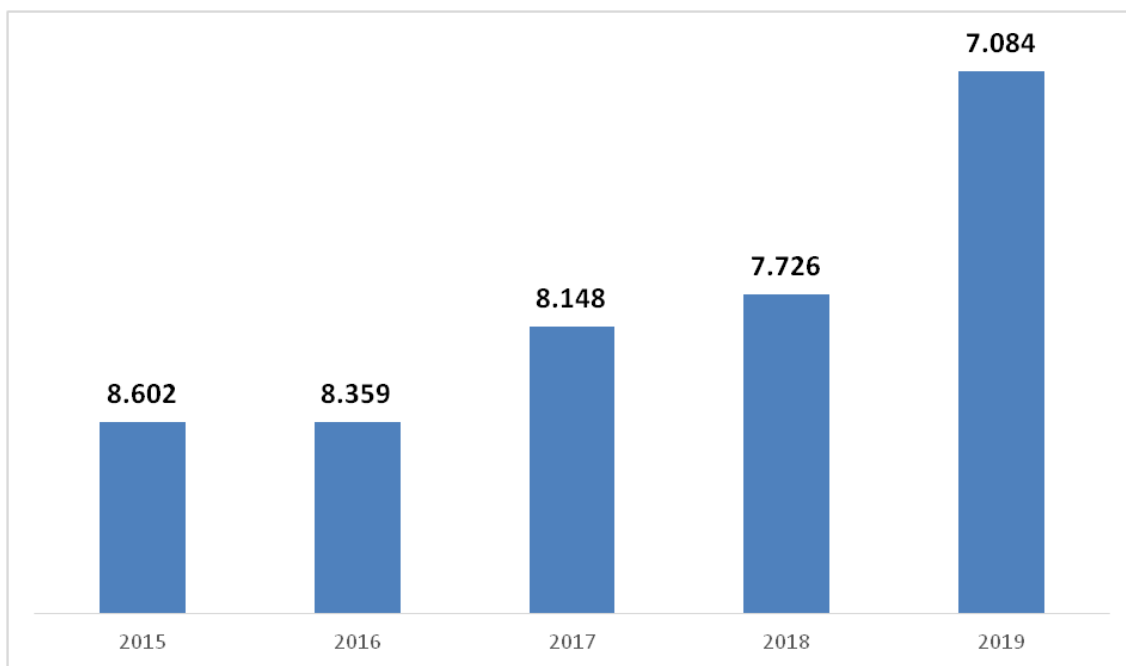
Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja

U odnosu na broj zaposlenih po klasifikaciji djelatnosti (KD) za područje općine Novo Sarajevo u 2019. godini, najveća stopa zaposlenosti je u oblasti trgovine na veliko i malo i održavanja sa učešćem od 14,67%, zatim slijedi oblast javne uprave i odbrane sa 8,24%, prerađivačka industrija sa 4,81%, obrazovanje 9%, zdravstvo i socijalni rad sa 4,51%, hotelijerstvo i ugostiteljstvo sa 5,60%, finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja sa 8,72%, građevinarstvo sa 8,06% od ukupnog broja zaposlenih. U ovih osam oblasti zaposleno je 63,62% od ukupnog broja uposlenika.

Od 64.077 stanovnika u 2019. godini, radno sposobno stanovništvo čine 42.633 stanovnika, od čega je zaposleno 26.513 stanovnika općine Novo Sarajevo, odnosno stopa zaposlenosti je 62,2%.

1.1.4.2. Nezaposlenost

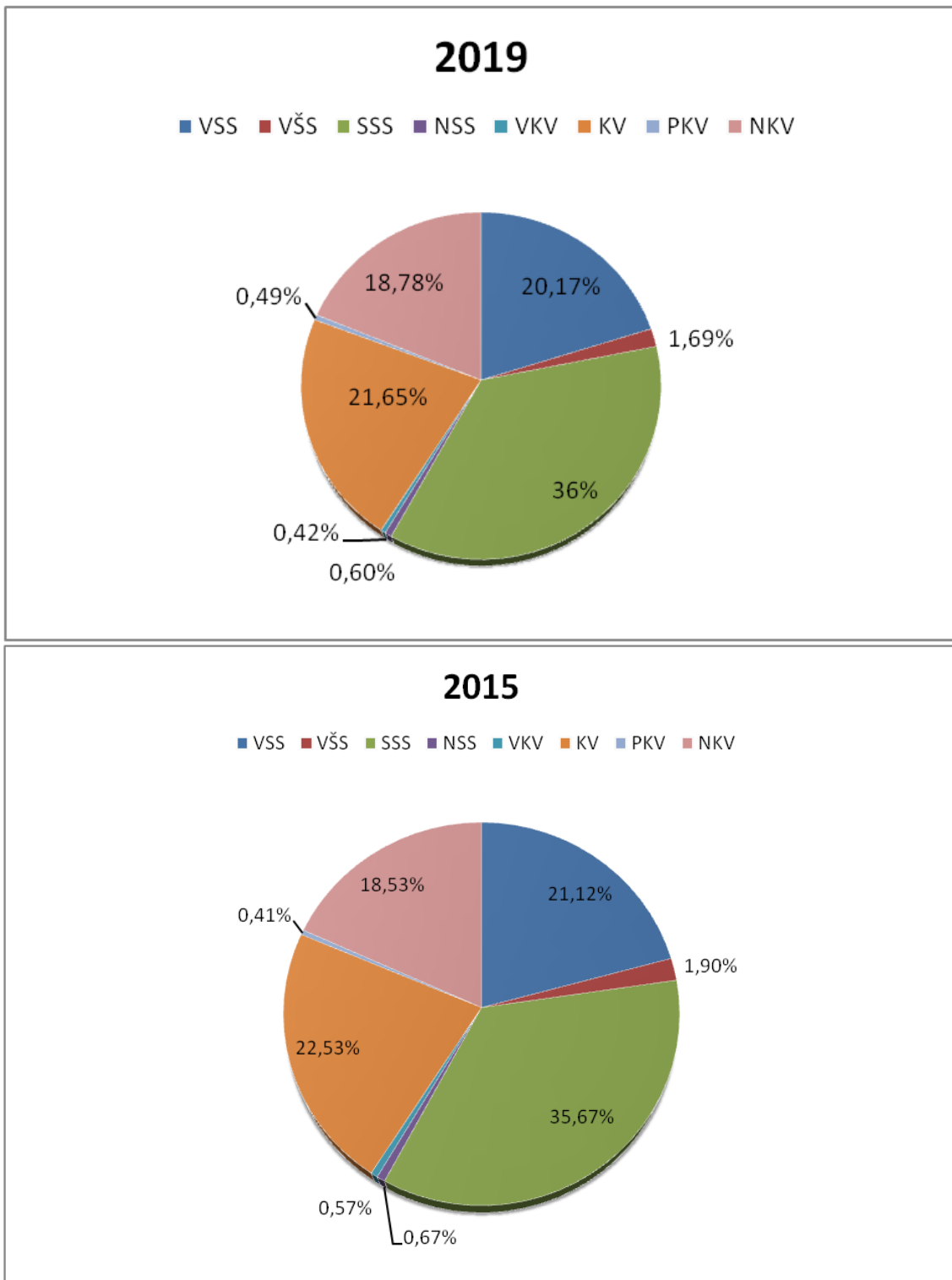
U 2019. godini, na području općine Novo Sarajevo registrirano je 7.084 nezaposlena lica i taj broj je u odnosu na 2015. godinu (8.602) manji za 17,65%, što Općinu Novo Sarajevo sa stepenom nezaposlenosti od 20,1% stavlja u red vodećih općina u FBiH po broju nezaposlenih lica.

Grafikon 12. Kretanje broja nezaposlenih na području općine Novo Sarajevo u periodu 2015-2019. godina

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja

U pogledu stručne spreme nezaposlenih lica, najveći udio čine nezaposlena lica sa srednjom stručnom spremom, dok je najmanji broj nezaposlenih lica sa stručnom spremom (VKV).

Grafikon 13. Registrirane nezaposlene osobe prema obrazovnoj strukturi

Izvor: Federalni zavod za statistiku

U 2019. godini, najveći udio u ukupnom broju nezaposlenih su imali nezaposleni sa srednjom stručnom spremom (36,18%), dok je ovaj udio bio 0,51% manji u 2015. godini. Procenat nezaposlenih kvalificiranih radnika (NKV) je također veći u 2019. godini u odnosu na 2015. godinu (0,25%). U pogledu ostalih stručnih sprema prisutan je pad. Značajna činjenica jeste da je velik udio nezaposlenih sa visokom stručnom spremom u ukupnoj nezaposlenosti u 2019. godini (20,17%), iako je prisutan blagi pad. Navedeno nam ukazuje da obrazovna politika, odnosno ponuda kvalificirane radne snage, nije u skladu sa potrebama tržišta rada, pored činjenice da su na nivou općine poduzimane aktivnosti

usmjerene na smanjenje nezaposlenosti. Potrebno je da Općina Novo Sarajevo, u skladu sa svojim nadležnostima, adresira ovo pitanje i planira podršku aktivnostima koje će omogućiti kvalitetniju ponudu kvalificirane radne snage i zapošljavanje nezapošljivih kategorija.

Prema dostupnim podacima Službe za zapošljavanje Kantona Sarajevo u 2019. godini, najbrojnija zanimanja nezaposlenih lica u Općini Novo Sarajevo su:

- VSS: dipl. ekonomista - 235, dipl. pravnik - 220, dipl. politolog - 65, dipl. socijalni radnik - 47, dipl. žurnalist - 63;
- VSS: ekonomist - 39 i pravnik - 15;
- SSS: maturant gimnazije - 513, ekonomski tehničar - 249, mašinski tehničar - 195, medicinska sestra - 90, grafički tehničar – 46;
- KV: prodavač - 260, frizer - 110, vozač - 107, automehaničar - 64, bravar - 44.

Navedena najbrojnija zanimanja su ujedno i najtraženija zanimanja na tržištu rada. U toku istog perioda, sa evidencije Biroa za zapošljavanje Novo Sarajevo ukupno je objavljeno 2.449 nezaposlenih osoba.

Najmanje nezaposlenih lica sa srednjom stručnom spremom:

- Knjižničarska,
- Kožarska,
- Metalurško-tehnička,
- Rudarsko-geološka,
- Geodetska te ostale tehničke škole.

Najmanje nezaposlenih lica sa višom školom:

- Socijalna,
- Medicinska.

Najmanje nezaposlenih lica sa fakultetskim obrazovanjem:

- Geodetski i Tehnološki,
- Filološki, Rudarski i Metalurški,
- Teološki.

U kontekstu prethodno navedenog, neophodno je izvršiti analizu potreba tržišta radne snage, utvrditi stvarne potrebe tržišta radne snage, i djelovati po preporukama ove analize.

Također, neophodno je promovirati dualno obrazovanje s ciljem da učenici usvajaju vještine, kompetencije i znanje koje odgovara potrebama tržišta rada. Kroz razne programe potrebno je motivirati mlade ljude da budu fleksibilniji i mobilniji na tržištu rada, pogotovo kada je u pitanju prelazak na posao u drugi kanton ili entitet, zatim povećati broj zaposlenih, motivirati mladi visokoobrazovani kadar da ostane i doprinese ekonomskom razvoju, motivirati poslodavce da zapošljavaju i investiraju u mladi kadar, pogotovo kadar bez radnog iskustva, te stimulirati aktivnosti na smanjenju sive ekonomije i rada na crno.

U svojim nastojanjima da riješi problem nezaposlenosti, općina je pokrenula program aktivne politike zapošljavanja i u tom pogledu je osmišljeno nekoliko različitih programa koji su se implementirali u toku 2018. i 2019. godine, i to:

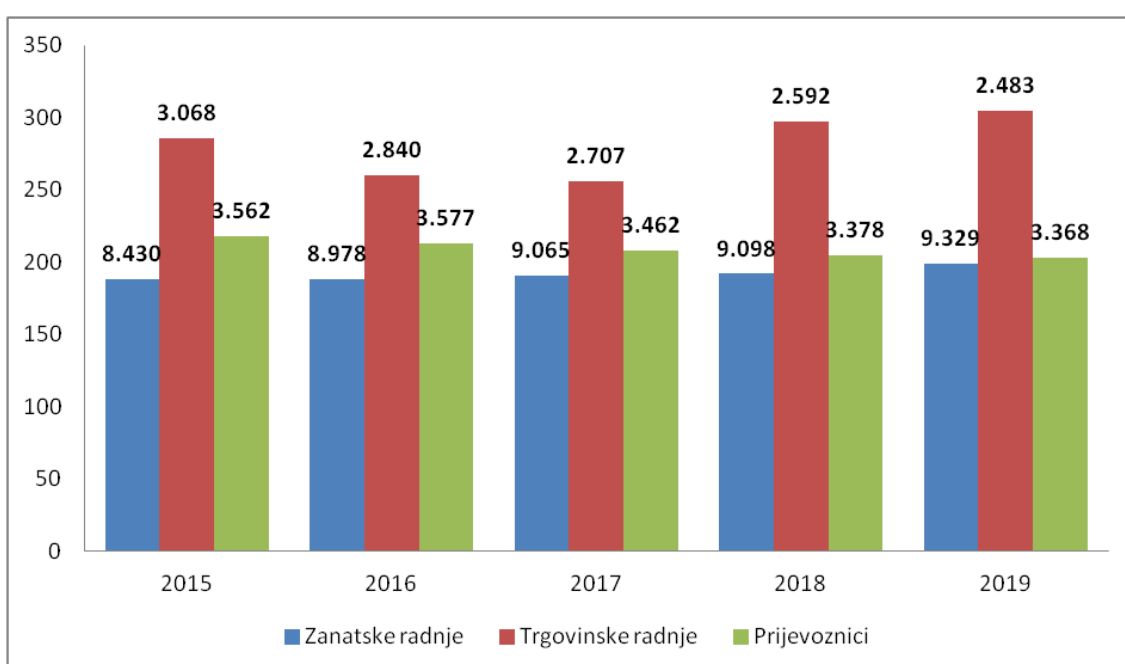
- Program stručnog osposobljavanja bez zasnivanja radnog odnosa,
- Inkubator poslovnih ideja za start up biznis,
- Program za prekvalifikaciju, dokvalifikaciju i specijalizaciju nezaposlenih lica,
- Program za prekvalifikaciju, dokvalifikaciju i specijalizaciju boračke populacije,
- Program sufinansiranja samozapošljavanja po javnom pozivu,
- Kreditno-garantni fond za pokretanje start up biznisa,
- Aktivna politika zapošljavanja – privatna preduzeća i preduzetnici.

1.1.4.3. Penzioneri

Prava iz penziono – invalidskog osiguranja (PIO) stižu se za slučaj: starosti, invalidnosti i smrti. Ukupan broj penzionera sa starosnom penzijom je porastao sa 8.430 penzionera u 2015. godini, na 9.329 penzionera u 2019. godini, što je povećanje od 9,64%.

Povećanje broja penzionera u odnosu na ukupan broj stanovništva (ostvarenih po osnovu starosti) dovoljno govori o demografskoj strukturi općine i negativnom prirodnom priraštaju i potrebama općine u zadovoljavanju potreba ove kategorije stanovništva.

U periodu 2015 - 2019. godina, bilježimo pad broja penzionera po osnovu invalidske penzije i taj broj je manji za 19,17%, kao i pad broja porodičnih penzija u iznosu od 5,73%. Ovaj negativan trend se može dovesti u vezu sa promjenom zakonskih rješenja koja su limitirala broj korisnika prava na navedene kategorije penzija.

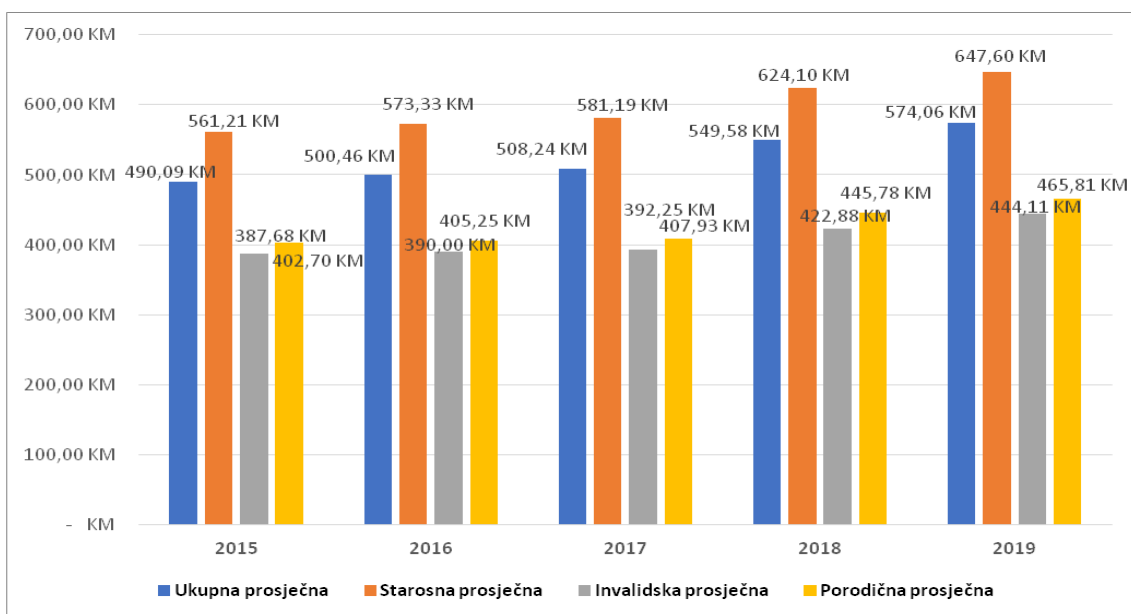
Grafikon 14. Broj penzionera na području Općine u periodu 2015 - 2019. godina

Izvor: Federalni zavod za statistiku

Visina prosječne starosne penzije u 2017. godini, iznosila je 647,70 KM i veća je za 8,35% u odnosu na prosječnu starosnu penziju isplaćenu u Kantonu Sarajevo, a u odnosu na prosječnu starosnu penziju isplaćenu u FBiH, veća je za 29,45%. Prosječna starosna penzija je veća za 13,3% u odnosu na 2015. godinu, kada je iznosila 561,10 KM.

Prosječna invalidska penzija na području općine Novo Sarajevo u 2019. godini, iznosila je 444,40 KM i za 5,02% veća je od prosječne invalidske penzije u Kantonu Sarajevo, odnosno za 18,22% u odnosu na prosječnu invalidsku penziju u FBiH. Prosječna invalidska penzija je veća za 12,72% u odnosu na 2015. godinu, kada je iznosila 387,90 KM.

Što se tiče porodične penzije na području Općine ona je u 2019. godini, iznosila 465,90 KM i za 9,02% je veća u odnosu na prosječnu porodičnu penziju u Kantonu Sarajevo i za 21,39% veća u odnosu na prosječnu porodičnu penziju u FBiH. Prosječna porodična penzija je veća za 13,53% u odnosu na 2015. godinu, kada je iznosila 402,90 KM.

Grafikon 15. Visina prosječne penzije

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja

Zaključak u oblasti tržišta rada

Period 2015-2019. godina, karakteriše povećanje broja zaposlenih i pad broja nezaposlenih osoba što je ohrabrujući podatak, posebno u smislu rasta zaposlenih, što je rezultat ekonomskih trendova u posmatranom periodu, ali i djelimično rezultat strateških intervencija Općine. Uzevši u obzir ostvareni napredak, obrazovna politika, odnosno ponuda kvalificirane radne snage, još uvijek nije u skladu sa potrebama tržišta rada što je generalna ocjena Općinskog razvojnog tima na osnovu podataka sa Biroa i razgovora sa privrednicima. Potrebno je da Općina Novo Sarajevo, u skladu sa svojim nadležnostima, adresira ovo pitanje, kako bi se izvršila detaljna analiza tržišta radne snage radi planiranja podrške programima edukacije koji će omogućiti kvalitetniju ponudu kvalificirane radne snage. Neophodno je promovirati dualno obrazovanje s ciljem da učenici usvajaju vještine, kompetencije i znanje koje odgovara potrebama tržišta rada i razvoja konkurentnosti radne snage. Kroz programe, potrebno je motivirati mlade ljude da budu fleksibilniji i mobilniji na tržištu rada i povećati broj zaposlenih. U cilju zadržavanja trendova zapošljavanja, potrebno je redefinirati postojeće mjere i razvijati nove mjere rasta zapošljavanja, sa posebnim naglaskom na sektor kreativne industrije i IT sektora, usluga i građevinarstva.

U pogledu ranjivih grupa, potrebno je razviti mjere ekonomskog osnaživanja žena i ugroženih socijalnih, kategorija uključujući i socijalno preduzetništvo. Poseban fokus je potrebno usmjeriti na zapošljavanje i preduzetništvo mladih, kao osnovnog generatora razvoja i njihovog zadržavanja u kontekstu ekonomskih migracija.

1.1.5. Ekonomska kretanja u kontekstu utjecaja pandemije COVID-19

Početak 2020. godine, je obilježila pandemija koronavirusa (COVID 19), koja je u veoma kratkom roku dovela do mnogih poremećaja u ekonomskom i društvenom životu. Iako je vremenski izvan posmatrane obrade podataka i nisu još uvijek utvrđene posljedice, ključnim se pojavljuje potreba obrade trendova pogođenosti razvojnih komponenti i ostvarivanja prihoda u narednom periodu. Utjecaj pandemije je globalan i zasigurno ostavlja i ostavit će posljedice i na Općinu Novo Sarajevo u svim oblastima, uključujući i nivo sredstava za razvojne komponente.

Prema Studiji UN u BiH „Procjena socioekonomskog utjecaja krize uzrokovane pandemijom COVID-19 u Bosni i Hercegovini“, privreda BiH je rasla nešto iznad 3% godišnje u periodu 2016-2018. godina, ali je stopa rasta usporena na 2,7% u 2019. godini. Šok izazvan pandemijom COVID-19

prekinuo je rast privrede BiH. Najteže pogođeni sektori u BiH su uslužne djelatnosti, usluge smještaja, prehrane, trgovina, transport i usluge skladištenja. U strukturi privrednih subjekata obrti se značajno suočavaju s teškoćama.

Socioekonomski utjecaj pandemije COVID-19 na ekonomska kretanja u Općini Novo Sarajevo je evidentan i uočava se kroz posmatranje ključnih ekonomskih parametara. Opći zaključak negativnog utjecaja je uočljiv u činjenici da je indeks razvijenosti u 2020. godini iznosio 1,72, a što predstavlja pad od 1,12% u odnosu na 2019. godinu, kada je indeks razvijenosti iznosio 1,74 indeksna poena. Broj zaposlenih lica u 2020. godini nije u padu, i na nivou je od 26.597 zaposlenih (26.513 u 2019. godini) ali je zaustavljen pozitivan značajan broj rasta zaposlenih. Sa druge strane, broj nezaposlenih lica (7.535) je u porastu od 6,4% u odnosu na 2019. godinu u kojoj je bilo registrirano 7.084 nezaposlene osobe. Pozitivan podatak u godini značajnog utjecaja pandemije je porast prosječne plaće za 3,6%, koja je dosegla prosječan iznos od 1.324 KM.

Sa aspekta privrednih aktivnosti, uopšte na nivou Kantona Sarajevo, zabilježen je pad fizičkog obima industrijske proizvodnje za značajnih 13,1% u odnosu na 2019. godinu. Posmatrajući Općinu Novo Sarajevo, uočava se blagi porast izvoza sa jedne strane, i pad uvoza u procentu od 24,21%, dok su na nivou Kantona ovi parametri negativni. Broj privrednih subjekata na području Općine je u porastu, pravnih lica za 3,21% (122), obrta za 2,48% (49). Pored navedenog, poreski prihodi (porezi građana i porez na dohodak) na nivou Kantona Sarajevo su veći za 3,7% u 2020. godini, pri čemu je pomenuti procenat primjenljiv i na općinu.

Ostvarenje budžeta Općine Novo Sarajevo u 2020. godini, pokazuje pozitivne tendencije u odnosu na 2019. godinu. U 2019. godini budžet Općine je izvršen na nivou prihoda od 34.993 mil. KM, dok je izvršenje Budžeta u 2020. godini iznosilo 38.078 mil. KM, što predstavlja povećanje od 8,81%.

U kontekstu odgovora na posljedice pandemije, na nivou Općine razvijene su mjere podrške privrednim aktivnostima, koje su ocjenjene kao uspješne i koje su značajno doprinijele naprijed pomenutim podacima. Utjecaj pandemije na povećanje troškova u oblasti ostvarivanja zdravstvene zaštite i civilne zaštite je također prouzrokovao povećanje troškova u ovim oblastima.

Zaključak u oblasti ekonomskih kretanja u kontekstu utjecaja COVID-19

Analizirajući područja negativnog utjecaja COVID-19 na ekonomska kretanja u Općini, jasno se prije svega uočavaju negativne posljedice u oblasti zaposlenosti i budžetskih tokova novca. Raniji trendovi rasta zaposlenih i smanjenje broja nezaposlenih su zaustavljeni i nameće se potreba kreiranja mjera podrške ublažavanja posljedica u toj sferi i održavanja dosegnutog nivoa privredne aktivnosti. Smanjenje izvršenja ukupnog budžetskog okvira uslovljava uzimanje u obzir tih činjenica u kontekstu određivanja finansijskog okvira implementiranja strateških ciljeva, naročito u prvim godinama implementacije. Opće razmatranje pojave i utjecaja pandemije COVID-19, upućuje na izradu planskog okvira suočenja sa vanrednim okolnostima uslovljenih pandemijama, zdravstvenim krizama ili drugim oblicima kriznih situacija.

1.1.6. Pregled stanja i kretanja u oblasti društvenog razvoja

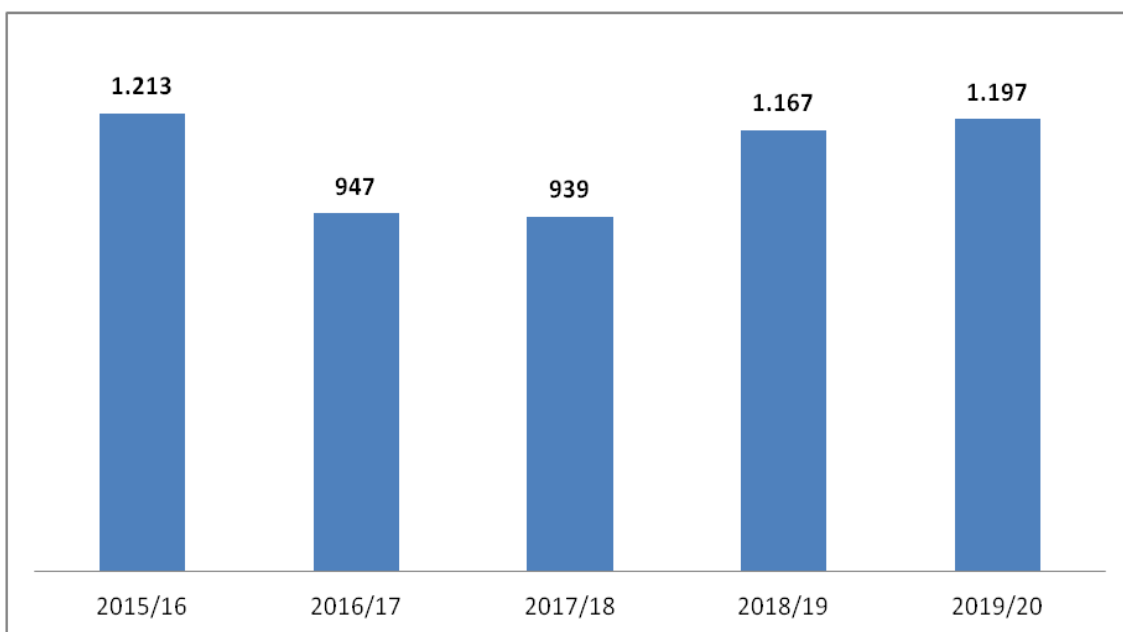
1.1.6.1. Obrazovanje

U periodu 2015. - 2019. godina, na području općine Novo Sarajevo došlo je do porasta broja učenika na 1.000 stanovnika. Trendovi kretanja broja učenika u osnovnim i srednjim školama detaljno su prikazani u narednim potpoglavljima.

1.1.6.1.1. Predškolsko obrazovanje

Na području općine Novo Sarajevo broj djece upisane u predškolske ustanove varira od godine do godine. U školskoj 2019/2020. godini, u sedam javnih predškolskih ustanova bilo je upisano 1.197 polaznika dok je taj broj u školskoj 2018/2019. godini bio 1.167 upisanih polaznika. U školskoj 2016/17. godini, bilo je upisano 948 polaznika, a u školskoj 2015/16. godini, 1.213 polaznika. Broj upisanih varira od trenutnog stanja objekata predškolskog odgoja i u prosjeku se kreće cca. 1200 polaznika godišnje, pri čemu je zabilježen pad u školskoj 2016/17. godini.

Također, evidentan je broj djece, koja svake godine, ostanu neupisana zbog popunjenih kapaciteta, što dodatno govori u prilog činjenici da je broj ovih ustanova na području općine Novo Sarajevo daleko ispod potrebnog. Liste čekanja za upis u predškolske ustanove ukazuju na potrebu daljnjeg ulaganja u ovaj segment obrazovanja.

Grafikon 16. Broj polaznika upisanih u predškolske ustanove na području općine Novo Sarajevo

Izvor: Općina Novo Sarajevo

	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20
Košuta	157	113	113	137	169
Aprilski cvjetovi	289	122	112	118	118
Kekec	143	183	184	200	203
Nur	195	192	192	184	181
Rosica	222	73	73	92	90
Mašnica	113	208	208	272	278
Zvončić	94	56	57	164	158
UKUPNO	1.213	947	939	1.167	1.197

Tabela 2. Broj polaznika upisanih u predškolske ustanove na području općine Novo Sarajevo

U 2018. godini, u sklopu Centra „Vladimir Nazor“ uspostavljen je Centar za predškolski odgoj i obrazovanje djece sa teškoćama u razvoju, koji obuhvata ranu intervenciju, produženi stručni tretman, opservaciono-dijagnostičke postupke i druge primjerene oblike odgoja i obrazovanja djece sa teškoćama. U 2019. godini, Centar su pohađala 104 polaznika.

Na području Općine, egzistira i nekoliko privatnih predškolskih ustanova. Pored „Nur“, tu je i Francuski vrtić Sarajevo CIFIS u ul. Paromlinska 66, Privatna predškolska ustanova „Smart“ u ul.

Kupreška 17, vrtić „Bombon“ u ul. Azize Šaćirbegović 9, vrtić „Akademija radosti“ u ul. Emerika Bluma 27, Predškolska ustanova „Cvrčak“ u ul. Saliha Udžvarlića 1 i „Kidsland“ u ul. Malta 2. Kada se u obzir uzmu i polaznici privatnih predškolskih ustanova, koje egzistiraju na području Općine, u 2019. godini, ukupan broj polaznika veći je za 862 djece, i iznosi 2.059.

Na području općine Novo Sarajevo nalazi se 13 objekata/prostora nad kojima postoji pravo raspolaganja od strane JU „Djeca Sarajeva“, od toga je šest (6) objekata potpuno adaptirano, dok je jedan (1) djelimično adaptiran, a četiri (4) objekta nisu preuzeta poslije rata. Također, postoje dva devastirana objekta JU „Djeca Sarajeva“, a rekonstrukcijom i sanacijom istih sasvim sigurno, povećao bi se broj djece, korisnika navedene predškolske ustanove. U narednom petogodišnjem periodu planirana je rekonstrukcija istih.

U proteklom periodu Općina nije imala većih ulaganja u predškolske ustanove, s obzirom da su iste u nadležnosti Kantona.

1.1.6.1.2. Osnovno obrazovanje

Osnivač osnovnih škola na području općine Novo Sarajevo je Kanton Sarajevo sa svim Zakonom propisanim ovlaštenjima. U skladu sa članom 115. Zakona o osnovnom odgoju i obrazovanju Općina putem nadležnog organa Kantona Sarajevo prati rad osnovnih škola, analizira uspjeh u učenju i vladanju učenika/učenica i predlaže osnivaču mjere za unapređenje odgojno-obrazovnog rada u osnovnim školama.

Na području općine Novo Sarajevo u 2019. godini, egzistira osam osnovnih škola, kao javnih ustanova, i po jedna privatna, specijalna i paralelna (Osnovna muzička i baletska) škola. Škole pohađa 4.874 učenika, koji su raspoređeni u 215 odjeljenja, a koje podučava 369 nastavnika/ca, što predstavlja stopu od 82 učenika na 1.000 stanovnika Općine. Ova stopa je manja za 6,81% u odnosu na broj učenika/ca na 1.000 stanovnika Kantona Sarajevo, te za 2,38% u odnosu na broj učenika/ca na 1.000 stanovnika Federacije BiH. Objekti novosarajevskih škola izgrađeni su prije 30-50 godina (osim škole "Velešićki heroji") i parcijalnim popravkama koje se finansiraju dijelom iz općinskog budžeta, održava se njihova upotrebljivost.

Potrebno je iznalaziti mogućnosti i za obezbjeđenje sredstava za poboljšanja prostornih i materijalnih uslova rada s obzirom na amortizaciju i navedenu starost objekata. Evidentan je nedostatak školskog prostora u Javnoj ustanovi Osnovna škola "Čengić Vila 1", gdje se već godinama nastavni proces realizuje u tri smjene.

Svaka škola na lokalitetu općine Novo Sarajevo ima salu za tjelesni odgoj koje se redovno održavaju i u kojima se pored školskih aktivnosti odvijaju i druge sportsko – rekreacione aktivnosti, dok većina osnovnih škola na području Općine raspolaže otvorenim sportskim terenima.

Matične škole se brinu o održavanju svojih sportskih sala, a iste povremeno izdaju u rekreativne svrhe. Prilikom organizovanja školskih-sportskih takmičenja, Općina realizuje sa školama domaćinima planirane sportske aktivnosti. Sala u sklopu kompleksa Osnovne muzičke i baletske škole- OMBŠ Novo Sarajevo je u funkciji. Naime, od 2018. godine, sala je obnovljena i predata na korištenje Centru „Vladimir Nator“, tačnije odjelu za predškolski odgoj i obrazovanje djece sa teškoćama u razvoju i ranu intervenciju.

Kada je u pitanju ostala obrazovna infrastruktura na području Općine, važno je istaći da postojeći objekat JU OŠ "Pofalići" nije adekvatan za izvođenje nastave, odnosno nalazi se u izuzetno lošem stanju. Vijek trajanja ovog objekta neumoljivo se približava kraju, s obzirom da je i izgrađen kao privremeni objekat te da sanacija i rekonstrukcija nisu isplative. OŠ "Pofalići" pohađa 572 učenika, ali na osnovu podataka Zavoda za statistiku određeni broj djece pohađa udaljenije škole, jer u sadašnjoj školi ne postoje prostorne mogućnosti za organizovanje produženog boravka. Imajući u vidu da RP Pofalići predviđa izgradnju novog, zamjenskog objekta, Općina Novo Sarajevo je poduzela aktivnosti

na izradi projektne dokumentacije i pribavljanju urbanističke saglasnosti. U cilju realizacije ovog projekta zatražena je podrška od strane Ministarstva za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo.

S druge strane, nemaju sve osnovne škole omogućen fizički pristup objektu djeci sa invaliditetom, te se u narednom periodu fokus strateških intervencija mora usmjeriti u ovom pravcu.

Za sve osnovne škole na području općine Novo Sarajevo je izrađen energijski audit, kao i projektna dokumentacija, a u toku je pokretanje izrade novog energijskog audita i projektne dokumentacije za Centar Vladimir Nazor. Utopljavanje je realizirano na 4 objekta (JU OŠ "Malta", JU OŠ "Čengić Vila", JU OŠ "Hrasno" i JU OŠ "Kovačići").

1.1.6.1.3. Inkluzivna nastava

Inkluzivno obrazovanje podrazumijeva individualni pristup i prilagođavanje obrazovnog sistema potrebama i mogućnostima učenika, a u svrhu postizanja punog intelektualnog, emocionalnog, socijalnog, fizičkog i akademskog potencijala učenika. Inkluzivno obrazovanje se provodi u skladu sa članom 66, 67, 68, 69, 70 i 71. Zakona o osnovnom odgoju i obrazovanju („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 23/17 i 33/17), a za provođenje istog nadležno je resorno ministarstvo.

U školskoj 2017/2018. godini, ukupno 566 učenika s teškoćama (poremećaji govorno-glasovne komunikacije, poremećaji u ponašanju, oštećenje vida, oštećenje sluha, emocionalni poremećaj, mentalna deficijencija, višestruke kombinirane smetnje, tjelesni invaliditet) je bilo uključeno u redovne škole, kroz inkluzivnu nastavu, koja se realizuje u skladu sa Zakonom o osnovnom odgoju i obrazovanju KS.

Broj	Naziv škole	Brojno stanje učenika 2018/2019	Broj učenika s teškoćama
1.	OŠ HRASNO	742	22
2.	OŠ GRBAVICA 1	581	20
3.	OŠ KOVAČIĆI	470	54
4.	OŠ MALTA	651	53
5.	OŠ GRBAVICA 2	662	89
6.	OŠ VELEŠIĆKI HEROJI	396	49
7.	OŠ ČENGIĆ VILA 1	782	52
8.	OŠ POFALIĆI	590	46

Tabela 3. Broj učenika s teškoćama u osnovnim školama na području općine Novo Sarajevo, 2019. godina

Izvor: Općina Novo Sarajevo

Pored navedenog, učenicima sa teškoćama u razvoju iz Centra „Vladimir Nazor“, omogućena je besplatna škola plivanja sa posebnim programom i s ciljem osiguranja psihološke adaptacije na boravak i vježbanje u vodi.

Formiranje Kabineta za asistivnu tehnologiju i senzornu integraciju bi omogućilo kvalitetniju inkluziju, koja je dugotrajan proces i treba je organizirano provoditi kako bi se došlo do konkretnih rezultata za djecu sa teškoćama u razvoju.

1.1.6.1.4. Srednje obrazovanje

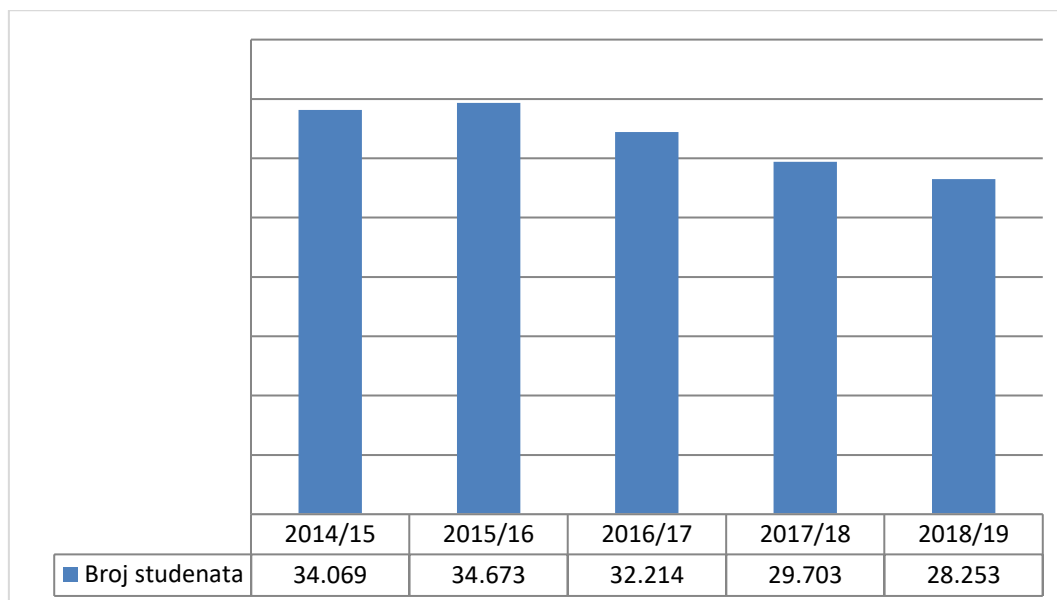
Ova oblast je regulisana Zakonom o srednjem obrazovanju na nivou Kantona Sarajevo koji je i osnivač svih srednjih škola na svom području. Na području općine Novo Sarajevo ima sedam srednjih škola i jedna škola za srednje i stručno obrazovanje i radno osposobljavanje.

U sedam srednjih škola u školskoj 2019/20. godini upisano je 2.500 učenika u 118 odjeljenja, koje podučava 286 nastavnika. Broj upisanih srednjoškolaca je za 12,42% manji u odnosu na 2015. godinu, kada je bio upisan 3.501 učenik u 163 odjeljenja. Broj srednjoškolaca iznosi 47 učenika na 1.000 stanovnika Općine i za 23,68% je veći od broja srednjoškolaca na 1.000 stanovnika Kantona Sarajevo, odnosno 27,02% je veći od broja srednjoškolaca na 1.000 stanovnika FBiH.

1.1.6.1.5. Visoko obrazovanje

Ova oblast je također regulisana Zakonom o visokom obrazovanju na nivou Kantona Sarajevo koji je i osnivač svih visokoškolskih ustanova na području Općine.

Osim teritorijalne pripadnosti Općina Novo Sarajevo nema drugih ingerencija nad visokoškolskim ustanovama. Uvidom u raspoložive podatke, uočava se da je broj upisanih studenata na području Kantona Sarajevo u konstantnom padu, što je rezultat niskog nataliteta, otvaranja većeg broja privatnih visokoškolskih ustanova na području drugih kantona, te odliva stanovništva iz BiH.

Grafikon 17. Broj upisanih stanovnika u visokoškolske ustanove na području Kantona Sarajevo

Izvor: Federalni zavod za statistiku

1.1.6.2. Kultura i sport

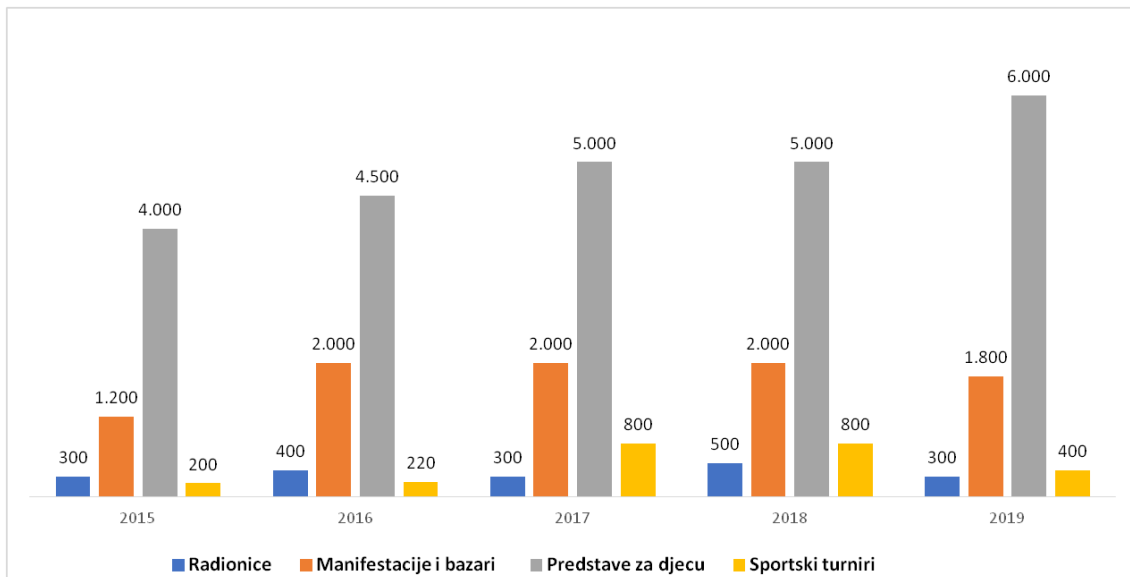
U pogledu infrastrukture od kulturnog značaja treba reći da Općina Novo Sarajevo raspolaže sa sljedećim kapacitetima:

Javna ustanova „Međunarodni centar za djecu i omladinu Novo Sarajevo“

JU „Međunarodni centar za djecu i omladinu Novo Sarajevo“ je institucija koja aktivno učestvuje u naporima društvene zajednice sa kvalitetnim osmišljavanjem slobodnog vremena djece, mladih i građana Općine Novo Sarajevo. Kroz segmente kulturnog i obrazovnog djelovanja Centar daje značaj radu sa djecom i mladima, pružajući mogućnost kreativnog stvaralačkog rada. Uz podršku Općine, Program rada se realizovao u skladu sa važećim propisima, odnosno normativnim aktima koji određuju djelatnost Centra.

U periodu 2015. - 2019. godina, evidentan je porast broja aktivnosti. Iz godine u godinu, naročito je

porastao broj pozorišnih predstava namijenjenih djeci i mladima, kao i broj radionica za najmlađe, što uključuje i realizaciju projekta "Vanškolske aktivnosti" namijenjenog djeci osnovnoškolskog uzrasta. Također, sa porastom broja aktivnosti porastao je i broj djece koja učestvuju u radionicama te broj posjetilaca različitim događajima edukativnog i kulturnog karaktera.

Grafikon 18. Aktivnosti djece i omladine

Treba istaći da Općina u saradnji sa JU „Međunarodni centar za djecu i omladinu Novo Sarajevo“ već duži vremenski period realizira projekat „Vanškolske aktivnosti“. Navedeni projekat se realizuje kroz četiri radionice i namijenjen je učenicima novosarajevskih osnovnih škola. U periodu od 2015. do 2019. godine, u projektu je učestvovalo preko 1.000 učenika.

U Centru je smješten Info centar za mlade Općine Novo Sarajevo, Centar za razvoj karijere (namijenjen za poslovne edukacije i obuke). Prostor je opremljen opremom za simultano prevođenje te računarskom opremom (12 laptopa). Također u prostoru Centra se nalazi i kancelarija Vijeća mladih Općine Novo Sarajevo, koje provodi svoje aktivnosti, i to predavanja, edukacije, sastanke i tematske izvještajne sastanke. Centar je u 2017. godini opremljen i sa modernom audio vizuelnom i multimedijalnom opremom (motorizovano platno, zvučnici, subwoferi i projektor sa objektivom). Centar je realizovao projekat „Dramski studio za srednjoškolce“, predstava koja tematizira problem nasilja u savremenom društvu i u kojoj je učestvovalo 20 učenika srednjih škola sa područja Grada. Na osnovu svega navedenog, djeci i omladini se u sklopu Centra, pruža mogućnost da kroz prezentaciju i promociju stiču kreativne sposobnosti.

U sklopu Međunarodnog centra za djecu i omladinu djeluje i objekat „Dječije kuće“ -bivši Pionirski dom „Boško Buha“, koji je u potpunosti adaptiran i otvoren u martu 2019. godine, čime su se stvorili uslovi za realizaciju programskih aktivnosti, obrazovnog, kulturnog i društvenog karaktera, prvenstveno namijenjen za djecu uzrasta do 14 godina. Objekat je namijenjen za održavanje raznih kurseva, promocija i predavanja, kružoka, sekcija (likovno, muzičko, ples), organizovanje izložbi. Objekat posjeduje i biblioteku sa čitaonom. U multifunkcionalnoj sali sa pozornicom moguće je organizovati priredbe, koncerte, predstave i projekcije filmova.

Odlukom Općinskog vijeća Novo Sarajevo planiran je prijenos prava i obaveza sa Međunarodnog centra za djecu i omladinu na J.P. „ONSA“ d.o.o. Sarajevo, čime će se ova oblast na određeni način centralizovati sa aspekta pružanja usluga i postići veći obim efikasnosti u ovoj oblasti.

Javno preduzeće „ONSA“ d.o.o. Sarajevo

Općinsko vijeće Općine Novo Sarajevo na 38. sjednici održanoj dana 25.02.2016. godine, donijelo je

Odluku o osnivanju Javnog preduzeća za upravljanje i održavanje objekata u vlasništvu Općine Novo Sarajevo – JP „ONSA“ d.o.o. Sarajevo. Od strane osnivača Općine Novo Sarajevo, trenutno su preduzeću na upravljanje ustupljeni Sportska dvorana “Goran Čengić” i pomoćni teren Grbavica.

U martu 2016. godine, kao rezultat strateških intervencija svečano je otvorena Sportska dvorana „Novo Sarajevo“ na Grbavici. To je prva multifunkcionalna dvorana i predstavlja najveću investiciju Općine Novo Sarajevo. Sportska dvorana, treća po veličini u Kantonu Sarajevo, ispunjava sve evropske standarde za dvoranske sportove, a osposobljena je i za organizovanje kulturnih, sajamskih i ostalih sadržaja. Dvorana je naknadno Odlukom Općinskog vijeća preimenovana u Sportsku dvoranu “Goran Čengić”.

Ukupna vrijednost izgradnje sportske dvorane je cca 9.000.000 KM, od čega je Ministarstvo kulture i sporta izdvojilo sredstva u iznosu od 1.400.000 KM, Vlada Republike Slovenije je donirala 240.000 eura, a ostatak je finansirala Općina Novo Sarajevo u sklopu strategije razvoja.

U 2017. godini, u dvorani je održano 9 aktivnosti sa preko 2.200 takmičara i učesnika i to u ritmičkoj gimnastici, futsalu, judou, streljaštvu. Također, održana je završna liga u košarci za osnovne škole sa područja Općine i Spars interne lige u košarci. U 2018. godini realizovane su 24 aktivnosti sa blizu 7.000 takmičara i učesnika, većinom osnovaca. Održana su takmičenja u karateu, judou, ritmičkoj gimnastici, mini basketu, nogometu. Općina je u 2018. godini zajedno sa JP ONSA i projektnim partnerima realizovala dva projekta „Unapređenje zdravlja kroz sportsko-rekreativne aktivnosti“ i „Prevenција nogometnog huliganstva“. U 2019. godini održane su 32 radionice, 9 turnira, 89 utakmica i 15 manifestacija sa preko 6.000 učesnika i gledalaca.

U neposrednoj blizini sportske dvorane nalazi se i pomoćno nogometno igralište sa umjetnom travom i rekonstruiranim svlačionicama koji pružaju kvalitetne trenažne uvjete. **Teren sa vještačkom travom** namijenjen je za obavljanje treninga i odigravanje utakmica. Ukupna površina kompleksa je 6.110 m². Teren raspolaže sa 4 svlačionice opremljene mokrim čvorovima. Također, u objektu se nalazi i 5 prostorija za administraciju i tehničku podršku. Navedeni teren je u vlasništvu Općine Novo Sarajevo, a na osnovu potpisanog Sporazuma 2010. godine, kojim su bila regulisana međusobna prava i obaveze, bio je dat na raspolaganje i upravljanje Omladinskoj školi FK “Željezničar” do formiranja J.P. “ONSA” d.o.o. Općina Novo Sarajevo je u 2008. godini izvršila rekonstrukciju pomoćnog stadiona Grbavica, koja je obuhvatala, između ostalog, i postavljanje vještačke trave, a 2017. godine, postavljeni su i reflektori, čime je dodatno intenzivirano korištenje ovog terena koji svakodnevno koriste brojni klubovi, a posebno omladinske škole nogometa. U 2018. godini izvršena je sanacija vještačke trave, a radovi su podrazumijevali demontažu postojeće oštećene trave, nabavku, transport i ugradnju nove umjetne trave, te servis terena na površini od 5.300 m². Za ove namjene Općina Novo Sarajevo izdvojila je sredstva u iznosu od cca. 57.000 KM. Navedeni teren, kojim upravlja JP „ONSA“, koristi Omladinska škola FK Željezničar i Nogometni klub “Pofalički” za treniranje i odigravanje utakmica. Također u sklopu kantonalne fudbalske lige Sarajevo odigravaju se utakmice na ovom terenu. Uglavnom se teren koristi za nogomet i održavanje turnira u mini nogometu. Prema raspoloživim podacima teren koristi preko 400 polaznika nogometne škole FK Željezničar, 30 nogometaša NK Pofalički i drugi.

Stadion Grbavica je lociran u sarajevskom naselju Grbavica po kojem je i dobio ime. Tokom postojanja stadion je renoviran i dograđen u tri navrata. Treća rekonstrukcija stadiona desila se u ljeto 2004. godine, u smislu uređenja svlačionica i postavljanja stolica na sjevernoj i južnoj tribini. Najznačajnija obnova dogodila se početkom 2017-2018. godine, kada je na mjestu stare izgrađena potpuno nova istočna tribina sa 4.266 sjedećih mjesta čime kapacitet stadiona danas iznosi 13.449 sjedećih mjesta, kao i rekonstruiran travnjak glavnog terena. Nakon svih navedenih radova Stadion Grbavica je kategorisan kao stadion kategorije I prema UEFA kategorizaciji stadiona, te kao takav ispunjava uslove za odigravanje međunarodnih fudbalskih utakmica. Dobijanjem kategorija I, omogućeno je da reprezentacije Bosne i Hercegovine svoje međunarodne utakmice odigrava i na ovom stadionu. Pored navedenog, u okviru stadiona je i pomoćno travnato trenažno igralište.

Pomenutim stadionom i pratećim objektima upravlja Fudbalski klub "Željezničar".

Organizacija sporta na području lokalne zajednice provodi se kroz aktivan rad i djelovanje udruženja iz oblasti sporta i sportskih manifestacija koje finansira i organizuje Općina Novo Sarajevo.

Cca. 25 sportskih udruženja aktivno učestvuju u organizacijama i realizaciji sportskih dešavanja.

Prema iskazanim potrebama i zahtjevima građana interes za sportskim objektima je znatno veći nego prijašnjih godina. Napominjemo da na prostoru općine imamo 3 velika sportsko-rekreativna objekta, 11 otvorenih sportskih terena, 9 školskih igrališta, 16 sala za tjelesni odgoj i 17 sportsko-rekreativnih ploha i sprava. Sve to ukazuje da je Općina Novo Sarajevo okrenuta ka razvoju sporta, unapređenju zdravih stilova života i opredijeljenosti da mladi više upražnjavaju sportske aktivnosti (nogomet, košarka, rukomet, odbojka, tenis, borilački sportovi, šah, planinarenje i slično).

Zbog izuzetnih pejzažnih i prirodnih vrijednosti, bogatstva i raznolikosti biljnog i životinjskog svijeta, zbog izuzetnog utjecaja na klimu, zaštitu zemljišta od erozivnih procesa i ostalih ekološko-socijalnih vrijednosti, Općina Novo Sarajevo u narednom periodu planira **izgradnju parkovsko-rekreativne zone Park-šuma Hum**. Ovime se prvenstveno želi stvoriti područje parkovsko-sportsko-rekreativne zone u kome će šuma, kao najsloženiji ekosistem, posjetiocima omogućiti korištenje svojih ostalih općekorisnih funkcija. U okviru Regulacionog plana, planirana zona sporta i rekreacije obuhvata prostor od 38,40 ha, a sadržaji se planiraju na društvenom zemljištu. Ovaj prostor se već devetu godinu koristi za održavanje brdsko-biciklističke trke za osnove u sklopu Dana općine. Svake godine, 40-ak učenika novosarajevskih osnovnih škola, takmiči se u pojedinačnim i ekipnim trkama.

Zona sporta i rekreacije (Park-šuma), imati će sadržaje koji su raspoređeni po navedenom prostoru i uvezani u cjelinu sa šetnicama, biciklističkim stazama, piknik površinama, travnatim mini površinama, vidikovcem na vrhu Huma, hladnjacima, natkrivenim poluotvorenim objektima sa sanitarnim čvorovima. Obzirom da izgradnja navedene zone zahtjeva velika finansijska sredstva, Općina Novo Sarajevo je pristupila faznoj implementaciji projekta te je u narednom razvojnom periodu planirala fazu njegovog hortikulturnog uređenja.

Prostor Vilsonovog šetališta prilagođen je i kulturno- zabavnim sadržajima koji se realiziraju kroz kulturna dešavanja u sklopu projekta „Otvoreni kulturni centar“, koji organizuje Općina Novo Sarajevo, kao što su tradicionalni „Porodični dan –Family day“, kojem prisustvuje više hiljada građana Novog Sarajeva. Kao i svake godine, uz zanimljive sadržaje i bogat kulturno-zabavni program za sve generacije, zabavu, edukaciju i druženje, građani imaju priliku upoznati se i sa ostalim organizacijama i udruženjima koje djeluju na području Općine. Također, u okviru obilježavanja međunarodnog praznika „Dječija nedjelja“ na otvorenoj sceni „Vilsonovog šetališta“, tradicionalno se održava manifestacija „Dan dječije radosti Općine Novo Sarajevo“, posvećena dječjim pravima, uz druženje i bogat kulturno-zabavni program za učenike iz devet novosarajevskih osnovnih škola od II do V razreda, kojima se tradicionalno vrši podjela, u prosjeku 2.500 paketića sa raznovrsnim proizvodima domaće proizvodnje. Revija kulturno umjetničkog stvaralaštva je projekat završnih manifestacija Javne ustanove za predškolski razvoj „Djeca Sarajeva“, Općine Novo Sarajevo i Kantona Sarajevo, kao i revija kulturno umjetničkog stvaralaštva za novosarajevske osnove na Vilsonovom šetalištu, koji se također dešavaju svake godine. Učenici se predstavljaju kroz pet oblasti: vokalna grupa uz pratnju, vokalna grupa bez pratnje, folklor, orkestar i ples. Kulturno-zabavna i sportska manifestacija „Ledena čarolija“ je po prvi put upriličena tokom zimskog raspusta, u mjesecu januaru 2016. godine, na Vilsonovom šetalištu, uz sadržajni program koju građani Općine mogu koristiti. Od tada pa do danas je postala tradicionalna manifestacija koja se održava svake godine. Realizacijom projekta „Ledena čarolija“ bilo je omogućeno posjetiocima da besplatno koriste klizaljke i uživaju u radostima ovog sporta, uz muzički program. Prosječna posjećenost klizališta je cca. 500 osoba dnevno, besplatnu školu klizanja prošlo je više od 350 djece, što u konačnici čini da je 15.000 naših sugrađana koristilo sadržaje samog klizališta u prethodnom periodu od 2016-2019. godine.

Općina je u proteklom vremenu vršila sanaciju sportskih ploha u okviru svojih mogućnosti. Bočalište

„Bulevar Meše Selimovića“ ima dvije staze, a boćalište „Grbavica I“ jednu. Ova dva sportska objekta su u funkciji i trenutno se koriste u rekreativne svrhe od strane mjesnog stanovništva, koje ih i održava. Međutim, boćališta „Grbavica II“ i „Trg heroja“, nisu u funkciji.

Sve sportske plohe namijenjene za šah, sprave za vježbe i rekreaciju svih građana su u upotrebnoj funkciji, te se svakodnevno koriste. Strateškim intervencijama je u periodu 2013-2019. godine, ukupno je izgrađeno 17 sportskih ploha i to na sljedećim lokacijama:

1. Šahovska ploha u ul. Grbavička
2. Šahovska ploha u ul. Aleja lipa / K.Kapetanovića „Pampers“
3. Šahovska ploha u ul. Avde Smajlovića
4. Fitnes sprave u ul. Džemala Bijedića 31
5. Fitnes sprave u Zmaja od Bosne 18 - POFALIĆI II
6. Fitnes sprave Centar za zdravo starenje „Velešići“
7. Fitnes sprave Centar za zdravo starenje „Hrasno“
8. Fitnes sprave Robot Hrasno
9. Fitnes sprave Vilsonovo šetalište/H.Čemerlića
10. Fitnes sprave Vilsonovo šetalište-kod turske ambasade
11. Fitnes sprave Aleja lipa/ Grbavička
12. Fitnes sprave Aleja lipa/K.Kapetanovića
13. Fitnes sprave Bulevar Meše Selimovića-„Park zaljubljenih“
14. Fitnes sprave Bulevar Meše Selimovića/Bihaćka -šetnica Malta
15. Fitnes sprave Kvadrant/MZ
16. Fitnes sprave Azize Šaćirbegović 98
17. Fitnes sprave Malta 17

U januaru 2017. godine, izgrađeno je igralište u ulici Malta 17-25, a u 2018-2019. godini je izgrađen Tematski park i dječje igralište u ul. E. Šehovića, opremljen rekvizitima namijenjenih djeci svih uzrasta i prilagođen djeci s teškoćama u razvoju, odnosno umanjnim tjelesnim sposobnostima. Također, u istoj godini su potpisani ugovori za nabavku opreme za dječja i sportska igrališta (igralište vrtića „Kekec“ i „Aprilski cvjetovi“), gumena podloga u parku u ulici Nedima Filipovića, te nabavka dijelova (sjedalice, lanci, plastični dijelovi tobogana) za ostala igrališta. U toku je realizacija izgradnje igrališta u ulici. M. Marulića, kao i nabavka mobilijara za javne površine-fitness par sa stolom za stolni tenis u ulici N. Filipovića. Ograđena su 3 igrališta u ulicama A. Šaćirbegović 122 i N. Filipovića, te dvorište vrtića „Kekec“. Kao što je već navedeno, veći dio igrališta je predat na održavanje KJKP „PARK“.

Spomen park Vraca

Spomen park Vraca, jedinstveni simbol stradanja građana Sarajeva tokom Drugom svjetskog rata, ima kulturno-historijsku, umjetničku, arhitektonsku i pejzažnu vrijednost i nalazi se u prostoru nekadašnje austrougarske tvrđave izgrađene krajem 19. stoljeća u naselju Vraca. Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika BiH je 2005. godine, proglasila Spomen park Vraca Nacionalnim spomenikom pod zaštitom države BiH.

Tokom posljednjeg rata Spomen-park Vraca je pretrpio teška oštećenja. Cijeli kompleks je devastiran; oštećena je tvrđava, pojedinačna spomen-obilježja, parkovske površine, plato, stepeništa, kameni zidovi tvrđave cca ulaznih vrata su porušeni.

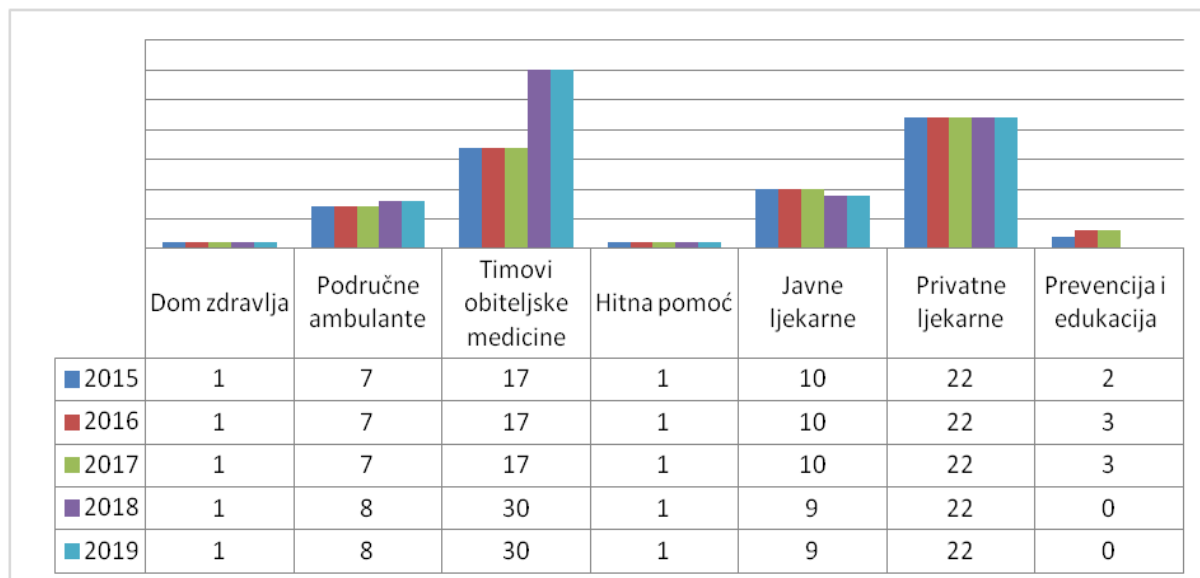
Kantonalni zavod za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa izradio je sredinom 2009. godine Projekat sanacije i restauracije Spomen parka Vraca/tekućeg održavanja ceremonijalnog platoa, propileja i Spomen obilježja narodnim herojima. Općina Novo Sarajevo je tokom prethodnih godina učestvovala u sanaciji i rekonstrukciji Spomen parka Vraca, te isto namjerava učiniti i u narednom periodu, kako bi ovaj prostor ponovo oživio i bio obavezno mjesto za posjetu turista.

U skladu sa važećom planskom dokumentacijom, planirana je izgradnja gradskog parka sa sportsko-rekreativnim sadržajima na prostoru bivšeg Strelišta u naselju Velešići na površini od cca. 5,5 ha. Park podrazumijeva pejzažno i arhitektonsko uređenje cijelog prostora koji je trenutno zapušten i koji je potrebno obogatiti sa savremenom urbanom i parkovskom opremom.

1.1.6.3. Zdravstvena zaštita

Kada je u pitanju broj ustanova zdravstvene zaštite na području Općine, obzirom da je izgrađena i otvorena ambulanta Hrasno brdo, došlo je do blagog povećanja broja područnih ambulanti.

Također, može se konstatovati i da je došlo do povećanja broja timova obiteljske medicine, što je prikazano na grafikonu ispod.

Grafikon 19. Broj ustanova zdravstvene zaštite na području općine Novo Sarajevo.

Izvor: JU Dom zdravlja Novo Sarajevo

U proteklih 5 godina došlo je do blagog rasta broja zdravstvenih radnika na području općine Novo Sarajevo, tako da u 2019. godini bilježimo ukupno 246 zdravstvenih radnika. Iako je prisutan odliv zdravstvenih radnika u zemlje Europske Unije uočava se održavanje broja zdravstvenih radnika, obzirom da je i u 2018. godini zabilježen identičan broj. Međutim, ova pojava nije imala direktan utjecaj na period čekanja na zdravstvenu uslugu. Naime, zbog upotrebe e-receptata, (hronični pacijenti koji su ranije mjesečno dolazili kod ljekara porodične medicine i specijalista po svoje recepte, sada to rade tromjesečno), posjete ljekarima smanjene su za cca. 30%.

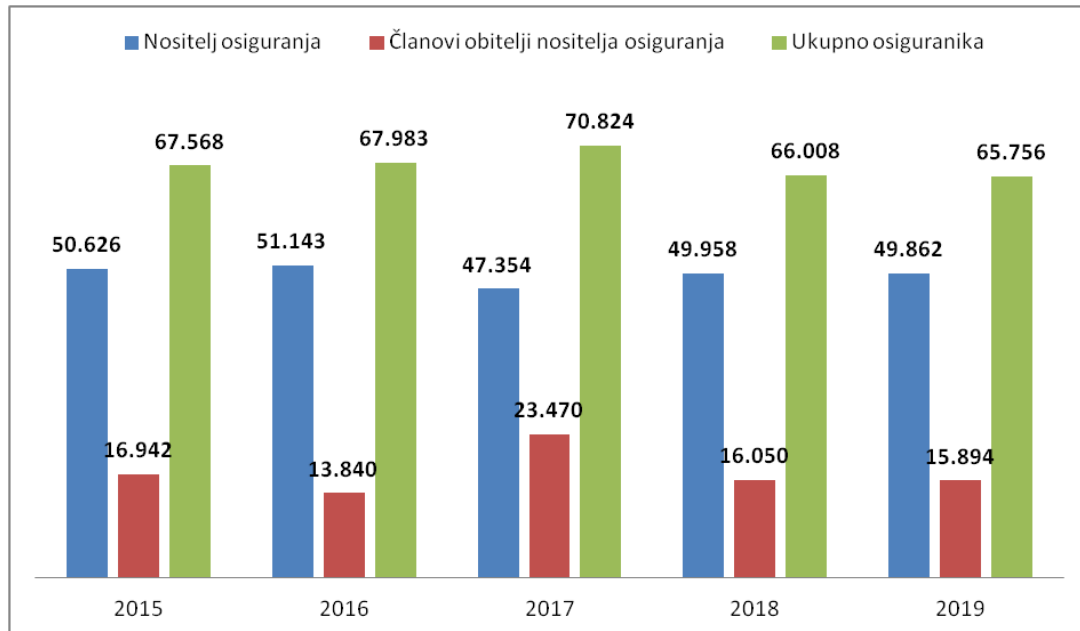
U strukturi medicinskih radnika najveći broj se odnosi na medicinske tehničare i ostalo osoblje, dok doktori čine 22,76% od ukupnog broja medicinskih radnika, što znači da 1.000 stanovnika medicinski pokriva 1,14 doktora, odnosno 0,35 stomatologa.

Broj zdravstvenih radnika	2015	2016	2017	2018	2019
Ginekolozi	-	-	-	-	-
Stomatolozi	21	19	15	18	18
Ljekari opće prakse	11	11	11	18	18
Ukupno specijalisti	42	51	-	38	38
Medicinski tehničari	149	150	150	134	134
Ostalo osoblje	38	38	40	38	38
Ukupno	205	207	215	246	246

Tabela 4. Broj i struktura osoblja u zdravstvenim ustanovama na području općine Novo Sarajevo

Izvor: JU Dom zdravlja Novo Sarajevo

Prema evidenciji Zavoda zdravstvenog osiguranja Općine Novo Sarajevo na dan 31.12.2019. godine, na obavezno zdravstveno osiguranje bilo je prijavljeno 65.756 lica, od čega su 49.862 nosioca osiguranja i 15.894 članova obitelji. Ukupan broj zdravstveno osiguranih lica je za 2,69% manji u odnosu na broj osiguranika registriran u 2015. godini.

Grafikon 20. Broj evidentiranih lica u zavodu za zdravstveno osiguranje Općine Novo Sarajevo

Izvor: Kantonalni zavod za zdravstveno osiguranje

Prema informaciji Centra za socijalni rad Općine Novo Sarajevo poseban problem sa zdravstvenom zaštitom imaju strani državljani koji ilegalno borave na području Općine, kao i dio romske populacije obzirom da većina njih nema lične dokumente i nisu u mogućnosti ostvariti pravo na zdravstvenu zaštitu. Broj romske populacije tj. romskih porodica niko sa sigurnošću ne može dati kao tačan podatak, ali Udruženje Roma Sarajevo, prema podacima sa kojima oni raspolažu, ima evidentirano cca. 200 romskih porodica na području Novog Sarajeva, od koji svaka porodica ima najmanje 5 članova (cca. 1.000 stanovnika romske nacionalnosti). S druge strane broj migranata/izbjeglica koji borave na području Općine nije moguće utvrditi.

Povećanje svijesti kod majki-porodilja u smislu traženja pomoći od lica koja su za to kvalifikovana, te stalna briga i konsultacije sa zdravstvenim ustanovama i poslije porođaja, dovela su do toga da u posljednjih pet godina nije zabilježen slučaj smrti djeteta do 1 godine, zbog komplikacija na porodu.

Značajan je podatak da je u toku 2019. godine, broj vakcinisane djece bio 4.847, što je značajno veće u odnosu na dostupni podatak iz 2017. godine, u kojoj je registrovano samo 240 vakcinisanih beba.

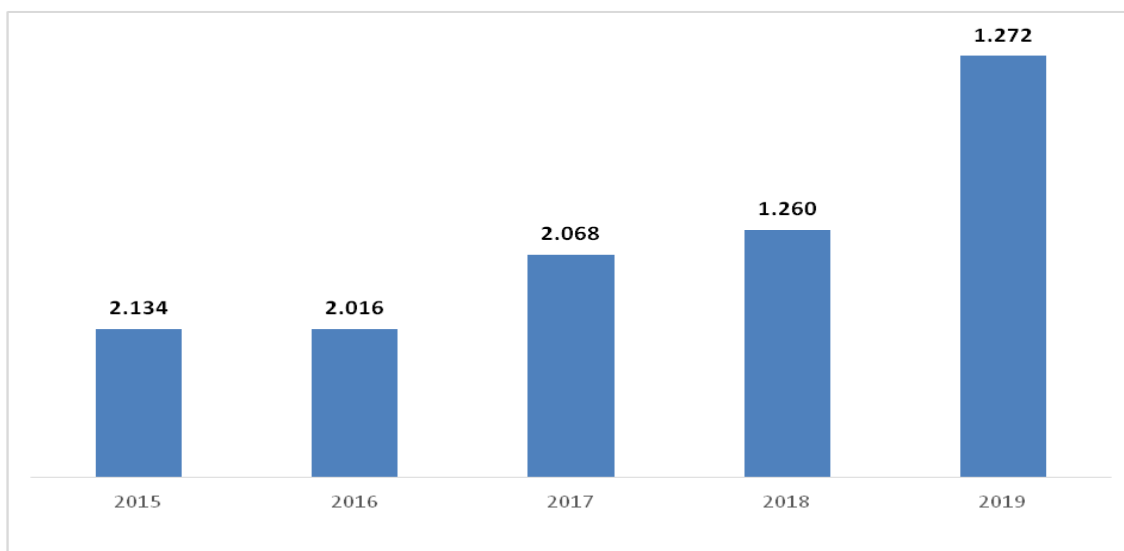
U narednom periodu se planira formirati radno tijelo „Zdravstveni savjet“ na nivou Općine, kako bi se unaprijedila prava pacijenata. Odluka o formiranju savjeta je donesena od strane općinskog Načelnika, a Savjet će činiti predstavnici nevladinih organizacija te medicinsko osoblje.

1.1.6.4. Socijalna zaštita

Na području Općine djeluje Kantonalni centar za socijalni rad u ulici Azize Šaćirbegović, u obnovljenim prostorijama koje je za potrebe centra Općina ustupila besplatno.

U posljednjih 5 godina broj korisnika Centra za socijalni rad je u konstantnom opadanju tako da je broj registrovanih korisnika u 2019. godini iznosio 1.272 korisnika i on je za 40,40% manji u odnosu na 2015. godinu. Smanjenju broja korisnika u manjoj mjeri doprinijele su socijalne mjere koje Općina i Kanton provode po pitanju socijalne zaštite, a dijelom i migracije stanovništva prema drugim Kantonima i općinama, te zemljama Europske Unije. Također, Općina je donijela više odluka o dodjeli pomoći određenim kategorijama stanovnika (lica i domaćinstva u stanju socijalne potrebe, nezaposlene porodilje) što je rezultiralo umanjnjem broja zahtjeva kod Centra za socijalni rad, pa samim tim i manjim brojem korisnika.

S druge strane, iako je zvaničan podatak da je smanjen broj korisnika Centra za socijalni rad, u suštini i po evidenciji Centra za socijalni rad taj podatak nije validan jer CSR ima stalne korisnike za koje se svakih pola godine ili godišnje vrši provjera, ali se ne donose rješenja te zbog toga imamo prividno smanjenje broja korisnika. Situacija je i dalje jako teška, ljudi su nezaposleni i veliki broj njih su korisnici Javne kuhinje.

Grafikon 21. Broj korisnika usluga Centra za socijalni rad Općine Novo Sarajevo u periodu 2013-2019. godine
Izvor: Centar za socijalni rad Općine Novo Sarajevo

Prosječno mjesečno izdvajanje Centra za socijalni rad za korisnike prava na dječiji dodatak u 2019. godini iznosilo je 605.617,95 KM, i povećano je za 106,14% u odnosu na 2015. godinu.

Vrsta pomoći	Iznos pomoći u KM/mjesečno (prosjeak)				
	2015	2016	2017	2018	2019
Stalna novčana pomoć	95.880	85.640	92.368	14.739	15.695
Novčana naknada za pomoć i njegu druge osobe	177.120	167.400	206.070	12.980	12.989
Druga materijalna pomoć	6.480	15.120	10.320	26.280 30.303	1.800 28.103
Osposobljavanje za život i rad	0	0	0	8.040	7.392
Smještaj u drugu obitelj	57.120	45.696	49.570	4.284	4.135
Smještaj u ustanove socijalne zaštite	0	0	0	99.531	100.581
Jednokratne novčane pomoći	17.390	37.560	39.250	35.640	40.080
Zdravstveno osiguranje	8.620	6.270	6.530	1.720	1.720
Usluge socijalnog rada i drugog stručnog	6.322	4.595	6.565	-	-

rada					
Kućna njega i pomoć u kući	4.512	1.515	2.414	6.640	8.170
Dječiji dodatak	3.120	2.214	4.564	804.340	605.617
Naknada umjesto plaće roditelju koji je u radnom odnosu	5.444	1.697	3.344	1.632.424	1.212.271
Naknada umjesto plaće roditelju koji koja nije u radnom odnosu	6.211	1.313	1.023	491.220	328.122
Ukupno sredstava	388.219	369.020	422.018	3.168.141	2.366.675

Tabela 5. Izdvajanja Centra za socijalni rad/pomoći korisnicima usluga sa područja općine Novo Sarajevo, 2015-2019. godina

Izvor: Centar za socijalni rad Općine Novo Sarajevo

Broj lica koja su kategorisana u ranjivu grupu maloljetnika, posmatran u posljednjih pet godina je u stalnom padu i najmanji je u 2019. godini u kojoj je iznosio 174 lica. Razlog zbog kojeg je došlo do smanjenja broja maloljetnika kao ranjive grupe (delikvencija) leži u preventivnom radu odnosno prevenciji u osnovnim i srednjim školama, upućivanju djece na individualne tretmane u Odgojni centar Kantona Sarajevo, itd.

God.	Djeca bez roditeljskog staranja	Odgojno zanemarena i zapuštena djeca	Djeca čiji je razvoj ometen obiteljskim problemima	Djeca sa mentalnim i fizičkim smetnjama
2015	38	102	606	1.321
2016	45	98	417	1.325
2017	34	34	127	1.381
2018	27	60	96	1.386
2019	28	72	74	1.391

Tabela 6. Broj lica kategorisan u ranjivu grupu maloljetnici, 2015-2019. godina

Izvor: Služba socijalne zaštite Općine Novo Sarajevo odnosno Centar za socijalni rad Općine Novo Sarajevo

U isto vrijeme broj lica koja su kategorisana u ranjivu grupu odraslih posmatran u posljednjih pet godina, najmanji je u 2019. godini i iznosio je 2.924 lica, te je za 47,66% manji u odnosu na 2015. godinu, kada je zabilježen najveći broj lica kategorisan u ovu ranjivu grupu. Broj korisnika iz kategorije ranjive grupe, je u periodu 2015-2019. godine, smanjen iz razloga što je došlo do zapošljavanja određenog broja pripadnika navedene grupe.

God.	Osobe ometene u psihičkom i fizičkom razvoju i osobe sa invaliditetom	Materijalno neosigurane i za rad nesposobne osobe	Stare osobe bez obiteljskog staranja	Osobe društveno negativnog ponašanja	Osobe i obitelji u stanju soc. potrebe kojima je uslijed posebnih okolnosti potrebna pomoć
2015	2.865	214	280	51	2.165
2016	2.136	267	235	45	2.050
2017	1.443	82	175	53	1.625
2018	1.727	80	61	11	1.200
2019	1.522	81	60	11	1.250

Tabela 7. Broj lica kategorisan u ranjivu grupu odrasli, 2015-2019. godina

Izvor: Služba socijalne zaštite Općine Novo Sarajevo odnosno Centar za socijalni rad Općine Novo Sarajevo

Kada je riječ o ranjivim grupama, značajno je istaći podatak da se na području općine Novo Sarajevo nalazi 269 lica sa invaliditetom, registriranih u Službi za zapošljavanje. Potrebno je izvršiti analizu potreba ovih lica i kroz promociju socijalnog preduzetništva ova lica na adekvatan način osposobiti za rad i omogućiti im inkluziju u društvo kroz ekonomsku stabilnost i neovisnost. Pored navedenih, na području općine Novo Sarajevo tokom 2019. godine, registrirane su 1.522 osobe ometene u psihičkom i fizičkom razvoju, zatim 60 osoba bez porodičnog staranja, 11 osoba društveno negativnog ponašanja i čak 1.250 osoba i porodica u stanju socijalne potrebe kojima je uslijed posebnih okolnosti potrebna pomoć.

Što se tiče lica sa statusom raseljenih osoba, u 2019. godini je registrovano 423 takva lica. Općina Novo Sarajevo ne raspolaže preciznim podacima o broju Roma na području Općine.

Značajnu problematiku čini broj slučajeva nasilja u porodici, narušenih porodičnih odnosa, brakorazvoda, maloljetničke delikvencije koja je u najvećem broju izazvana narušenim porodičnim odnosima, ovisnošću i sličnom problematikom mladih. U ovom dijelu se stalno nameće potreba razvoja psihološkog savjetovanja u cilju pružanja usluge građanima u stanju potrebe i stalno unaprjeđenje ove oblasti.

Broj registriranih slučajeva nasilja i narušavanja socijalnih odnosa	2018	2019
Nasilje u porodici	322 (mjere 123)	309 (mjere 127)
Porodice sa rizikom od odvajanja	150	162
Razvodi braka	89	102
Maloljetnička delikvencija	22	25
Psihosocijalni tretman	8	7

Tabela 8. Broj slučajeva nasilja u porodici i narušavanja socijalnih odnosa, 2015-2019. godina

Izvor: Služba socijalne zaštite Općine Novo Sarajevo odnosno Centar za socijalni rad Općine Novo Sarajevo

Na području Općine egzistira Mreža centara za zdravo starenje Općine Novo Sarajevo-tri centra, u Hrasnom, Velešićima i Čengić Vili. Centar za zdravo starenje je dnevni centar namijenjen osobama treće životne dobi, sa ciljem da ih se aktivira i omogući zdravo, kako mentalno tako i fizičko starenje, i preventivno utiče da zadrže najviši mogući stepen fizičke i psihičke funkcionalnosti. Prema programu za dnevni boravak u Centru se organiziraju različiti tipovi edukacija, radionica, promocija te tematskih druženja. Jedan od ciljeva Centra je da se osobama treće životne dobi osigura prostor gdje će tokom dana boraviti, družiti se, sadržajno i edukativno ispuniti svoje slobodno vrijeme, preventivno uticati na očuvanje zdravlja i funkcionalne sposobnosti.

Osnovna djelatnost je dnevni boravak u okviru kojeg se odvijaju sljedeće aktivnosti: okupljanje, druženje, razgovori, uspostavljanje novih prijateljstava i prisnih odnosa, zajedničke proslave, obilježavanje rođendana, vjerskih i državnih praznika, kao i razne vrste okupacionog angažovanja i aktivnosti.

Radna okupacija je aktivnost koja se realizuje putem pletenja, šivenja, vezenja, spremanja različitih jela i uređenja okoline Centra.

1. Rekreativna i zabava se ostvaruje preventivno-korektivnom gimnastikom, zajedničkim šetnjama, izletima, društvenim igrama poput šaha, domina, pikada, čovječe ne ljuti se, karate, slušanje muzike, čitanje štampe, gledanje TV-a.
2. Edukativne aktivnosti su: usluge socijalnog radnika, pravnika, psihologa, zdravstveni savjeti i razgovori sa ljekarom i medicinskom sestrom, zdravstvene zaštite, obuka za rad na računaru, predavanja iz različitih oblasti na prijedlog članova i za koje su članovi zainteresovani.
3. Kreativne aktivnosti se realizuju putem crtanja, izrade raznih predmeta od papira i plastelina, fotografisanja i izrada fotografija, pjevanja, plesa, glume, i sl.

U mrežu centara je učlanjeno 900 članova, a dnevno centre posjeti cca. 120-150 ljudi.

1.1.6.5. Stanovanje

U periodu od 2015. do 2019. godine, sanirano je 20 stambenih jedinica. Prema podacima iz 2019. godine, evidentirano je 12 totalno devastiranih objekata kolektivnog stanovanja sa ukupno 47 stambenih jedinica. Iz ovih objekata ukupno je evidentirano 35 interno raseljenih osoba.

Oblast stanovanja iskazuje značajan potencijal koji može doprinijeti razvoju Općine Novo Sarajevo uzevši u obzir interes za novogradnju čime se povećava privredna djelatnost u oblasti građenja, a ujedno stvaraju pretpostavke povećanja broja stanovništva i privlačenja investicija. Istovremeno se stvaraju osnovi razvoja savremene urbane infrastrukture. U ovom dijelu se nameće potreba utvrđivanja područja stanogradnje, kao područja širenja infrastrukture Općine. Postoji mogućnost utvrđivanja potencijala nadogradnje nad postojećim objektima, prije svega kolektivnog stanovanja, kao potencijala u okviru udruživanja etažnih vlasnika i upravitelja.

1.1.6.6. Civilna zaštita

Najveći rizici od katastrofa i nesreća na teritoriji Općine Novo Sarajevo su:

- prirodni: klizišta, požari na visokim objektima, velike snježne padavine sa ledom;
- tehnološki: velike saobraćajne nesreće, oštećenja na plinskim instalacijama.

Općina Novo Sarajevo kontinuirano svake godine, izdvaja značajna sredstva za sanaciju klizišta na području Općine. U posljednjih sedam godina sanirano je 25 klizišta, dok je u saradnji sa Zavodom za izgradnju KS monitoring i održavanje klizišta vršeno na više od 50 lokacija na području Općine.

U periodu 2015-2019. godine, strateškim intervencijama postignuti su sljedeći rezultati u oblasti zaštite i spašavanja:

- Donesen je novi Pravilnik o evidenciji pripadnika civilne zaštite;
- Izgrađena je struktura 110-120 povjerenika CZ (vrše poslove koji su od neposrednog značaja za zaštitu života ljudi i njihove imovine u mjestima gdje žive i rade, tj. oni su produžena ruka Službe CZ neposredno na terenu) na teritoriji mjesnih zajednica, te je proces obuke i opremanja završen 2015. godine;
- Uspostavljen rad Operativnog centar CZ, stavljen je u funkciju i opremljen svom potrebnom opremom;
- Obuka građanstva se vrši svake godine, a obuka jedinica opće namjene je kontinuirana (cca. 500 građana i 600 učenika osnovnih škola);
- Uspostavljena je uska saradnja između organizovanih struktura CZ (službe i jedinice), etažnih vlasnika i Upravnika zajedničkih dijelova zgrada a stalnim opremanjem i usavršavanjem ta saradnja se učvršćuje;
- 2/3 skloništa na području Općine su sanirana, a do 2022. godine, planirano je da sva skloništa budu sanirana;
- Urađena je sva planska dokumentacija iz oblasti zaštite i spašavanja izuzev planova zaštite i spašavanja u mjesnim zajednicama;
- Nabavljene vatrogasne uniforme za Vatrogasno društvo Novo Sarajevo-1934;
- Provedene hitne mjere u cilju stabilizacije terena na klizištu u ul. Muhameda ef. Pandže, naselje Velešići , a po urađenom projektu iz 2019. godine;
- Aktivnosti ugradnje pumpnih sistema za podizanje pritiska pitke vode, u objektima kolektivnog stanovanja;
- Video nadzor VI faza.

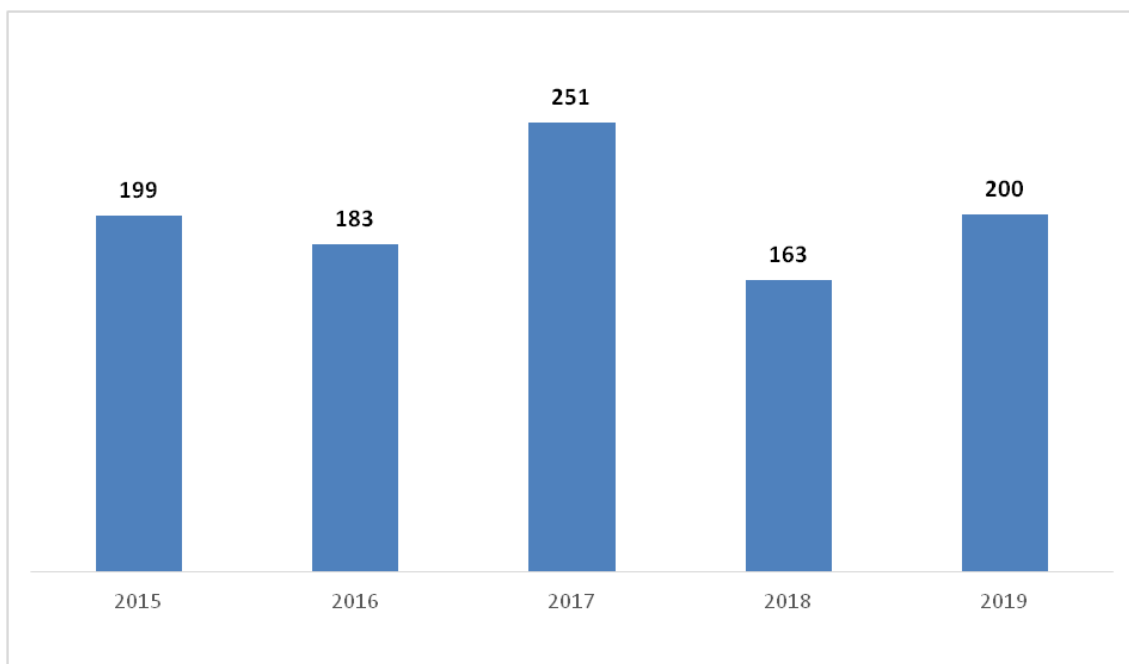
Poučeni dešavanjima iz naše bliže historije sistemu zaštite i spašavanja u Općini Novo Sarajevo daje

se značajna pažnja po svim segmentima. U tom kontekstu, prioriteti sektora civilne zaštite u narednom periodu će biti:

- utvrđivanje sistema evidencije pripadnika civilne zaštite i njihovog pozivanja i mobilizacije,
- kontinuirana izgradnja struktura - jedinica CZ i povjerenika na područjima mjesnih zajednica,
- stavljanje u punu funkciju rada operativnog centra i sistema za uzbunjivanje stanovništva,
- kontinuirana obuka građanstva i jedinica opće i posebne namjene te povjerenika CZ,
- jačanje saradnje sa ustanovama i udruženjima od značaja za sistem zaštite i spašavanja (policija, crveni križ, gorska služba spašavanja, radio amateri i dr.),
- dalje opremanje struktura civilne zaštite,
- izgradnja objekata za potrebe CZ (vatrogasni dom sa pratećim objektima),
- sanacija javnih skloništa,
- izrada planske dokumentacije (izrada planova zaštite i spašavanja, projekata rušenja i uklanjanja objekata opasnih za ljude i imovinu i dr.),
- potrebno je pronaći adekvatnu lokaciju za izgradnju „Doma civilne zaštite“, otkupiti zemljište i izraditi projektnu dokumentaciju.

Kad je riječ o radu vatrogasne jedinice, 192 pripadnika profesionalne vatrogasne jedinice Novi Grad (lokacija Stup) ostvarili su 200 intervencija u 2019. godini na teritoriji Općine Novo Sarajevo, u odnosu na 199 intervencija u 2015. godini, što je gotovo identičan broj.

Općina Novo Sarajevo nema profesionalnu vatrogasnu jedinicu, nego Vatrogasno društvo 1934 Novo Sarajevo. Aktivisti su dobrovoljci i interveniše po pozivu profesionalne vatrogasne brigade Kantona Sarajevo. Broj vatrogasaca je uglavnom isti (16 pripadnika). Vrijeme intervencije, u zavisnosti od lokacije intervencije, u prosjeku iznosi od 30-45 minuta, na što značajno utiče udaljenost lokacije vatrogasne jedinice (VJ se nalazi na Stupu).

Grafikon 22. Broj intervencija profesionalnih vatrogasnih brigada na području Općine, 2015-2019. godina

Izvor: Služba za civilnu zaštitu Općine Novo Sarajevo

Također, pored općih jedinica civilne zaštite na području Općine postoje i specijalizirane jedinice i to:

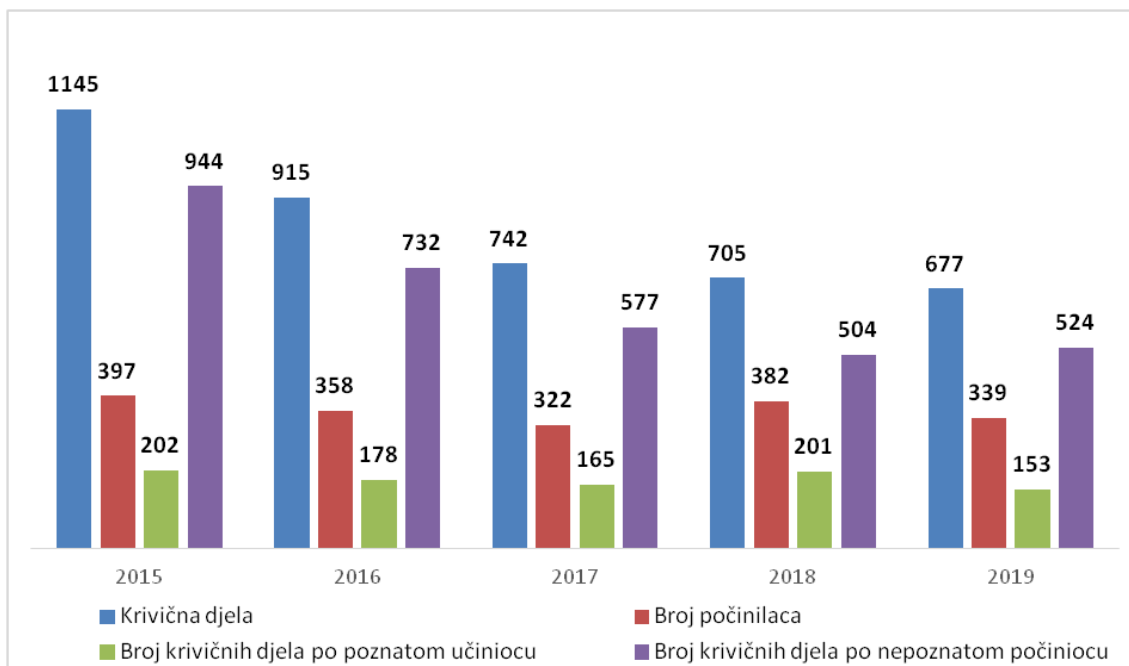
- jedinica za spašavanje na vodi i pod vodom koja broji 12 pripadnika,
- jedinica za spašavanje iz ruševina koja broji 20 pripadnika i
- jedinica za spašavanje sa visina koja broji 12 pripadnika.

Prateća organizacija svih aktivnosti civilne zaštite na području Općine je i Crveni krst/križ sa svojih 79 pripadnika, te Služba prve medicinske pomoći (24 pripadnika), Služba za održavanje sistema radio veza u radio klubu Novo Sarajevo (5 pripadnika) i Služba za zaštitu od požara u vatrogasnom društvu Novo Sarajevo (16 pripadnika).

Tehnička opremljenost Službi civilne zaštite kao i vatrogasne brigade nije na zadovoljavajućem nivou, a njihovo jačanje je potrebno realizirati u skladu sa naprijed definiranim prioritetima.

1.1.6.7. Sigurnost građana

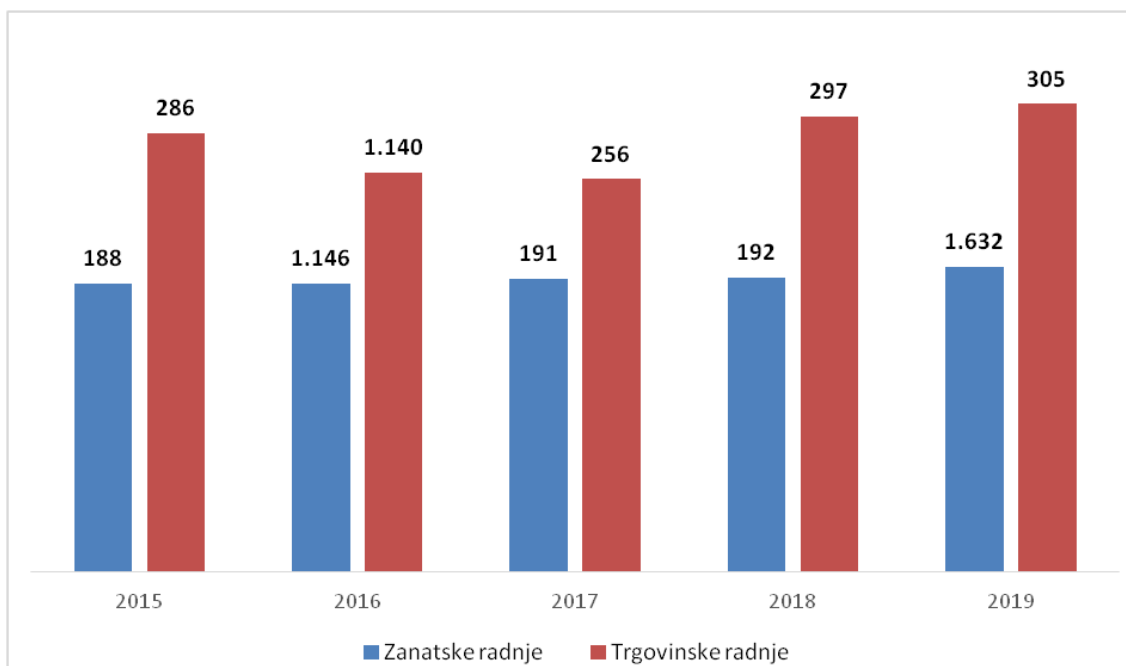
Broj krivičnih djela je sa 1.146 u 2015. godini smanjen na 677 krivična djela u 2019. godini što je smanjenje za 40,93%. U istom periodu je broj maloljetničke delikvencije je smanjen u skladu sa naprijed navedenim procentom.

Grafikon 23. Broj krivičnih djela izvršenih na području Općine u periodu 2015-2019. godina

Izvor: MUP Kantona Sarajevo

Broj prekršaja i krivičnih djela protiv osoba i imovine se smanjuje kroz godine, što je prikazano na narednom grafikonu.

Grafikon 24. Broj prekršaja i krivičnih djela protiv osoba i imovine na području Općine u periodu 2015-2019. godina

Izvor: MUP Kantona Sarajevo

Udio u smanjenju stope kriminaliteta ima i postavljanje 15 nadzornih kamera u sklopu implementacije projekta video nadzora područja Općine. Također su postavljena 22 nova uređaja zvučne saobraćajne signalizacije za slijepa i slabovidna lica na području općine Novo Sarajevo s kojima je pokriveno 8 pješačkih prelaza, na najfrekventnijim raskrsnicama u Općini. Navedena postignuća predstavljaju direktan rezultat implementacije Strategije u prethodnom petogodišnjem periodu.

Također, realizovan je projekat „Prevenција nogometnog huliganstva i nereda na sportskim terenima“ koji je Općina Novo Sarajevo ostvarila u saradnji sa JP „ONSA“ d.o.o. Osnovni koncept realizacije navedenog projekta je bila afirmacija svih pozitivnih aspekata bavljenja sportom koji u osnovi predstavlja fer i sportsko nadmetanje, bez iskazivanja negativnih pojava, kao što je huliganizam ili bilo kakav drugi oblik vandalizma.

Sve aktivnosti su se održavale u Sportskoj dvorani „Novo Sarajevo“ i na pomoćnom terenu, sa umjetnom travom. Kroz 12 radionica prošlo je preko 700 učesnika, od čega je blizu 360 dječaka i 30 djevojčica iz novosarajevskih osnovnih škola, zatim cca. 20 roditelja i 300 navijača, što je dalo podstrek u razvoju i usvajanju pozitivnih stavova, uvjerenja i vrijednosti koje doprinose bavljenju sportom i razvoju djece i mladih, a u isto vrijeme doprinijelo smanjenju prekršajnih djela maloljetnika.

Kada je riječ o saobraćajnim prekršajima, ukupan broj saobraćajnih nezgoda u 2019. godini iznosio je 1.820, što ukazuje na činjenicu da nije prisutan rast broja, ali istovremeno je prisutan konstantan broj u periodu od 5 godina (2015-2019). Broj prekršaja u saobraćaju je u padu i u posmatranom periodu (2015-2019. godina) je smanjen za približno 50%.

Razlog smanjenja broja počinjenih prekršaja nalazimo i u činjenici da je došlo do izmjena odredbi Zakona o osnovama sigurnosti saobraćaja na putevima u BiH, pogotovo u pogledu povećanja minimalnog i maksimalnog iznosa novčanih kazni, te određeni vremenski period kada su policijski službenici izricali mjere upozorenja da bi se građani upoznali sa novom zakonskom regulativom. Također, manji broj prekršaja je uzrokovan i povećanim preventivnim angažovanjem policijskih službenika na terenu.

1.1.6.8. Civilno društvo

Općina Novo Sarajevo je u decembru 2014. godine, potpisala Memorandum o razumijevanju, sa UNDP BiH, čime je ozvaničen početak realizacije LOD IV projekta, koji je imao za cilj pružiti podršku odabranim jedinicama lokalne samouprave u nastavku i unapređenju partnerstva sa organizacijama civilnog društva (OCD) i postojećih transparentnih mehanizama za raspodjelu budžetskih sredstava namijenjenih za OCD-ove. Navedeni projekat se provodio u saradnji sa Ministarstvom pravde BiH, a finansijski ga je podržala Evropska unija iz sredstava Instrumenta za predpristupnu pomoć (IPA), u iznosu od 2 miliona eura. Za cjelokupnu implementaciju projekta bio je odgovoran Razvojni program Ujedinjenih nacija u BiH. Kao rezultat ranije navedenog projekta, na 35. sjednici Općinskog vijeća Novo Sarajevo, koja je održana 30.11.2015. godine, usvojena je Odluka o načinu odabira i praćenju realizacije projekata nevladinih/neprofitnih organizacija po LOD metodologiji, koja je na snazi još uvijek.

Oblici saradnje Općine sa organizacijama civilnog društva, manifestuju se kroz obezbjeđivanje uslova za rad, uspostavljanje partnerstava, učešće u pripremi projekata, kreiranje društvenog ambijenta koji je podsticajan za civilno društvo, pružanje podrške civilnom sektoru u uspostavljanju dijaloga i jačanju partnerstva sa lokalnom samoupravom, te iniciranje i provedbu razvojnih projekata. Uz organizovanje konsultacija, davanje podrške i sugestija za dobre ideje, udruženjima je pružena prilika da predstavljaju svoje projekte i aktivnosti, kao i da pozovu zainteresovane na svoje događaje.

Konkretni oblici saradnje sa nevladinim organizacijama u 2017. godini, realizirani su kroz mnogobrojne programske sadržaje, kao što je navedeno i u prethodno opisanim oblastima.

Tokom 2017. godine, realizirano je 29 projekata sa sljedećim NVO:

1. Fondacija "Krila nade", Kognitivno-bihevioralni tretman nasilnih oblika ponašanja kod školske djece,
2. Centar za razvoj socijalnog preduzetništva, Biznis akademija 2 - The Art of Public Speech,
3. Udruženje "Motivator", Web dizajn akademija,
4. Udruženje za kulturu „Nova svjetlost“, 8. KNS Međunarodni književni susreti 2017,
5. Udruženje Umjetnička grupa „Satya“, Nemoj mene,
6. Udruženje Košarkaški klub „Samp“, Liga u košarci učenika osnovnih škola Općine Novo Sarajevo,
7. Karate klub "RESPECT" Sarajevo, Od karate škole do vrhunskog sporta,
8. Udruženje - Klub borilačkih vještina "Tornado Sarajevo“, Razvojni program za djecu Taekwondo „Zmaj“,
9. Institut za razvoj mladih "Kult", Podrška izradi Strategije prema mladima Općine Novo Sarajevo,
10. Judo klub „Olimp“, Pokreni se - "Sport kao vid prevencije nasilja i delikvencije",
11. Vijeće mladih Općine Novo Sarajevo, Budi drug/arica - širi znanje,
12. Udruženje "Hajde", EEB 2 - Ekologija, energija, budućnost 2,
13. Centar za okolišno održivi razvoj -COOR, Naviku usvojimo - EE otpad odvojimo,
14. Udruženje "Oaza", Radno-okupacione radionice za osobe sa intelektualnim teškoćama,
15. Udruženje za podršku i socijalizaciju osoba sa posebnim potrebama "Zajedno naprijed", Podrška inkluzivnom obrazovanju kroz izradu didaktičkih materijala,
16. Klub sporta "SLED", Druženje za sve,
17. EDUS - Edukacija za sve, Unapređenje podrške djeci s teškoćama u razvoju,
18. Organizacija porodica šehida i poginulih boraca N.S., Koliko jezika govoriš toliko vrijediš,
19. Udruženje 1. Slavna 111 Viteška brigada Sarajevo, Obilježavanje značajnih datuma, događaja i ličnosti OOR 92-95,
20. Udruženje Odred Hrasno brdo općine Novo Sarajevo, Obilježavanje značajnih datuma događaja i ličnosti OOR 92-95,
21. Udruženje Ratnih vojnih invalida općine Novo Sarajevo, Obuka za rad RVI i članova njihovih porodica,

22. Udruženje antifašista i boraca NOR-a, Kultura sjećanja kroz značajne datume i očuvanje kulturno historijskog naslijeđa i tekovina antifašizma,
23. Udruženje za sport i rekreaciju RVI Novo Sarajevo, Sportom do zdravlja,
24. Udruga organizatora otpora umirovljenih i demobiliziranih branitelja HVO, VII Šahovski turnir,
25. Udruženje boraca Bosne-e Zelene Beretke, Art-edukativno kreativne radionice,
26. Udruženje Zlatni ljiljani Zlatna policijska značka N.S, Njegovanje tradicije i obilježavanje značajnih datuma OOR 92-95 i 41-45,
27. Udruženje Organizatora otpora, ratnih veterana "Trg heroja", Njegovanje kulture sjećanja,
28. Udruženje boraca Patriotska Liga Novo Sarajevo, Presnimavanje dokumentarnog materijala,
29. Udruženje organizacija demobiliziranih branilaca OOR 92-95, Malonogometni turnir 11 plavih.

Tokom 2018. godine, realizirano je 19 projekata sa sljedećim NVO:

1. Udruženje „Momentum“, „Prepoznaj, reaguj i spriječi-Prevenција vršnjačkog nasilja u osnovnim školama“,
2. Udruženje za promociju i unapređenje zdravlja „GENERACIJA“, „Zdrava mladost, sretna starost“,
3. Udruženje „Centar za kulturu dijaloga“, „Zajedno protiv maloljetničkog nasilja“,
4. Karate Klub „SENSEI“ Sarajevo, Karate škola „SENSEI“,
5. Udruženje KK „Sampi“, Liga u košarci učenika osnovnih škola Općine Novo Sarajevo,
6. Udruženje građana košarkaški klub BBY, Minibasket i unobasket-košarkaške radionice,
7. Udruženje za pomoć i razvoj „Hajde“, EEB III –Ekologija, Energija Budućnost III,
8. Udruženje Centar za okolišno održivi razvoj „COOR“, Partnerstvo za okoliš –zajednička akcija za Park šuma Hum,
9. Udruženje „Nova šansa“ „Inkluzija da-za iste mogućnosti“,
10. Projekti po LOD metodologiji (9 projekata),
11. Projekat od interesa za Općinu (KUD LOLA I NK POFALIĆI),
12. Podrška rekonstrukciji stadiona Grbavica (FK Željezničar),
13. Škola nordijskog skijanja (SKI Klub Igman),
14. Projekata za Dan općine (Škola šaha Junior, Treak team, Udruženje „Skakavac“, Udruženje „Spartakus“),
15. Udruženje Antifašista i boraca narodnooslobodilačkog rata Općine Novo Sarajevo, Kultura sjećanja kroz značajne datume i očuvanje kulturno historijskog naslijeđa i tekovine antifašizma,
16. Udruženje 1. Slavna 111 Viteška brigada Sarajevo, Obilježavanje značajnih datuma, događaja i ličnosti OOR 92-95,
17. Udruženje Zlatni ljiljani Zlatna policijska značka N.S, Očuvanje tekovina OOR obilježavanje značajnih datuma,
18. Udruga organizatora otpora umirovljenih i demobiliziranih branitelja HVO, VIII Šahovski turnir,
19. Udruženje za sport i rekreaciju RVI Novo Sarajevo, Sportom do zdravlja.

Tokom 2019. godine, realizirano je 16 projekata sa sljedećim NVO:

1. Centar za razvoj omladinskog aktivizma – CROA, Vršnjačko nasilje - nema šanse,
2. Udruženje za psihosocijalnu promociju i pozitivnu afirmaciju humanih vrijednosti „Momentum“, Znanjem protiv droge – edukacija mladih o štetnosti psihoaktivnih supstanci,
3. Udruženje Judo klub "Olimp", Pokreni se – poticanje na aktivizam mladih,
4. Udruženje studenata biologije u BiH, Kreiranje edukativnog parka sa zelenim površinama PMF-a,
5. Centar za okolišno održivi razvoj – COOR, Jačanje partnerstva mladih u akciji za zaštitu,
6. Udruženje međunarodni festival književnosti, „Mladi i književnost“,
7. Udruženje košarkaški klub BBY, „Mini i uno košarkaške radionice i takmičenja“,

8. Karate klub „Sensei“, Karate i pravilna ishrana za zdravo i sretno odrastanje,
9. Udruženje Košarkaški klub „Sampi“, Liga u košarci osnovnih škola Općine Novo Sarajevo,
10. Udruženje plivački klub "Spid", Integracija u društvo kroz plivanje,
11. Udruženje porodica djece i osoba s poteškoćama u razvoju "Dajte nam šansu“, Mobilni tim za „Novo Sarajevo“
12. Organizacija porodica šehida i poginulih boraca N.S., Koliko jezika govoriš, toliko vrijediš,
13. Udruženje 1. Slavna 111 Viteška brigada Sarajevo, Obilježavanje značajnih datuma, događaja i ličnosti OOR 92-95,
14. Udruženje Zlatni ljiljani Zlatna policijska značka N.S, Očuvanje tekovina odbrambeno-oslobodilačkog rata, obilježavanje značajnih datuma, događaja iz perioda 1992-1995. i 1941-1945., obilazak porodica i mjesta pogibije heroja i održavanje historijskog časa,
15. Udruga organizatora otpora umirovljenih i demobiliziranih branitelja HVO, IX Šahovski turnir,
16. Udruženje organizacija demobiliziranih branilaca OOR 92-95, Malonogometni turnir „11 Plavih“.

Zaključak u oblasti društvenog razvoja

Činjenica je da je pitanje obrazovanja u značajnom obimu izvan nadležnosti lokalne samouprave, ipak usmjerenje Općine Novo Sarajevo u tom segmentu podrazumijeva razvoj mjera kojima se doprinosi razvoju školske infrastrukture predškolskog i osnovnog obrazovanja. Općina ima potrebu otkrivanja i praćenja talenata u vidu podrške stipendiranjem i usmjeravanjem prema znanstveno-istraživačkom radu. Značajan potencijal postoji u dijelu visokog obrazovanja kroz razvoj kampusa što može biti ukupni generator razvoja Općine i šire. Obzirom da školski objekti nisu u potpunosti energijski efikasni, neophodno je pristupiti utopljanju objekata koji do sada nisu utopljeni. Također u oblasti obrazovanja postoji potencijal podrške obrazovnim aktivnostima koji doprinose razvoju kreativne i IT djelatnosti. Poseban naglasak Općina može staviti na elemente stručnog osposobljavanja žena, a naročito mladih.

Zahvaljujući planskom ulaganju sredstava Općine Novo Sarajevo, u adaptaciju objekta i u povećanje programske ponude broj aktivnosti i kvalitet kulturnih i sportskih sadržaja se povećavao. Otvorenjem „Dječije kuće, broj i sadržaj aktivnosti iz obrazovanja, teatra, filma, muzike, književnosti, baleta i inovatorstva je dosegao veću razinu. Moderan prostor Dječijeg parka, koji posjeduje amfiteatar za različite kulturne programe za zabavu i rekreaciju je upotpunio sadržaj, kakav imaju najuređenije lokalne zajednice u regionu. Neophodno je i dalje raditi na kreiranju kvalitetnih kulturnih sadržaja kroz koje bi se uključio veći broj građana i djece uključujući i razvoj infrastrukture u tom segmentu.

Općina je u prethodnom periodu kroz strateške intervencije puno uradila na unapređenju sportsko- rekreativne infrastrukture za djecu i mlade. Neophodno je iskoristiti postojeću infrastrukturu i osmisliti nove sportsko-rekreativne sadržaje koji bi uključili veći broj djece i građana u sportsko rekreativne aktivnosti (škola rukometa, streljaštva, kuglanja, zdravi načini života, takmičenja tokom zimskih i ljetnih raspusta, itd.). Posebnu pažnju je potrebno posvetiti djeci sa teškoćama u razvoju i invaliditetom, te im omogućiti inkluzivno obrazovanje, fizički pristup školi i kvalitetan pristup sportsko-rekreativnim sadržajima.

Kada je u pitanju sigurnost građana, potreba uspostave savremenih sistema koji doprinose bezbjednosti je konstantna potreba.

Općina Novo Sarajevo nema profesionalnu vatrogasnu jedinicu nego Vatrogasno društvo 1934 Novo Sarajevo. Vrijeme intervencije, u zavisnosti od lokacije intervencije, u prosjeku iznosi od 30-45 minuta, na što značajno utiče udaljenost lokacije vatrogasne jedinice obzirom da se profesionalna VJ koja je uključena u protivpožarne aktivnosti na teritoriji općine nalazi na Stupu. Potrebno je kadrovski ojačati civilnu zaštitu, nabaviti kvalitetnu opremu za vatrogasce, unaprijediti sistem zaštite od požara u stambenim objektima višim od 5 spratova, sanirati klizišta i stvoriti preduslove za kvalitetniji razvoj sektora zaštite i spašavanja. U ovom segmentu potrebno je unapređivati propise o procedurama i postupcima koji se primjenjuju u slučaju

prirodnih i drugih nesreća, unaprijediti metodologije za procjenu šteta, kao i donijeti rodno osjetljive akcijske planove podrške stanovništvu u kriznim situacijama. Također, potrebno je unaprijediti nivo stručnosti u razumijevanju i upravljanju rizicima od prirodnih i drugih nesreća, te ulagati u razvoj i implementaciju preventivnih mjera ublažavanja ovih rizika.

Oblast socijalne zaštite na osnovu analiziranih činjenica i nadležnosti Općine prostor djelovanja pronalazi u podršci ustanovama socijalne zaštite, razvoju specifičnih programa usmjerenih na ranjive kategorije, programa zapošljavanja ranjivih skupina kao i razvoj politika usmjerenih na promociju i podizanju svijesti o značaju porodice.

Sistem zdravog starenja je potrebno i dalje unaprjeđivati i poboljšavati programe i oblike zdravog starenja.

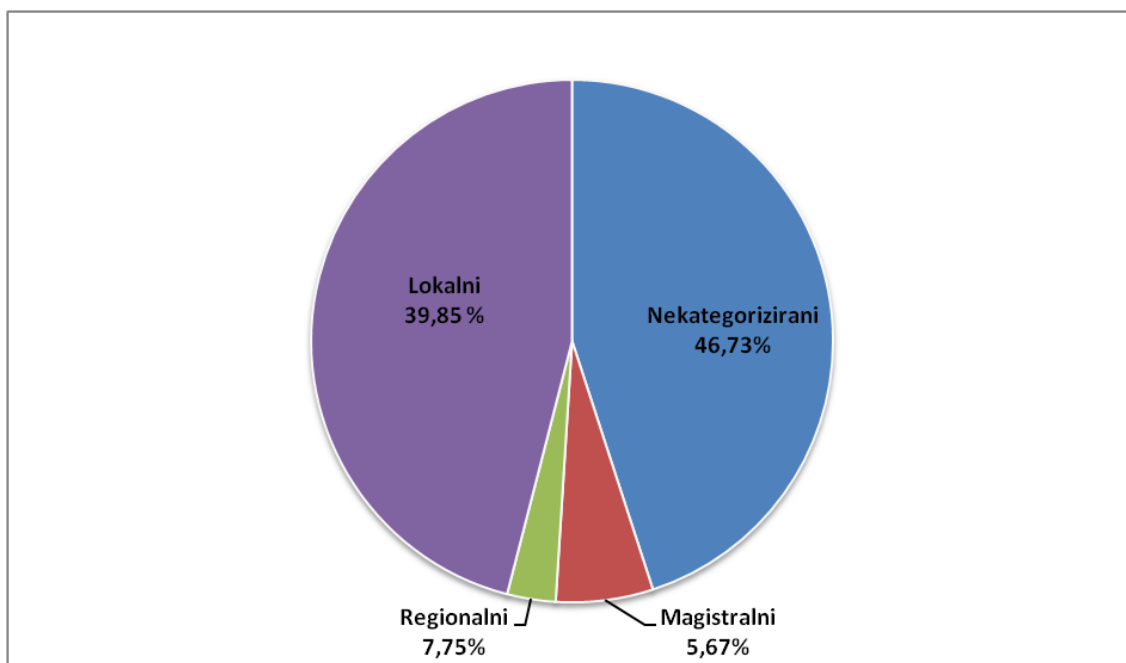
Pojava pandemije uslovljava razvoj sistematičnih planskih dokumenta suočavanja sa potencijalnim zdravstvenim krizama. Ujedno u oblasti zdravstva općina može dati svoj doprinos u razvoju mjera koje doprinose prevenciji u zdravstvu i podizanju svijesti.

Općina ima relativno dobro razvijeno civilno društvo. Potrebno je ojačati organizacije za privlačenje finansijskih sredstava iz razvojnih fondova. Potrebno je aktivno raditi na razvoju i promociji civilnog društva i stvoriti tehničke i prostorne preduslove za efikasniji rad organizacija. Ciljeve podrške radu organizacija civilnog društva je potrebno usmjeriti podršci ostvarenju razvojnih tendencija općine.

1.1.7. Stanje javne infrastrukture i javnih usluga

1.1.7.1. Saobraćajna infrastruktura

Ukupna dužina putne mreže na području općine Novo Sarajevo iznosi 95.494 km, od čega je 7,75% regionalnih, 5,67% magistralnih, 46,73% nekategorisanih i 39,85 % lokalnih cesta. Ukupna dužina cestovne mreže u proteklih 5 godina nije se značajnije mijenjala.

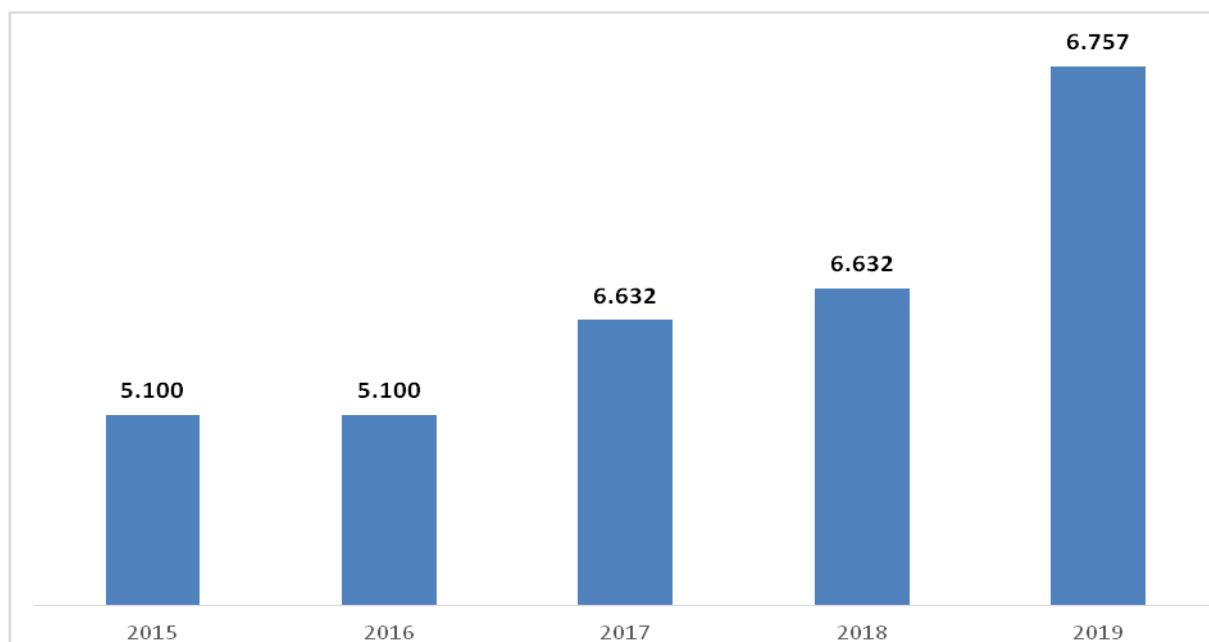

Grafikon 25. Kategorizacija cesta na području općine Novo Sarajevo u 2019. godini

Izvor: Općina Novo Sarajevo, 2019.

U periodu 2015-2019. godine, kao dio strateških intervencija, izgrađeno je 705 novih parking mjesta, podzemna garaža sa 100 parking mjesta, 3 km novih cesta, Elaborat stanja lokalnih cesta i saobraćajne

signalizacije, rekonstruirano 75 km lokalnih cesta i 1,7 km šetnica i biciklističkih staza. Prethodno navedeno predstavlja direktan rezultat implementacije Strategije razvoja Općine. Potreba za razvojem i proširivanjem objekata saobraćaja u mirovanju je i dalje prisutna.

Grafikon 26. Broj raspoloživih parking mjesta na području općine Novo Sarajevo u periodu 2015-2019. godina

Izvor: Općina Novo Sarajevo

Svih 18 MZ povezano je javnim prijevozom sa centralnim dijelom Općine. Općina izdvaja značajna sredstva iz budžeta za potrebe subvencioniranja troškova javnog prijevoza, što je prikazano i sljedećom tabelom.

Godina	2015	2016	2017	2018	2019
Broj MZ-a pokrivenih lokalnim javnim prijevozom	18	18	18	18	18
Iznos finansijskih sredstava iz općinskog budžeta koji je uloženi u subvencioniranje lokalnog javnog prijevoza [KM]	36.109	30.000	36.258	60.199	81.858

Tabela 9. Broj mjesnih zajednica povezan javnim prijevozom i izdvajanja iz općinskog budžeta, 2015-2019. godina

Izvor: Općina Novo Sarajevo, 2019.

Iz općinskog budžeta izdvajaju se i sredstva za redovno održavanje i sanaciju cestovne infrastrukture. U 2019. godini, za te potrebe izdvojeno 2.000.000 KM, što je za 59,9% više u odnosu na 2015. godinu.

Godina	2015	2016	2017	2018	2019
Iznos finansijskih sredstava iz općinskog budžeta koji je uloženi u redovno održavanje cesta	810.000	1.179.712	951.811	2.000.000	2.000.000
Iznos finansijskih sredstava iz općinskog budžeta koji je uloženi u izgradnju i održavanje horizontalne i vertikalne signalizacije	60.000	70.000	150.000	150.000	150.000
Ukupna finansijska sredstva iz općinskog budžeta uložena u izgradnju i sanaciju saobraćajne infrastrukture	1.908.631	2.069.712	2.196.811	1.650.000	1.200.000

Broj kilometara asfaltiranih cesta na području općine	90	90	90	90	90
---	----	----	----	----	----

Tabela 10. Izdvajanja iz općinskog budžeta u svrhu održavanja i sanacije cestovne infrastrukture

Izvor: Općina Novo Sarajevo

Nadležnost nad održavanjem lokalnih i nekategorisanih cesta na području općine Novo Sarajevo je određena “Odlukom o razvrstavanju lokalnih cesta i ulica u Gradu Sarajevu na području općine Centar Sarajevo, općine Novi Grad Sarajevo, općine Novo Sarajevo Sarajevo i općine Stari Grad Sarajevo”, usvojenom od strane Vlade Kantona Sarajevo, na 79. sjednici održanoj 25.09.2014. godine. Na osnovu navedene Odluke na području općine Novo Sarajevo su određene lokalne ceste, a “Odlukom o izmjenama i dopunama Odluke o upravljanju, građenju, rekonstrukciji, održavanju i zaštiti lokalnih i nerazvrstanih cesta na području općine Novo Sarajevo”, koju je donijelo Općinsko Vijeće Novo Sarajevo, na 28. sjednici održanoj dana 28.04.2015. godine, utvrđene su lokalne i nekategorisane ceste u nadležnosti Općine Novo Sarajevo. U narednoj tabeli su date ukupne dužine navedenih cesta.

R.b.	Kategorija puta	Dužina km
1.	Dio lokalnih puteva u nadležnosti Općine Novo Sarajevo prema potpisanom Ugovoru sa Direkcijom za puteve Kantona Sarajevo, koje su prenesene u nadležnost Direkcije za puteve Kantona Sarajevo	7.405
2.	Lokalni putevi od interesa za Općinu Novo Sarajevo	38.050
3.	Ostali-nekategorisani putevi na području općine Novo Sarajevo	44.623
	Ukupno:	90.078

Tabela 11. Kategorizacija i ukupne dužine cesta u nadležnosti Općine Novo Sarajevo u 2019. godini

Izvor: Općina Novo Sarajevo

Fokus u narednih 5 godina je izgradnja lokalnog puta Hum brdo-Bušće i realizacija godišnjih programa održavanja sanacija i rekonstrukcija. Interes Općine je značajno prisutan u odnosu na projekte cestovne infrastrukture za koje su nadležne, i iste realizuju kantonalne, odnosno federalne institucije.

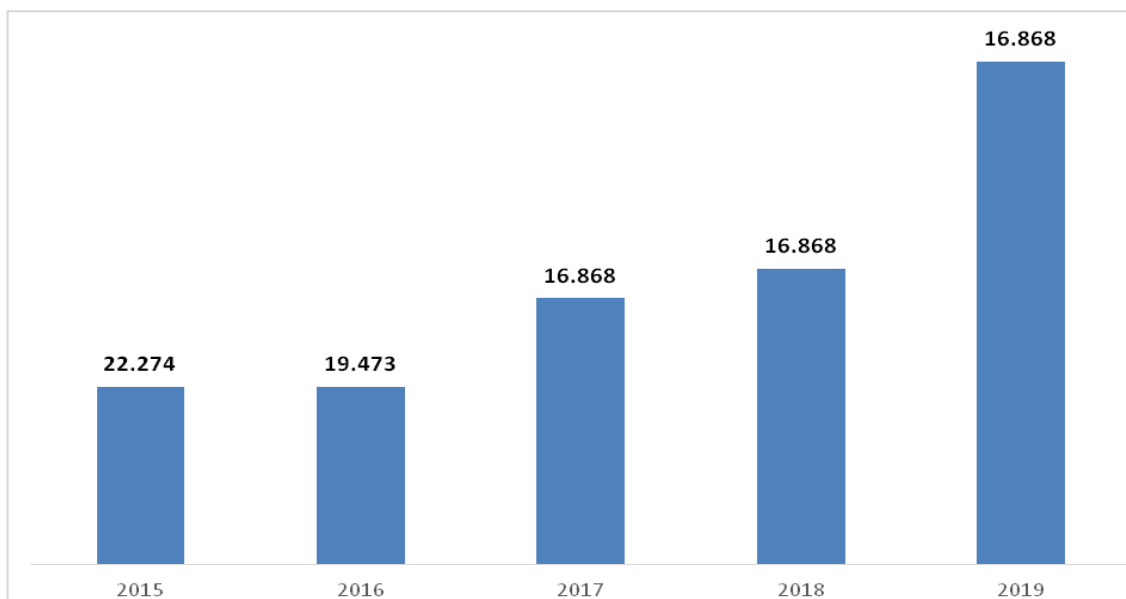
Shodno prethodno navedenom, potrebno je naglasiti da je za potrebe razvoja saobraćaja i saobraćajne infrastrukture na području Općine Novo Sarajevo kao ključni strateško-planski dokument izrađena **Strategija razvoja i održavanja javnih cesta na području Općine Novo Sarajevo za period 2018-2027 godine** koja ima zadatak da osigura mobilnost i podstiče budući održivi razvoj saobraćaja lokalne zajednice i informira sveukupnu javnost o saobraćajnom razvojnom pravcu Općine Novo Sarajevo. Ista predstavlja osnovu za izradu detaljnih planova i programa u pojedinim sektorima, kreira osnovu za praćenje napretka, te ohrabruje suradnju i dogovor u planiranju različitih nivoa vlasti i društvenoekonomskih partnera na polju saobraćaja.

Strategija je izrađena kao okvir za definiranje zajedničkih ciljeva, podsticanja lokalnih snaga, kao odgovor na izazove budućeg razvoja Opštine u saobraćajnom smislu kao i sve ukupnog života u njoj.

1.1.7.2. Elektroenergetska mreža

U periodu 2015-2019. godina, visokonaponska električna mreža na području Općine proširena je za 2,93 km odnosno 2,94%. Dužina niskonaponske mreže u 2019. godini iznosi 273,4 km.

U isto vrijeme, ukupan broj priključaka na električnu mrežu iznosio je 35.543 i prisutan je konstantan rast kao posljedica proširenja infrastrukture i objekata. Trenutno na području općine Novo Sarajevo nema domaćinstava bez priključka na elektro-energetsku mrežu.

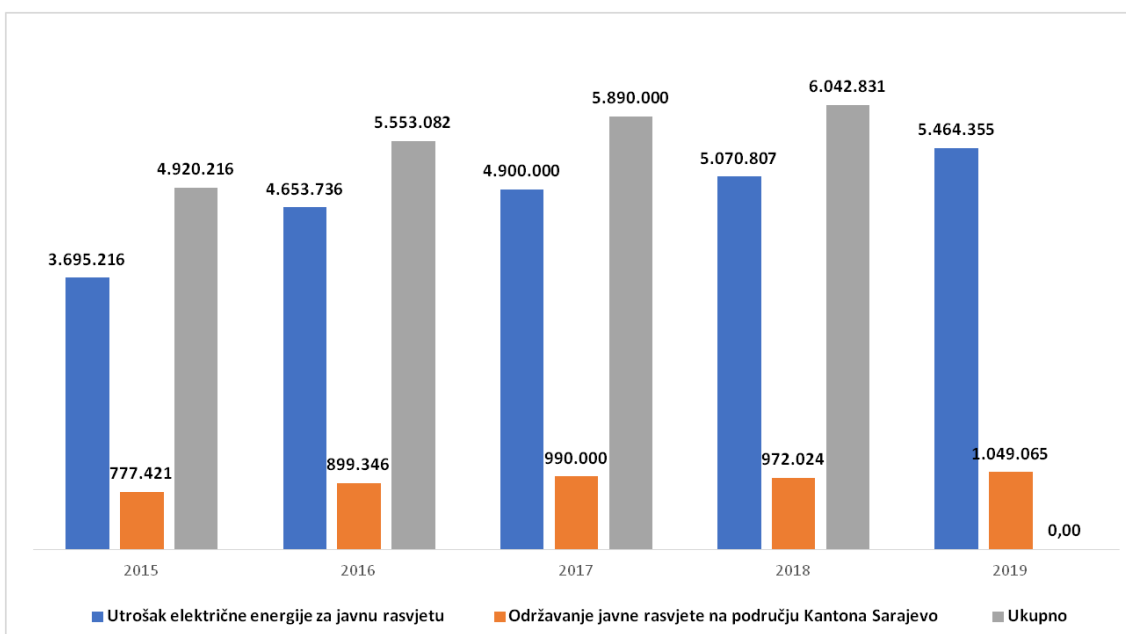

Grafikon 27. Dužina VN mreže [km] na području općine Novo Sarajevo

Izvor: Općina Novo Sarajevo

Poslovi održavanja javne rasvjete na području Kantona Sarajevo, a samim time i na području općine Novo Sarajevo, su u nadležnosti Ministarstva komunalne privrede, infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo, a u općinama koje pripadaju Gradu Sarajevo poslove održavanja obavlja KJKP "PARK".

U periodu 2015-2019. godina, Općina Novo Sarajevo je investirala cca 1.000.000 KM u izgradnju i rekonstrukciju javne rasvjete na svom području. Poslovi izgradnje i rekonstrukcije javne rasvjete su povjereni Zavodu za izgradnju Kantona Sarajevo.

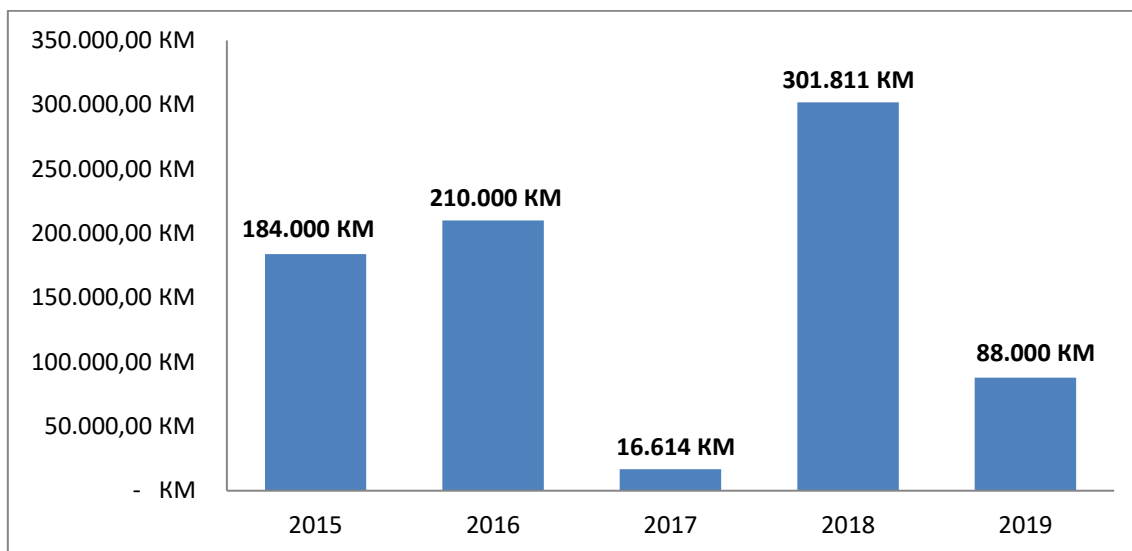

Grafikon 28. Troškovi JP "Elektroprivreda" BiH

Navedeni podaci su prikupljeni iz izvještaja o izvršenju Budžeta Kantona Sarajevo, dok tačni podaci po općinama nisu dostupni. Iz tabele se može vidjeti da je evidentan rast troškova, što je vjerovatno

bila posljedica povećanja broja rasvjetnih tijela na nivou Kantona.

Pokrivenost Općine javnom rasvjetom je 90%, uz napomenu da je preko 50% javne rasvjete sa neadekvatnim rasvjetnim tijelima, te se u narednom periodu prioritarno treba raditi na povećanju energetske efikasnosti javne rasvjete, čime bi se smanjili troškovi za održavanje iste.

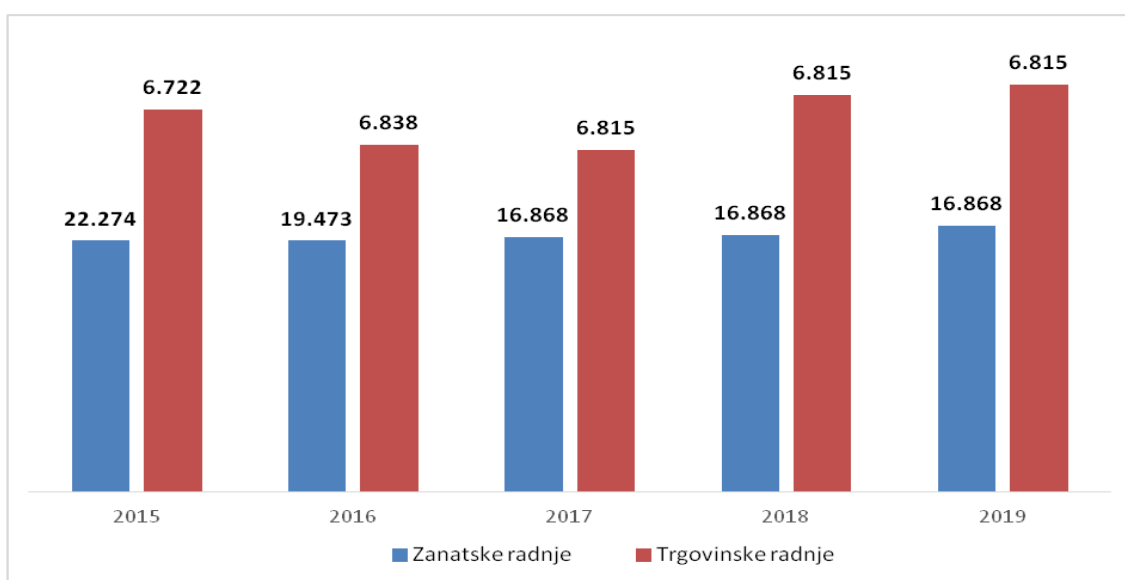

Grafikon 29. Izdavanja Općine u svrhu izgradnje javne rasvjete za period 2015-2019. godina

Izvor: Općina Novo Sarajevo

1.1.7.3. Telekomunikacije, internet, RTV signal

Koncept razvoja telekomunikacione infrastrukture na području Općine zasnovan je na osposobljavanju i proširenju postojećih kapaciteta, uvođenju nove tehnologije u skladu sa povećanjem broja korisnika i uvođenju sistema za pružanje novih savremenih usluga.

Grafikon 30. Broj priključaka fiksne telefonije i interneta na području općine Novo Sarajevo za period 2015-2019. godina

Izvor: Općina Novo Sarajevo *(Podaci za 2018. i 2019. nisu dostupni)

Kao što je slučaj i u drugim općinama u Bosni i Hercegovini, tako i u Općini Novo Sarajevo,

evidentan je značajan pad broja priključaka fiksne telefonije, dok se broj priključaka na internet nije značajnije mijenjao u proteklom periodu.

Pokrivenost Općine 3G/4G mobilnom tehnologijom je 100%, i ova pokrivenost se nije mijenjala u periodu 2015-2019. godina. Sve mjesne zajednice (18 MZ) na području općine Novo Sarajevo su infrastrukturno pokrivene i imaju mogućnost priključka na Internet i telefonsku mrežu.

1.1.7.4. Vodovodna mreža

Prema podacima iz 2019. godine, dužina vodovodne mreže na području Općine iznosi približno 138,5 km i može se konstatovati da nije došlo do značajnijih promjena u odnosu na 2015. godinu. Broj priključaka na vodovodnu mrežu iznosi 8.500, ali broj priključaka nije jednak broju potrošača. Broj potrošača prema procjenama KJKP "Vodovod i kanalizacija", koje je u nadležnosti Kantona, je veći od broja evidentiranih priključaka. Broj potrošača je na nivou 35.000 i ovaj broj se značajnije nije mijenjao, obzirom da je dužina vodovodne mreže ostala ista.

Veći broj potrošača od broja priključaka je posljedica činjenice da se realizaciji projekta "Jedan potrošač jedno mjerno mjesto" nije pristupilo sistemski i sveobuhvatno. Ugradnja mjernih mjesta u svaki stan nije zaživjela iz razloga što je prosječna cijena vodomjera cca. 250 KM po jednoj vertikali. Također, procedura ugradnje zahtjeva pribavljanje saglasnosti upravnika zgrada, saglasnost etažnih vlasnika i saglasnost VIK-a.

Visinski dijelovi naselja Hrasno Brdo (naselje Kanara) nemaju tehničke mogućnosti kontinuiranog vodosnabdijevanja iz rezervoarskih prostora, ali je vodosnabdijevanje osigurano podizanjem pritiska u transportnom cjevovodu za ovu zonu vodosnabdijevanja iz postojećeg sistema. Također, i viši dijelovi naselja brdo Hum nemaju obezbijeđene priključke na vodovodnu mrežu, iz razloga tehničke nemogućnosti. Tačan broj osoba tj. domaćinstava koja žive na ovom području nije poznat.

Generalna karakteristika postojećeg vodovodnog sistema je veliki kapacitet od 450 l/s, kao i to da su i dalje evidentni veliki gubici vode iz sistema u visini od 68%, što je neznatno smanjenje u odnosu na godine prije realizacije Strategije, kada su evidentirani gubici od preko 70% (neprihodovane količine vode iskazane kroz odnos fakturiranih i isporučenih količina). Regulacionim planom predviđena je rekonstrukcija postojeće vodovodne mreže, te će se na ovaj način poboljšati komunalna infrastruktura, smanjiti broj kvarova, uštediti voda i poboljšati uvjeti života stanovništva.

1.1.7.5. Odvodnja otpadnih i oborinskih voda

Dužina kanalizacione mreže u 2019. godini, iznosi 211 km i na istu je priključeno ukupno 33.517 korisnika, čija je struktura data u narednoj tabeli.

Godina	2019
Broj potrošača - domaćinstva	29.739
Broj potrošača - pravna lica	2.516
Broj bespravnih potrošača - fizička lica	1.024
Broj bespravnih potrošača - pravna lica	238

Tabela 12. Struktura korisnika usluga odvodnje otpadnih i oborinskih voda

Izvor: Općina Novo Sarajevo

Kanalizaciona mreža je u 2019. godini za 8,76% duža u odnosu na 2015. godinu, kada je dužina kanalizacione mreže iznosila 194 km. Povećanje dužine kanalizacione mreže predstavlja direktni rezultat implementacije strateških intervencija u periodu 2015-2019. godina, a koje su bile usmjerene na unapređenje komunalne infrastrukture.

U proteklom periodu Općina Novo Sarajevo je izgradila 800 metara separatne kanalizacione mreže u naselju Velešići, 170 m separatne kanalizacione mreže u ulici Emerika Bluma, 450 m separatne kanalizacione mreže u ulici Olovska, te izvršila sanaciju kolektora klizišta Baždarevo u dužini od 500 m i izgradila fekalnu kanalizaciju u dužini od 500 m. Dodatno, u 2019. godini, rekonstruirano je dodatnih 500 m i izvršena rekonstrukcija na 50 priključaka u ulici Olovska.

Sistem prikupljanja, odvodnje i prečišćavanja otpadnih voda je u lošem stanju, te su potrebne hitne mjere na sanaciji i proširenju sistema. U proteklom periodu, Vlada Kantona je preuzela kreditno zaduženje i izvršena je rekonstrukcija postrojenja za prečišćavanje.

U narednom periodu neophodno je da se prioritetno radi na rekonstrukciji postojećeg kanalizacionog sistema. U tom kontekstu, planirana investiciona ulaganja u ovoj oblasti u narednom periodu će se vršiti u pravcu izgradnje separatnog kanalizacionog sistema za područje Općine, te priključenja svih dijelova Općine na zajednički sistem prikupljanja i tretmana otpadnih voda.

1.1.7.6. Energetika i zgradarstvo

Na području općine Novo Sarajevo trenutno se 34,41% stambenih jedinica zagrijava na prirodni gas i ovaj procenat je identičan procentu sa početka 2015. godine. U osamdesetim godinama 20-og stoljeća u Gradu Sarajevo je donesena strateška odluka da se kao energent za zagrijavanje stambenih i poslovnih prostorija uvede gas.

I danas, nakon 40 godina se može konstatovati da smanjenje zagađenosti zraka, vode i zemljišta treba rješavati na način da se u svakom prostoru koji se zagrijava koristi prirodni gas. U tom cilju potrebno je da se na području Kantona Sarajevo, a time i na području općine Novo Sarajevo, prirodni gas favorizuje u odnosu na ostale energente i da se podrže projekti subvencioniranja potrošnje gasa, te da se zakonski riješi pitanje korištenja prirodnog gasa u svim kotlovnica.

Tarifna kategorija	Broj potrošnih mjesta koja imaju mogućnost korištenja prirodnog gasa, a ne koriste gas	Broj potrošnih mjesta sa evidentiranom potrošnjom prirodnog gasa
Domaćinstva	3.183	8.610
Mala Privreda	207	403
Velika privreda	24	65
KJKP Toplane	1	13
UKUPNO	3.415	9.091

Tabela 13. Podaci o korisnicima prirodnog gasa na području općine Novo Sarajevo, 2019. godina

Izvor: Sarajevogas

Iako većina objekata na području općine Novo Sarajevo ima mogućnost korištenja prirodnog gasa, evidentirano je cca. 3.415 objekata koja imaju izgrađene priključke i regulaciono-mjerne uređaje, odnosno tehničke uslove za korištenje prirodnog gasa kao osnovnog energenta, a isti ne koriste. Osnovni uzroci ovakvog stanja su ekonomske prirode te neprovođenja mjera energijske efikasnosti.

Kada govorimo o toplifikaciji na području općine Novo Sarajevo, značajan obim obuhvata sistem zagrijavanja putem **javnih preduzeća koja isporučuju toplotnu energiju**. Pružalac usluge isporuke toplotne energije na području Općine je KJKP "Toplane" d.o.o. Sarajevo su utvrđenim sistemom tarifa i cijena toplotne energije.

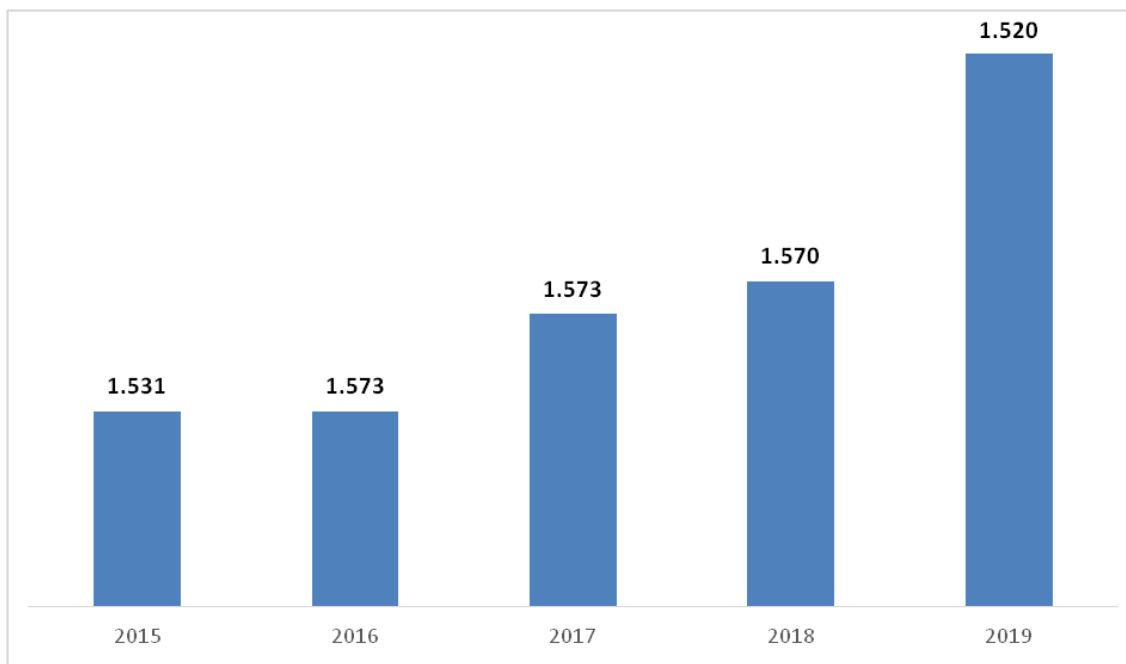
KATEGORIJE PROSTORA	Jedinica mjere	Tarifni stavovi	Visina tarifnih stavova (cijene) bez PDV-a	Fakturiše se
1.OBJEKTI BEZ MJERENJA TOPLOTNE ENERGIJE				

1.1. Korisnici -domaćinstva				
Domaćinstva-cijena za jedinicu isporučene energije	KM/m ²	Ts1	1,2988	7 mjeseci
Domaćinstva- cijena za jedinicu priključne snage	KM/m ²	Ts2	0,5235	12 mjeseci
1.2. Korisnici -poslovni prostori				
Poslovni prostor-cijena za jedinicu isporučene energije	KM/m ²	Ts4	2,4037	7 mjeseci
Poslovni prostor- cijena za jedinicu priključne snage	KM/m ²	Ts5	0,8901	12 mjeseci
2. OBJEKTI SA UGRAĐENIM MJERILIMA				
2.1. Objekti sa ugrađenim mjerilima u kolektivnom stanovanju				
Domaćinstva-cijena za jedinicu isporučene energije	KM/kWh	Ts3	0,0689	kad se troši
Domaćinstva- cijena za jedinicu priključne snage	KM/m ²	Ts2	0,5235	12 mjeseci
2.2. Poslovni objekti sa ugrađenim mjerilima u kolektivnom stanovanju				
Poslovni prostor-cijena za jedinicu isporučene energije	KM/kWh	Ts7	0,0965	kad se troši
Poslovni prostor- cijena za jedinicu priključne snage	KM/m ²	Ts5	0,8901	12 mjeseci
2.3. Poslovni samostojeći objekti sa ugrađenim mjerilima				
Cijena za jedinicu isporučene energije	KM/kWh	Ts7	0,0965	kad se troši
Cijena za jedinicu priključne snage	KM/kW	Ts6	5,1958	12 mjeseci
3. SPECIFIČNI OBJEKTI SA MJERILIMA				
Cijena za jedinicu isporučene toplotne energije-linearno (specifični kupci)	KM/kWh	Ts8	0,1208	kad se troši
4. ISKLJUČENI KORISNICI				
4.1. Isključeni korisnici u kolektivnom stanovanju				
4.1.1. Domaćinstva	KM/m ²	Ts1	0,5235	12 mjeseci
4.1.2. Poslovni prostor	KM/m ²	Ts4	0,8901	12 mjeseci
4.2. Isključeni poslovni prostori u poslovnim objektima				
4.2.1. Poslovni prostor	KM/m ²	Ts7	0,6676	12 mjeseci
4.2.2. Poslovni prostor (kW)	KM/kW	Ts10	3,8969	12 mjeseci
4.3. Isključeni korisnici u nizu				
4.3.1. Domaćinstva	KM/m ²	Ts2	0,2618	12 mjeseci
4.3.2. Poslovni prostor	KM/m ²	Ts5	0,4449	12 mjeseci
4.3.3. Poslovni prostor	KM/kW	Ts8	2,5978	12 mjeseci
4.4. Isključeni slobodnostojeći objekti (u slučaju rezervacije kapaciteta)				
4.4.1. Pojedinačne stambene kuće	KM/m ²	Ts3	0,1309	12 mjeseci
4.4.2. Poslovni objekti	KM/m ²	Ts6	0,2226	12 mjeseci
4.4.3. Poslovni prostor (kW)	KM/kW	Ts9	1,2989	12 mjeseci

Tabela 14. Cijene usluga isporuke toplotne energije na području Općine, 2019. godina [KM]

1.1.7.7. Komunalni otpad

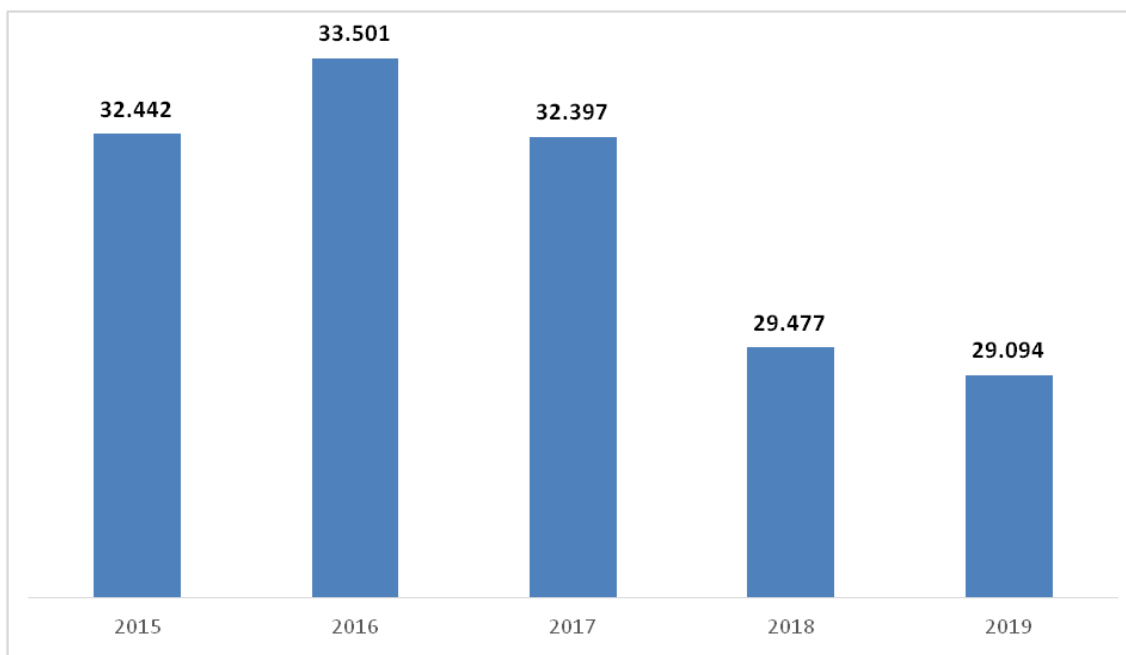
Boljom organizacijom odvoza komunalnog otpada i modernizacijom sredstava za prikupljanje i odvoz otpada, ostvareno je smanjenje broja kontejnera za prikupljanje otpada i taj broj je u 2019. godini iznosio 1.520, što je manje u odnosu na 2015. godinu, kada je broj kontejnera iznosio 1.591. Cijena usluge odvoza i zbrinjavanja komunalnog otpada po jedinici mjere nije se mijenjala u proteklih 5 godina i iznosi sa PDV-om 0,11 KM/m² stambene površine domaćinstva – korisnika usluge. Cijelo područje Općine je uključeno u sistem odvoza otpada.

Grafikon 31. Broj kontejnera za prikupljanje komunalnog otpada na području općine Novo Sarajevo u periodu 2015-2019. godina

Izvor: Općina Novo Sarajevo

Prema raspoloživim podacima, uočava se i pad prikupljene količine komunalnog otpada na godišnjem nivou, tako da je u 2017. godini prikupljeno 29.094 m³ otpada, što je za 10,2% manje u odnosu na 2015. godinu.

Grafikon 32. Količina prikupljenog komunalnog otpada [m³] na području općine Novo Sarajevo u periodu 2015-2019. godina

Izvor: Općina Novo Sarajevo

U narednom periodu potrebno je više raditi na uspostavljanju funkcionalnog sistema selektivnog prikupljanja otpada. U proteklom petogodišnjem periodu, nije došlo do značajnih pomaka u ovoj oblasti. Postavljene su natkrivene niše nad kontejnerima u svim mjesnim zajednicama te 120 novih kontejnera za selektivno prikupljanje otpada, što je ipak nedovoljno da bi se ovakav jedan sistem mogao staviti u funkciju. Planira se uspostavljanje selektivnog prikupljanja otpada izgradnjom različitih tipova zelenih otoka, što podrazumijeva ugradnju/postavku posuda za prikupljanje otpada, kao i nabavku specijalnog vozila u svrhu pražnjenja istih.

Također, na području općine Novo Sarajevo evidentirano je 69 lokacija niša, unutar kojih su smještene posude za prikupljanje mješovitog otpada. Niti na jednoj lokaciji nije evidentiran edukativni pano sa uputama o značaju i načinu selektivnog prikupljanja otpada.

U narednom periodu, posebnu pažnju je potrebno posvetiti edukaciji stanovništva i podizanju svijesti o selektivnom prikupljanju otpada.

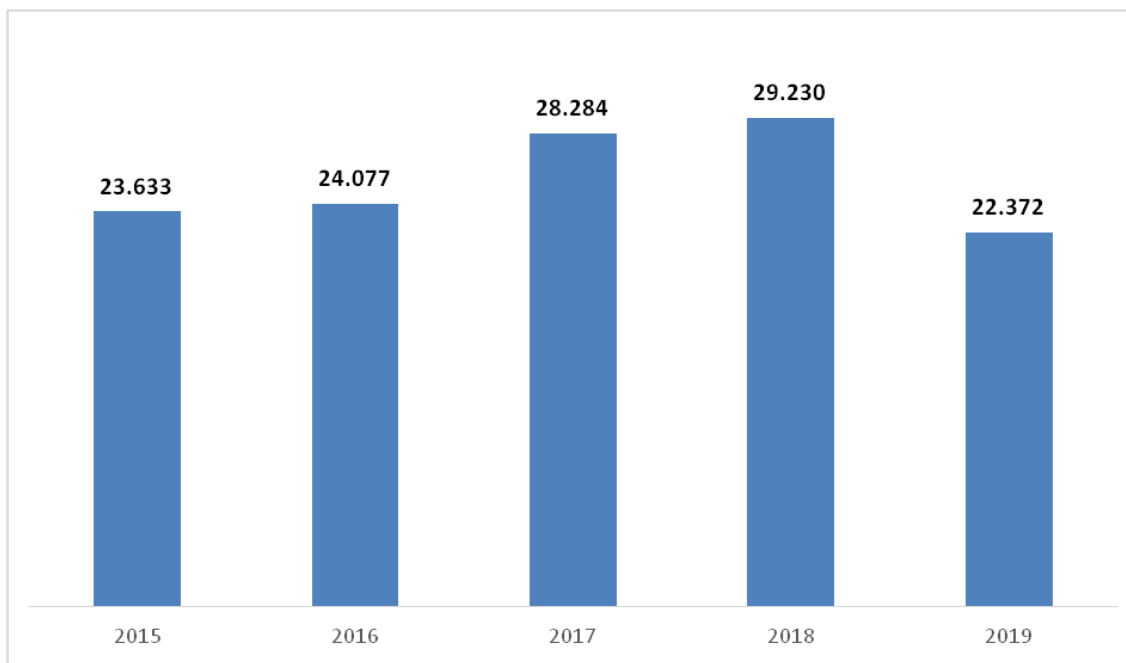
Prema podacima Zavoda za planiranje razvoja Kantona Sarajevo, za potrebe projekta “Uspostavljanje integrisanog upravljanja otpadom kroz sistem selektivnog prikupljanja otpada”, na nivou Kantona Sarajevo, planirano je 8.800.000 KM, dok je za unapređenje sistema prikupljanja komunalnog otpada predviđeno dodatnih 6.000.000 KM. Dio ovih sredstava, kao i učešće u projektima, odnosi se i na Općinu Novo Sarajevo.

1.1.7.8. Groblja

Kada su u pitanju javne površine namijenjene za ukop preminulih osoba, situacija je nepromijenjena u posljednjih 5 godina. Na području Općine gotovo više nema niti jednog slobodnog mjesta na javnim grobljima, odnosno sva javna groblja su 100% popunjena, te se ukop preminulih vrši na gradskom Groblju Vlakovo površine 72 ha. Za održavanje postojećih površina grobalja na području Općine, svake godine se izdvoji cca. 2.000 KM iz općinskog budžeta.

1.1.7.9. Administrativne usluge

U periodu 2015-2018. godina, broj zaprimljenih predmeta je bio u porastu, dok je u 2019. godini zabilježen pad istih, što se može vidjeti u narednom grafikonu.

Grafikon 33. Pregled broja predmeta općinske administracije u periodu 2015-2019. godina
Izvor: Općina Novo Sarajevo

Postotak riješenosti predmeta u periodu 2015-2019. godina, ima različite trendove po godinama, što prevashodno zavisi od promjene zakonskih rješenja i složenosti predmeta, obzirom na veliki broj zainteresiranih strana u postupcima. Pregled broja i postotka riješenih predmeta dat je u narednoj tabeli.

Administrativne usluge	2015	2016	2017	2018	2019
Broj predmeta u radu općinske administracije	23.633	24.077	28.284	29.230	22.372
Postotak riješenih predmeta [%]	86,76	81,17	82,21	87,19	80,77

Tabela 15. Pregled broja i postotka riješenih predmeta općinske administracije u periodu 2015-2019. godina
Izvor: Općina Novo Sarajevo

Jedan od ciljeva Općine je napraviti savremenu i transparentnu općinsku administraciju kojoj će građani biti prioritet i kojima će se omogućiti da na jednom mjestu dobiju potrebne informacije i dokumenta koja su iz nadležnosti različitih službi. Za upravljanje dokumentima, Općina koristi informacijski sistem „DMS“.

Prema podacima iz 2019. godine, u Općini Novo Sarajevo ukupno je bilo zaposleno 203 radnika. Kvalifikaciona struktura zaposlenih je kako slijedi: NK 4, KV 2, SSS 95, VŠS 10 i VSS 92.

Zaključak za oblast javne infrastrukture i javnih usluga

Stanje lokalne infrastrukture na području općine Novo Sarajevo je na zadovoljavajućem nivou. Kada je u pitanju kvalitet cestovne mreže, može se zaključiti da je isti na zadovoljavajućem

nivou, ali još uvijek postoji prioritet izgradnje i održavanja lokalnih cesta, prvenstveno lokalne ceste Hum brdo-Bušće, kao i izgradnje dodatnih parking mjesta, istovremeno povećavajući standarde ugradnje materijala i kvalitete izvedenih radova.

Pokrivenost stanovništva pitkom vodom je skoro 100%, izuzev pojedinih visinskih dijelova Općine, gdje se zbog tehničkih nemogućnosti priključenja na vodovodnu mrežu stanovništvo snabdijeva vodom iz cisterni. Značajniji problemi evidentni su u pokrivenosti stanovništva odvodnjom otpadnih voda, te je u narednom periodu neophodno planirati strateške intervencije koje bi omogućile veću pokrivenost općine kanalizacionim sistemima. Također je potrebno sanirati vodovodnu mrežu i na taj način uticati na smanjenje gubitaka vode u sistemu koje iznosi cca. 68%.

Općina je u prethodnom periodu ulagala u efikasnost javne rasvjete, te su planovi da se sa ovakvim strateškim intervencijama nastavi i dalje, kao i u ulaganje u energijsku efikasnost objekata. Prilikom rekonstrukcije postojeće i širenja mreže javne rasvjete neophodno je primjenjivati standarde energetske efikasnosti i koristiti LED rasvjetu.

Cca 85% stanovništva pokriveno je odvozom krutog otpada. Razvoj sistema predselekcije otpada je dio širih razvojnih opredjeljenja što Općinu usmjerava u ovaj segment kako u smislu potrebne infrastrukture i opreme, tako i ukupnom razvoju sistema.

Stanje uređenja javnih površina, posebno u gradskom području nije na najvišem nivou te je neophodno, u cilju poboljšanja kvaliteta života, u narednom periodu strateške intervencije fokusirati na uređenje trgova, parkova i proširenja zelenih površina i izgradnju dodatnih parking mjesta. Također je neophodno uvesti sistem naplate parkiranja i nova parking mjesta uvesti u navedeni sistem.

Neophodno je dalje unapređivati efikasnost rada općinske administracije te u skladu s tim dodatno proširiti kapacitete Centra za pružanje usluga građanima. Na nivou uposlenika, potrebno je razvijati sistem mjerenja efektivnosti i efikasnosti javne službe (benchmarking i ankete građana) i stavljati je u službu građana na temelju njenog reformiranja i funkcionalnog ustrojavanja, što uključuje uvođenje nagrada ili sankcija, te uspostavu kriterija i podsticaja nagrađivanja inovativnih ideja uposlenika. Potrebno je uspostaviti okruženje u javnoj upravi koje podržava inovacije i podstiče razvoj politika koje podržavaju inovacije, unapređenje postojeće regulative, promoviranje značaja inovacija u javnom sektoru, kao i jačanje saradnje sa relevantnim institucijama. Pravni okvir za pružanje javnih usluga potrebno je uskladiti sa tehnološkim razvojem i omogućiti pružanje usluga različitim kanalima i uspostavom «one stop shop» modela, pojednostavljenjem procedura i racionalizacijom posebnih upravnih postupaka te uspostavom efikasnijih mehanizma kontrole i zaštite prava i interesa korisnika u postupku pružanja javnih usluga.

1.1.8. Stanje okoliša

1.1.8.1. Kvalitet zraka

Zagađenost zraka u Kantonu Sarajevo je tokom cijele godine, najmanje umjereno visoka, sa trendovima koji ukazuju na sve veći stepen zagađenosti, uz povećanje koncentracija zagađujućih čestica i gasova u zimskom periodu. Koncentracije zagađujućih tvari su najveće u urbanim područjima Kantona. S obzirom na redovna prekoračenja dnevnih vrijednosti, u okviru procesa izrade ZAP-a KS je provedena i Studija o ventilacionim koridorima i uticaju visokih zgrada. Emisije zagađujućih tvari u zrak u velikoj mjeri su povezane sa činjenicom da građani za prijevoz uglavnom koriste privatna vozila na fosilna goriva. Ovaj problem dodatno pogoršavaju starost automobila i niska euronorma motora, proizvodnja toplotne energije u stambenom sektoru na bazi korištenja fosilnih goriva, pri čemu je udio obnovljivih izvora energije u energetske bilansu Kantona veoma mali, kao i neke privredne djelatnosti koje doprinose zagađenosti.

Trenutno se monitoring kvaliteta zraka u Kantonu Sarajevo vrši putem 4 automatske stanice koje čine lokalnu mrežu stanica u vlasništvu Ministarstva komunalne privrede, infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo i dvije stanice koje pripadaju Federalnom

hidrometeorološkom zavodu, od kojih je jedna pozadinska stanica.

Također, Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo svakodnevno vrši mjerenje i određuje zagađenost zraka za sumpor dioksid (SO₂), azotne okside (NO_x), ugljen monoksid (CO) i čvrste čestice (PM₁₀). Mjerenje se vrši putem tri automatske stanice: Otoka, Ilidža i Alipašina i sa tri manualne stanice, kojima se korištenjem standardne engleske metode, 24-satnim uzorkovanjem, određuju vrijednosti SO₂ i čađi na lokalitetima Higijenski zavod, Ilidža i Vogošća.

Sve stanice su uvezane u sistem za prikupljanje i obradu podataka, a svi podaci mjerenja, trenutno stanje opreme, važna obavještenja, zakonska regulativa i godišnji izvještaji se objavljuju na web stranici kvalitetzraka.ba.

	Obuhvat validnih mjerenja PM ₁₀ (u %)						Srednje godišnje koncentracije PM ₁₀ (u ug/m ³).					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Zenica Centar	99	95	91	90	94	96	58	64	61	55	59	49
Zenica Radakovo	93	87	90	61	78	93	58	68	61	63	50	47
Zenica Tetovo	95	83	78	20	62	84	71	80	69	60	70	66
Zenica Brist	91	28	77	98	91	42	59	85	61	61	61	69
Zenica Vranduk					7	91					99	40
Kakanj Doboj			47	94	92				50	37	37	
Ilijaš					91	90					72	69
Sarajevo Bjelave			71	89	85	94			43	41	42	37
Sarajevo Vijećnica			59	89	90	91			50	39	41	36
Sarajevo Otoka	85	60	46	93	91	95	56	87	85	45	57	50
Sarajevo Ilidža	73	82	82	65	86	49	59	64	62	67	73	47
Goražde Rasadnik			89	77	34	99			39	40	48	33
Jajce Harmani	99	45	98	96	95	85	26	21	26	22	16	17
Ivan Sedlo		21	81	88	48	87		21	21	16	18	17
Visoko						34						65

Tabela 16. Pregled prosječnih godišnjih vrijednosti čestica prašine PM₁₀ mjerenih automatskim stanicama (granična vrijednost godišnjeg prosjeka PM₁₀ 40 µg/m³)
Izvor: Federalni hidrometeorološki zavod

Pregledom podataka sa mjerne stanice Otoka, uočava se pad srednje godišnje koncentracije PM 10 (u ug/m³) u 2019. godini, u procentu od 42,53%, u odnosu na 2015. godinu, ali je još uvijek iznad granične vrijednosti.

	Obuhvat validnih mjerenja SO ₂ (u %)						Srednje godišnje koncentracije SO ₂ (u ug/m ³). GV=50 ug/m ³					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Zenica Centar	98	97	90	99	97	98	76	90	78	82	73	60
Zenica Radakovo	98	96	88	29	99	98	88	107	61	147	79	58
Zenica Tetovo	98	45	3	48	96	98	102	126	352	108	95	116
Zenica Brist	67	22	95	75	69	65	38	74	59	84	80	101
Zenica Vranduk					7	87					137	63
Kakanj Dobo			38	96	90	33			92	74	72	113
Ilijaš				13	91	94				32	32	32
Sarajevo Bjelave			95	80	88	68			15	16	16	16
Sarajevo Vijećnica			57	87	93	96			13	20	12	13
Sarajevo Otoka	86	63	79	83	89	99	28	43	21	27	20	21
Sarajevo Ilidža	78	94	36	93	95	98	56	31	38	25	26	22
Goražde Rasadnik			96	70	96	66			7	6	9	11
Jajce Harmani	72	81	99	94	61	84	15	23	12	14	20	11
Ivan Sedlo		17	28	90	94	93		27	15	12	15	17
Tuzla Skver	79	56	91	96	98	95	63	112	82	66	42	42
Tuzla BKC	89	48	97	99	99	99	83	164	97	78	48	41
Tuzla Bukinje	60	42	81	99	92	51	66	68	74	53	46	49
Lukavac Centar		52	86	99	95	99		78	50	68	54	44
Živinice Centar			5	97	97	86			182	86	67	84
Visoko						35						48

Više od 90% valid. podataka	75-90% validnih p.	50-75% validnih podataka	nema mjerenja
-----------------------------	--------------------	--------------------------	---------------

Tabela 17. Rezultati monitoringa SO₂ tokom proteklih šest godina/Pregled prosječnih godišnjih vrijednosti sumpor dioksida mjerenih automatskim stanicama

Sarajevo je 20. decembra 2018. godine, sa 304 AQI (indeks kvalitete zraka), u 16:00 sati bio najzagađeniji grad u svijetu, objavila je Vlada Sjedinjenih Američkih Država, prema podacima koje prikuplja iz gradova gdje su smještene ambasade te zemlje.

Najveći izvori zagađenja u Kantonu su ložišta na čvrsta goriva (drvo, ugalj i sl.) i saobraćaj. Još uvijek su u upotrebi i kotlovnice koje koriste lož ulje. Posljednja preliminarna mjerenja koja su provedena 2018. godine, su pokazala da utjecaj saobraćaja ide i do 40-50%, dok su dosadašnja saznanja koja su bila rezultat isključivo procjena, govorila da se ovaj utjecaj kreće cca. 20%. U cilju sagledavanja stvarne slike omjera zagađenja, potrebno je izvršiti kampanje mjerenja, i analizu dobijenih rezultata, a u cilju dobivanja stvarne slike porijekla čvrstih čestica u ovim periodima i u skladu sa tim propisati i provoditi dugoročne i kratkoročne mjere.

Obzirom da se ovdje radi o veoma velikom broju pojedinačnih izvora, ograničen je utjecaj inspekcije. Njihovo djelovanje potrebno je usmjeriti na veće izvore lebdećih čestica, poslovne subjekte koji imaju emisije čvrstih čestica, aktivna gradilišta i sl., a kako bi se što efikasnije iskoristili ograničeni kapaciteti inspekcijских službi.

Najveći broj ložišta na čvrsta goriva u Kantonu su mala (kućna) ložišta i na njihove emisije nije moguće sistemski djelovati kroz Plan interventnih mjera, te je aktivnosti na smanjenju emisija uslijed rada ovakvih izvora potrebno provoditi dugoročnim mjerama. Emisije iz vozila nastaju sagorijevanjem goriva prilikom rada vozila, uslijed trošenja kočionih sistema i guma na vozilima, te uslijed podizanja prašine sa saobraćajnicama. Najveće emisije iz vozila su iz starih dizel motora, gdje značajan doprinos imaju i saobraćajne gužve, kao i opšta starost i tehnička neispravnost vozila.

1.1.8.2. Vodni resursi

Teritorijom Općine Novo Sarajevo protiče rijeka Miljacka u dužini cca. 2,50 km. U rijeku Miljacku na granici s Općinom Centar Sarajevo ulijeva se potok Sušica, a na granici sa Općinom Novi Grad protiče Buća potok, koji su promjenljivog kapaciteta zavisno od količine padavina.

Od izvorišta na području općine Novo Sarajevo, za vodosnabdijevanje se koristi vrelo "Kovačići", kapaciteta 60 l/sec. Izvorište je fizički zaštićeno, a u cilju urednog snabdijevanja građana vodom za piće, potrebno je definirati zaštitne zone i implementirati odgovarajuće mjere zaštite u skladu sa zakonskom legislativom, čime će se između ostalog spriječiti i bespravna gradnja u utvrđenim zaštitnim zonama.

Prema podacima KJKP "Vodovod i kanalizacija", Općina Novo Sarajevo se najvećim dijelom snabdijeva vodom iz Sarajevskog polja, a jedan dio se snabdijeva vodom iz vrela "Kovačići", koje se isključuje iz sistema vodosnabdijevanja u vrijeme prirodnog zamućenja.

Rezervoari su raspoređeni tako da je njihov položaj u funkciji izravnjanja dnevne ravnomjernosti održavanja pritiska u vodovodnoj mreži, i održavanja rezervi za potrebe gašenja požara.

Zbog starosti cjevovoda fizički gubici u vodovodnoj mreži su 68%. Gubici vode se statistički prate na nivou cjelokupnog vodovodnog sistema. Praćenje gubitaka vode se realizira monitoringom količina zahvaćene i transportovane vode do potrošača sa jedne strane, i fakturisane vode prema potrošačima sa druge strane, a što je u nadležnosti KJKP "Vodovod i kanalizacija".

Zbog velikih gubitaka vode, u zadnje 2-3 godine, učestale su bile redukcije vode, kako u popodnevnim tako i u večernjim satima.

Gubici vode su smanjeni zahvaljujući otklanjanju brojnih kvarova na vodovodnom sistemu. Prema najnovijim podacima KJKP "Vodovod i kanalizacija", vodosnabdijevanje korisnika na području Općine je uredno. Obustave se uglavnom vrše za vrijeme opravke kvarova, zamjene dotrajale elektro-mašinske opreme na tehnološkim objektima, te za potrebe izvođenja radova na realizaciji projekta za smanjenje neoprihodovane vode (NRW) uz prethodnu najavu u javnim glasilima.

Budući da je postojeća vodovodna mreža stara i samim time u lošem stanju, i u narednom periodu planira se nastaviti izgradnja i rekonstrukcija vodovodne mreže na području Općine, kroz saradnju Općine Novo Sarajevo sa KJKP "Vodovod i kanalizacija" te kroz EBRD projekat (NRW) koji provodi KJKP "Vodovod i kanalizacija".

Potrebno je osigurati primjenu Zakona o vodama, čime će se regulisati osiguranje vodozaštitne zone, kao i spriječiti bespravna gradnja u pojasu vodozaštite.

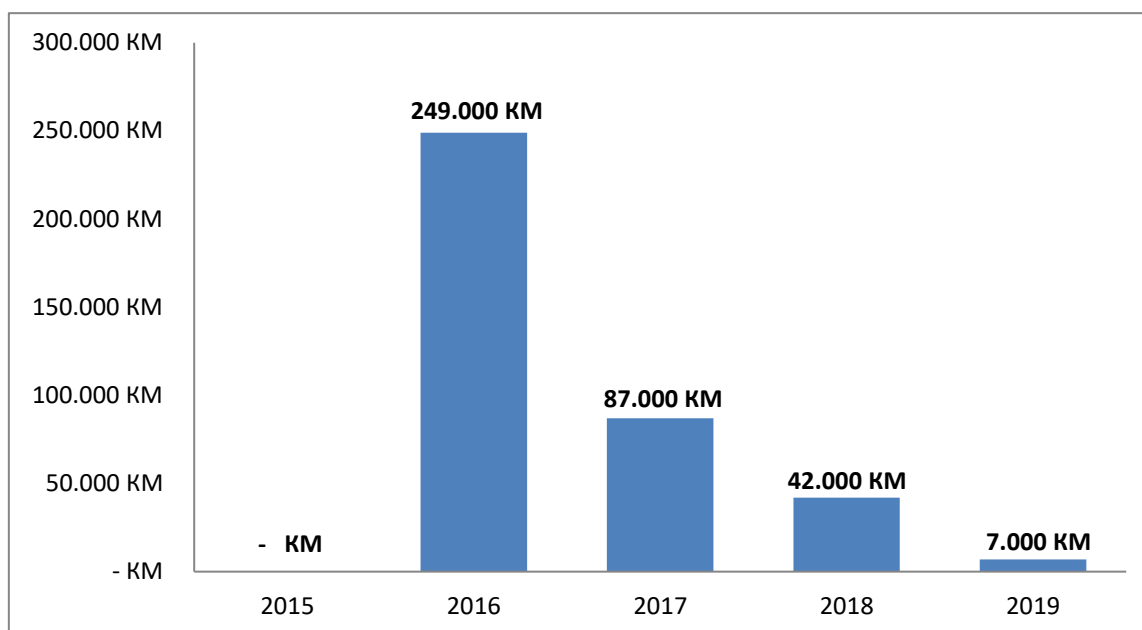
1.1.8.3. Stanje zemljišta

Monitoring zagađenosti tla u Kantonu se ne provodi, što ograničava mogućnost provođenja odgovarajućih analiza. Ovo je samo po sebi problem koji treba rješavati, uz ostale zabrinjavajuće opasnosti koje mogu utjecati na kvalitet tla, poput neadekvatnog postupanja sa otpadom (nizak nivo sortiranja, reciklaže i kompostiranja, postojanja nelegalnih deponija), nepostojanja prakse pročišćavanja procjednih deponijskih voda, gubitka tla uslijed pojave klizišta i erozije, građenja itd.

Na području Općine u 2019. godini, registrovano je 120 klizišta koja ugrožavaju 900 stambenih objekata. U odnosu na 2015. godinu, sanirano je dodatnih 20 klizišta, a njih 9 se redovno održava. Preostala klizišta su umirena i ne ugrožavaju materijalna dobra i ljudske živote.

Za potrebe sanacije i održavanja već saniranih klizišta, Općina kontinuirano izdvaja sredstva, te će i u

narednom periodu nastaviti sa sanacijom klizišta prema utvrđenom Planu sanacije za period 2019-2028. godina.

Grafikon 34. Izdvajanje Općine Novo Sarajevo za potrebe sanacije i stabilizacije klizišta

Izvor: Zavod za izgradnju Kantona Sarajevo

1.1.8.4. Energijska efikasnost i obnovljivi izvori energije

Kao osnov za izradu Programa poboljšanja EE Općine ili SECAP-a, Općina Novo Sarajevo je započela uspostavljanje sistema upravljanja energijom u Općini, što je u potpunosti provedeno kroz brojne korake. U skladu sa članom 10. Zakona o energijskoj efikasnosti FBiH ("Službene novine FBiH" br.22/17), a u okviru kojeg su definirane obaveze jedinica lokalne samouprave, Općina je realizirala sljedeće aktivnosti:

- Imenovanje energijskog menadžera koordinatora u skladu sa zahtjevima Pravilnika o informacionom sistemu energijske efikasnosti FBiH ("Službene novine FBiH" br.02/19), te imenovanja energijskih menadžera i energijskih saradnika za javne objekte u vlasništvu Općine,
- Izrada energijskih audita i energijskog certificiranja za sve javne objekte u vlasništvu Općine,
- Učešće u obukama za energijske menadžere koordinate i energijske menadžere u organizaciji Fonda za zaštitu okoliša FBiH.

U okviru realizacije aktivnosti utvrđenih Akcionim planom EE u javnim objektima u Kantonu za period 2018-2020. (APEE KS 2018-2020.), u proteklom periodu Općina Novo Sarajevo je u saradnji sa nadležnim kantonalnim ministarstvima, pratila i u potpunosti učestvovala u sufinansiranju i praćenju **implementacije mjera energijske efikasnosti za javne objekte** u kantonalnoj nadležnosti, sa područja općine Novo Sarajevo:

- za 2018. (OŠ "Malta", OŠ "Hrasno" i OŠ "Čengić Vila 1"),
- za 2019. (OŠ "Kovačići", "Elektrotehnička škola za energetiku" i "Željeznički školski centar"),
- nakon izrađenog projekta postojećeg stanja u maju 2020. godine, izrađen je Detaljni energijski audit u junu 2020. godine, za objekat Osnovne muzičke i baletske škole Novo Sarajevo, kojim su preporučene mjere za poboljšanje energijske efikasnosti objekta uz pregled investicija i očekivanih ušteda toplotne i električne energije nakon primijenjenih mjera. Nakon toga, izrađen je i projekat sanacije objekta primjenom mjera energijske efikasnosti. Za 2022. godinu planirana je realizacija projekta, odnosno izvođenje radova na sanaciji objekta primjenom mjera energijske efikasnosti iz

energijskog audita, a prema Glavnom projektu sanacije,

- pokrenuta je i aktivnost za izradu energijskog audita i izradu projektne dokumentacije za sprovođenje mjera energijske efikasnosti za objekat JU “Centar Vladimir Nazor” i “Škola za srednje stručno obrazovanje i radno osposobljavanje”.

Poduzete su i aktivnosti vezano za javne objekte u vlasništvu općine - izrada energijskih audita i certifikata, a također je u 2019. godini započela i realizacija utopljanja individualnih objekata i objekata kolektivnog stanovanja kroz projekat SERDA pod nazivom „Model energetske efikasnosti u zgradarstvu na području Kantona Sarajevo u funkciji povećanja broja korisnika – omasovljenje“, kojeg su potpisali Ministarstvo prostornog uređenja građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo, Grad Sarajevo, Kantonalni stambeni fond te općine Stari Grad, Vogošća, Novo Sarajevo i Ilidža.

Plan energijske efikasnosti na području Kantona Sarajevo za period 2019-2021. godina, kao i za naredni period 2022-2024. godina, bit će finaliziran i usvojen nakon što Vlada FBiH donese Akcioni plan energijske efikasnosti FBiH za period 2019-2021., kao i za naredni period 2022-2024. godina.

1.1.9. Upravljanje prostorom

Za područje općine Novo Sarajevo primjenjuje se Prostorni plan Kantona Sarajevo za period 2003-2023. godina, te 17 regulacionih planova i 9 urbanističkih projekata. Kontinuirano se vode aktivnosti na izmjeni, dopuni i izradi novih detaljnih planskih dokumenata.

Trenutno je u fazi izrade (izmjena i dopuna) 5 regulacionih planova. Planski dokumenti se rade na osnovu Zakona o prostornom uređenju Kantona Sarajevo (“Službene novine Kantona Sarajevo”, br. 24/17 i 1/18), posebnih zakona i posebnog akta o jedinstvenoj metodologiji za izradu planskih dokumenata donesenog od strane nadležnog organa Federacije BiH.

Nekontrolisana bespravna izgradnja, naročito individualnih stambenih objekata, predstavlja dominantan vid izgradnje. Ovakav odnos za posljedicu ima i nerazvijen sistem odgovarajućih infrastrukturnih sadržaja, jer zemljište koje se zauzima bespravnom gradnjom, u većini slučajeva nema obezbjeđenu komunalnu infrastrukturu, niti mogućnost da se ona naknadno uvede na kvalitetan i legalan način. Jedna od posljedica bespravne gradnje je pogoršanje stabilnosti terena i pojava klizišta, gdje najveći problem predstavlja fizička opasnost za stanovnike koji žive na nestabilnom terenu. Trenutno Općina ne raspolaže sa preciznim podacima o broju bespravno izgrađenih objekata na njenom području.

Zelene parkovske površine između stambenih blokova kolektivnog stanovanja se nalaze na listi evidentiranih, prethodno zaštićenih i zaštićenih nepokretnih spomenika kulture i prirodne baštine Kantona Sarajevo. Od 2013. do 2017. godine, na području općine Novo Sarajevo rekonstruirano je ukupno cca. 20.000 m² zelenih površina, zamijenjeno je 230 komada oboljelih stabala u Vilsonovom šetalištu, posađene su 573 sadnice uz saobraćajnice. U istom periodu ograđeno je 11 dječjih igrališta i izgrađena su dva nova igrališta. U periodu 2018-2019. godine, rekonstruirano je ukupno cca. 4.770 m² zelenih površina, zamijenjeno i posađeno je 876 sadnica, i izgrađena su dva nova igrališta. Navedena postignuća predstavljaju direktan rezultat implementacije Strategije u prethodnom periodu.

Nakon usvajanja RP „Park-šume Hum“ urađen je izvedbeni projekat hortikulture za ovo specifično i kompleksno područje. Hortikulturnim uređenjem Park-šume Hum i sadnjom stabala visokog zelenila, dodatno se ovaj prostor prevenira protiv novih erozija ili aktiviranja klizišta jer se prema stabilnosti teren Hum ocjenjuje kao nestabilan. U narednom periodu je neophodno urediti najmanje 1 ha ovog prostora.

Na lokalitetima na kojima je moguća izgradnja stambenih objekata, uglavnom je loše stanje pripremljenosti i opremljenosti zemljišta za gradnju, predviđenu detaljnim planskim dokumentima.

Riječ je o lokacijama koje se nalaze u obuhvatu RP „Centar Novo Sarajevo“, RP „Kvadrant 30“, RP „Pofalići-Ciglane“, RP „Kvadrant C Marijin dvor“ i RP „Sarajevogas-Bosnalijek“.

Zaključak za stanje okoliša

Obzirom da je Grad Sarajevo u decembru 2018. godine, proglašen gradom sa najzagađenijim zrakom u cijelom svijetu, neophodno je prioritarno djelovati na ublažavanju ovog problema. Najveći zagađivači zraka su veliki broj malih (kućnih) ložišta na čvrsta goriva i na njihove emisije nije moguće sistemski djelovati kroz Plan interventnih mjera, već je potrebno provoditi dugoročne mjere za smanjenje štetnih emisija polutanata uslijed rada ovakvih izvora. Jedna od ključnih mjera u narednom periodu predstavljati će mjera povećanja energijske efikasnosti (mjere utopljanja) kolektivnih i individualnih stambenih objekata, kao i primjena mjera energijske efikasnosti u javnim objektima, prvenstveno školama.

Osim emisije štetnih gasova i polutanata iz individualnih ložišta, jedan od najvećih zagađivača zraka predstavlja i saobraćaj. Emisije iz vozila nastaju sagorijevanjem goriva prilikom rada vozila, uslijed trošenja kočionih sistema i guma na vozilima, te uslijed podizanja prašine sa saobraćajnice. Najveće emisije iz vozila su iz starih dizel motora, gdje značajan doprinos imaju i saobraćajne gužve, kao i opšta starost i tehnička neispravnost vozila. U narednom periodu neophodno je nastaviti raditi na uspostavljanju efikasnijeg saobraćaja (unaprijediti saobraćajnu infrastrukturu), podsticati korištenje vozila na alternativna goriva (električna energija, LPG i sl.) kao i regulisanja saobraćaja u mirovanju, čime će se stvoriti vrlo značajne pretpostavke za smanjenje zagađenja zraka uslijed visoko frekventnog saobraćaja.

Pored rada na kvaliteti zraka, Općina Novo Sarajevo raspolaže sa određenim prostornim kapacitetima, koje je potrebno iskoristiti i dostupan javni prostor pretvoriti u funkcionalne parkove i prostore na kojima će građani imati priliku da kvalitetno provode svoje slobodne aktivnosti.

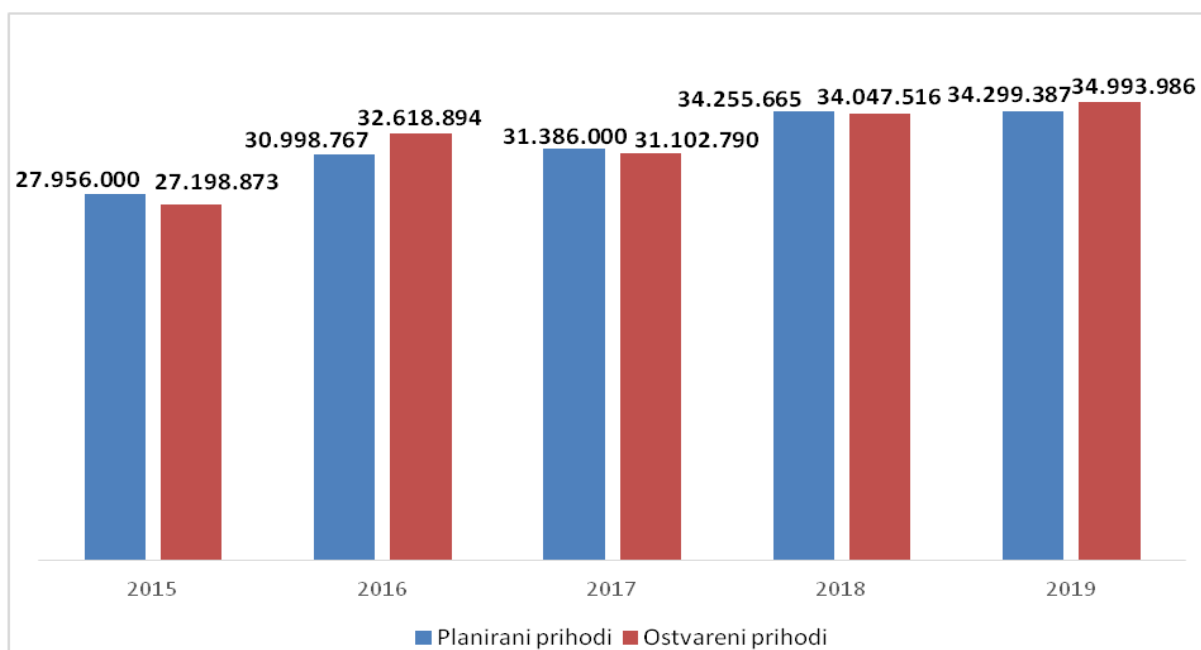
Potrebno je poduzimati mjere kojima se minimizira rizik po ljudsko zdravlje, biodiverzitet, prirodno i graditeljsko naslijeđe, te osigurava i unapređuje održivi sistem upravljanja i racionalnog korištenja prostora. To podrazumijeva i podizanje opće svijesti o vrijednostima biološke raznolikosti i koracima koji se mogu poduzeti da se ista očuva i održivo koristi.

U smislu vodotoka na području općine Novo Sarajevo, potrebno je razvijati planske aktivnosti i inicirati provedbu zajedničkih mjera korištenja i upravljanja vodotokom rijeke Miljacke, u cilju uspostave iskorištavanja potencijala iste.

Kroz izradu novih strateških planskih dokumenata za oblast zaštite okoliša u 2022. godini, a to su prije svega Akcioni plan zaštite okoliša Općine Novo Sarajevo za period 2022-2027. (LEAP), Plan upravljanja otpadom Općine Novo Sarajevo za period 2022-2028. (PUO), Program poboljšanja energijske efikasnosti Općine Novo Sarajevo za period 2019-2021. i naredni trogodišnji period 2021-2023., te ostale elaborate potrebne za oblast zaštite okoliša koji će proizaći iz ovih planskih dokumenata, preciznije će se odrediti ciljevi i aktivnosti u oblasti zaštite okoliša.

1.1.10. Analiza budžeta

Općina odgovorno i transparentno raspolaže javnim novcem, te se u skladu sa tim, u periodu 2015-2019. godina, rukovodila politikom štednje kako bi održala sve pokrenute i novougovorene kapitalne poslove na planiranom nivou. Cilj svih investiranja bio je unapređenje života u zajednici i okruženju.

Grafikon 35. Planirani i ostvareni prihodi općinskog budžeta u periodu 2015-2019. godina

Izvor: Općina Novo Sarajevo

U strukturi prihoda u 2019. godini, gotovo polovicu su činila rezervisana prenesena sredstva, odnosno grantovi u iznosu od 47% ukupnih prihoda i veći su za 59,92% u odnosu na 2015. godinu. Prihodi po osnovu poreza čine 35,99% godišnjih prihoda budžeta i za 19,17% su veći u odnosu na 2015. godinu. Neporezni prihodi u budžetu za 2019. godinu učestvuju sa 16,92% i za 6,7% su manji u odnosu na referentnu 2015. godinu.

Vrsta prihoda	2015 (000 KM)	(%)	2016 (000 KM)	(%)	2017 (000 KM)	(%)	2018 (000 KM)	(%)	2019 (000 KM)	%
POREZNI PRIHODI (ukupno)	10.568	38,9	10.748	33,0	10.697	34,4	12.277	36,0	12.594	36,0
Porez na dobit pojedinaca i preduzeća	5	0,0	20	0,1	2	0,0	5.482	16,1	3.149	10,0
Porez na plate	474	1,7	494	1,5	525	1,7	574	1,7	622	1,8
Porez na imovinu	4.054	14,9	4.467	13,7	4.400	14,1	5.197	15,3	4.798	13,7
Prihodi od indirektnih poreza	6.010	22,1	5.753	17,6	5.759	18,5	6.489	19,1	7.158	20,4
Ostali porezi	25	0,1	14	0,0	11	0,0	9	0	12	0
NEPOREZNI PRIHODI (ukupno)	6.346	23,3	10.393	31,9	5.663	18,2	5.937	17,4	5.921	16,9
Prihodi od nefinansijskih institucija i finansijskih institucija	241	0,9	187	0,6	174	0,6	812	2,3	807	2,3
Ostali prihodi od imovine	862	3,2	888	2,7	805	2,6	126	0,3	123	0,3
Administrativne takse		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
Komunalne takse	1.561	5,7	1.530	4,7	1.592	5,1	1.656	4,8	1.973	5,7
Budžetske naknade	2.103	7,7	6.051	18,6	1.393	4,5	1.413	4,2	1.160	3,3
Posebne naknade i takse	1.344	4,9	1.473	4,5	1.530	4,9	1.611	4,7	1.721	4,9
Prihodi od vlastitih djelatnosti	98	0,4	210	0,6	101	0,3	47	0,1	34	0,1
Novčane kazne			14	0,0	18	0,1	6	0,0	4	0,0
Neplanirane uplate-prihod	137	0,5	40	0,1	50	0,2	262	0,8	94	0,2
GRANTOVI (ukupno)	10.284	37,8	11.477	35,2	14.742	47,4	15.832	46,5	16.447	47,0
Grantovi od viših nivoa vlasti	489	1,8	108	0,3	529	1,7	733	2,1	467	1,3
- namjenski	84	0,3	108	0,3	529	1,7	733	2,1	467	1,3
- nenamjenski	405	1,5	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0

Prenesena sredstva prethodnih godina	9.795	36,0	11.369	34,9	14.213	45,7	15.099	44,3	15.980	45,7
PRIHODI (ukupno)	27.198	100	32.618	100	31.102	100	34.047	100	34.993	100

Tabela 18. Struktura prihoda općinskog budžeta u periodu 2015- 2019. godina

Izvor: Općina Novo Sarajevo

Kada su u pitanju rashodi općinskog budžeta najveći dio budžeta za 2019. godinu, 31,41% se odnosi na plaće i naknade troškova zaposlenih i taj iznos je za 8,1% veći u odnosu na 2015. godinu. Zatim slijede izdvajanja za tekuće grantove u iznosu od 18,51% općinskog budžeta u 2019. godini i za 31,57% su veći u odnosu na iznos izdvajanja u 2015. godini. Izdvajanja za kapitalne grantove iznose 21,5% budžeta za 2019. godinu i veća su za 112,79% u odnosu na iznos izdvajanja u 2015. godini.

Izdaci za nabavku stalnih sredstava u rashodima budžeta Općine u 2019. godini učestvuju sa 11,5% i za 34,78% su manji u odnosu na izdvojena sredstva za ove svrhe u 2015. godini, a materijalni izdaci čine 14% rashoda u 2019. godini. Stavka na rashodovnoj strani budžeta koja se odnosi na prenos neutrošenih sredstava čini 46,62%.

Vrsta rashoda	2015 (000 KM)	(%)	2016 (000 KM)	(%)	2017 (000 KM)	(%)	2018 (000 KM)	(%)	2019 (000 KM)	%
PLAĆE I NAKNADE TROŠKOVA ZAPOSLENIH (ukupno)	5.424	37,4	5.570	33,0	5.451	37,2	5.599	30,1	5.867	31,4
Bruto plaće	4.797	30,3	4.779	26,0	4.812	30,1	4.909	27,2	5.139	27,5
Naknade troškova zaposlenih	627	4,0	791	4,3	639	4,0	690	3,8	727	3,9
Doprinosi poslodavca i ostali doprinosi	502	3,2	500	2,7	504	3,1	513	2,8	537	2,8
MATERIJALNI IZDACI (ukupno)	2.067	13,0	2.823	15,3	2.063	12,9	2.463	13,6	2.613	14,0
TEKUĆI GRANTOVI	2.629	16,6	3.134	17,0	3.560	22,2	2.962	16,4	3.459	18,5
Grantovi drugim nivoima vlasti	409	2,6	486	2,6	310	1,9	310	1,7	243	1,3
Grantovi pojedincima	817	5,1	849	4,6	1.058	6,6	1.191	6,6	1.182	6,3
Grantovi neprofitnim organizacijama	665	4,2	925	5,0	1.095	6,8	799	4,4	833	4,4
Subvencije javnim preduzećima	488	3,1	503	2,7	524	3,3	594	3,3	772	4,1
Subvencije privatnim preduzećima i preduzetnicima	114	0,7	351	1,9	439	2,7	37	0,2	397	2,2
Drugi tekući grantovi/rashodi	98	0,6	17	0,0	132	0,8	29	0,1	31	0,1
KAPITALNI GRANTOVI (ukupno)	1.892	12,0	4.226	23,0	2.304	14,4	4.480	24,8	4.026	21,5
Kapitalni grantovi	1.892	12,0	4.226	23,0	2.304	14,4	4.030	22,3	3.926	21,0
Kapitalni grantovi pojedincima	0		0		0		250	1,4	0	
Kapitalni transferi neprofitnim organizacijama	0		0		0		200	1,4	100	0,5
Kapitalni transferi javnim preduzećima	0		0		0		0		0	
NABAVKA STALNIH SREDSTAVA (UKUPNO)	3.295	20,8	2.125	11,5	2.091	13,1	2.039	11,3	2.149	11,5
REZERVE	32	0,2	28	0,2	30	0,2	7	0,0	24	0,1
RASHODI (ukupno)	15.830	100	18.406	100	16.003	100	18.066	100	18.678	100

Tabela 19. Struktura rashoda općinskog budžeta u periodu 2015-2019. godina

Izvor: Općina Novo Sarajevo

U periodu 2014-2019. godina, za implementaciju strategije se ukupno realizovalo 56.288.457 KM iz budžetskih i eksternih izvora, i to prosječno 9.381.410 KM godišnje. Usljed manje realizacije sredstava iz budžeta i manjeg priliva sredstava iz eksternih izvora finansiranja, struktura realiziranih sredstava je značajno izmijenjena u odnosu na inicijalni plan, pa je od ukupno realizovanih sredstava iz budžeta izdvojeno ukupno 27.337.122 KM (48,57%) i iz eksternih izvora 28.951.335 KM (51,43%).

Kada je riječ o strukturi finansiranja po sektorima razvoja, sektorskim planovima implementacije je bilo predviđeno da se za sektor ekonomskog razvoja izdvoji 1.357.500 KM (0,72%), za društveni sektor 53.550.170 KM (34,90%), te za sektor zaštite okoliša 98.063.035 KM (64,38%).

Pregled po godinama	Budžet (u KM)	Vanjski Izvori (u KM)	Ukupno (u KM)
2014.			
Planirano	6.232.000	3.510.000	9.742.000
Realizirano	4.279.257	5.688.618	9.967.875
%	68,67%	162,02%	102,32%
2015.			
Planirano	7.804.200	5.202.000	13.006.200
Realizirano	4.270.609	425.653	4.696.262
%	54,72%	8,18%	36,11%
2016.			
Planirano	10.781.100	18.389.435	29.170.535
Realizirano	6.434.392	2.071.140	8.505.532
%	59,68%	11,26%	29,16%
2017.			
Planirano	11.665.470	15.060.000	26.725.470
Realizirano	5.042.201	13.767.481	18.809.682
%	43,22%	91,42%	70,38%
2018.			
Planirano	12.054.900	11.359.500	23.414.400
Realizirano	5.277.560	6.113.743	11.391.303
%	43,78%	53,82%	48,65%
2019			
Planirano	4.423.000	1.765.000	6.188.000
Realizirano	2.033.103	884.700	2.917.803
%	46,10%	50,12%	47,15%

Tabela 20. Struktura planiranih i realizovanih sredstava za implementaciju Strategije 2014-2019.godina
Izvor: Općina Novo Sarajevo

Međutim, loša ekonomska i politička situacija uticala je na manji obim realizacije sredstava, prvenstveno iz eksternih izvora finansiranja, te je za ekonomski sektor izdvojeno 11,62%, za sektor društvenog razvoja 36,65%, te za sektor zaštite okoliša 24,16% sredstava.

Za potrebe programa aktivne politike zapošljavanja u budžetu Općine za 2018. i 2019. godinu planirano je ukupno 936.000 KM, razvrstano prema programima datim u tabeli ispod.

Budžetski kod	Programska aktivnost	Planirana vrijednost u 2018.g. [KM]	Izvršeno u 2018.g. [KM]	Planirana vrijednost u 2019.g. [KM]	Izvršeno u 2019.g. [KM]
614500	Grant za naknade stručnom osposobljavanju bez zasnivanja radnog odnosa	100.000	500	95.000	16.900
614300	Inkubator poslovnih ideja za start up biznis	20.000	17.000	20.000	0
614500	Subvencije za prekvalifikaciju, dokvalifikaciju i specijalizaciju nezaposlenih lica	50.000	0	5.000	0
614500	Subvencije za prekvalifikaciju, dokvalifikaciju i specijalizaciju boračke populacije	50.000	0	5.000	0
614500	Program sufinansiranja samozapošljavanja po javnom pozivu	80.000	25.000	291.000	204.382

614500	Kreditno – garantni fond za pokretanje start up biznisa	20.000	0	20.000	0
614500	Grant sredstva za aktivnu politiku zapošljavanja privatnim poduzećima i preduzetnicima	80.000	11.778	80.000	21.561
614700	Sufinansiranje projekata sa međunarodnim organizacijama za aktivnu politiku zapošljavanja	0	0	20.000	0
UKUPNO		400.000	54.278	536.000	242.843

Tabela 21. Planirana vrijednost programa politike aktivnog zapošljavanja budžetom Općine za 2019. godinu

Izvor: Općina Novo Sarajevo

U narednom periodu potrebno je Budžetom Općine i akcionim planom za realizaciju postavljenih ciljeva (naročito razvoja kreativne i uslužne industrije), predvidjeti pojačanu edukaciju za razumijevanje, učestvovanje na javnim pozivima i pravilno popunjavanje aplikacija za fondove EU od strane same Općine i proaktivnih nevladinih organizacija (Sarajevska regionalna razvojna agencija – SERDA i sl.) te privatnog sektora. Pretpostavka je da Općina Novo Sarajevo putem javnih poziva za dodjelu programskih sredstava EU može povući značajan iznos sredstava, čime bi mogla riješiti dobar dio strateških ciljeva.

Kada je riječ o finansijskom stanju Općine Novo Sarajevo, akumulirane obaveze u 2019. godini iznosile su 1.295.000 KM. Općina Novo Sarajevo nema kredita niti je poznato da će u narednom periodu koristiti kreditna sredstva.

Dokument okvirnog Budžeta Općine Novo Sarajevo 2021-2023, u vidu prihoda i rashoda projicira zadržavanje, čak i blagi pad, u odnosu na ranije izvršenje prihoda i rashoda u budžetu. Struktura rashoda u dijelu realizacije projektnih aktivnosti projicirana je na okončanje projekata i mogućnost odlaganja aktivnosti koje nisu započete u smislu realizacije.

Uzevši u obzir nivo realizovanih sredstava za implementaciju strateškog okvira, budžetski okvir, projekcije Dokumenta okvirnog Budžeta Općine Novo Sarajevo 2021-2023, kao i utvrđene ekonomske pokazatelje utjecaja pandemije COVID-19, finansijsku procjenu implementacije strateškog okvira u periodu 2021-2027. karakteriše potreba zadržavanja na nivou prosjeka implementiranih sredstava iz prethodnog perioda (gore opisanog), održavanje nivo sredstava u početnim godinama implementacije sa blagim optimizmom u drugom dijelu perioda implementacije.

Na osnovu naprijed navedenog, okvirna procjena dostupnih sredstava za implementaciju razvojne strategije u periodu 2021-2027. godine, se kreće na nivou 63.893.844 KM, od čega se iz budžeta Općine procjenjuje iznos od 31.529.832 KM. Naprijed navedeni pokazatelji ukazuje na mogućnosti finansiranja iz drugih izvora na nivou od 32.364.012 KM (opširniji detalji o procjeni finansijskih sredstava dostupni su u Poglavlju IX.2. Dodatni prilozi).

1.2. STRATEŠKO FOKUSIRANJE

SWOT analiza predstavlja vezu između sadašnjeg stanja, koje je utvrđeno analizom, i željenog budućeg stanja koje se definiše strateškim planom razvoja. Ovaj koncept nam daje sistematsku analizu prijetnji i prilika, kao i njihovo usaglašavanje sa snagama i slabostima Općine. SWOT analiza obezbjeđuje informacije korisne za usklađivanje općinskih kapaciteta i sposobnosti sa okruženjem u kojem Općina djeluje.

U odnosu na projicirani strateški period 2014-2018. i (revidirani) 2019-2023. godina, SWOT analiza ukazuje na određene promjene. Razlog tome su provedene strateške intervencije u vidu razvoja infrastrukture, trenda povećanja broja zaposlenih, smanjenje ukupnog broja nezaposlenih, pojava i izuzetno negativni efekti pandemije, izrada Okvira ciljeva održivog razvoja za BiH, izrada strateških usmjerenja na višim nivoima (kantonalom i FBiH) itd.

Slijedi detaljan pregled SWOT analize. SWOT analiza prikazuje ključne potencijale za razvoj Općine Novo Sarajevo

1.2.1. SWOT analiza

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Sjedište administrativnih, međunarodnih i obrazovnih institucija ➤ Na drugom mjestu, po nivou razvijenosti JLS u FBiH ➤ Dominantan tercijarni i kvartarni sektor privrede ➤ Obrazovana i relativno konkurentna radna snaga ➤ Uspostavljen program aktivne politike zapošljavanja i unapređenja poslovnog okruženja ➤ Formirano javno preduzeće za upravljanje objektima u vlasništvu Općine ➤ Mreža centara za zdravo starenje ➤ Relativno dobra pokrivenost stanovništva primarnom zdravstvenom zaštitom ➤ Postojanje resursa za rekreativne aktivnosti ➤ Izgrađena sportska infrastruktura ➤ Razvijena energetska infrastruktura - gas i električna energija ➤ Nema značajnih industrijskih zagađivača okoliša ➤ Relativno dobra pokrivenost prostorno-planskom dokumentacijom ➤ Doneseni strateški dokumenti iz oblasti zaštite okoliša (Elaborat o lokacijama reciklažnih dvorišta, niša i zelenih otoka Općine Novo Sarajevo, Strategija razvoja i održavanja javnih cesta na području općine Novo Sarajevo za period 2018-2027. godine); ➤ Javna uprava certificirana u skladu sa ISO 9001 ➤ Veliki broj aktivnih organizacija civilnog društva ➤ Podrška organizacijama civilnog društva na bazi projektnog pristupa 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Nerazvijena preduzetnička kultura ➤ Nedostatak investicionog kapitala ➤ Neusaglašenost politika i aktivnosti aktera lokalnog ekonomskog razvoja ➤ Ponuda radne snage na tržištu rada ne odgovara potrebama poslodavaca ➤ Nezainteresiranost mladih da učestvuju u Programima aktivne politike zapošljavanja ➤ Negativni efekti pandemije Covid 19 ➤ Općina nije certificirana u skladu sa zahtjevima BFC-a ➤ Nepostojanje jednog mjesta za pružanje usluga potencijalnim investitorima ➤ Nepovoljna starosna struktura stanovništva ➤ Nedovoljan broj kvalitetnih kulturnih sadržaja za sve generacije, a posebno za mlade ➤ Prisustvo devijantnih socijalnih pojava ➤ Nedovoljna infrastrukturna opremljenost padinskih dijelova ➤ Nedovoljan broj parking mjesta ➤ Neredovno održavanje zelenih, parkovskih i javnih površina ➤ Nedovoljna svijest i edukacija građana o značaju zaštite okoliša ➤ Nedovoljno razvijen sistem selektivnog prikupljanja otpada ➤ Nizak stepen energijske efikasnosti u obrazovnim ustanovama ➤ Kapaciteti službe CZ nisu na zadovoljavajućem nivou da odgovore na rizike od katastrofa ➤ Limitirani kapaciteti organa općinske uprave da odgovore razvojnim potrebama lokalne zajednice (kvalitetom i kvantitetom)
PRILIKE	PRIJETNJE

-
- Uključenje u Programe i potpore državnih, entitetskih i kantonalnih institucija
  - Usvajanje međunarodnih standarda u procesima pridruživanja EU
  - Dostupnost EU i drugih međunarodnih razvojnih fondova, programa i projekata
  - Mogućnosti koje nude javno-privatna partnerstva
  - Ubrzana digitalna transformacija
  - Uspostava e-uprave
  - Rast urbanih ekonomija u oblasti ekonomije znanja
  - Usvajanje nove regulative za unapređenje poslovanja na višim nivoima vlasti s ciljem veće podrške MMSP
  - Trend razvoja kreativnih industrija u EU i regionu
  - Trendovi u finansiranju projekata energijske efikasnosti i zaštite okoliša
  - Jačanje međuopćinske saradnje kao i saradnje sa višim nivoima vlasti
  - Obrazovanje odraslih, cjeloživotno učenje
  - Saradnja sa organizacijama civilnog društva
  - Globalna ekonomska kriza
  - Politička nestabilnost u zemlji i regiji koja nepovoljno utiče na poslovnu klimu
  - Loš poslovni ambijent u zemlji - visoko poresko opterećenje
  - Nedovoljno stimulativan pravni i finansijski okvir u BiH demotivira strane ulagače (nesigurnost za investitora)
  - Nejasno definisane nadležnosti različitih nivoa vlasti kao i odsustvo vertikalne i horizontalne koordinacije
  - Prisustvo sive ekonomije i rada na crno
  - Odlazak mladih obrazovanih kadrova kao posljedica nepostojanja mogućnosti za zaposlenje i lošeg kvaliteta života
  - Fiskalna pozicija lokalnih nivoa vlasti koja ograničava razvoj i jačanje lokalnih zajednica
  - Nedovoljna ulaganja u alternativne izvore energije
  - Bespravna izgradnja
  - Neadekvatan pravni i regulatorni okvir za sprječavanje bespravne izgradnje
  - Proširenje starih i pojava novih klizišta

Iz nalaza revidirane SWOT analize, bazirane najvećim dijelom na revidiranoj socio-ekonomskoj analizi, zaključcima i preporukama evaluacije Strategije razvoja Općine, ali i drugim izvorima, definirani su strateški fokusi koji su uslijed promjene prioriteta i pod utjecajem vanjskih faktora pretrpjeli određene izmjene u odnosu na strateške fokuse definirane Strategijom razvoja Općine Novo Sarajevo.

1.2.2. Strateški fokusi

- **Iskoristiti dostupnost postojećih resursa i staviti ih u funkciju razvoja preduzetništva kroz razvoj kreativnih industrija i sektora mikro, malih i srednjih preduzeća (MMSP)**

Poboljšati uslove za investiranje u lokalni ekonomski razvoj sa fokusom na podršku razvoja preduzetništva i start-up ideja. Posebnu pažnju posvetiti razvoju kreativnih i IT industrija, sektora MMSP, uključujući i obrte, te unapređenju administrativnih procedura.

Potrebno je iskoristiti postojeće potencijale za poboljšanje poslovnog okruženja i uspostaviti jedinstveni servis za pružanje informacija investitorima na jednom mjestu. Olakšavanje i centralizacija pristupa informacijama o potrebnim koracima u proceduri otvaranja i održavanja obrta i MMSP, doprinijeti će umanjeњу administrativnih barijera u pokretanju ili vođenju poslovanja.

Kroz sufinansiranje dijela obaveznih inicijalnih troškova (fiskalizacija, računovodstvo, parafiskalni nameti općinskog nivoa, poslovni prostori) pružiti podršku u poslovanju za nove obrte i mala i mikro preduzeća i dati im bolju šansu da se izbore i učvrste svoje mjesto na tržištu.

Reprezentativne i nedostatno iskorištene prostore u vlasništvu Općine pokušati iskoristiti na način da ih se pretvori u hub-ove ili co-working prostore za nova preduzeća, ili ih iznajmiti privatnim firmama koje će ih koristiti u tu svrhu.

Također, potrebno je iskoristiti postojanje razvijene obrazovne ponude i infrastrukture i potaknuti mlade na unapređenje ličnih vještina i kompetencija (prekvalifikacija, dokvalifikacija, obuka i specijalizacija), kako bi postali konkurentni na tržištu radne snage. Kroz različite programe subvencioniranja zaposlenja, omogućiti stvaranje novih radnih mjesta, naročito u sektoru MMSP, sa težištem na kreativne industrije.

- **Unaprijediti kvalitetu života građana s ciljem razvoja Općine Novo Sarajevo kao mjesta ugodnog življenja**

Iskoristiti dostupnost kulturnih i sportskih ustanova i organizacija, te prioritet dati razvoju sportskog i takmičarskog duha djece kroz organizaciju različitih sportskih manifestacija. Pored navedenog, potrebno je uvesti nove i unaprijediti postojeće kulturne sadržaje.

Iskoristiti dostupnost domaćih razvojnih fondova i budžeta institucija, te doprinijeti unapređenju inkluzivnih procesa, čineći objekte obrazovnih ustanova fizički pristupačnim djeci sa invaliditetom, te pružiti podršku u uspostavi Kabineta za asistivnu tehnologiju i senzornu integraciju, koji će omogućiti kvalitetnije praćenje nastave.

Potrebno je izvršiti rekonstrukciju postojećih javnih vrtića na području Općine, kako bi se povećali prijemni kapaciteti ustanova predškolskog obrazovanja.

Sistemom proaktivnog i redovnog održavanja javnih površina i objekata javne infrastrukture (igrališta, parkovi za djecu i sl.) obezbijediti sigurnu, uređenu i dobro opremljenu infrastrukturu za mlade porodice.

U cilju pružanja podrške porodicama, potrebno je uvesti poklon pakete proizvoda potrebnih za njegu beba i majki.

Potrebno je utjecati na razvoj obrazovne, kulturne i poslovne infrastrukture prilagođene savremenim tehnologijama i trendovima koji omogućavaju stavljanje potencijala mladih u punu funkciju.

Izradom Elaborata "Uređenje i mogućnosti korištenja ulice Vilsonovo šetalište", sagledat će se i analizirati postojeće stanje i kapaciteti Vilsonovog šetališta, kao i mogućnosti korištenja prostora, kako za svakodnevne aktivnosti, tako i za povremene kulturne, sportske i ostale manifestacije.

Gradnjom dodatnih parkovskih i rekreativnih sadržaja, te implementacijom projekata: Izgradnja i uređenje sportsko-rekreativne zone „Park-šume Hum“ i Izgradnja i uređenje "Centra za edukaciju, sport i rekreaciju Vinko Šamarlić", obezbijediti izuzetno atraktivne sadržaje za cijelu porodicu.

- **Iskoristiti trendove u primjeni energijske efikasnosti, te poboljšanjem komunalne infrastrukture, stanja javnih površina i saobraćaja, unaprijediti zaštitu okoliša**

Primjenom mjera energijske efikasnosti u javnim ustanovama (školama) i jedinicama individualnog i kolektivnog stanovanja, postigli bi ciljani nivo racionalnijeg korištenja energije, smanjenje negativnih emisija zagađivača, kao i veći stepen zaštite okoliša.

Poboljšanjem kvaliteta saobraćajnica kao i stanja saobraćaja u mirovanju, smanjiti opterećenje na saobraćajnicama, a time smanjiti i veća zadržavanja vozila u saobraćaju, što će u konačnici dovesti do smanjenja količine ispušnih gasova u zrak. Uporedo sa unapređenjem sistema selektivnog prikupljanja otpada i sistema odvodnje otpadnih i oborinskih voda, intenzivno raditi na podizanju svijesti građana o očuvanju okoliša (kontinuirani programi edukacije), čime bi se postigla ekološka osviještenost, te stvorio ambijent za ugodno življenje.

Unapređenjem održavanja postojećih javnih i zelenih površina, te izgradnjom novih parkovskih površina, stvorio bi se ambijent ugodan za življenje.

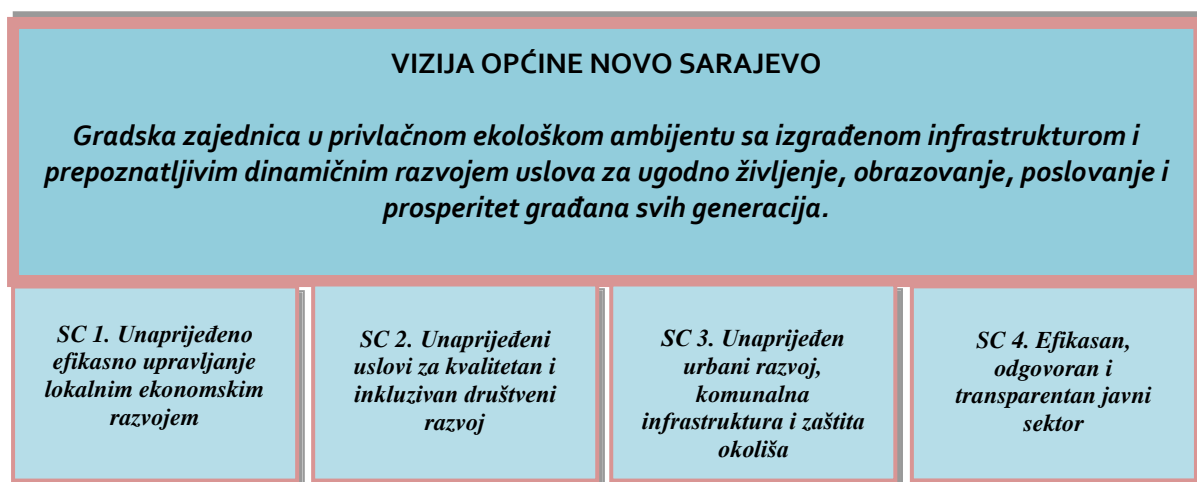
- **Raditi na unapređenju efikasnosti, odgovornosti i transparentnosti javnog sektora**

Kontinuirano raditi na unapređenju kapaciteta općinske uprave kako bi adekvatno odgovorili na izazove lokalnog razvoja. Uvođenjem i primjenom novih, posebice digitaliziranih

tehnologija i usluga, efikasno i transparentno upravljati javnim sektorom. Smanjiti izloženost i ranjivost lokalne zajednice na klizišta i bujične poplave, a što uključuje jačanje tehničkih i kadrovskih kapaciteta Civilne zaštite.

1.3. VIZIJA I STRATEŠKI CILJEVI RAZVOJA

Uzimajući u obzir Integriranu strategiju razvoja Općine Novo Sarajevo do 2023. godine, (revidiranu za period 2019-2023), izrađenu SWOT analizu i postavljene strateške fokuse, značajno se potvrđuje aktuelnost postavljene vizije uz potrebu redefiniranja, proširenja i usklađivanja strateških ciljeva. Uzevši u obzir šire okvire usmjeravanja razvoja u Bosni i Hercegovini, kao i procese razvojnog planiranja u prethodnim godinama, vizija razvoja Općine, ukazuje na aktuelnost i ista je nepromijenjena. Glavni pravci i očekivani prioriteti transformacije Općine Novo Sarajevo kao cjeline u narednom razvojnom periodu su sljedeći:

Očekivani utjecaj revidiranih strateških ciljeva, na sveukupni razvoj Općine Novo Sarajevo u narednom periodu, će se pratiti i sagledavati putem sljedećih makro indikatora:

STRATEŠKI CILJ (SC) 1. UNAPRIJEĐENO EFIKASNO UPRAVLJANJE LOKALNIM EKONOMSKIM RAZVOJEM

- U periodu 2021-2027. godine, stopa povećanja broja zaposlenih je veća za najmanje 2% u odnosu na stopu zaposlenosti u 2019. godini.
- U periodu 2021-2027. godine, indeks razvijenosti je veći za 6% u odnosu na utvrđeni indeks razvijenosti Općine u 2019. godini.
- U periodu 2021-2027. godine, indeks broja poslovnih subjekata na 1000 stanovnika je uvećan za najmanje 3,5 indeksna poena.

STRATEŠKI CILJ 1	Indikator (utjecaja)	Polazna vrijednost (2019.)	Ciljna vrijednost (2027.)
	Stopa zaposlenosti (%)	62,20	64,20
Index razvijenosti	1,74	1,85	
Broj poslovnih subjekata na 1000 stanovnika	106,5	110	

	(index)		
--	---------	--	--

STRATEŠKI CILJ (SC) 2. UNAPRIJEĐENI USLOVI ZA KVALITETAN I INKLUZIVAN DRUŠTVENI RAZVOJ

- Do 2027. godine, najmanje 80% građana zadovoljno kulturnim i sportskim sadržajima na području Općine.
- Do 2027. godine, povećan broj stanovnika Općine za najmanje 3% u odnosu na 2019. godinu.

STRATEŠKI CILJ 2	Indikator (utjecaja)	Polazna vrijednost (2019.)	Ciljna vrijednost (2027.)
	Zadovoljstvo anketiranih građana (%)	n/d	80
Broj stanovnika	64.077	66.000	

STRATEŠKI CILJ (SC) 3. UNAPRIJEĐEN URBANI RAZVOJ, KOMUNALNA INFRASTRUKTURA I ZAŠTITA OKOLIŠA

- Do 2027. godine, realizovano najmanje 50% mjera na osnovu izrađenih studijsko-analitičkih dokumenata iz oblasti okoliša.
- Do 2027. godine, najmanje 80% građana zadovoljno realizovanim projektima iz oblasti zaštite okoliša.

STRATEŠKI CILJ 3	Indikator (utjecaja)	Polazna vrijednost (2019.)	Ciljna vrijednost (2027.)
	Realizovane mjere na osnovu izrađenih studijsko-analitičkih dokumenata iz oblasti okoliša (%)	n/d	50
Zadovoljstvo anketiranih građana realizovanim projektima iz oblasti zaštite okoliša (%)	n/d	80	

STRATEŠKI CILJ (SC) 4. EFIKASAN, ODGOVORAN I TRANSPARENTAN JAVNI SEKTOR

- Do 2027. godine, na godišnjem nivou, riješeno najmanje 87% upravnih predmeta u odnosu na ukupan broj upravnih predmeta.
- Do 2027. godine, najmanje 90% anketiranih građana zadovoljno pruženim administrativnim uslugama.

STRATEŠKI CILJ 4	Indikator (utjecaja)	Polazna vrijednost (2019.)	Ciljna vrijednost (2027.)
	Riješenost upravnih predmeta u odnosu na ukupan broj upravnih predmeta (%)	84,14	87
Zadovoljstvo anketiranih građana pruženim administrativnim uslugama (%)	87,87	90	

2. PRIORITETI I MJERE ZA OSTVARENJE STRATEŠKIH CILJEVA

Prioriteti predstavljaju ključna polja i smjerove djelovanja za ostvarenje vizije i strateških ciljeva i kao takvi, imaju najveći utjecaj na razvoj, odnosno ostvarenje strateških indikatora. Prioriteti svoju osnovanost pronalaze iz utvrđenih rezultata strateške platforme i grupisani su prema strateškim ciljevima.

Strateški ciljevi	Prioriteti
STRATEŠKI CILJ 1: Unaprijeđeno efikasno upravljanje lokalnim ekonomskim razvojem	<ul style="list-style-type: none"> • Prioritet 1.1: Uspostaviti okruženje poticajno za poslovanje • Prioritet 1.2: Kreirati inkluzivan i održiv preduzetnički ekosistem • Prioritet 1.3: Unaprijediti razvoj i promociju turizma
STRATEŠKI CILJ 2: Unaprijeđeni uslovi za kvalitetan i inkluzivan društveni razvoj	<ul style="list-style-type: none"> • Prioritet 2.1: Unaprijediti ambijent za razvoj kulture i sporta • Prioritet 2.2: Unaprijediti kvalitet i dostupnost obrazovanja te položaja mladih • Prioritet 2.3: Unaprijediti zaštitu zdravlja stanovništva i socijalnih usluga
STRATEŠKI CILJ 3: Unaprijeđen urbani razvoj, komunalna infrastruktura i zaštita okoliša	<ul style="list-style-type: none"> • Prioritet 3.1: Osigurati pokrivenost planskom dokumentacijom cijelog područja Općine • Prioritet 3.2: Uspostaviti okolinsku politiku i praćenje stanja okoliša • Prioritet 3.3: Unaprijediti energijsku efikasnosti i kvalitetu zraka • Prioritet 3.4: Unaprijediti komunalne usluge i komunalnu infrastrukturu • Prioritet 3.5: Osigurati zaštitu i upravljanje zemljištem • Prioritet 3.6: Poboljšati stanje javnih i zelenih površina putem upravljanja, zaštite i korištenja • Prioritet 3.7: Razviti i unaprijediti saobraćajnu infrastrukturu

**STRATEŠKI CILJ 4:
Efikasan, odgovoran i
transparentan javni sektor**

- **Prioritet 4.1:** Unaprijediti sistem planiranja i upravljanja razvojem
- **Prioritet 4.2:** Unaprijediti sistem zaštite, spašavanja i sigurnosti građana

2.1. PREGLED PRIORITETA I PRIPADAJUĆIH MJERA ZA STRATEŠKI CILJ 1.

Za svaki prioritet, u okviru prvog strateškog cilja, definirani su indikatori (krajnjeg) rezultata sa početnim i ciljnim vrijednostima. Za većinu indikatora data je polazna vrijednost koja je ostvarena u 2019. godini, a ciljna vrijednost je postavljena u 2027. godini.

STRATEŠKI CILJ 1 PRIORITET	Indikator (krajnjeg) rezultata	Polazna vrijednost (2019)	Ciljna vrijednost (2027)
Prioritet 1.1: Uspostaviti okruženje poticajno za poslovanje	Zadovoljstvo pruženim uslugama Centra za razvoj preduzetništva Novo Sarajevo (%)	n/d	80
	Broj registrovanih poslovnih subjekata	6.827	7.050
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
1.1.1. UNAPREĐENJE POSLOVNOG AMBIJENTA ZA RAZVOJ PREDUZETNIŠTVA			
1.1.2. UNAPREĐENJE PROMOCIJE LOKALNE PRIVREDE I POTENCIJALA ZA INVESTIRANJE			
Prioritet 1.2: Kreirati inkluzivan i održiv preduzetnički ekosistem	Broj poslovnih subjekata/kreativna i IT industrija	630	725
	Stopa nezaposlenosti (%)	21,1	18
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
1.2.1. POVEĆANJE UČINKOVITOSTI PROGRAMA MJERA AKTIVNE POLITIKE ZAPOSŁJAVANJA			
1.2.2. SISTEMSKA PODRŠKA RAZVOJU PRIVREDE SA TEŽIŠTEM NA SEKTOR KULTURNIH I KREATIVNIH INDUSTRIJA			
Prioritet 1.3: Unaprijediti razvoj i promociju turizma	Broj noćenja turista (godišnje)	98.031	110.000
	Visina uplaćene boravišne takse (KM) (godišnje)	20.378	40.000
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
1.3.1. RAZVOJ TURISTIČKE INFRASTRUKTURE I PROMOCIJA TURISTIČKIH POTENCIJALA			

2.1.1. Pregled mjera za prioritet 1.1. Uspostaviti okruženje poticajno za poslovanje

Ovaj prioritet je usmjeren na unapređenje efikasnosti administrativnih procedura i dostupnosti javne uprave, direktnu materijalnu podršku preduzetničkoj infrastrukturi, te omogućavanje pristupa povoljnijem finansiranju poslovnih subjekata. Okruženje privlačenja investitora, daljnjeg rasta privrednih djelatnosti i poslovanja prisutnih privrednih subjekata, također je u fokusu ovog prioriteta, naročito u pogledu suočavanja sa nastalim izazovima u oblasti ekonomije.

Mjera 1.1.1. Unapređenje poslovnog ambijenta za razvoj preduzetništva

Cilj mjere je uspostava jedinstvenog mjesta, po principu fleksibilnog korišćenja coworking prostora ili kancelarija, kako za free-lancer-e tako i za tim ljudi koji nameravaju da pokrenu startup. U savremeno opremljenom prostoru, zainteresirani preduzetnici u oblasti kreativnih, komunikacijskih i IT djelatnosti mogli bi registrirati biznis, raditi u inspirativnom radnom okruženju, te imati jednostavan pristup računovodstvenim servisima.

Također, cilj mjere je materijalnom podrškom omogućiti subvencioniranje troškova osnivanja, prije svega obrtima, dok će ostali oblici privrednog poslovanja imati dostupno subvencioniranje troškova obrade kredita i kamatnu stopu/profitnu maržu.

Mjera 1.1.2. Unapređenje promocije lokalne privrede i potencijala za investiranje

U okviru ove mjere poduzet će se aktivnosti usmjerene na kreiranje okruženja privlačnog za investiranje. Ovom mjerom se namjerava uspostaviti kvalitetniji standard rada općinskog organa uprave, prilagođenog razumijevanju i prepoznatljivosti povoljnog poslovnog okruženja u Općini od strane investitora. Savremeni alati privlačenja i povećanja investicija podrazumijevaju stvaranje pretpostavki uvođenja privatnih investicija u okvire javnih usluga putem JPP, što je obuhvaćeno ciljevima ove mjere. Mjera istovremeno podrazumijeva i umrežavanje i povećanja saradnje sa mrežom institucija fokusiranih na povećanje investicija i investiranja.

2.1.2. Pregled mjera za prioritet 1.2. Kreirati inkluzivan i održiv preduzetnički ekosistem

Fokus ovog prioriteta je usmjeren na podsticanje i stvaranje uslova podrške razvoja preduzetništva i start-up ideja. Posebna pažnja se posvećuje razvoju kreativnih industrija, IT industrije i sektora MMSP. Potrebno je iskoristiti postojanje razvijene obrazovne ponude i infrastrukture i potaknuti mlade da se osposobe za poslove u privrednim/uslužnim sektorima, gdje će se analizom utvrditi deficit kvalitetne radne snage.

Mjera 1.2.1. Povećanje učinkovitosti Programa mjera aktivne politike zapošljavanja

Općina je razvila programe podrške mjerama koje doprinose zapošljavanju. Aktuelno stanje na tržištu rada i ekonomska kretanja zahtijevaju razvoj novih politika, što zahtjeva izradu analitičkih podloga i razvoj-redizajniranje programa podrške i usmjeravanje prema stvarnim potrebama. Mjerom se obuhvataju nova zapošljavanja u perspektivnim privrednim granama i stvaraju dugoročna radna mjesta. Istovremeno ovom mjerom se daje podrška ženama i mladima prilikom pokretanja individualnih poslovnih poduhvata. Obuhvat ove mjere ima za potrebu da odgovori na problem u društvu, vezano za radni angažman osoba sa invaliditetom, u vidu kreiranja programa profesionalne rehabilitacije osoba sa invaliditetom u pogledu zapošljavanja i samozapošljavanja. Širi kontekst ove mjere uključuje usmjerenje na poboljšanje društveno-ekonomskog razvoja u prekograničnoj saradnji, provođenjem ciljanih i konkretnih akcija, zasnovanih na komparativnim prednostima programskog područja i zajedničkim, efikasnim korištenjem resursa.

Mjera 1.2.2. Sistemska podrška razvoju privrede sa težištem na sektor kulturnih i kreativnih Industrija

Savremeni trendovi ukazuju na izrazit rast privrednih djelatnosti zasnovanih na inovativnom pristupu i inovacijama u radnim procesima kao i novonastalim područjima ekonomskog djelovanja i privređivanja. To podrazumijeva unapređenje digitalne infrastrukture poslovnih subjekata i poslovno djelovanje u oblastima bliskih informacionim tehnologijama. Mjera je usmjerena na unapređenje digitalne infrastrukture poslovnih subjekata, odnosno na digitalnu transformaciju ključnih poslovnih procesa i aktivnosti, podršku subjektima male privrede sa teritorije Općine koji investiraju u svoje poslovanje, podršku uvođenju sistema i standarda kvalitete, certificiranje proizvodnih procesa, usluga i proizvoda privrednih društava. U kontekstu podrške inovacijama, između ostalog, mjera podrazumijeva unapređenje ambijenta za nova preduzeća i mlade inovatore pri pokretanju svog prvog (start up) biznisa koji prate moderne i savremene trendove u svijetu.

Procesi razvoja Bosne i Hercegovine i tendencije integriranja u šire okvire ekonomskog prostora, dovode do dostupnosti različitih fondova, odnosno finansijskih i drugih oblika podrške osavremenjivanja i rasta uslova za obavljanje privrednih djelatnosti. U tom pravcu mjerom se nastoji povećati osposobljenost privrednih subjekata za privlačenje sredstava.

2.1.3. Pregled mjera za prioritet 1.3. Unaprijediti razvoj i promociju turizma

U okviru ovog prioriteta usmjerenje je zasnovano na širem strateškom okviru i istovremeno Općinu Novo Sarajevo usmjerava na razvoj i unapređenje turističkih sadržaja, sa tendencijom da isti budu dio ukupne turističke ponude.

Mjera 1.3.1. Razvoj turističke infrastrukture i promocija turističkih potencijala

Ovom mjerom se fokus usmjerava na dva prostora koji imaju značajan potencijal u smislu razvoja turističkih potencijala. Aleja lipa „Vilsonovo šetalište“ koja se nalazi na desnoj obali rijeke Miljacke, na teritoriji dviju općina (Centar i Novo Sarajevo), predstavlja spomenik prirodnog naslijeđa Sarajeva. Po svom položaju, estetskim, ekološkim i historijskim vrijednostima dolazi odmah iza poznate ilidžanske „Velike aleje“ i jedno je od omiljenih šetališta u Sarajevu, mjesto okupljanja i rekreacije građana. Mjera je usmjerena na sanaciju i revitalizaciju prostora, uvođenjem sadržaja privremenog karaktera, odnosno onih sadržaja koji su potrebni za povremene manifestacije, kao i stalne sadržaje prilagođene kulturno-zabavnim, sportsko-rekreativnim sadržajima koji doprinose promociji zdravih stilova života. Mjera je usmjerena i na revitalizaciju Spomen park Vraca, koji ima kulturno – historijsku, umjetničku, arhitektonsku i pejzažnu vrijednost, kao sinonim otpora i omiljeno okupljalište građana i turista.

2.2. PREGLED PRIORITETA I PRIPADAJUĆIH MJERA ZA STRATEŠKI CILJ 2.

Za svaki prioritet, u okviru drugog strateškog cilja, definirani su indikatori (krajnjeg) rezultata sa početnim i ciljnim vrijednostima. Za većinu indikatora data je polazna vrijednost koja je ostvarena u 2019. godini, a ciljna vrijednost je postavljena u 2027. godini.

STRATEŠKI CILJ 2	Indikator (krajnjeg) rezultata	Polazna vrijednost (2019)	Ciljna vrijednost (2027)
PRIORITET			
Prioritet 2.1: Unaprijediti ambijent za razvoj kulture i sporta	Broj programa iz kulture koji podstiču djecu i mlade na aktivno učešće u radu kulturnih institucija	2	10
	Broj posjeta kulturnim	2	10

	sadržajima učenika osnovnih i srednjih škola sa područja ONS		
	Broj značajnih kulturno-historijskih spomenika	1	2
	Broj građana/učesnika koji učestvuju u sportskim događajima ONS	1.200	2.000
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
2.1.1. UNAPREĐENJE KULTURNIH I SPORTSKO-REKREATIVNIH SADRŽAJA			
2.1.2. UNAPREĐENJE ZAŠTITE KULTURNO-HISTORIJSKOG NASLIJEĐA			
Prioritet 2.2: Unaprijediti kvalitet i dostupnost obrazovanja te položaja mladih	Broj učenika osnovnog obrazovanja	4.874	5.000
	Broj učenika srednjeg obrazovanja	2.500	2.600
	Visina sredstava za stipendiranje i podršku talentima	600.000	700.000
	Ostvareni uslovi za asistivne metode obrazovanja	Ne	Da
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
2.2.1. UNAPREĐENJE INKLUZIVNOG OBRAZOVANJA			
2.2.2. POBOLJŠANJE PROSTORNIH I MATERIJALNIH UVJETA OBRAZOVNIH USTANOVA			
2.2.3. PODRŠKA MLADIMA			
Prioritet 2.3: Unaprijediti zaštitu zdravlja stanovništva i socijalnih usluga	Broj korisnika socijalne zaštite	1.272	1.150
	Broj invalidnih lica osposobljenih za zapošljavanje putem Programa profesionalne rehabilitacije	0	14
	Visina sredstava za Programe podrške poboljšanja kvalitete života osoba treće životne dobi	350.000	350.000

PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
2.3.1. UNAPREĐENJE ZDRAVIH STILOVA ŽIVOTA			
2.3.2. UNAPREĐENJE SOCIJALNE INKLUZIJE			

2.2.1. Pregled mjera za prioritet 2.1. Unaprijediti ambijent za razvoj kulture i sporta

Unapređenje ambijenta za razvoj kulture i sporta kao prioriteta, podrazumijeva ulaganje u infrastrukturu, ali i stavljanje izgrađene infrastrukture u punu upotrebu, u cilju unapređenja ponude u skladu sa trendovima, i uspostavljanje saradnje kulturnih i obrazovnih institucija. Cilj mjere je kroz sport i rekreaciju podstaći razvoj i usvajanje pozitivnih stavova, uvjerenja i vrijednosti koje doprinose bavljenju sportom i razvoju djece i mladih. Uključivanjem djece sa teškoćama u razvoju kroz inkluzivno takmičenje, steći će se nove vještine i kompetencije za dalje bavljenje sportskim aktivnostima, te stvoriti osjećaj pripadnosti. Posebnu pažnju treba posvetiti unapređenju zaštite kulturno-historijskog naslijeđa u smislu očuvanja jedinstvenog kulturnog prostora i njegove historije kao razvojnog potencijala, za kreiranje radnih mjesta, oblikovanje turističke ponude, ali i prenošenje znanja na buduće generacije.

Mjera 2.1.1. Unapređenje kulturnih i sportsko-rekreativnih sadržaja

Ova mjera je usmjerena na bitne elemente društvenog razvoja u dijelu kulturnih i sportsko-rekreativnih sadržaja na prostoru Općine. Cijeneći činjenicu da je u proteklom periodu nivo društvene infrastrukture, podesne za kulturne i sportske aktivnosti, značajno unaprijeđen, nameće se potreba stavljanja iste u punu upotrebu. Mjerom se afirmišu svi pozitivni aspekti sporta, kroz niz aktivnosti koje bi se održavale u dvorani „Goran Čengić“ i pomoćnom terenu Grbavica, kao i organizacija i realizacija sportskih aktivnosti za školsku djecu i djecu s teškoćama u razvoju, te organizacija i realizacija godišnjih završnih takmičenja u sportskim igrama za učenike osnovnih škola Općine Novo Sarajevo. Također, uzevši u obzir tradiciju i pogodnosti za bavljenje zimskim sportovima, mjerom se omogućava besplatno korištenje mogućnosti bavljenja zimskim sportovima sa ciljem povećanja bavljenja sportom i stvaranje navike i kulture odlaska na planine, skijanje, klizanje i bavljenje zimskim sportovima, što je naročito značajno kao post-Covid mjera. Mjera se, u dijelu razvoja kulturnih sadržaja, prevashodno usmjerava promoviranju pozorišne i filmske umjetnosti na prostoru Općine, i u konačnom, povećanju navike i kulture odlaska u pozorište i na filmske projekcije. Pored navedenog, mjera je usmjerena i na organizaciju različitih kulturnih manifestacija i događaja, a koristeći kapacitete koji već postoje na području općine Novo Sarajevo (Wilsonovo šetalište, Dječija kuća, Međunarodni centar za djecu i omladinu).

Mjera 2.1.2. Unapređenje zaštite kulturno-historijskog naslijeđa

Prostor sarajevske kotline, u čijem sastavu je područje Općine, karakteriše značajno kulturno-historijsko naslijeđe iz različitih perioda civilizacije. Neki od događaja uključuju značajne ljudske i materijalne žrtve, naročito kada su uzme u obzir period agresije i opsade Sarajeva u period 1992-1995. godina. Mjerom se nastoji na prikladan i dostojan način obilježiti ovaj dio traumatične prošlosti i odati počast poginulim i umrlim, istovremeno razvijajući kulturu sjećanja usmjerenu na kontinuitet otpora prema svim oblicima terora i fašizma. Mjera obuhvata Izgradnju Centralnog spomenika šehidima i poginulim borcima sa područja Općine, te aktivnosti koje doprinose kulturi sjećanja usmjerenoj ka univerzalnim vrijednostima ljudske civilizacije sa fokusom na najmlađe uzraste i njihove školske aktivnosti.

2.2.2. Pregled mjera za prioritet 2.2. Unaprijediti kvalitet i dostupnost obrazovanja te položaja mladih

Ovaj prioritet je zasnovan na nadležnostima Općine u pogledu oblasti obrazovanja, uslijed čega Općinu prevashodno usmjerava na davanje doprinosa putem izgradnje objekata i infrastrukture. Fokus prioriteta je usmjeren na infrastrukturu predškolskog i osnovnog obrazovanja čime se rješavaju najizraženiji problemi na prostoru Općine. Istovremeno postoji potreba za poseban osvrt na podršku djeci i mladima sa različitim teškoćama u razvoju. U ostvarenju vizije Općine i suočavanju sa značajnim problemima društva uopće, prioritet je značajno usmjeren na pitanja mladih, rješavanje njihovih egzistencijalnih uslova za život i preduslove razvijanja i ostanka na prostoru Općine.

Mjera 2.2.1. Unapređenje inkluzivnog obrazovanja

Mjera je usmjerena na podršku djeci i mladima sa različitim teškoćama u razvoju, u smislu podrške u uspostavljanju jedinstvenog prostora sa specifičnom opremom, kako bi se obezbjedili uslovi za provođenje savremenih nastavnih procesa i podrške koja je prevashodno usmjerena na postizanje dovoljnog stepena osposobljavanja za život i opću funkcionalnost. Vrlo bitan segment mjere je poveznica sa pripremom za samostalan život u lokalnoj zajednici, ali i sa profesionalnom rehabilitacijom i mogućnostima zaposlenja ove populacije.

Mjera 2.2.2. Poboljšanje prostornih i materijalnih uvjeta obrazovnih ustanova

Ova mjera je usmjerena na povećanje dostupnog prostora za održavanje nastavno-obrazovnih procesa, prije svega na nivou predškolskog i osnovnog obrazovanja. Pojedini školski objekti, na prostoru Općine, su zbog dotrajalosti, na granici ispunjavanja uslova, što je problem na koji Općina izgradnjom i rekonstrukcijom kroz ovu mjeru nastoji odgovoriti. Kvalitetno provođenje nastavnog procesa podrazumijeva kvalitetnu i savremenu opremljenost opremom i didaktičkim sredstvima, što se pojavljuje kao osnova implementacije mjere i u konačnici dovodi do unapređenja sistema obrazovnog procesa. Uzevši u obzir da školski objekti, u građevinsko-arhitektonskom smislu, ne omogućavaju punu dostupnost invalidnim licima, jedan od segmenata mjere obuhvata i provedbu aktivnosti unapređenja dostupnosti školskih objekata osobama sa invaliditetom.

Mjera 2.2.3. Podrška mladima

Mjera je usmjerena na suočavanje sa problemima i izazovima kada je u pitanju kategorija stanovništva koja se svrstava u mlade. S obzirom da mladi predstavljaju iznimno važnu kategoriju društva, jer su inicijatori i nosioci promjena, kao i društvenu kategoriju koja utiče na dalji razvoj društva, mjera pronalazi najefikasnije načine zadovoljavanja, odnosno rješavanja problema mladih. Mjera obuhvata stipendiranje kao doprinos demokratizaciji obrazovanja i povećanju broja visoko obrazovanog građanstva i razvoja talenata. Danas, kada imamo kontinuirano iseljavanje mladih, u cilju njegovog sprečavanja, ali i kako bi potakli neovisnost mladih od svojih roditelja, mjerom se podstiču stambene politike usmjerene prema mladima. Pored navedenog, mjera se usmjerava prema mobilnosti mladih u svrhu učenja, sticanju novih znanja, vještina i kompetencija kroz razne obuke kako bi postali što konkurentniji na tržištu radne snage i sl.

2.2.3. Pregled mjera za prioritet 2.3. Unaprijediti zaštitu zdravlja stanovništva i socijalnih usluga

Kvalitetna zdravstvena zaštita i mogući pravci djelovanja, iz okvira nadležnosti Općine, prije svega nameću fokusiranje prioriteta u pravcu promocije zdravlja i prevencije zdravstveno štetnih životnih navika. Kroz programe za prevenciju bolesti i zaštitu zdravlja stanovništva nastojat će se očuvati zdravlje i povećati životni vijek građana. Sa aspekta socijalne zaštite, prioritetno djelovanja Općine se odnosi na specifične dodatne mjere i posebna pažnja pridaje se ranjivim kategorijama podložnim asocijalnim oblicima ponašanja.

Mjera 2.3.1. Unapređenje zdravih stilova života

Polazeći od činjenice da je prevencija zdravstveno štetnih životnih navika važan segment u okviru zdravstvene zaštite koja ostvaruje multiplicirane pozitivne efekte, mjera podrazumijeva aktivnosti usmjerene na osiguranje zdravog odrastanja djece, da bi bili osposobljeni za društvene uloge te izgradnju zdrave i uspješne zajednice. Opšte poznata je činjenica da postoji epidemijaska pojava debljine i sedentarnog načina života cijele populacije, a posebno kod školske djece, što predstavlja veliki rizik za razvoj velikog broja hroničnih bolesti, a posebno metaboličkog sindroma, uslijed čega se mjerom propagira važnost popularizacije fizičke aktivnosti i značaj izbora zdrave hrane i njenog utjecaja na smanjenje pretilosti. Da bi se unaprijedilo zdravlje i poboljšao kvalitet života građana neophodno je provesti programe i aktivnosti promocije zdravlja naročito u odnosu na najzastupljenije hronične bolesti. Mjera je usmjerena na smanjenje društveno neprihvatljivih oblika ponašanja malodobne djece (prevencija ovisnosti, maloljetničkog nasilja, delinkvencije, nasilja u porodici) i organizaciju kvalitetnog provođenja slobodnog vremena. Kako bi se olakšali početni izazovi roditeljstva, mjera je usmjerena i na pružanje podrške porodicama, prije svega u vidu osiguravanja osnovnih proizvoda za kvalitetnu njegu i zaštitu majki i beba.

Cijeneći činjenicu značajne zastupljenosti stanovništva preko 65 godina starosti, fokus mjere je na unapređenju sistema zdravog starenja. Briga za osobe treće životne dobi, koji su osjetljiva kategorija, podrazumijeva projekte i programe usmjerene ka promociji zdravlja, poboljšanju kvaliteta života osoba treće životne dobi i njihove socijalne uključenosti u zajednicu i društvo.

Mjera 2.3.2. Unapređenje socijalne inkluzije

Odrastanje djece u BiH, u ovakvom sociohistorijskom razdoblju obilježeno je dvostrukom tranzicijom: prvo, djeca prolaze kroz univerzalno prelazno razdoblje iz mladosti u odraslost i drugo, taj se proces odvija u društvu koje je i samo u procesu društvene transformacije. Siromaštvo se širi i produbljuju se socijalne razlike, a smanjuje se državna i društvena podrška za socijalnu integraciju. Djeca su svakodnevno izložena različitim pojavama koje su rizične za njihov zdrav razvoj, kako u porodici tako i izvan nje. Neki od rizičnih faktora su ekonomsko-socijalno siromaštvo, nekapacitetni roditelji, neadekvatan odgovor sistema, zemlja u tranziciji, posttraumatsko društvo i drugi faktori koji zajedno dovode do dezintegracije populacije. Mjera je koncipirana kao mogući odgovor na navedene negativne pojave, kroz aktivnosti usmjerene na organizaciju radionica za unapređenje socijalnih vještina nenasilne komunikacije, povjerenja, poštivanja različitosti, uvažavanja drugih i drugačijih, izražavanja vlastitog stava i mišljenja te pokazivanja empatije. Istovremeno, uočavajući veliki značaj djelovanja organizacija civilnog društva, mjerom se podržava ovaj sektor u zajedničkim aktivnostima poboljšanja socijalne uključenosti rizičnih kategorija.

2.3. PREGLED PRIORITETA I PRIPADAJUĆIH MJERA ZA STRATEŠKI CILJ 3.

Za svaki prioritet, u okviru trećeg strateškog cilja, definirani su indikatori (krajnjeg) rezultata sa početnim i ciljnim vrijednostima. Za većinu indikatora data je polazna vrijednost koja je ostvarena u 2019. godini, a ciljna vrijednost je postavljena u 2027. godini.

STRATEŠKI CILJ 3.	Indikator (krajnjeg) rezultata	Polazna vrijednost (2019)	Ciljna vrijednost (2027)
PRIORITET			
Prioritet 3.1: Osigurati pokrivenost planskom dokumentacijom cijelog područja Općine	Pokrivenost općine ažurnom prostorno-planskom dokumentacijom (%)	95	98
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
3.1.1. IZRADA PROSTORNO – PLANSKE DOKUMENTACIJE			

Prioritet 3.2: Uspostaviti okolinsku politiku i praćenje stanja okoliša	Usvojeni planski dokumenti iz oblasti zaštite okoliša	Ne	Da
	Uvedeni savremeni sadržaji zaštite okoliša u urbanim sredinama	Ne	Da
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
3.2.1. IZRADA STRATEŠKIH DOKUMENATA U CILJU PROVOĐENJA MJERA ZAŠTITE OKOLIŠA			
3.2.2. PODIZANJE SVIJEŠTI O ZAŠTITI OKOLIŠA			
Prioritet 3.3: Unaprijediti energijsku efikasnosti i kvalitetu zraka	Broj školskih objekata koji ispunjavaju kriterije principa energijske efikasnosti	7	14
	Broj objekata individualnog i kolektivnog stanovanja obuhvaćen mjerama energijske efikasnosti	0	14
	Pokrivenost javne rasvjete energijski efikasnim rasvjetnim tijelima (%)	50	75
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
3.3.1. POVEĆANJE ENERGIJSKE EFIKASNOSTI JAVNIH OBJEKATA			
3.3.2. POVEĆANJE ENERGIJSKE EFIKASNOSTI U STAMBENOM SEKTORU (U OBJEKTIMA INDIVIDUALNOG I KOLEKTIVNOG STANOVANJA)			
3.3.3. POVEĆANJE ENERGIJSKE EFIKASNOSTI KOMUNALNIH USLUGA			
Prioritet 3.4: Unaprijediti komunalne usluge i komunalnu infrastrukturu	Iznos podrške komunalnim preduzećima za nabavku opreme (KM)	0,2 mil	1,1 mil
	Ukupna dužina novoizgrađene kanalizacione i vodovodne mreže (km)	0	4,5 km
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
3.4.1. UNAPREĐENJE INFRASTRUKTURE I USLUGA ZA ODVOJENO PRIKUPLJANJE OTPADA			
3.4.2. UNAPREĐENJE USLUGA VODOSNABDIJEVANJA I ODVODNJE OTPADNIH I OBORINSKIH			

VODA			
Prioritet 3.5: Osigurati zaštitu i upravljanje zemljištem	Plan sanacije klizišta se implementira u skladu s predviđenom dinamikom (%)	0	80
	Implementacija mjera iz Procjene ugroženosti (%)	0	80
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
3.5.1. POBOLJŠANJE STANJA ZEMLJIŠTA			
Prioritet 3.6: Poboljšati stanje javnih i zelenih površina putem upravljanja, zaštite i korištenja	Površina obnovljenih i rekonstruiranih zelenih površina (m ²)	5.000	10.000
	Površina novih parkovsko-rekreativnih zona (ha)	0	29,12
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
3.6.1. REKONSTRUKCIJA, IZGRADNJA I UREĐENJE JAVNIH I ZELENIH POVRŠINA			
Prioritet 3.7: Razviti i unaprijediti saobraćajnu infrastrukturu	Dužina cestovne mreže (km)	95.494	102.000
	Smanjenje stope rasta stepena motorizacije	2,88	2,6
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
3.7.1. POBOLJŠANA SAOBRAĆAJNA DOSTUPNOST, INFRASTRUKTURA I SIGURNOST			

2.3.1. Pregled mjera za prioritet 3.1. Osigurati pokrivenost planskom dokumentacijom cijelog područja Općine

Stalne promjene u društvu, potrebe usklađivanja prostora sa zahtjevima održivosti i istovremeno potrebe građana i privrede, fokusiranost ovog prioriteta usmjeravaju na stvaranje novih prostorno-planskih osnova na neophodnim prostornim obuhvatima Općine, a sve u cilju omogućavanja održivog razvoja i ostvarivanja vizije razvoja.

Mjera 3.1.1. Izrada prostorno – planske dokumentacije

Mjera je usmjerena na usklađivanje namjene prostora u obuhvatu planova sa namjenama definiranim planom višeg reda, kroz preispitivanje: stanja u području planiranja, podnesenih zahtjeva i iskazanih interesa građana putem mjesnih zajednica i zahtjeva potencijalnih investitora za novim intervencijama u prostoru, kao i preispitivanje kapaciteta društvene infrastrukture u skladu sa normativima, saobraćajnim rješenjima, te mrežom komunalne i energetske infrastrukture.

2.3.2. Pregled mjera za prioritet 3.2. Uspostaviti okolinsku politiku i praćenje stanja okoliša

Ovaj prioritet se fokusira na valorizaciju i zaštitu biodiverziteta, geodiverziteta i ostalih prirodnih vrijednosti putem detaljnog kreiranja planskog djelovanja, uz konstantno podizanje svijesti o potrebama zaštite okoliša.

Mjera 3.2.1. Izrada strateških dokumenata u cilju provođenja mjera zaštite okoliša

Mjera je usmjerena na stvaranje studijsko-analitičkih podloga kao preduslova adekvatnog provođenja mjera zaštite okoliša na prostoru Općine, odnosno na pažljivo planiranje i iznalaženje načina za postizanje ekonomskog razvoja, uz maksimalno očuvanje prirodnih resursa. Sa aspekta drugih okolišnih elemenata, mjera je usmjerena na planski pristup upravljanju otpadom sa ciljem stvaranja podloga za uspostavu održivog upravljanja otpadom. Osnovna svrha ovog strateškog dokumenta je definiranje tokova otpada i opcija tretmana istog na području Općine. Troškovi za energiju predstavljaju sve veći teret općinskim budžetima, pa je mjera usmjerena na nadzor nad potrošnjom. Specifično, mjerom se putem studijske dokumentacije tretira zaštita izvorišta Kovačići, kao jednog od najvitalnijih elemenata snabdijevanja vodom.

Mjera 3.2.2. Podizanje svijesti o zaštiti okoliša

Mjera je usmjerena na edukacije i obuke o zaštiti okoliša Općine Novo Sarajevo. Na prvom mjestu definiše aktivnosti na edukaciji i obuci građana o tome kako svojim ponašanjem i načinom življenja mogu imati utjecaj na okoliš u kojem žive, te koje su to jednostavne mjere koje mogu primijeniti u svakodnevnom životu, a kojima se može znatno utjecati na poboljšanje stanja okoliša i kvalitete življenja u urbanom okruženju. Na taj način doprinijeti će se poboljšanju stanja okoliša danas, ali osigurati i da buduće generacije imaju zdrav okoliš i dovoljne količine prirodnih resursa. Polazeći od praksi savremenih zemalja, posvećenih „rješenjima zasnovanim na prirodi“ u urbanim sredinama, koje imaju za cilj da povećaju otpornost ekosistema i ljudskih zajednica na klimatske promjene i rizike od prirodnih katastrofa na djelotvoran način, a koje istovremeno osiguravaju dobrobiti za čovjeka i koristi za biodiverzitet, mjera podrazumijeva uvođenje urbanih bašti na prostoru Općine. Urbane bašte u gradovima su multifunkcionalni prostori, koji su alat za ostvarenje ovih benefita, jer omogućavaju aktivnosti za različite ciljne skupine (djecu, starije osobe, osobe sa intelektualnim teškoćama, osobe sa invaliditetom) kao što su umjetničke i kreativne radionice, edukacije, razne kulturne, sportske događaje, sajmove, izložbe i sl.

2.3.3. Pregled mjera za prioritet 3.3. Unaprijediti energijsku efikasnosti i kvalitetu zraka

Danas je nezamislivo djelovanje u oblasti zaštite okoliša bez uzimanja u obzir pitanja energijske efikasnosti u svim njenim segmentima. Ovim prioritetom se Općina usmjerava u tri segmenta koji podrazumijevaju provedbu energijskih mjera na javnim objektima te objektima individualnog i kolektivnog stanovanja. Očekuje se da djelovanje u naznačenom pravcu može doprinijeti ukupnom smanjenju potrošnje energije, smanjenju zagađenosti, ali i povećanju komfora i estetskog uljepšavanja objekata.

Mjera 3.3.1. Povećanje energijske efikasnosti javnih objekata

Mjera je usmjerena na povećanje energijske efikasnosti na javnim objektima na teritoriji Općine i umanjeњу negativnih efekata odsustva provedenih mjere EE. Mjera obuhvata aktivnosti provođenja energijskih audita i izrade projektne dokumentacije za sanaciju objekata primjenom preporučenih mjera energijske efikasnosti, te izvođenjem radova na energijskoj sanaciji objekata. Nastoji se postići veća efikasnost u korištenju energije i smanjivanje troškova zagrijavanja i hlađenja prostorija.

Mjera 3.3.2. Povećanje energijske efikasnosti u stambenom sektoru (u objektima individualnog i kolektivnog stanovanja)

Analiza trenutnog stanja u Kantonu Sarajevo, s aspekta energijske efikasnosti u sektoru zgradarstva, pokazala je da je ovaj sektor najveći potrošač energije s udjelom od cca. 55% u finalnoj potrošnji. Loša toplotna zaštita zgrada, neracionalna potrošnja energije i nerazvijena svijest građana o potrebi za efikasnijom potrošnjom energije, osnovne su karakteristike grijanja na području Općine i Kantona. Potrošnja toplotne energije po jedinici površine je veoma visoka, dok je u zemljama EU sa hladnijim zimama ova potrošnja nekoliko puta manja. Ukupni stambeni fond u Kantonu Sarajevu sastoji se od 70% objekata individualnog stanovanja, dok ostatak čine objekti kolektivnog stanovanja. Smanjenje energije potrebne za grijanje objekata individualnog i kolektivnog stanovanja rezultirat će manjim troškovima za grijanje, kao i smanjenjem zagađenosti zraka. U odnosu na opisano stanje, mjerom se samostalno, ali i kroz saradnju sa Ministarstvom komunalne privrede, infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo i Sarajevskom regionalnom razvojnom agencijom (SERDA), poduzimaju aktivnosti na poboljšanju energijske efikasnosti. Općina Novo Sarajevo je, kao pilot općina, uključena u projektu GIZ-a: "Dekarbonizacija energetskog sektora u BiH", a koji se odnosi na izradu Studije izvodljivosti za finansiranje energetsko-efikasnih projekata u stambenom sektoru, te pripremi GIS mape energijske efikasnosti stambenog fonda za Općinu Novo Sarajevo.

Mjera 3.3.3. Povećanje energijske efikasnosti komunalnih usluga

Mjerom se postepeno prihvaća i uvodi urbanistički način razvoja grada te stiče naziv „Pametan grad“ (eng. Smart City). Cilj mjere je povećanje ugodnosti i standarda života kroz napredna rješenja informacijskih i komunikacijskih tehnologija i internet stvari (Internet of Things – IoT). Upravo takve vrste tehnologije donose mnoge prednosti i poboljšanja u upravljanju i optimizaciji javnih usluga, a među njima su prijevoz i parking, javna rasvjeta, nadzor i održavanje javnih površina, sakupljanje otpada, itd. Podaci prikupljeni na takav način mogu se koristiti za povećanje transparentnosti i promociju djelovanja lokalne uprave. U ovoj fazi, mjera uvodi nove tehnologije prvenstveno za razvoj i upravljanje sistemom javne rasvjete, a s ciljem obavezujućeg smanjenja potrošnje energije, efikasnijeg korištenja resursa i ostvarivanja pozitivnog utjecaja na okoliš.

2.3.4. Pregled mjera za prioritet 3.4. Unaprijediti komunalne usluge i komunalnu infrastrukturu

Fokus ovog prioriteta je unapređenje komunalnih usluga i javne komunalne infrastrukture, odnosno nabavka opreme za pružanje komunalnih usluga. Također, putem izgradnje i rekonstrukcije cilj je unaprijediti i poboljšati kvalitetu usluge vodosnabdijevanja, te unaprijediti sistem prikupljanja i tretman otpadnih voda.

Mjera 3.4.1. Unapređenje infrastrukture i usluga za odvojeno prikupljanje otpada

Putem mjere se aktivnosti usmjeravaju na podršku sistemu odvojenog prikupljanja otpada u individualnim stambenim objektima na području Kantona Sarajevo, kroz nabavku specijaliziranih vozila, kojima se na efikasan i djelotvoran način realizuje odvojeno prikupljanje otpada. Istovremeno se povećavaju kapaciteti i uslovi prikupljanja otpada putem uspostavljenih zelenih otoka sa zvonastim i podzemnim kontejnerima, namijenjenim za odvojeno prikupljanje papirne, kartonske, plastične, metalne, staklene ambalaže i mješovitog komunalnog otpada, namijenjenog za deponovanje.

Mjera 3.4.2. Unapređenje usluga vodosnabdijevanja i odvodnje otpadnih i oborinskih voda

Obzirom na period izgradnje, loše održavanje i izgradnju novih objekata, došlo je do dotrajalosti i opterećenja dijelova postojeće vodovodne i kanalizacione mreže. Posljedice takvog stanja su neuredno vodosnabdijevanje građana, veliki gubici u vodovodnoj mreži, veliki troškovi održavanja kompletne infrastrukture, koja uslijed pucanja ima loš utjecaj na sve ostale instalacije, kao i na saobraćajnice, privatne posjede itd. Navedeni problemi dodatno ugrožavaju sigurnost u saobraćaju i predstavljaju

prijetnju za pojavu i aktivaciju klizišta. Mjerom se otklanjaju problemi na niz lokaliteta na području Općine, gdje se izgradnjom i rekonstrukcijom mreže rješava problem pucanja cijevi i priključaka, koji nisu adekvatno spojeni na mrežu, u skladu sa normama i pravilima struke.

2.3.5. Pregled mjera za prioritet 3.5. Osigurati zaštitu i upravljanje zemljištem

Realizacija ovog prioriteta ogleda se u tome da se otklone opasnosti po živote i zdravlje ljudi i materijalnih dobara na utvrđenim područjima, uzrokovane prije svega pojavom klizišta, kao segmenta koji negativno utiče na upravljanje zemljištem.

Mjera 3.5.1. Poboljšanje stanja zemljišta

Mjerom se utiče na otklanjanje opasnosti po živote i zdravlje ljudi i materijalnih dobara, izazvanim pokrenutim klizištima i potencijalno opasnim područjima na prostoru Općine. Mjera obuhvata saniranje klizišta, uz obezbjeđenje novčanih sredstava.

2.3.6. Pregled mjera za prioritet 3.6. Poboljšati stanje javnih i zelenih površina putem upravljanja, zaštite i korištenja

Značajan prioritet Općine Novo Sarajevo je utvrđen na nivou potreba proširenja i razvoja zelenih površina, čijim uspostavljanjem se postižu multiplicirani efekti u više oblasti. Ostvarenjem prioriteta koji pretpostavlja realizaciju najmanje dva značajna strateška projekta, Općina se stavlja u lidersku ulogu razvoja ovog segmenta na nivou šireg okruženja. Efekti za područje Kantona, Grada Sarajevo i Općine su ogromni i primjereni glavnom gradu države.

Mjera 3.6.1. Rekonstrukcija, izgradnja i uređenje javnih i zelenih površina

Uočava se činjenica da se svakim danom gradska zona širi, sve je manje zelenih površina, što negativno utiče na kvalitetu života građana. Stanovništvo, ali i posjetioci imaju oskudan sadržaj za odmor i rekreaciju unutar gradske zone, zasnovan na zelenim i parkovskim površinama, zbog čega pojedine zone bivaju preokupirane, opterećene i samim tim gube svoj kvalitet. Mjera je usmjerena na iskorištenje prirodnih resursa i lokaliteta, koji se namjeravaju dugoročno, kroz više faza razvoja, pretvoriti u uređene parkovske prostore podesne za odmor, rekreaciju i boravak u prirodnom okruženju. Lokaliteti obuhvaćeni mjerom su najvećim dijelom u lošem i zapuštenom stanju i mjerom se postižu pozitivni multiplicirani efekti za građane i okoliš. Pored zapuštenih lokaliteta, mjera se dijelom usmjerava i na zelene površine na cjelokupnom prostoru Općine, kao i prostore za rekreaciju kroz naselja koja oskudijevaju sa prikladnom infrastrukturom za kvalitetan život i rekreaciju svih kategorija stanovništva.

2.3.7. Pregled mjera za prioritet 3.7. Razviti i unaprijediti saobraćajnu infrastrukturu

Fokus ovog prioriteta, u odnosu na nadležnosti Općine, stavljen je na stvaranje uslova za unapređenje saobraćaja u segmentu putne infrastrukture, sigurnosti odvijanja saobraćaja za sve učesnike u saobraćaju i infrastrukturu saobraćaja u mirovanju.

Mjera 3.7.1. Poboljšana saobraćajna dostupnost, infrastruktura i sigurnost

Ova mjera je usmjerena na poduzimanje aktivnosti kojima se rješava dominantni problem iz oblasti saobraćaja. Komponente mjere obuhvataju izgradnju novih saobraćajnica ključnih za postizanje višestrukih efekata razvoja, izgradnju saobraćajnih objekata koji doprinose povećanju sigurnosti i bezbjednosti učesnika u saobraćaju i proširenje kapaciteta za potrebe saobraćaja u mirovanju. Cijeneći činjenicu značajnog obima izgrađenosti saobraćajnih objekata, mjerom se dostupnost i sigurnost učesnika u saobraćaju, na području Općine, podiže za nivo više.

2.4. PREGLED PRIORITETA I PRIPADAJUĆIH MJERA ZA STRATEŠKI CILJ 4.

Za svaki prioritet, u okviru četvrtog strateškog cilja, definirani su indikatori (krajnjeg) rezultata sa početnim i ciljnim vrijednostima. Za većinu indikatora data je polazna vrijednost koja je ostvarena u 2019. godini, a ciljna vrijednost je postavljena u 2027. godini.

STRATEŠKI CILJ 4 PRIORITET	Indikator (krajnjeg) rezultata	Polazna vrijednost (2019)	Ciljna vrijednost (2027)
Prioritet 4.1: Unaprijediti sistem planiranja i upravljanja razvojem	Organizacija službi usklađena sa sistemom razvojnog planiranja	Ne	Da
	Postignuta osposobljenost za apliciranje na EU fondove	Ne	Da
	Zadovoljstvo korisnika e-uslugama (anketa) (%)	n/d	80
	Povećani prihodi od imovine Općine	Ne	Da
	Uspostavljeni mehanizmi saradnje nevladinog i vladinog sektora	Ne	Da
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
4.1.1. JAČATI KAPACITETE OPĆINE U SISTEMU PLANIRANJA I UPRAVLJANJA RAZVOJEM			
4.1.2. PROVESTI DIGITALNU TRANSFORMACIJU JAVNE UPRAVE			
4.1.3. OSIGURATI DJELOTVORNO, UČINKOVITO I TRANSPARENTNO UPRAVLJANJE OPĆINSKOM IMOVINOM			
4.1.4. UNAPREĐENJE I JAČANJE SARADNJE JAVNOG I CIVILNOG SEKTORA (OCD)			
4.1.5. UNAPREĐENJE KOMUNIKACIJE SA GRAĐANIMA			
Prioritet 4.2: Unaprijediti javni sistem zaštite, spašavanja i sigurnosti građana	Kategorija rizika od požara i klizišta	srednji	nizak
	Centralizovano upravljanje sistemima zaštite i spašavanja	Ne	Da
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
4.2.1. JAČANJE KAPACITETA SUBJEKATA ZAŠTITE I SPAŠAVANJA			
4.2.2. OSIGURANJE SISTEMSKOG PRISTUPA UNAPREĐENJU SIGURNOSTI GRAĐANA			

2.4.1. Pregled mjera za prioritet 4.1. Unaprijediti sistem planiranja i upravljanja razvojem

Ovaj prioritet je usmjeren na unapređenje sistema upravljanja razvojem, prije svega kroz jačanje kapaciteta Općine u oblasti razvojnog planiranja i upravljanja. Moderne informacijsko-komunikacijske tehnologije transformirale su način života ljudi, pa se samim tim i javna uprava mora prilagođavati novonastalom trendu informatizacije i komunikacije sa građanima. Digitalizacijom i razvojem e-uprave značajno se smanjuju troškovi administracije i ubrzavaju procesi, omogućavajući veći nivo transparentnosti i otvorenosti. Uzimajući u obzir značaj javnosti i ostvarivanja transparentnosti, prioritet je fokusiran dijelom i na unapređenje i jačanje saradnje javnog i civilnog sektora. Odgovorno upravljanje općinskom imovinom je također važan segment ovog prioriteta.

Mjera 4.1.1. Jačati kapacitete Općine u sistemu planiranja i upravljanja razvojem

Mjera je usmjerena na jačanje kapaciteta općinske uprave u oblasti razvojnog planiranja i upravljanja, prije svega kroz kontinuirano educiranje uposlenika. Za jedinice lokalne samouprave u BiH na raspolaganju su brojni programi i projekti Evropske unije, ali i drugih međunarodnih i lokalnih donatora, kroz koje je moguće osigurati sredstva za implementaciju različitih projekata koji mogu donijeti boljitak lokalnoj zajednici. U tom kontekstu, potrebno je sprovesti edukacije uposlenika za pripremu, apliciranje i provedbu projekata Evropske unije, ali i drugih izvora finansiranja. Također je potrebno uspostaviti kontakte i saradnju sa drugim gradovima i općinama, kako iz BiH, regije, tako i iz Evropske unije, s obzirom da veliki broj međunarodnih programa prilikom apliciranja zahtjeva partnerstvo sa drugim općinama i gradovima. Navedena saradnja je također neophodna i u cilju razmjene iskustava, te primjene najboljih praksi drugih općina i gradova.

Mjera 4.1.2. Provesti digitalnu transformaciju javne uprave

Mjerom Općina uvodi nova tehnološka i softverska rješenja. Razvijanjem elemenata sistema e-uprave, izvršiti će povećanje digitalizacije svojih procesa, što će direktno utjecati na povećanje efikasnosti, ekonomičnosti te kvalitete usluge.

Mjera 4.1.3. Osigurati djelotvorno, učinkovito i transparentno upravljanje općinskom imovinom

Pitanje upravljanja imovinom čiji je titular Općina je izuzetno važno pitanje, budući da predstavlja dio ostvarivanja javnog interesa i osnovu za ostvarivanje budžetskih prihoda. Mjerom se poduzimaju aktivnosti koje podrazumijevaju analitičko-studijsku obradu podataka i izradu plana upravljanja, odnosno izradu sistemskog okvira upravljanja imovinom Općine Novo Sarajevo. Postoji prostor za značajna poboljšanja kada je u pitanju učinkovito upravljanje i raspolaganje imovinom, u vidu izrade Strateškog plana upravljanja imovinom.

Mjera 4.1.4. Unapređenje i jačanje saradnje javnog i civilnog sektora (OCD)

U cilju jačanja saradnje između vladinog i nevladinog sektora, potrebno je uspostaviti dijalog između istih. Mjera je usmjerena na segmente koji podrazumijevaju organizaciju zajedničkih sastanaka i razgovora sa nevladinim sektorom i sagledavanje njihovih potreba, objavljivanje javnih poziva za dostavljanje prijedloga projekata nevladinih organizacija, čime Općina daje priliku NVO sektoru da kroz realizaciju projekata naprave promjene i doprinesu boljitku lokalne zajednice. Također, mjera podrazumijeva jačanje kapaciteta nevladinih organizacija za pisanje i provođenje projekata.

Mjera 4.1.5. Unapređenje komunikacije sa građanima

U cilju poboljšanja komunikacije sa građanima, potrebno je izraditi Komunikacijsku strategiju Općine Novo Sarajevo, koja će, između ostalog, imati za cilj da poveća nivo znanja građana o aktivnostima Općine, poveća nivo transparentnosti i odgovornosti rada uprave, te unaprijedi kvalitet komunikacije sa ciljnim grupama. Strategija će definirati plan aktivnosti, koji će dovesti do realizacije naprijed navedenih ciljeva.

2.4.2. Pregled mjera za prioritet 4.2. Unaprijediti javni sistem zaštite, spašavanja i sigurnosti građana

U ovom smislu potrebno se fokusirati na unapređenje sistema zaštite i spašavanja u svim segmentima, od službi do opreme i sistema hidrantskih mreža, kao i na unapređenje sigurnosti građana, u smislu saobraćajne sigurnosti, stanja kriminaliteta, maloljetničke delikvencije i dr.

Mjera 4.2.1. Jačanje kapaciteta subjekata zaštite i spašavanja

Mjera je usmjerena na segment javne službe koja djeluje i daje doprinos ostvarivanju stanja sigurnosti na području Općine. Rizici koji narušavaju sigurnost i ugrožavaju materijalna dobra su požari, prirodne nepogode, aktivnosti narušavanja javnog reda i mira, djela kriminaliteta. U odgovoru na pomenute rizike, mjera podrazumijeva podršku sistemu zaštite od požara putem podrške kadrovskim pitanjima i opremanju materijalno-tehničkim sredstvima, podršku kapacitetima borbe protiv narušavanja javnog reda i mira i kriminaliteta. Konačno, mjerom se podržava fazna uspostava centralizacije svih službi, putem izgradnje Doma civilne zaštite, za smještaj svih službi i jedinica od značaja za sistem zaštite i spašavanja (Služba za zaštitu od požara, Služba medicinske pomoći, Služba za spašavanje iz ruševina, Jedinica za spašavanje sa visina, Radio amateri, Jedinica za spašavanje na vodi i pod vodom i dr.).

Mjera 4.2.2. Osiguranje sistemskog pristupa unapređenju sigurnosti građana

Sistemske pristup unapređenja sigurnosti građana ovom mjerom podrazumijeva provedbu aktivnosti povećanja nivoa pokrivenosti prostora Općine savremenom vizualnom opremom. Instaliranje video nadzora na lokalitetima utvrđenim kroz saradnju sa Policijskom upravom i Mjesnim zajednicama, omogućava pokrivenost svih ključnih saobraćajnica, objekata masovnog okupljanja te sportskih i parkovskih površina. Drugi segment mjere je usmjeren na suočavanja sa problemom velikog broja visokih zgrada koje imaju otuđenu hidrantsku mrežu i slabu zaštitu od požara, putem izgradnje hidrantske mreže.

3. KLJUČNI STRATEŠKI PROJEKTI

Strateški projekti predstavljaju intervencije od najvećeg značaja za Općinu i imaju višestruki efekat na razvoj Općine Novo Sarajevo, u pravcu ostvarenja utvrđene vizije i strateških ciljeva. Za realizaciju strateških ciljeva identificirano je ukupno 87 strateških projekata.

U funkciji realizacije mjera/prioriteta u okviru prvog strateškog cilja „Unaprijeđeno efikasno upravljanje lokalnim ekonomskim razvojem“, identificirano je ukupno 16 strateških projekata. Na bazi utvrđenih prioriteta djelovanja, u okviru ovog strateškog cilja, ključna su dva strateška projekta:

“**Centar za razvoj preduzetništva Novo Sarajevo**” - je značajan projekat za Općinu, kao i za sve preduzetnike i buduće preduzetnike. Cilj projekta je uspostava jedinstvenog mjesta, po principu fleksibilnog korišćenja coworking prostora ili kancelarija, kako za free-lancer-e tako i za tim ljudi koji nameravaju da pokrenu startup. U savremeno opremljenom prostoru, zainteresirani preduzetnici u oblasti kreativnih, komunikacijskih i IT djelatnosti mogli bi registrirati biznis, raditi u inspirativnom radnom okruženju, te imati jednostavan pristup računovodstvenim servisima.

Realizacijom ovog projekta pružit će se podrška razvoju biznisa i promociji istih.

Okvirna vrijednost projekta je 750.000 KM.

“Wilsonovo šetalište – otvoreni kulturni centar“ - je veoma važan projekat za sve građane Općine i Kantona. Aleja lipa „Wilsonovo šetalište“ koja se nalazi na desnoj obali rijeke Miljacke, na teritoriji dviju općina (Centar i Novo Sarajevo), predstavlja spomenik prirodnog naslijeđa Sarajeva. Po svom položaju, estetskim, ekološkim i historijskim vrijednostima dolazi odmah iza poznate ilidžanske „Velike aleje“ i jedno je od omiljenih šetališta u Sarajevu, mjesto okupljanja i rekreacije građana. Aleja je podignuta 1906. godine, sadnjom sadnica na međusobnom razmaku od osam metara. Sa obje strane šetališta su još početkom 20. stoljeća zasađeni gusti drvoredi lipe, koji ovo šetalište čine zelenom oazom usred Sarajeva. Saobraćajnicom koja vodi kroz šetalište zabranjen je saobraćaj motornim vozilima svakog radnog dana iza 17 sati, kao i vikendima i praznicima. Na nekoliko mjesta duž Wilsonovog šetališta postavljene su sprave za vježbanje, a najmlađima je na raspolaganju i ograđeno igralište. Iz tih razloga, projekat se bavi sanacijom i revitalizacijom prostora, uvođenjem sadržaja privremenog karaktera, odnosno onih sadržaja koji su potrebni za povremene manifestacije, kao i stalnih sadržaja.

Realizacijom ovog projekta, prostor Wilsonovog šetališta bi bio prilagođen kulturno – zabavnim sadržajima koji se realiziraju na otvorenoj sceni, kao i sportsko – rekreativnim sadržajima koji doprinose promociji zdravih stilova života.

Okvirna vrijednost projekta je 350.000 KM.

Vezano za drugi strateški cilj „Unaprijeđeni uslovi za kvalitetan i inkluzivan društveni razvoj“, identificirana su ukupno 24 projekta. Projekti za koji se očekuje da će dati ključni doprinos u realizaciji ovog strateškog cilja su:

“Izgradnja objekta JU OŠ Pofalići” - projekat od velikog značaja za Općinu, obzirom da je postojeći objekat JU OŠ Pofalići u lošem stanju. Vijek trajanja ovog objekta neumljivo se približava kraju s obzirom da je i izgrađen kao privremeni objekat, te da sanacija i rekonstrukcija nisu isplative. Izgradnjom novog i savremenog objekta biće stvoreni uslovi za održavanje nastave u sigurnom i savremenom okruženju.

Realizacijom ovog projekta doprinijet će se poboljšanju kvalitete i dostupnosti obrazovnih usluga. Osim navedenog, u svrhu pripremanja i opremanja građevinskog zemljišta koje graniči sa građevinskom parcelom buduće Osnovne škole Pofalići, a i za potrebe naselja, izradit će se projektna dokumentacija i izvest će se radovi na rekonstrukciji i izgradnji saobraćajnica sa pratećom infrastrukturom u ulici Pofalićka i Zahira Panjete.

Okvirna vrijednost projekta je 13.000.000 KM.

”Sport dostupan svima”- projekat koji ima za cilj organizovanje i sprovođenje sportskih aktivnosti za školsku djecu i djecu s poteškoćama u razvoju.

Realizacija ovog projekta podrazumijeva provođenje raznih aktivnosti kroz igru i druženje, kao i takmičenja u malom nogometu, košarci, odbojci, atletici, stonom tenisu i školi plivanja. Projektna aktivnosti će se realizovati u saradnji sa profesorima i nastavnicima iz osnovnih škola, trenerima, te učenicima osnovnih škola sa područja općine Novo Sarajevo.

Okvirna vrijednost projekta je 320.000 KM.

U okviru trećeg strateškog cilja „Unaprijeđen urbani razvoj, komunalna infrastruktura i zaštita okoliša“ od ukupno 36 strateških projekata, izdvajaju se tri ključna projekta:

“Izgradnja i uređenje sportsko-rekreativne zone „Park-šume Hum“ (fazna implementacija) - projekat od velikog značaja za sve građane Općine i Kantona. Ukupna površina obuhvata Regulacionog plana „Park-Šuma Hum“ iznosi 233,11 ha. Površina lokaliteta u zoni „C“, zoni sporta i rekreacije /Park šuma / iznosi 38,40 ha. Međutim, od ukupne površine – zone koja je namijenjena sportu i rekreaciji, predmet ovog projekta je zona obuhvata od ukupno cca 23,62 ha, a namijenjena je za javni gradski park-izletišta. Predmetni obuhvat može biti podijeljen u dvije zone: Z1 ukupne površina cca 13,8 ha, Z2 - ukupne površine cca 9,8 ha.

Z1 smještena je uglavnom na južnoj i zapadnoj padini brda Hum. U prethodnom periodu na ovom području rađeno je pošumljavanje, njega kulture i ambijentalno uređenje ovog prostora u više navrata,

kao i vegetacijska sanacija požarišta. Ovim projektnim programom u ovoj zoni je planirano hortikulturno uređenje i kultivisanje postojećeg stanja, uz maksimalno zadržavanje postojećeg šumskog fonda. Osim hortikulturnog uređenja potrebno je predvidjeti oaze za odmor te pejzažno oblikovati šetnice s različitim oblicima organizovanog sjedenja, slobodnim zelenim površinama te urbanom i parkovskom opremom. Z2 smještena je uglavnom na sjevernoj strani brda Hum. Unutar ove zone obuhvata, a u skladu sa Regulacionim planom, predviđena je izgradnja i organizacija različitih objekata i sadržaja. Tematski park treba biti osmišljen sa sportsko-rekreativnim, zabavnim, ugostiteljskim i edukativnim sadržajima gdje će osobe svih dobnih skupina (od djece, mladih, rekreativaca, starijih osoba te osoba s teškoćama) kvalitetno provoditi vrijeme. Televizijski toranj je dominantna tačka Park-šume, gdje se nalazi plato-vidikovac, sa panoramskim pogledom na grad Sarajevo i njegovu okolinu.

Realizacijom jednog ovakvog projekta, ostvarili bi se strateški ciljevi Općine i Kantona u smislu poboljšanja kvalitete života, zadovoljstva i zdravlja građana.

Okvirna vrijednost I-faze projekta je 4.000.000 KM.

“Izgradnja i uređenje "Centra za edukaciju, sport i rekreaciju Vinko Šamarlić” (fazna implementacija)” - projekat od velikog značaja za sve građane Općine i Kantona. U skladu sa važećom planskom dokumentacijom, planirana je izgradnja gradskog parka sa sportsko-rekreativnim sadržajima na prostoru bivšeg Strelišta u naselju Velešići, na površini od cca 5,5 ha. Prostor je trenutno u vrlo lošem i zapuštenom stanju koje godinama nije održavano. U ratnom periodu 1992-1993. godine, prostor je bio pretvoren u vojnu kasarnu sa strogim i ograničenim pravom pristupa. Od 1992. pa sve do 2020. godine, prostor je bio u posjedu Armije BiH. Cjelokupan prostor je zarastao u šibljje, pristupni put je oštećen, objekti i komunalna infrastruktura su zapušteni i dotrajali, zemljište je erodiralo, pejzaž zapušten i sl. S druge strane, evidentno je da je lokacija atraktivna i predstavlja potencijal za razvoj sportsko-rekreativne zone.

Realizacijom ovog projekta stvorio bi se atraktivan ambijent sa bogatom ponudom sportsko-rekreativnih sadržaja, s ciljem poboljšanja kvalitete življenja svih građana Sarajeva.

Okvirna vrijednost projekta je 6.000.000 KM.

„Smart city-faza I“ - veoma bitan projekat za sve stanovnike grada Sarajeva. U današnjem vremenu sve više lokalnih zajednica prihvaća urbanistički način razvoja grada te stječe naziv „Pametna grad“ (eng. Smart City). Cilj toga je povećanje ugodnosti i standarda života kroz napredna rješenja informacijskih i komunikacijskih tehnologija i internet (Internet of Things – IoT). **Realizacijom ovog projekta**, poboljšat će se u upravljanje i optimizacija javnih usluga, a među njima su prijevoz i parking, javna rasvjeta, nadzor i održavanje javnih površina, sakupljanje otpada, itd. Podaci prikupljeni na takav način mogu se koristiti za povećanje transparentnosti i promociju djelovanja lokalne uprave.

Okvirna vrijednost projekta je 700.000 KM.

Vezano za četvrti strateški cilj **„Efikasan, odgovoran i transparentan javni sektor“** identificirano je 11 strateških projekata, od kojih se posebno izdvajaju dva projekta:

„Digitalizacija i razvoj e-uprave“ – projekat od velikog značaja za Općinu, obzirom da su moderne informacijsko-komunikacijske tehnologije transformirale način života ljudi, pa se samim tim i državna uprava mora prilagođavati novonastalom trendu informatizacije. Razvoj e-uprave posebno je važan kada je riječ o lokalnim, tj. općinskim nivoima vlasti, s obzirom na to da se na lokalnom nivou odvija značajan dio interakcije između organa vlasti i građana, te se donose odluke i obavljaju funkcije koje su od posebnog značaja za lokalno stanovništvo, budući da su njihovi efekti direktno vidljivi u svakodnevnom životu građana.

Realizacija ovog projekta značajno smanjuje troškove administracije, ubrzava procese, omogućavajući veći nivo transparentnosti i otvorenosti, te je stoga digitalizacija i razvoj e-uprave i opredjeljenje Općine Novo Sarajevo.

Okvirna vrijednost projekta je 400.000 KM.

“Izgradnja Doma civilne zaštite-faza I” - projekat od velike važnosti kako za stanovnike Općine, tako i za sve stanovnike grada Sarajeva. Radi bržeg odgovora u slučaju prirodne i druge nesreće i bolja koordinacija, velika je potreba za centralizacijom svih službi na jednom mjestu. U Domu civilne zaštite bi se smjestile sve Službe i jedinice od značaja za sistem zaštite i spašavanja (Služba za zaštitu od požara, Služba i medicinska pomoći, Služba za spašavanje iz ruševina, Jedinica za spašavanje sa visina, Radio amateri, Jedinica za spašavanje na vodi i pod vodom).

Realizacijom I-faze projekta, stvorili bi se preduslovi za izgradnju.

Okvirna vrijednost I-faze projekta je 170.000 KM.

4. USKLAĐENOST SA DRUGIM RELEVANTNIM DOKUMENTIMA

Uredba o izradi strateških dokumenata u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH”, broj: 74/19) članom 16. propisuje obavezu međusobne provjere strateških dokumenata, odnosno potrebu provjere usklađenosti razvojnih pravaca i strateških ciljeva sa drugim relevantnim strateškim dokumentima.

Slika 3. Vizuelni prikaz povezanosti strateških ciljeva

Proces izrade Strategije razvoja Općine Novo Sarajevo (prilagođene i revidirane) u svim fazama je usmjeravan i obezbijedio je usklađenost sa drugim relevantnim strateškim dokumentima, prije svega Strategijom razvoja Federacije Bosne i Hercegovine 2021-2027. godina i Strategijom razvoja Kantona Sarajevo 2021-2027. godina. Pored koordinacije i usaglašavanja razvojnih prioriteta i politika u odnosu na pomenuti strateški okvir, Strategija razvoja Općine Novo Sarajevo istovremeno odražava i globalno prihvaćene ciljeve održivog razvoja utvrđene kroz Okvir za implementaciju ciljeva održivog razvoja za BiH.

Strateški dokument višeg nivoa	Vezani strateški cilj, prioritet i/ili mjera i strategije razvoja
OKVIR CILJEVA ODRŽIVOG RAZVOJA ZA BIH-(SDG)	
Razvojni pravac: Dobra uprava i upravljanje javnim sektorom	Strateški cilj 1: Unaprijeđeno efikasno upravljanje lokalnim ekonomskim razvojem Prioritet 1.1: Uspostaviti okruženje poticajno za poslovanje Prioritet 1.2: Kreirati inkluzivan i održiv preduzetnički ekosistem
Akcelerator 1.1. Efikasan, otvoren, inkluzivan i odgovoran javni sektor Akcelerator 1.2. Vladavina prava, sigurnost i osnovna prava	Strateški cilj 4: Efikasan, odgovoran i transparentan javni sektor Prioritet 4.1: Unaprijediti sistem planiranja i upravljanja razvojem Prioritet 4.2: Unaprijediti javni sistem zaštite, spašavanja i sigurnosti građana
Razvojni pravac: Pametan rast	Strateški cilj 1: Unaprijeđeno efikasno upravljanje lokalnim ekonomskim razvojem

<p>Akcelerator 2.1. Povoljno okruženje za preduzetništvo i inovacije</p> <p>Akcelerator 2.2. Povećanje investicija u infrastrukturu</p> <p>Akcelerator 2.3. Unaprijeđenje pristupa i kvalitete obrazovanja i obuke</p> <p>Akcelerator 2.4. Zeleni rast i čista energija</p> <p>Akcelerator 2.5. Pametno upravljanje prirodnim resursima i okolišem</p>	<p>Prioritet 1.1: Uspostaviti okruženje poticajno za poslovanje</p> <p>Prioritet 1.2: Kreirati inkluzivan i održiv preduzetnički ekosistem</p> <p>Prioritet 1.3: Unaprijediti razvoj i promociju turizma</p> <p>Strateški cilj 2: Unaprijeđeni uslovi za kvalitetan i inkluzivan društveni razvoj</p> <p>Prioritet 2.1: Unaprijediti ambijent za razvoj kulture i sporta</p> <p>Prioritet 2.2: Unaprijediti kvalitet i dostupnost obrazovanja te položaja mladih</p> <p>Strateški cilj 3: Unaprijeđen urbani razvoj, komunalna infrastruktura i zaštita okoliša</p> <p>Prioritet 3.1: Osigurati pokrivenost planskom dokumentacijom cijelog područja Općine</p> <p>Prioritet 3.2: Uspostaviti okolinsku politiku i praćenje stanja okoliša</p> <p>Prioritet 3.3: Unaprijediti energijsku efikasnost i kvalitetu zraka</p> <p>Prioritet 3.4: Unaprijediti komunalne usluge i komunalnu infrastrukturu</p> <p>Prioritet 3.5: Osigurati zaštitu i upravljanje zemljištem</p> <p>Prioritet 3.6: Poboljšati stanje javnih i zelenih površina putem upravljanja, zaštite i korištenja</p> <p>Prioritet 3.7: Razviti i unaprijediti saobraćajnu infrastrukturu</p>
<p>Razvojni pravac: Društvo jednakih mogućnosti</p> <p>Akcelerator 3.1. Unapređenje politike socijalne zaštite</p> <p>Akcelerator 3.2. Aktivacija i zapošljavanje sa fokusom na ranjive kategorije</p> <p>Akcelerator 3.3. Efektivna zdravstvena zaštita za sve</p> <p>Akcelerator 3.4. Poboljšanje inkluzivnosti obrazovnih sistema</p>	<p>Strateški cilj 1: Unaprijeđeno efikasno upravljanje lokalnim ekonomskim razvojem</p> <p>Prioritet 1.1: Uspostaviti okruženje poticajno za poslovanje</p> <p>Prioritet 1.2: Kreirati inkluzivan i održiv preduzetnički ekosistem</p> <p>Strateški cilj 2: Unaprijeđeni uslovi za kvalitetan i inkluzivan društveni razvoj</p> <p>Prioritet 2.2: Unaprijediti kvalitet i dostupnost obrazovanja te položaja mladih</p> <p>Prioritet 2.3: Unaprijediti zaštitu zdravlja stanovništva i socijalnih usluga</p>
STRATEGIJA RAZVOJA FEDERACIJE BIH 2021-2017	
<p>Strateški cilj 1: Ubrzan ekonomski razvoj</p> <p>Prioritet 1.1. Povećavati digitaliziranost ekonomije</p> <p>Prioritet 1.2. Podržavati transfer i razvoj tehnologija</p> <p>Prioritet 1.3. Podržavati razvoj poslovnog privatnog sektora</p> <p>Prioritet 1.4. Podržavati izvoz i stvaranje proizvoda više dodane vrijednosti</p>	<p>Strateški cilj 1: Unaprijeđeno efikasno upravljanje lokalnim ekonomskim razvojem</p> <p>Prioritet 1.1: Uspostaviti okruženje poticajno za poslovanje</p> <p>Prioritet 1.2: Kreirati inkluzivan i održiv preduzetnički ekosistem</p> <p>Prioritet 1.3: Unaprijediti razvoj i promociju turizma</p>
<p>Strateški cilj 2: Prosperitetan i inkluzivan društveni razvoj</p> <p>Prioritet 2.1. Unapređivati obrazovni sistem</p> <p>Prioritet 2.2. Poboljšavati ishode zdravstvenog sistema</p> <p>Prioritet 2.3. Ublažiti trend demografskog starenja stanovništva, poboljšati stabilnost obitelji i položaj</p>	<p>Strateški cilj 1: Unaprijeđeno efikasno upravljanje lokalnim ekonomskim razvojem</p> <p>Prioritet 1.1: Uspostaviti okruženje poticajno za poslovanje</p> <p>Prioritet 1.2: Kreirati inkluzivan i održiv preduzetnički ekosistem</p> <p>Strateški cilj 2: Unaprijeđeni uslovi za kvalitetan i inkluzivan društveni razvoj</p> <p>Prioritet 2.1: Unaprijediti ambijent za razvoj kulture i sporta</p> <p>Prioritet 2.2: Unaprijediti kvalitet i dostupnost obrazovanja te položaja mladih</p>

<p>mladih Prioritet 2.4. Smanjivati neaktivnost i nezaposlenost, naročito dugoročnu Prioritet 2.5. Smanjivati siromaštvo i socijalnu isključenost</p>	<p>Prioritet 2.3: Unaprijediti zaštitu zdravlja stanovništva i socijalnih usluga</p>
<p>Strateški cilj 3: Resursno efikasan i održiv razvoj</p> <p>Prioritet 3.1. Unapređivati zaštitu i korištenje prirodnih resursa Prioritet 3.2. Unapređivati kvalitet zraka Prioritet 3.3. Povećati energetska efikasnost Prioritet 3.6. Povećati otpornost na krize</p>	<p>Strateški cilj 3: Unaprijeđen urbani razvoj, komunalna infrastruktura i zaštita okoliša Prioritet 3.1: Osigurati pokrivenost planskom dokumentacijom cijelog područja Općine Prioritet 3.2: Uspostaviti okolinsku politiku i praćenje stanja okoliša Prioritet 3.3: Unaprijediti energetska efikasnosti i kvalitetu zraka Prioritet 3.4: Unaprijediti komunalne usluge i komunalnu infrastrukturu Prioritet 3.5: Osigurati zaštitu i upravljanje zemljištem Prioritet 3.6: Poboľjšati stanje javnih i zelenih površina putem upravljanja, zaštite i korištenja Prioritet 3.7: Razviti i unaprijediti saobraćajnu infrastrukturu</p> <p>Strateški cilj 4: Efikasan, odgovoran i transparentan javni sektor Prioritet 4.2: Unaprijediti javni sistem zaštite, spašavanja i sigurnosti građana</p>
<p>Strateški cilj 4: Efikasan, transparentan i odgovoran javni sektor</p> <p>Prioritet 4.1. Unapređivati vladavinu prava Prioritet 4.2. Staviti javnu upravu u službu građana</p>	<p>Strateški cilj 1: Unaprijeđeno efikasno upravljanje lokalnim ekonomskim razvojem Prioritet 1.1: Uspostaviti okruženje poticajno za poslovanje</p> <p>Strateški cilj 4: Efikasan, odgovoran i transparentan javni sektor Prioritet 4.1: Unaprijediti sistem planiranja i upravljanja razvojem</p>
<p>STRATEGIJA RAZVOJA KANTONA SARAJEVO 2021-2027 * (u postupku usvajanja)</p>	
<p>Strateški cilj 1: Unaprijediti konkurentnost privrede i povećati zaposlenost</p> <p>Prioritet 1.1. Kreiranje okruženja poticajnog za poslovanje Prioritet 1.3. Povećati digitaliziranost ekonomije Prioritet 1.4. Unaprijediti sistem zapošljavanja i povećati efikasnost tržišta rada Prioritet 1.6. Unapređenje konkurentnosti destinacije kroz održivi razvoj turizma</p>	<p>Strateški cilj 1: Unaprijeđeno efikasno upravljanje lokalnim ekonomskim razvojem</p> <p>Prioritet 1.1: Uspostaviti okruženje poticajno za poslovanje Prioritet 1.2: Kreirati inkluzivan i održiv preduzetnički ekosistem Prioritet 1.3: Unaprijediti razvoj i promociju turizma</p>
<p>Strateški cilj 2: Stvoriti uslove za uključujući društveno-ekonomski rast i smanjenje siromaštva i unaprijediti dostupnost i pouzdanost svih javnih servisa (zdravstvo, obrazovanje, socijalne politike, kultura i sport)</p> <p>Prioritet 2.1. Podići kvalitet obrazovanja (sa posebnim naglaskom na STEM i digitalne vještine) i uskladiti ga sa zahtjevima tržišta rada i potražnjom za radnom snagom u KS</p>	<p>Strateški cilj 2: Unaprijeđeni uslovi za kvalitetan i inkluzivan društveni razvoj Prioritet 2.1: Unaprijediti ambijent za razvoj kulture i sporta Prioritet 2.2: Unaprijediti kvalitet i dostupnost obrazovanja te položaja mladih Prioritet 2.3: Unaprijediti zaštitu zdravlja stanovništva i socijalnih usluga</p>

<p>Prioritet 2.3. Unaprijediti funkcionalnost i odgovornost zdravstvenog sistema Kantona Sarajevo</p> <p>Prioritet 2.4. Unapređenje ambijenta za razvoj kulture i sporta</p>	<p>Strateški cilj 3: Unaprijeđen urbani razvoj, komunalna infrastruktura i zaštita okoliša</p> <p>Prioritet 3.1: Osigurati pokrivenost planskom dokumentacijom cijelog područja Općine</p> <p>Prioritet 3.2: Uspostaviti okolinsku politiku i praćenje stanja okoliša</p> <p>Prioritet 3.3: Unaprijediti energijsku efikasnosti i kvalitetu zraka</p> <p>Prioritet 3.4: Unaprijediti komunalne usluge i komunalnu infrastrukturu</p> <p>Prioritet 3.5: Osigurati zaštitu i upravljanje zemljištem</p> <p>Prioritet 3.6: Poboljšati stanje javnih i zelenih površina putem upravljanja, zaštite i korištenja</p> <p>Prioritet 3.7: Razviti i unaprijediti saobraćajnu infrastrukturu</p>
<p>Strateški cilj 3: Odgovorno upravljati okolišem, prostorom, prirodnim i infrastrukturnim resursima</p> <p>Prioritet 3.1. Poboljšati kvalitet zraka i zaštitu od buke u skladu sa standardima EU</p> <p>Prioritet 3.2. Održivo koristiti prirodna dobra štiteći biološku i geološku raznolikost</p> <p>Prioritet 3.3. Uspostaviti integralni održivi sistem upravljanja otpadom</p> <p>Prioritet 3.4. Unapređenje razvoja saobraćaja i javne komunalne infrastrukture</p>	<p>Strateški cilj 4: Efikasan, odgovoran i transparentan javni sektor</p> <p>Prioritet 4.1: Unaprijediti sistem planiranja i upravljanja razvojem</p> <p>Prioritet 4.2: Unaprijediti javni sistem zaštite, spašavanja i sigurnosti građana</p>
<p>Strateški cilj 4: Unaprijediti efikasnost i odgovornost javnog sektora</p> <p>Prioritet 4.1. Smanjiti korupciju i kriminalitet, povećati sigurnost građana, te osnažiti funkcioniranje pravne države</p> <p>Prioritet 4.3. Reformisati javnu upravu</p> <p>Prioritet 4.4. Unaprijediti sistem upravljanja razvojem</p>	

5. INDIKATIVNI FINANSIJSKI OKVIR (po strateškim ciljevima i mjerama)

INDIKATIVNI FINANSIJSKI OKVIR ZA PERIOD VAŽENJA STRATEŠKOG DOKUMENTA					
Oznaka strateškog cilja, prioriteta i mjere	Struktura finansiranja (u %)*	Ukupno (KM)	Budžet institucije (KM)	Ostali izvori	
				(KM)	Naziv potencijalnog izvora
Strateški cilj 1. Unaprijeđeno efikasno upravljanje lokalnim ekonomskim razvojem	9,24%	5.901.863	4.106.816	1.795.047	
1.1. Uspostaviti okruženje poticajno za poslovanje	1,86%	1.190.000	1.028.000	162.000	
1.1.1. Unapređenje poslovnog ambijenta za razvoj preduzetništva		1.080.000	930.000	150.000	FBiH, Kanton Sarajevo
1.1.2. Unapređenje promocije lokalne privrede i potencijala za		110.000	98.000	12.000	Kanton Sarajevo

investiranje					
1.2. Kreirati inkluzivan i održiv preduzetnički ekosistem	4,55%	2.906.863	2.423.816	498.047	
1.2.1. Povećanje učinkovitosti Programa mjera aktivne politike zapošljavanja		2.116.863	1.663.816	453.047	Investicijske fondacije, EU fondovi
1.2.2. Sistemska podrška razvoju privrede sa težištem na sektor kulturnih i kreativnih industrija		790.000	760.000	30.000	Javne ustanove, SERDA, Kanton Sarajevo, EU fondovi
1.3. Unaprijediti razvoj i promociju turizma	2,82%	1.805.000	655.000	1.150.000	
1.3.1. Razvoj turističke infrastrukture i promocija turističkih potencijala		1.805.000	655.000	1.150.000	
Strateški cilj 2. Unaprijeđeni uslovi za kvalitetan i inkluzivan društveni razvoj	44,67%	28.539.000	13.179.000	15.360.000	
2.1. Unaprijediti ambijent za razvoj kulture i sporta	2,92%	1.864.000	1.804.000	60.000	
2.1.1. Unapređenje kulturnih i sportsko-rekreativnih sadržaja		1.114.000	1.054.000	60.000	Međunarodni centar za djecu i omladinu
2.1.2. Unapređenje zaštite kulturno-historijskog naslijeđa		750.000	750.000	0	
2.2. Unaprijediti kvalitet i dostupnost obrazovanja te položaja mladih	36,47%	23.300.000	8.010.000	15.290.000	
2.2.1. Unapređenje inkluzivnog obrazovanja		300.000	300.000	0	FBiH, Kanton Sarajevo
2.2.2. Poboljšanje prostornih i materijalnih uvjeta obrazovnih ustanova		18.340.000	3.050.000	15.290.000	Kanton Sarajevo
2.2.3. Podrška mladima		4.660.000	4.660.000	0	
2.3. Unaprijediti zaštitu zdravlja stanovništva i socijalnih usluga	5,28%	3.375.000	3.365.000	10.000	
2.3.1. Unapređenje zdravih stilova života		2.990.000	2.980.000	10.000	JP „ONSA“
2.3.2. Unapređenje socijalne inkluzije		385.000	385.000	0	
Strateški cilj 3. Unaprijeđen urbani razvoj, komunalna infrastruktura i zaštita okoliša	40,84%	26.095.981	11.357.016	14.738.965	
3.1. Osigurati pokrivenost planskom	0,66%	421.766	421.766	0	

dokumentacijom cijelog područja Općine					
3.1.1. Izrada prostorno – planske dokumentacije		421.766	421.766	0	
3.2. Uspostaviti okolinsku politiku i praćenje stanja okoliša	0,78%	500.000	375.250	124.750	
3.2.1. Izrada strateških dokumenata u cilju provođenja mjera zaštite okoliša		100.000	65.250	34.750	Fond za zaštitu okoliša FBiH, KS
3.2.2. Podizanje svijesti o zaštiti okoliša		400.000	310.000	90.000	Donatorska sredstva EU, organizacije
3.3. Unaprijediti energetske efikasnosti i kvalitetu zraka	10,96%	7.000.000	2.150.000	4.850.000	
3.3.1. Povećanje energetske efikasnosti javnih objekata		1.800.000	500.000	1.300.000	Fond za zaštitu okoliša FBiH, FM prostornog uređenja, KS, međunarodni donatori, razvojne agencije
3.3.2. Povećanje energetske efikasnosti u stambenom sektoru (u objektima individualnog i kolektivnog stanovanja)		4.500.000	1.350.000	3.150.000	KS, razvojne agencije, vlasnici
3.3.3. Povećanje energetske efikasnosti komunalnih usluga		700.000	300.000	400.000	KS, Grad Sarajevo, međunarodne organizacije i razvojne agencije
3.4. Unaprijediti komunalne usluge i komunalnu infrastrukturu	6,17%	3.944.215	1.800.000	2.144.215	
3.4.1. Unapređenje infrastrukture i usluga za odvojeno prikupljanje otpada		1.174.215	750.000	424.215	KS, javna preduzeća
3.4.2. Unapređenje usluga vodosnabdijevanja i odvodnje otpadnih i oborinskih voda		2.770.000	1.050.000	1.720.000	KS, javna preduzeća
3.5. Osigurati zaštitu i upravljanje zemljištem	1,57%	1.000.000	400.000	600.000	
3.5.1. Poboljšanje stanja zemljišta		1.000.000	400.000	600.000	KS, kantonalne institucije
3.6. Poboľšati stanje javnih i zelenih površina putem upravljanja, zaštite i korištenja	18,53%	11.840.000	4.990.000	6.850.000	
3.6.1. Rekonstrukcija, izgradnja i uređenje javnih i zelenih površina		11.840.000	4.990.000	6.850.000	Kanton Sarajevo međunarodne

					finansijske institucije i donatori
3.7. Razviti i unaprijediti saobraćajnu infrastrukturu	2,18%	1.390.000	1.220.000	170.000	
3.7.1. Poboljšana saobraćajna dostupnost, infrastruktura i sigurnost		1.390.000	1.220.000	170.000	Kanton Sarajevo
Strateški cilj 4. Efikasan, odgovoran i transparentan javni sektor	5,25%	3.357.000	2.887.000	470.000	
4.1. Unaprijediti sistem planiranja i upravljanja razvojem	3,09%	1.977.000	1.507.000	470.000	
4.1.1. Jačati kapacitete općine u sistemu planiranja i upravljanja razvojem		40.000	35.000	5.000	Donatori
4.1.2. Provesti digitalnu transformaciju javne uprave		500.000	350.000	150.000	Kanton Sarajevo, EU fondovi
4.1.3. Osigurati djelotvorno, učinkovito i transparentno upravljanje općinskom imovinom		30.000	15.000	15.000	Projekti organizacija
4.1.4. Unapređenje i jačanje saradnje javnog i civilnog sektora (OCD)		1.400.000	1.100.000	300.000	Međunarodne organizacije i NVO
4.1.5. Unapređenje komunikacije sa građanima		7.000	7.000	0	
4.2. Unaprijediti javni sistem zaštite, spašavanja i sigurnosti građana	2,16%	1.380.000	1.380.000	0	
4.2.1. Jačanje kapaciteta subjekata zaštite i spašavanja		550.000	550.000	0	
4.2.2. Osiguranje sistemskog pristupa unapređenju sigurnosti građana		830.000	830.000	0	
Ukupno iz strateškog dokumenta**	100%	63.893.844	31.529.832	32.364.012	
PREGLED PO IZVORIMA					
(iznosi u KM i procenti) ujednačiti kolone sa planiranjem					
Budžetska sredstva	Kreditna sredstva		Ostali izvori		
31.529.832	-		32.364.012		
49,35%	-		50,65%		

Indikativni finansijski okvir predstavlja pregled potrebnih finansijskih sredstava za implementaciju mjera, pri čemu se daje pregled i potencijalnih izvora sredstava. Strategijom razvoja Općine Novo Sarajevo predviđen je najveći iznos finansijskih sredstava za implementaciju drugog strateškog cilja i to 44,67%, trećeg 40,84%, prvog 9,24% i četvrtog 5,25%. Ukupna vrijednost navedenih planiranih strateških projekata iznosi 63.893.844 KM. U strukturi projekata kreirani su i pojedini projekti sa implementacijom u više faza. Procenat planiranih sredstava koji se odnosi na budžetska sredstva je 49,35% i 50,65% ostali izvori finansiranja.

Detaljan pregled ciljeva, prioriteta i mjera, sa pripadajućim projektima dat je u dijelu „Osnov implementacije“, koji se nalazi na kraju ovog dokumenta.

6. OKVIR ZA PROVOĐENJE, PRAĆENJE, IZVJEŠTAVANJE I EVALUACIJU STRATEGIJE

Zakonskim i podzakonskim normativnim okvirom u FBiH propisani su, kao obavezni elementi strateškog planiranja i strateških dokumenata, provođenje, praćenje, izvještavanje i evaluacija. U okviru pomenutih procesa, ključno je izvršiti opis odgovornih institucija, opis postupaka i postupanja odgovornih institucija, dinamiku postupanja i okvir rokova.

Strategija razvoja Općine Novo Sarajevo provodi se alatima uspostavljenim pomenutim normativnim okvirom. Alati za provođenje podrazumijevaju strateško-programске dokumente, koji se usklađeno sa procesom izrade i usvajanja smjernica, izrađuju svake planske godine, po principu 1+2:

- trogodišnji plan rada koji je implementacijski dokument koji operacionalizira strateške ciljeve, prioritete i mjere iz Strategije razvoja Općine Novo Sarajevo;
- godišnji plan rada koji je implementacijski dokument koji sadrži, pored redovnih aktivnosti, i aktivnosti na godišnjem nivou koje će se preduzimati kako bi se implementirali strateški ciljevi, prioriteti i mjere, a priprema se na osnovu usvojenih trogodišnjih planova.

Praćenje Strategije razvoja Općine Novo Sarajevo je sistematično i kontinuirano prikupljanje, analiziranje i korištenje podataka i indikatora radi mjerenja napretka realizacije Strategije razvoja, u svrhu preduzimanja odgovarajućih mjera, radi eventualnih korekcija i izvještavanja o ostvarenim rezultatima. Naprijed pomenuto u oblasti izvještavanja propisuje obavezu izrade godišnjih izvještaja o radu i Informacije o razvoju.

Godišnji izvještaj o radu priprema se sa namjerom praćenja provođenja planiranih aktivnosti i ocjene doprinosa u ostvarivanju programa (mjera) na nivou JLS. Informacija o razvoju je implementacioni dokument kojim se, na godišnjem nivou, sagledavaju stepen implementacije, opći razvojni trendovi kao i napredak u ostvarenju strateških ciljeva iz strateških dokumenata.

Evaluacija je proces kojim se određuje vrijednost i značaj intervencije, odnosno programa, projekta ili sveukupne strategije razvoja, prema definiranim kriterijima. Za strateške dokumente JLS obavezna je Evaluacija u toku, uključujući i Strategiju razvoja Općine Novo Sarajevo. Evaluacija u toku će se raditi u predzadnjoj godini implementacije Strategije razvoja (2026. godine). Evaluaciju će provesti nezavisni vanjski evaluator. Evaluacija u toku se radi sa ciljem utvrđivanja stepena implementacije strateških dokumenata, te efektivnosti i efikasnosti planiranih mjera i rezultata prema zacrtanim ciljevima i očekivanjima, kao i sumiranja rezultata i obezbjeđenja ulaznih elemenata za strateške dokumente za sljedeći planski ciklus.

Nosioci naprijed pomenutih aktivnosti u Općini Novo Sarajevo su Načelnik Općine, JURA (Služba za upravljanje lokalnim razvojem-Odsjek za strateško planiranje i upravljanje), Općinski razvojni tim (ORT) i druge službe i tijela uspostavljena na nivou općine.

Osnovne aktivnosti i odgovornosti za provođenje, praćenje, izvještavanje i evaluaciju strategije razvoja	
AKTIVNOSTI	NADLEŽNOST (KO?)
Priprema/ažuriranje Kalendara za praćenje realizacije godišnjeg plana rada	Nosioci procesa: Sekretar Općine, Služba za poslove Kabineta Općinskog načelnika
Priprema mehanizama i alata za praćenje i izvještavanje o ostvarenju strategije razvoja (uključujući	Nosilac procesa: Pomoćnik načelnika (Služba za upravljanje lokalnim razvojem) Učesnici procesa: Služba za upravljanje lokalnim razvojem

lokalizirane ciljeve održivog razvoja BIH)	zajedno sa Službom za poslove Kabineta Općinskog načelnika
Definiranje prioriteta na osnovu strateško-programskih dokumenata za naredni 1+2 planski ciklus	Nosilac procesa: Pomoćnik načelnika (Služba za upravljanje lokalnim razvojem) zajedno sa načelnikom/ Službom za poslove Kabineta Općinskog načelnika Učesnici u procesu: Pomoćnici nadležnih općinskih službi; Kolegij načelnika Općine
Priprema trogodišnjih i godišnjih planova rada službi, uključujući projekte iz strategije razvoja i vezane redovne aktivnosti	Nosilac procesa: Načelnik/ Služba za poslove Kabineta Općinskog načelnika Učesnici procesa: Pomoćnik načelnika (Služba za upravljanje lokalnim razvojem) sa ostalim pomoćnicima općinski službi
Izrada Trogodišnjeg i Godišnjeg plana rada JLS (za narednu godinu)	Nosilac procesa: Sekretar Općine u saradnji sa pomoćnicima Općinskog načelnika Učesnici procesa: Pomoćnici nadležnih općinskih službi; Kolegij načelnika Općine
Uključivanje ključnih strateških projekata i aktivnosti u plan Budžeta (za narednu godinu)	Nosilac procesa: Načelnik/ Služba za poslove Kabineta Općinskog načelnika Učesnici procesa: Pomoćnik načelnika (Služba za upravljanje lokalnim razvojem) sa ostalim ključnim službenicima/pomoćnicima općinski službi
Usklađivanje Godišnjeg plana rada JLS sa usvojenim Budžetom (za narednu godinu)	Nosilac procesa: Načelnik/ Služba za poslove kabineta Općinskog načelnika Učesnici procesa: Pomoćnik načelnika (Služba za privredu, budžet i finansije) sa ostalim ključnim službenicima/pomoćnicima općinskih službi
Usvajanje Godišnjeg plana rada JLS (za narednu godinu)	Nosilac procesa: Načelnik / Služba za poslove kabineta općinskog načelnika Učesnici procesa: Općinsko vijeće
Razrada projekata iz Godišnjeg plana rada JLS	Nosilac procesa: Pomoćnici načelnika (općinske službe) Učesnici procesa: Ostali službenici općinskih službi
Praćenje i privlačenje eksternih izvora finansiranja projekata	Nosilac procesa: Pomoćnik načelnika (Služba za upravljanje lokalnim razvojem) Učesnici procesa: Pomoćnici i ostali službenici općinskih službi
Praćenje provođenja Godišnjeg plana rada JLS i ostvarenja strateških ciljeva	Nosilac procesa: Načelnik/ Služba za poslove Kabineta Općinskog načelnika u saradnji sa pomoćnicima Općinskog načelnika za godišnji plan rada, sa Službom za upravljanje lokalnim razvojem za ostvarenje strateških ciljeva Učesnici procesa: Sve općinske službe
Izrada godišnjih izvještaja o radu službi/odjeljenja	Nosilac procesa: Načelnik/Služba za poslove kabineta Općinskog načelnika Učesnici procesa: Pomoćnici načelnika u saradnji sa sekretarom Općine
Priprema Informacije o razvoju (za prethodnu godinu)	Nosilac procesa: Pomoćnik načelnika (Služba za upravljanje lokalnim razvojem) Učesnici procesa: Sve općinske službe
Priprema i razmatranje Godišnjeg izvještaja o radu JLS (za prethodnu godinu)	Nosilac procesa: Pomoćnici Općinskog načelnika u saradnji sa sekretarom Općine Učesnici procesa: Sve općinske službe
Razmatranje Informacije o razvoju (za prethodnu godinu)	Nosilac procesa: Služba za upravljanje lokalnim razvojem Učesnici procesa: Općinski načelnik i Općinsko vijeće (radi informisanja)
Usvajanje i objavljivanje Godišnjeg izvještaja o radu JLS (za prethodnu godinu)	Nosilac procesa: Načelnik/ Služba za poslove kabineta Općinskog načelnika Učesnici procesa: Općinsko vijeće
Ostale važne aktivnosti:	Nosilac procesa: Pomoćnik načelnika (Služba za upravljanje

---

▪ Uspostavljanje i unapređenje međuopćinske saradnje	lokalnim razvojem) i Načelnik/Služba za poslove Kabineta Općinskog načelnika
▪ Pokretanje procesa evaluacije strategije razvoja	Učesnici procesa: Ostali službenici (Služba za upravljanje lokalnim razvojem) sa ostalim ključnim službenicima/ pomoćnicima općinski službi

---

7. PRILOZI:

7.1. DETALJAN PREGLED MJERA

Veza sa strateškim ciljem	1. Unaprijeđeno efikasno upravljanje lokalnim ekonomskim razvojem		
Prioritet	1.1. Uspostaviti okruženje poticajno za poslovanje		
Naziv mjere	1.1.1. Unapređenje poslovnog ambijenta za razvoj preduzetništva		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	<p>Cilj mjere je uspostava jedinstvenog mjesta, po principu fleksibilnog korišćenja coworking prostora ili kancelarija, kako za free-lancer-e tako i za tim ljudi koji nameravaju da pokrenu startup. U savremeno opremljenom prostoru, zainteresirani preduzetnici u oblasti kreativnih, komunikacijskih i IT djelatnosti mogli bi registrirati biznis, raditi u inspirativnom radnom okruženju, te imati jednostavan pristup računovodstvenim servisima.</p> <p>Također, cilj mjere je materijalnom podrškom omogućiti subvencioniranje troškova osnivanja, prije svega obrtima, dok će ostali oblici privrednog poslovanja imati dostupno subvencioniranje troškova obrade kredita i kamatnu stopu/profitnu maržu.</p> <p>Ključna područja djelovanja su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Centar za razvoj preduzetništva Novo Sarajevo - Subvencioniranje troškova registracije obrta - Subvencioniranje troškova obrade kredita i kamatne stope/profitne marže privatnim preduzećima i preduzetnicima 		
Ključni strateški projekti	- 1.1.1.1. Centar za razvoj preduzetništva Novo Sarajevo	<p>Očekivani izlazni rezultat: Uspostavljen Centar za razvoj preduzetništva Novo Sarajevo.</p> <p>Očekivani krajnji rezultat: Do 2027. godine povećan broj registrovanih obrta.</p>	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti**	Ciljne vrijednosti***
	Uspostavljen Centar za razvoj preduzetništva Novo Sarajevo	Ne	Da
	Broj obrta	1.977	2.174
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Očekuje se da mjera doprinese razvoju i rastu privrednih aktivnosti u djelatnostima koje predstavljaju potencijal i komparativnu prednost na prostoru općine, te stvaranju novih radnih mjesta i povećanju investicija.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 1.080.000 Izvor: Budžet 930.000, ostali izvori 150.000		
Period implementacije mjere	2021-2027. godine		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Novo Sarajevo- Služba za upravljanje lokalnim razvojem		

Nosioci mjere	Služba za upravljanje lokalnim razvojem, Služba za privredu, budžet i finansije.
Ciljne grupe	Privredni subjekti, investitori, građani

Veza sa strateškim ciljem	1. Unaprijeđeno efikasno upravljanje lokalnim ekonomskim razvojem		
Prioritet	1.1. Uspostaviti okruženje poticajno za poslovanje		
Naziv mjere	1.1.2. Unapređenje promocije lokalne privrede i potencijala za investiranje		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	<p>U okviru ove mjere poduzet će se aktivnosti usmjerene na kreiranje okruženja privlačnog za investiranje i osposobljenosti privlačenja i komuniciranja sa investitorima od strane općinske administracije. Ovom mjerom se namjerava uspostaviti kvalitetniji standard rada općinskog organa uprave, prilagođenog razumijevanju i prepoznatljivosti povoljnog poslovnog okruženja u Općini od strane investitora. Savremeni alati privlačenja i povećanja investicija podrazumijevaju stvaranje pretpostavki uvođenja privatnih investicija u okvire javnih usluga putem JPP, što je obuhvaćeno ciljevima ove mjere. Ukazuje se neophodnost utvrđivanja analitičkih podloga i razvoj politika po tom osnovu, usmjerenih na potrebe usmjeravanja obučenosti kadrova općinskog organa uprave. Mjera istovremeno podrazumijeva i umrežavanje i povećanja saradnje sa mrežom institucija fokusiranih na povećanje investicija i investiranja.</p> <p>Ključna područja djelovanja su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Business Friendly Certificate – BFC - Priprema pilot projekata za jačanje JPP - Unapređenje općinskih kapaciteta i metoda djelovanja prema investitorima 		
Ključni strateški projekti			
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti**	Ciljne vrijednosti***
	BFC certifikat	Ne	Da
	Broj zaključenih sporazuma o JPP	0	2
	Uspostavljen Program rada na pružanju podrške investitorima	Ne	Da
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Očekuje se da mjera doprinese poboljšanju atraktivnosti općine za nove investicije i u konačnici povećanje investicija, kao preduslova rasta privrednih aktivnosti. Mjera doprinosi razvoju novih standarda pružanja javnih usluga prepoznatljivih u razvijenim sistemima.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 110.000 Izvor: Budžet 98.000, ostali izvori 12.000		
Period implementacije mjere	2021-2027. godine		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Novo Sarajevo- Služba za upravljanje lokalnim razvojem		

Nosioci mjere	Služba za upravljanje lokalnim razvojem, Služba za investicije i zaštitu okoliša, Služba za komunalne i stambene poslove i saobraćaj i ostale općinske službe.
Ciljne grupe	Privredni subjekti, investitori, građani

Veza sa strateškim ciljem	1. Unaprijeđeno efikasno upravljanje lokalnim ekonomskim razvojem		
Prioritet	1.2. Kreirati inkluzivan i održiv preduzetnički ekosistem		
Naziv mjere	1.2.1. Povećanje učinkovitosti programa mjera aktivne politike zapošljavanja		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	<p>Općina je razvila programe podrške mjerama koje doprinose zapošljavanju. Aktuelno stanje na tržištu rada i ekonomska kretanja zahtijevaju razvoj novih politika, što zahtjeva izradu analitičkih podloga i razvoj-redizajniranje programa podrške i usmjeravanje prema stvarnim potrebama. Mjerom se obuhvataju nova zapošljavanja u perspektivnim privrednim granama i stvaraju dugoročna radna mjesta. Istovremeno ovom mjerom se daje podrška ženama i mladima prilikom pokretanja individualnih poslovnih poduhvata. Obuhvat ove mjere ima za potrebu da odgovori na problem u društvu vezano za radni angažman osoba sa invaliditetom u vidu kreiranja programa profesionalne rehabilitacije osoba sa invaliditetom u pogledu zapošljavanja i samozapošljavanja. Širi kontekst ove mjere uključuje usmjerenje na poboljšanje društveno-ekonomskog razvoja u prekograničnoj saradnji, provođenjem ciljanih i konkretnih akcija, zasnovanih na komparativnim prednostima programskog područja i zajedničkim, efikasnim korištenjem resursa.</p> <p>Ključna područja djelovanja su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Programi aktivne politike zapošljavanja - Poslovne ideje i start-up - Socijalno preduzetništvo - Sistemska podrška uspostavljanju i poboljšanju mehanizama podrške samozapošljavanju SYSTEM - Preduzetnički ekosistem 		
Ključni strateški projekti			
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti**	Ciljne vrijednosti***
	Broj smanjenja nezaposlenih lica kroz utjecaj mjere	0	200
	Podrška putem općinskih mjera usmjerena prema invalidnim licima, mladima i ženama (godišnje %)	n/d	50
	Broj lica koja su završila obuku, dokvalifikaciju ili prekvalifikaciju	0	40
	Broj uspostavljenih saradnji na povećanju učinkovitosti Programa mjera aktivne politike zapošljavanja	0	4
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Očekuje se da mjera doprinese smanjenju nezaposlenosti uključujući i ranjive kategorije, uzevši u obzir vlastite resurse, ali i širi kontekst razvojnih politika u procesima suočavanja sa problemom nezaposlenosti. Mjera istovremeno doprinosi odgovoru općine na novonastale društvene		

	tržišne poremećaje izazvane kriznim situacijama.
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 2.116.863 Izvor: Budžet 1.663.816, ostali izvori 453.047
Period implementacije mjere	2021-2027. godine
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Novo Sarajevo- Služba za upravljanje lokalnim razvojem
Nosioci mjere	Služba za upravljanje lokalnim razvojem, Služba za socijalna pitanja, zdravstvo, izbjeglice i raseljena lica.
Ciljne grupe	Privredni subjekti, investitori, građani

Veza sa strateškim ciljem	1. Unaprijeđeno efikasno upravljanje lokalnim ekonomskim razvojem		
Prioritet	1.2. Kreirati inkluzivan i održiv preduzetnički ekosistem		
Naziv mjere	1.2.2. Sistemska podrška razvoju privrede sa težištem na sektor kulturnih i kreativnih industrija		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	<p>Savremeni trendovi ukazuju na izrazit rast privrednih djelatnosti zasnovanih na inovativnom pristupu i inovacijama u radnim procesima kao i novonastalim područjima ekonomskog djelovanja i privređivanja. To podrazumijeva unapređenje digitalne infrastrukture poslovnih subjekata i poslovno djelovanje u oblastima bliskih informacionim tehnologijama. Mjera je usmjerena na unapređenje digitalne infrastrukture poslovnih subjekata, odnosno na digitalnu transformaciju ključnih poslovnih procesa i aktivnosti, podršku subjektima male privrede sa teritorije Općine koji investiraju u svoje poslovanje, podršku uvođenju sistema i standarda kvalitete, certificiranje proizvodnih procesa, usluga i proizvoda privrednih društava. U kontekstu podrške inovacijama, između ostalog, mjera podrazumijeva unapređenje ambijenta za nova preduzeća i mlade inovatore pri pokretanju svog prvog (start up) biznisa koji prate moderne i savremene trendove u svijetu.</p> <p>Procesi razvoja Bosne i Hercegovine i tendencije integrisanja u šire okvire ekonomskog prostora, dovode do dostupnosti različitih fondova, odnosno finansijskih i drugih oblika podrške osavremenjivanja i rasta uslova za obavljanje privrednih djelatnosti. U tom pravcu mjerom se nastoji povećati osposobljenost privrednih subjekata za privlačenje sredstava.</p> <p>Ključna područja djelovanja su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Digitalna transformacija subjekata male privrede - Podrška subjektima male privrede sa teritorije Općine - Certifikati i međunarodni standardi kvalitete - Inovacije i razvoj - Podrška razvoju kapaciteta privrednih subjekata za korištenje sredstava EU fondova 		
Ključni strateški projekti			
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg	Polazne vrijednosti**	Ciljne vrijednosti***

	rezultata)		
	Broj podržanih subjekata u procesima digitalizacije poslovanja i uvođenju savremenih standarda	0	30
	Broj podržanih subjekata u nabavci osnovnih sredstava za rad i razvoj poslovanja	0	30
	Broj podržanih inovacija privrednih subjekata	0	15
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Očekuje se da mjera doprinese povećanju obima privrednih djelatnosti ostvarenih u potentnim oblastima privrednog poslovanja, primjerenih razvijenim društvima. Mjerom se iskorištavaju komparativne prednosti područja sarajevske kotline. Ukupno mjera doprinosi povećanju broja poslovnih djelatnosti i stvara okvir za stvaranje dodatnog kapitala za razvoj i povećanje privredne aktivnosti.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 790.000 Izvor: Budžet 760.000, ostali izvori 30.000		
Period implementacije mjere	2021-2027. godine		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Novo Sarajevo- Služba za upravljanje lokalnim razvojem		
Nosioci mjere	Služba za upravljanje lokalnim razvojem, SERDA		
Ciljne grupe	Privredni subjekti, investitori, građani		

Veza sa strateškim ciljem	1. Unaprijeđeno efikasno upravljanje lokalnim ekonomskim razvojem
Prioritet	1.3. Unaprijediti razvoj i promociju turizma
Naziv mjere	1.3.1. Razvoj turističke infrastrukture i promocija turističkih potencijala
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	<p>Ovom mjerom se fokus usmjerava na dva prostora koji imaju značajan potencijal u smislu razvoja turističkih potencijala. Aleja lipa „Vilsonovo šetalište“ koja se nalazi na desnoj obali rijeke Miljacke, na teritoriji dviju općina (Centar i Novo Sarajevo), predstavlja spomenik prirodnog naslijeđa Sarajeva. Po svom položaju, estetskim, ekološkim i historijskim vrijednostima dolazi odmah iza poznate ilidžanske „Velike aleje“ i jedno je od omiljenih šetališta u Sarajevu, mjesto okupljanja i rekreacije građana. Mjera je usmjerena na sanaciju i revitalizaciju prostora, uvođenjem sadržaja privremenog karaktera, odnosno onih sadržaja koji su potrebni za povremene manifestacije, kao i stalne sadržaje prilagođene kulturno-zabavnim, sportsko-rekreativnim sadržajima koji doprinose promociji zdravih stilova života. Mjera je usmjerena i na revitalizaciju Spomen park Vraca, koji ima kulturno – historijsku, umjetničku, arhitektonsku i pejzažnu vrijednost, kao sinonim otpora i omiljeno okupljalište građana i turista.</p> <p>Ključna područja djelovanja su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Otvoreni kulturni centar-Vilsonovo šetalište - Spomen park-Vraca

Ključni strateški projekti	-1.3.1.1. Vilsonovo šetalište – otvoreni kulturni centar	Očekivani izlazni rezultat: - Revitalizirano i modernizovano Vilsonovo šetalište Očekivani krajnji rezultat: -Do 2027. godine prostor uvršten u turističke sadržaje -Prostor obogaćen novim sadržajima za održavanje raznih kulturnih događaja.	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti**	Ciljne vrijednosti***
	Broj nove turističke ponude	0	2
	Broj održanih manifestacija i radionica/Vilsonovo šetalište-Spomen park Vraca	0	40
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Razvojni efekat mjere se ogleda u činjenici iskorištenja potencijala pojedinih lokaliteta na području Općine i stavljanje istih u višestruke namjene uključujući i turističke, na koji način se općina kvalitetnije pozicionira u ukupnoj turističkoj ponudi šireg prostora.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 1.805.000 Izvor: Budžet 655.000, ostali izvori 1.150.000		
Period implementacije mjere	2021-2027. godine		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Novo Sarajevo- Služba za investicije i zaštitu okoliša		
Nosioci mjere	Služba za investicije i zaštitu okoliša, Služba za upravljanje lokalnim razvojem, Služba za komunalne i stambene poslove i saobraćaj, Grad Sarajevo, Kantonalni zavod za zaštitu kulturno – historijskog i prirodnog naslijeđa, Turistička zajednica KS.		
Ciljne grupe	Privredni subjekti, investitori, turisti, građani		

Veza sa strateškim ciljem	2. Unaprijeđeni uslovi za kvalitetan i inkluzivan društveni razvoj
Prioritet	2.1. Unaprijediti ambijent za razvoj kulture i sporta
Naziv mjere	2.1.1. Unapređenje kulturnih i sportsko-rekreativnih sadržaja
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Ova mjera je usmjerena na bitne elemente društvenog razvoja u dijelu kulturnih i sportsko-rekreativnih sadržaja na prostoru Općine. Cijeneći činjenicu da je u proteklom periodu nivo društvene infrastrukture, podesne za kulturne i sportske aktivnosti, značajno unaprijeđen, nameće se potreba stavljanja iste u punu upotrebu. Mjerom se afirmišu svi pozitivni aspekti sporta, kroz niz aktivnosti koje bi se održavale u dvorani „Goran Čengić“ i pomoćnom terenu Grbavica, kao i organizacija i realizacija sportskih aktivnosti za školsku djecu i djecu s teškoćama u razvoju, te organizacija i

	<p>realizacija godišnjih završnih takmičenja u sportskim igrama za učenike osnovnih škola Općine Novo Sarajevo. Također, uzevši u obzir tradiciju i pogodnosti za bavljenje zimskim sportovima, mjerom se omogućava besplatno korištenje mogućnosti bavljenja zimskim sportovima sa ciljem povećanja bavljenja sportom i stvaranje navike i kulture odlaska na planine, skijanje, klizanje i bavljenje zimskim sportovima, što je naročito značajno kao post-Covid mjera. Mjera se, u dijelu razvoja kulturnih sadržaja, prevashodno usmjerava promoviranju pozorišne i filmske umjetnosti na prostoru Općine, i u konačnom, povećanju navike i kulture odlaska u pozorište i na filmske projekcije. Pored navedenog, mjera je usmjerena i na organizaciju različitih kulturnih manifestacija i događaja, a koristeći kapacitete koji već postoje na području općine Novo Sarajevo (Wilsonovo šetalište, Dječija kuća, Međunarodni centar za djecu i omladinu).</p> <p>Ključna područja djelovanja su: - Pozorište i film za sve generacije - Kultura je „IN“ - Zimski sportovi i rekreacija - Sport dostupan svima</p>		
Ključni strateški projekti	-2.1.1.3 Sport dostupan svima	<p>Očekivani izlazni rezultat: Realizovane brojne sportske aktivnosti i takmičenja za školsku djecu i djecu sa poteškoćama razvoju</p> <p>Očekivani krajnji rezultat: Povećanje broja sportsko aktivne djece i uključivanje djece sa poteškoćama u razvoju kroz sportske sadržaje.</p>	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti**	Ciljne vrijednosti***
	Broj održanih pozorišnih predstava (godišnje)	1	3
	Broj održanih filmskih projekcija (godišnje)	12	15
	Broj učenika osnovnih škola uključenih u zimske sportove (godišnje)	150	250
	Broj djece uključene u sportsko-rekreativne aktivnosti/radionice (godišnje)	300	750
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Razvojni efekat mjere se ogleda u činjenici iskorištenja izgrađene i dostupne infrastrukture i stavljanjem iste u pune kapacitete, čime se ukupno poboljšava ambijent društvenih sadržaja, kvaliteta života i zdravlja stanovništva. Istovremeno stvara se efekat ostvarivanja i razvoja sportskih talenata usmjerenih na ostvarivanje vrhunskih rezultata.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 1.114.000 Izvor: Budžet 1.054.000, ostali izvori 60.000		

Period implementacije mjere	2021-2027. godine
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Novo Sarajevo- Služba za obrazovanje, kulturu i sport
Nosioci mjere	Služba za obrazovanje, kulturu i sport, JU “Međunarodni centar za djecu i omladinu Novo Sarajevo“, JP „ONSA“.
Ciljne grupe	Mladi, učenici, treneri i nastavnici, sportisti, turisti, građani

Veza sa strateškim ciljem	2. Unaprijeđeni uslovi za kvalitetan i inkluzivan društveni razvoj		
Prioritet	2.1. Unaprijediti ambijent za razvoj kulture i sporta		
Naziv mjere	2.1.2. Unapređenje zaštite kulturno-historijskog naslijeđa		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	<p>Prostor sarajevske kotline, u čijem sastavu je područje Općine, karakteriše značajno kulturno-historijsko naslijeđe iz različitih perioda civilizacije. Neki od događaja uključuju značajne ljudske i materijalne žrtve, naročito kada su uzme u obzir period agresije i opsade Sarajeva u period 1992-1995. godina. Mjerom se nastoji na prikladan i dostojan način obilježiti ovaj dio traumatične prošlosti i odati počast poginulim i umrlim, istovremeno razvijajući kulturu sjećanja usmjerenu na kontinuitet otpora prema svim oblicima terora i fašizma. Mjera obuhvata Izgradnju Centralnog spomenika šehidima i poginulim borcima sa područja Općine te aktivnosti koje doprinose kulturi sjećanja usmjerenoj ka univerzalnim vrijednostima ljudske civilizacije sa fokusom na najmlađe uzraste i njihove školske aktivnosti.</p> <p>Ključna područja djelovanja su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Centralni spomenik šehidima i poginulim borcima - Njegovanje kulture sjećanja 		
Ključni strateški projekti			
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti**	Ciljne vrijednosti****
	Izgrađen Centralni spomenik šehidima i poginulim borcima	Ne	Da
	Broj učenika uključenih u sadržaje kulture sjećanja (godišnje)	350	500
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Očekuje se da mjera omogući razvoj sadržaja naslonjenih na civilizacijske vrijednosti i doprinese označavanju ukupnog kulturno-historijskog naslijeđa, koje je sastavni dio elemenata društvenog sektora.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 750.000 Izvor: Budžet 750.000		
Period implementacije mjere	2021-2027. godine		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Novo Sarajevo-Služba za boračko-invalidsku zaštitu		

Nosioci mjere	Služba za boračko-invalidsku zaštitu, Služba za investicije i zaštitu okoliša, Služba za upravljanje lokalnim razvojem, Služba za oblast prostornog uređenja i urbanizma, Služba za imovinsko-pravne i geodetske poslove i katastar nekretnina, Služba za komunalne i stambene poslove i saobraćaj.
Ciljne grupe	Građani, boračke populacije i udruženja, turisti

Veza sa strateškim ciljem	2. Unaprijeđeni uslovi za kvalitetan i inkluzivan društveni razvoj		
Prioritet	2.2. Unaprijediti kvalitet i dostupnost obrazovanja te položaja mladih		
Naziv mjere	2.2.1. Unapređenje inkluzivnog obrazovanja		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	<p>Mjera je usmjerena na podršku djeci i mladima sa različitim teškoćama u razvoju, u smislu podrške u uspostavljanju jedinstvenog prostora sa specifičnom opremom, kako bi se obezbjedili uslovi za provođenje savremenih nastavnih procesa i podrške koja je prevashodno usmjerena na postizanje dovoljnog stepena osposobljavanja za život i opću funkcionalnost. Vrlo bitan segment mjere je poveznica sa pripremom za samostalan život u lokalnoj zajednici, ali i sa profesionalnom rehabilitacijom i mogućnostima zaposlenja ove populacije.</p> <p>Ključna područja djelovanja su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Asistivna tehnologija i senzorna inteligencija - Radno osposobljavanje 		
Ključni strateški projekti			
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti**	Ciljne vrijednosti***
	Broj opremljenih radionica za radnu okupaciju	0	5
	Broj uključenih učenika u proces radne okupacije	0	500
	Opremljen Kabinet za asistivnu tehnologiju i senzornu integraciju	Ne	Da
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Očekuje se da mjera omogući poboljšan kvalitet odgoja i obrazovanja učenika sa teškoćama u razvoju, kvalitetnije uključivanje u društvene aktivnosti i najveći nivo osposobljenosti za život.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 300.000 Izvor: Budžet 300.000		
Period implementacije mjere	2021-2027. godine		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Novo Sarajevo-Služba za obrazovanje, kulturu i sport		
Nosioci mjere	Služba za obrazovanje, kulturu i sport, Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice KS, Udruženje defektologa, edukatora-rehabilitatora "STOL", Škola za srednje stručno obrazovanje i radno osposobljavanje Sarajevo.		

Ciljne grupe	Djeca, mladi, škole, roditelji, građani, poslodavci
---------------------	---

Veza sa strateškim ciljem	2. Unaprijeđeni uslovi za kvalitetan i inkluzivan društveni razvoj		
Prioritet	2.2. Unaprijediti kvalitet i dostupnost obrazovanja te položaja mladih		
Naziv mjere	2.2.2. Poboljšanje prostornih i materijalnih uvjeta obrazovnih ustanova		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	<p>Ova mjera je usmjerena na povećanje dostupnog prostora za održavanje nastavno-obrazovnih procesa, prije svega na nivou predškolskog i osnovnog obrazovanja. Pojedini školski objekti, na prostoru Općine, su zbog dotrajalosti, na granici ispunjavanja uslova, što je problem na koji Općina izgradnjom i rekonstrukcijom kroz ovu mjeru nastoji odgovoriti. Kvalitetno provođenje nastavnog procesa podrazumijeva kvalitetnu i savremenu opremljenost opremom i didaktičkim sredstvima, što se pojavljuje kao osnova implementacije mjere i u konačnici dovodi do unapređenja sistema obrazovnog procesa. Uzevši u obzir da školski objekti, u građevinsko-arhitektonskom smislu, ne omogućavaju punu dostupnost invalidnim licima, jedan od segmenata mjere obuhvata i provedbu aktivnosti unapređenja dostupnosti školskih objekata osobama sa invaliditetom.</p> <p>Ključna područja djelovanja su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Izgradnja i rekonstrukcija školskih objekata - Poboljšanje dostupnosti prostora osnovnih škola osobama sa poteškoćama u kretanju - Proširenje kapaciteta predškolskog obrazovanja - Nabavka opreme i didaktičkog materijala za obrazovne ustanove 		
Ključni strateški projekti	-2.2.2.1. Izgradnja objekta JU OŠ Pofalići	<p>Očekivani izlazni rezultat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Izgrađen školski objekat - Stvoreni uslovi za savremeno i sigurno osnovno obrazovanje <p>Očekivani krajnji rezultat:</p> <p>Do 2027. godine poboljšan kvalitet i dostupnost usluga osnovnog obrazovanja</p>	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti**	Ciljne vrijednosti***
	Broj novoizgrađenih školskih objekata	0	1
	Broj djece u predškolskim ustanovama	2.059	2.150
	Svi objekti škola dostupni osobama s teškoćama u kretanju	Ne	Da
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Očekuje se da mjera unaprijedi kvalitet školsko-obrazovne infrastrukture, opreme i didaktičkih nastavnih sredstava, čime se doprinosi unapređenju kvalitete i dostupnosti obrazovanja.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 18.340.000 Izvor: Budžet 3.050.000, ostali izvori 15.290.000		

Period implementacije mjere	2021-2027. godine
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Novo Sarajevo-Služba za investicije i zaštitu okoliša
Nosioci mjere	Služba za investicije i zaštitu okoliša, Služba za upravljanje lokalnim razvojem, Služba za obrazovanje, kulturu i sport, Služba za oblast prostornog uređenja i urbanizma, ostale općinske službe, Zavod za izgradnju KS, Ministarstvo za odgoj i obrazovanje KS.
Ciljne grupe	Učenici, prosvjetni radnici, roditelji, građani

Veza sa strateškim ciljem	2. Unaprijeđeni uslovi za kvalitetan i inkluzivan društveni razvoj		
Prioritet	2.2. Unaprijediti kvalitet i dostupnost obrazovanja te položaja mladih		
Naziv mjere	2.2.3. Podrška mladima		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	<p>Mjera je usmjerena na suočavanje sa problemima i izazovima kada je u pitanju kategorija stanovništva koja se svrstava u mlade. S obzirom da mladi predstavljaju iznimno važnu kategoriju društva, jer su inicijatori i nosioci promjena, kao i društvenu kategoriju koja utiče na dalji razvoj društva, mjera pronalazi najefikasnije načine zadovoljavanja, odnosno rješavanja problema mladih. Mjera obuhvata stipendiranje kao doprinos demokratizaciji obrazovanja i povećanju broja visoko obrazovanog građanstva i razvoja talenata. Danas, kada imamo kontinuirano iseljavanje mladih, u cilju njegovog sprečavanja, ali i kako bi potakli neovisnost mladih od svojih roditelja, mjerom se podstiču stambene politike usmjerene prema mladima. Pored navedenog, mjera se usmjerava prema mobilnosti mladih u svrhu učenja, sticanju novih znanja, vještina i kompetencija kroz razne obuke kako bi postali što konkurentniji na tržištu radne snage i sl.</p> <p>Ključna područja djelovanja su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stipendiranje učenika i studenata - Podrška stambenom zbrinjavanju mladih - Mobilnost mladih - Vještine i kompetencije mladih 		
Ključni strateški projekti			
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti**	Ciljne vrijednosti***
	Broj mladih kojima je pružena podrška u stambenom zbrinjavanju	0	200
	Broj dodijeljenih stipendija (godišnje)	600	700
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Mjera doprinosi sistematičnom analiziranju problema i jasno utvrđivanje politika usmjerenih na poboljšanje položaja mladih i njihovog opredjeljenja za življenje na prostoru općine. Efekat mjere je izražen i kroz pružanje podrške stambenom zbrinjavanju, stipendiranju, mobilnosti i jačanju kompetencija, kao preduslova unapređenja položaja mladih.		

Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 4.660.000 Izvor: Budžet 4.660.000
Period implementacije mjere	2021-2027. godine
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Novo Sarajevo- Služba za obrazovanje, kulturu i sport
Nosioci mjere	Služba za obrazovanje, kulturu i sport, Vijeće mladih Općine, Komisija za pitanja mladih Općine Novo Sarajevo.
Ciljne grupe	Mladi, studenti, učenici, roditelji

Veza sa strateškim ciljem	2. Unaprijeđeni uslovi za kvalitetan i inkluzivan društveni razvoj	
Prioritet	2.3. Unaprijediti zaštitu zdravlja stanovništva i socijalnih usluga	
Naziv mjere	2.3.1. Unapređenje zdravih stilova života	
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	<p>Polazeći od činjenice da je prevencija zdravstveno štetnih životnih navika važan segment u okviru zdravstvene zaštite koja ostvaruje multiplicirane pozitivne efekte, mjera podrazumijeva aktivnosti usmjerene na osiguranje zdravog odrastanja djece, da bi bili osposobljeni za društvene uloge te izgradnju zdrave i uspješne zajednice. Opšte poznata je činjenica da postoji epidemijska pojava debljine i sedentarnog načina života cijele populacije, a posebno kod školske djece, što predstavlja veliki rizik za razvoj velikog broja hroničnih bolesti, a posebno metaboličkog sindroma, uslijed čega se mjerom propagira važnost popularizacije fizičke aktivnosti i značaj izbora zdrave hrane i njenog utjecaja na smanjenje pretilosti. Da bi se unaprijedilo zdravlje i poboljšao kvalitet života građana neophodno je provesti programe i aktivnosti promocije zdravlja naročito u odnosu na najzastupljenije hronične bolesti. Mjera je usmjerena na smanjenje društveno neprihvatljivih oblika ponašanja malodobne djece (prevencija ovisnosti, maloljetničkog nasilja, delinkvencije, nasilja u porodici) i organizaciju kvalitetnog provođenja slobodnog vremena. Kako bi se olakšali početni izazovi roditeljstva, mjera je usmjerena i na pružanje podrške porodiljama, prije svega u vidu osiguravanja osnovnih proizvoda za kvalitetnu njegu i zaštitu majki i beba.</p> <p>Cijeneći činjenicu značajne zastupljenosti stanovništva preko 65 godina starosti, fokus mjere je na unapređenju sistema zdravog starenja. Briga za osobe treće životne dobi, koji su osjetljiva kategorija, podrazumijeva projekte i programe usmjerene ka promociji zdravlja, poboljšanju kvaliteta života osoba treće životne dobi i njihove socijalne uključenosti u zajednicu i društvo.</p> <p>Ključna područja djelovanja su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Promocija zdravih načina života - Preventivni program u cilju unapređenja zaštite zdravlja stanovništva - Smanjenje društveno neprihvatljivih oblika ponašanja malodobne djece - Podrška porodiljama - Poboljšanje kvaliteta života osoba treće životne dobi 	
Ključni strateški projekti		

	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti**	Ciljne vrijednosti***
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Broj održanih radionica promocije zdravih načina života (godišnje)	0	12
	Broj edukacija stanovništva o hroničnim bolestima (godišnje)	2	4
	Participacija u liječenju oboljelih lica (godišnje)	120	130
	Broj aktivnosti usmjerenih na zapašenu i zanemarenu djecu (godišnje)	n/d	2
	Broj porodilja obuhvaćenih podrškom općine	n/d	500
	Dnevni broj starih osoba u okviru rada centara za zdravo starenje	130	130
	Broj penzionera korisnika sa minimalnim penzijama obuhvaćen jednokratnom novčanom pomoći (godišnje)	700	700
	Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Očekuje se da mjera doprinese povećanju nivoa znanja o problematici gojaznosti i smanjenoj aktivnosti, pravilnoj ishrani i zdravim stilovima života što će ukupno poboljšati zdravlje stanovništva i dugoročno smanjiti troškove zdravstva. Od mjere se očekuje da smanji nivo društveno neprihvatljivih oblika ponašanja malodobne djece, pruži podršku porodiljama te poboljša status i kvalitetu života osoba treće životne dobi.	
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 2.990.000 Izvor: Budžet 2.980.000, ostali izvori 10.000		
Period implementacije mjere	2021-2027. godine		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Novo Sarajevo-Služba za obrazovanje, kulturu i sport, Služba za socijalna pitanja, zdravstvo, izbjeglice i raseljena lica		
Nosioci mjere	Služba za obrazovanje, kulturu i sport, Služba za socijalna pitanja, zdravstvo, izbjeglice i raseljena lica, JP „ONSA“, Služba za upravljanje lokalnim razvojem, Osnovne škole sa područja općine Novo Sarajevo, udruženja i NVO.		
Ciljne grupe	Djeca, mladi, roditelji, lica starije dobi, građani		
Veza sa strateškim ciljem	2. Unaprijeđeni uslovi za kvalitetan i inkluzivan društveni razvoj		
Prioritet	2.3. Unaprijediti zaštitu zdravlja stanovništva i socijalnih usluga		
Naziv mjere	2.3.2. Unapređenje socijalne inkluzije		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Odrastanje djece u BiH, u ovakvom sociohistorijskom razdoblju obilježeno je dvostrukom tranzicijom: prvo, djeca prolaze kroz univerzalno prelazno razdoblje iz mladosti u odraslost i drugo, taj se proces odvija u društvu koje je i samo u procesu društvene transformacije. Siromaštvo se širi i produbljuju se socijalne razlike, a smanjuje se državna i društvena podrška za socijalnu integraciju. Djeca su svakodnevno		

	<p>izložena različitim pojavama koje su rizične za njihov zdrav razvoj, kako u porodici tako i izvan nje. Neki od rizičnih faktora su ekonomsko-socijalno siromaštvo, nekapacitetni roditelji, neadekvatan odgovor sistema, zemlja u tranziciji, posttraumatsko društvo i drugi faktori koji zajedno dovode do dezintegracije populacije. Mjera je koncipirana kao mogući odgovor na navedene negativne pojave, kroz aktivnosti usmjerene na organizaciju radionica za unapređenje socijalnih vještina nenasilne komunikacije, povjerenja, poštivanja različitosti, uvažavanja drugih i drugačijih, izražavanja vlastitog stava i mišljenja te pokazivanja empatije. Istovremeno, uočavajući veliki značaj djelovanja organizacija civilnog društva, mjerom se podržava ovaj sektor u zajedničkim aktivnostima poboljšanja socijalne uključenosti rizičnih kategorija.</p> <p>Ključna područja djelovanja su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Unapređenje socijalnih vještina - Utjecaj civilnog sektora na unapređenje socijalne inkluzije 		
Ključni strateški projekti			
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti**	Ciljne vrijednosti***
	Broj učesnika radionica unapređenja socijalnih vještina (godišnje)	n/d	100
	Broj osoba s teškoćama u razvoju uključeno u edukativne i rekreativne programe (godišnje)	n/d	100
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Očekuje se da mjera unaprijedi socijalnu inkluziju kroz razvoj socijalnih vještina i uključenja djece i odraslih u edukativne i rekreativne programe, usmjerene na poboljšanje kvalitete i dostupnosti inkluzivnog obrazovanja i socijalne zaštite.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 385.000 Izvor: Budžet 385.000		
Period implementacije mjere	2021-2027. godine		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Novo Sarajevo- Služba za socijalna pitanja, zdravstvo, izbjeglice i raseljena lica		
Nosioci mjere	Služba za socijalna pitanja, zdravstvo, izbjeglice i raseljena lica, JU Kantonalni centar za socijalni rad, KJU Dom za djecu bez roditeljskog staranja, Udruženja građana.		
Ciljne grupe	Građani, udruženja, institucije socijalne zaštite		

Veza sa strateškim ciljem	3. Unaprijeđen urbani razvoj, komunalna infrastruktura i zaštita okoliša
Prioritet	3.1. Osigurati pokrivenost planskom dokumentacijom cijelog područja općine
Naziv mjere	3.1.1. Izrada prostorno – planske dokumentacije

Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	<p>Mjera je usmjerena na usklađivanje namjene prostora u obuhvatu planova sa namjenama definiranim planom višeg reda, kroz preispitivanje: stanja u području planiranja, podnesenih zahtjeva i iskazanih interesa građana putem mjesnih zajednica i zahtjeva potencijalnih investitora za novim intervencijama u prostoru, kao i preispitivanje kapaciteta društvene infrastrukture u skladu sa normativima, saobraćajnim rješenjima, te mrežom komunalne i energetske infrastrukture.</p> <p>Ključna područja djelovanja su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Regulacioni plan „Centar Novo Sarajevo“ - Regulacioni plan „Brdo Hrasno“ - Regulacioni plan „Kvadrant C-Marijin Dvor“ - Regulacioni plan „Velešići“ - Regulacioni plan „Grbavica“ - Regulacioni plan Sarajevogas-Bosnalijek - Regulacioni plan „Paromlinska“ - Regulacioni plan „Pofalići-Ciglane“ 		
Ključni strateški projekti			
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti**	Ciljne vrijednosti***
	Broj novoizrađenih regulacionih planova	0	1
	Broj izmijenjenih i dopunjenih regulacionih planova	0	7
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Očekuje se da mjera omogući nove investicije, izgradnju objekata, ostvarivanje prihoda općine i izgradnju objekata prilagođenih savremenom urbanom razvoju.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 421.766 Izvor: Budžet 421.766		
Period implementacije mjere	2021-2027. godine		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Novo Sarajevo-Služba za oblast prostornog uređenja i urbanizma		
Nosioci mjere	Služba za oblast prostornog uređenja i urbanizma, Gradska uprava Grada Sarajeva, Zavod za planiranje razvoja KS.		
Ciljne grupe	Građani, investitori		

Veza sa strateškim ciljem	3. Unaprijeđen urbani razvoj, komunalna infrastruktura i zaštita okoliša
Prioritet	3.2. Uspostaviti okolinsku politiku i praćenje stanja okoliša
Naziv mjere	3.2.1. Izrada strateških dokumenata u cilju provođenja mjera zaštite okoliša
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Mjera je usmjerena na stvaranje studijsko-analitičkih podloga kao preduslova adekvatnog provođenja mjera zaštite okoliša na prostoru Općine, odnosno na pažljivo planiranje i iznalaženje načina za postizanje ekonomskog razvoja uz maksimalno očuvanje prirodnih resursa. Sa aspekta drugih okolišnih elemenata, mjera je usmjerena na planski pristup

	<p>upravljanju otpadom sa ciljem stvaranja podloga za uspostavu održivog upravljanja otpadom. Osnovna svrha ovog strateškog dokumenta je definiranje tokova otpada i opcija tretmana istog na području Općine. Troškovi za energiju predstavljaju sve veći teret općinskim budžetima, pa je mjera usmjerena na nadzor nad potrošnjom. Specifično, mjerom se putem studijske dokumentacije tretira zaštita izvorišta Kovačići, kao jednog od najvitalnijih elemenata snabdijevanja vodom.</p> <p>Ključna područja djelovanja su: -Lokalni akcioni plan za zaštitu okoliša za ONS (LEAP) -Plan upravljanja otpadom za Općinu Novo Sarajevo -Program poboljšanja energijske efikasnosti Općine Novo Sarajevo -Elaborat zaštite izvorišta Kovačići</p>		
Ključni strateški projekti			
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti**	Ciljne vrijednosti***
	Broj izrađenih studijsko-analitičkih dokumenata iz oblasti okoliša	0	4
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Očekuje se da mjera stvori kvalitetne i savremene osnove za postupanje i poduzimanje adekvatnih mjera, koje doprinose ostvarivanju i zaštiti okolišnih komponenti na području Općine.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 100.000 Izvor: Budžet 65.250, ostali izvori 34.750		
Period implementacije mjere	2021-2027. godine		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Novo Sarajevo-Služba za investicije i zaštitu okoliša		
Nosioci mjere	Služba za investicije i zaštitu okoliša, Služba za oblast prostornog uređenja i urbanizma, Služba za komunalne i stambene poslove i saobraćaj.		
Ciljne grupe	Građani, javna preduzeća, investitori		

Veza sa strateškim ciljem	3. Unaprijeđen urbani razvoj, komunalna infrastruktura i zaštita okoliša
Prioritet	3.2. Uspostaviti okolinsku politiku i praćenje stanja okoliša
Naziv mjere	3.2.2. Podizanje svijesti o zaštiti okoliša
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Mjera je usmjerena na edukacije i obuke o zaštiti okoliša Općine Novo Sarajevo. Na prvom mjestu definiše aktivnosti na edukaciji i obuci građana o tome kako svojim ponašanjem i načinom življenja mogu imati utjecaj na okoliš u kojem žive, te koje su to jednostavne mjere koje mogu primijeniti u svakodnevnom životu, a kojima se može znatno utjecati na poboljšanje stanja okoliša i kvalitete življenja u urbanom okruženju. Na taj način doprinijeti će se poboljšanju stanja okoliša danas, ali osigurati i da buduće generacije imaju zdrav okoliš i dovoljne količine prirodnih resursa. Polazeći od praksi savremenih zemalja, posvećenih „rješenjima zasnovanim na prirodi“ u urbanim sredinama, koje imaju za cilj da

	<p>povećaju otpornost ekosistema i ljudskih zajednica na klimatske promjene i rizike od prirodnih katastrofa na djelotvoran način, a koje istovremeno osiguravaju dobrobiti za čovjeka i koristi za biodiverzitet, mjera podrazumijeva uvođenje urbanih bašti na prostoru Općine. Urbane bašte u gradovima su multifunkcionalni prostori, koji su alat za ostvarenje ovih benefita, jer omogućavaju aktivnosti za različite ciljne skupine (djecu, starije osobe, osobe sa intelektualnim teškoćama, osobe sa invaliditetom) kao što su umjetničke i kreativne radionice, edukacije, razne kulturne, sportske događaje, sajmove, izložbe i sl.</p> <p>Ključna područja djelovanja su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Program edukacije i obuke o zaštiti okoliša - Urbane bašte 		
Ključni strateški projekti			
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti**	Ciljne vrijednosti***
	Broj realizovanih projekta edukacije iz zaštite okoliša	1	10
	Broj izrađenih urbanih bašti	0	1
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	<p>Očekuje se da mjera poboljša nivo edukacije o pravima i obavezama u vezi sa zaštitom okoliša i poveća nivo obuka o zaštiti okoliša, kroz aktivno učešće u akcijama koje doprinose zdravom i čistom životnom okruženju svih građana Općine Novo Sarajevo, te da uvede savremene oblike rješenja u gradskoj zajednici, zasnovanih na prirodi.</p>		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	<p>Iznos: 400.000 Izvor: Budžet 310.000, ostali izvori 90.000</p>		
Period implementacije mjere	2021-2027. godine		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Novo Sarajevo-Služba za investicije i zaštitu okoliša		
Nosioci mjere	Služba za investicije i zaštitu okoliša, Služba za oblast prostornog uređenja i urbanizma, Služba za komunalne i stambene poslove i saobraćaj, Javna komunalna preduzeća, škole, privredni subjekti.		
Ciljne grupe	Građani, javna preduzeća, udruženja, škole		

Veza sa strateškim ciljem	3. Unaprijeđen urbani razvoj, komunalna infrastruktura i zaštita okoliša
Prioritet	3.3. Unaprijediti energijsku efikasnosti i kvalitetu zraka
Naziv mjere	3.3.1. Povećanje energijske efikasnosti javnih objekata
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	<p>Mjera je usmjerena na povećanje energijske efikasnosti na javnim objektima na teritoriji Općine i umanjenju negativnih efekata odsustva provedenih mjere EE. Mjera obuhvata aktivnosti provođenja energijskih audita i izrade projektne dokumentacije za sanaciju objekata primjenom preporučenih mjera energijske efikasnosti, te izvođenjem radova na energijskoj sanaciji objekata. Nastoji se postići veća efikasnost u</p>

	<p>korištenju energije i smanjivanje troškova zagrijavanja i hlađenja prostorija.</p> <p>Ključna područja djelovanja su:</p> <p>-Energijska efikasnost u javnim objektima u vlasništvu općine</p> <p>-Energijska efikasnost u objektima predškolskog i školskog obrazovanja</p>		
Ključni strateški projekti			
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti**	Ciljne vrijednosti***
	Realizacija preporučenih mjera iz energijskih audita (%)	30	55
	Nivo potrošnje energije javnih objekata općine je ispod 90 Kwh/m ²	Ne	Da
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Provedbom mjere postignuti efekti se ogledaju u smanjenju potrošnje energije, troškova po tom osnovu, pozitivnim efektima na emisiju CO ₂ , estetskom uređenju objekata i ukupne životne sredine.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 1.800.000 Izvor: Budžet 500.000, ostali izvori 1.300.000		
Period implementacije mjere	2021-2027. godine		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Novo Sarajevo-Služba za investicije i zaštitu okoliša		
Nosioci mjere	Služba za investicije i zaštitu okoliša, Ministarstvo za odgoj i obrazovanje KS, Škole, JU Međunarodni centar za djecu i omladinu, JP ONSA.		
Ciljne grupe	Učenici, javna preduzeća, uposlenici, građani		

Veza sa strateškim ciljem	3. Unaprijeđen urbani razvoj, komunalna infrastruktura i zaštita okoliša
Prioritet	3.3. Unaprijediti energijsku efikasnosti i kvalitetu zraka
Naziv mjere	3.3.2. Povećanje energijske efikasnosti u stambenom sektoru (u objektima individualnog i kolektivnog stanovanja)
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Analiza trenutnog stanja u Kantonu Sarajevo, s aspekta energijske efikasnosti u sektoru zgradarstva, pokazala je da je ovaj sektor najveći potrošač energije s udjelom od cca. 55% u finalnoj potrošnji. Loša toplotna zaštita zgrada, neracionalna potrošnja energije i nerazvijena svijest građana o potrebi za efikasnijom potrošnjom energije, osnovne su karakteristike grijanja na području Općine i Kantona. Potrošnja toplotne energije po jedinici površine je veoma visoka, dok je u zemljama EU sa hladnijim zimama ova potrošnja nekoliko puta manja. Ukupni stambeni fond u Kantonu Sarajevu sastoji se od 70% objekata individualnog stanovanja, dok ostatak čine objekti kolektivnog stanovanja. Smanjenje energije potrebne za grijanje objekata individualnog i kolektivnog stanovanja rezultirat će manjim troškovima za grijanje, kao i smanjenjem zagađenosti zraka. U odnosu na opisano stanje, mjerom se samostalno, ali i kroz saradnju sa Ministarstvom komunalne privrede, infrastrukture,

	<p>prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo i Sarajevskom regionalnom razvojnom agencijom (SERDA), poduzimaju aktivnosti na poboljšanju energijske efikasnosti. Općina Novo Sarajevo je, kao pilot općina, uključena u projektu GIZ-a "Dekarbonizacija energetske sektora u BiH", a koji se odnosi na izradu Studije izvodljivosti za finansiranje energetske-efikasnih projekata u stambenom sektoru, te pripremi GIS mape energijske efikasnosti stambenog fonda za Općinu Novo Sarajevo.</p> <p>Ključna područja djelovanja su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Energjska efikasnost individualnih objekata - Energjska efikasnost u objektima kolektivnog stanovanja 		
Ključni strateški projekti			
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti**	Ciljne vrijednosti***
	Broj objekata na kojima su provedene energijske mjere	0	15
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Provedbom mjere postignuti efekti se ogledaju u smanjenju potrošnje energije, troškova po tom osnovu, pozitivnim efektima na emisiju CO ₂ , estetskom uređenju objekata i ukupne životne sredine.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 4.500.000 Izvor: Budžet 1.350.000, ostali izvori 3.150.000		
Period implementacije mjere	2021-2027. godine		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Novo Sarajevo-Služba za investicije i zaštitu okoliša		
Nosioci mjere	Služba za investicije i zaštitu okoliša, SERDA, vlasnici objekata, Ministarstvo komunalne privrede, infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo		
Ciljne grupe	Građani, investitori		

Veza sa strateškim ciljem	3. Unaprijeđen urbani razvoj, komunalna infrastruktura i zaštita okoliša
Prioritet	3.3. Unaprijediti energijsku efikasnosti i kvalitetu zraka
Naziv mjere	3.3.3. Povećanje energijske efikasnost komunalnih usluga
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Mjerom se postepeno prihvaća i uvodi urbanistički način razvoja grada te stiče naziv „Pametnan grad“ (eng. Smart City). Cilj mjere je povećanje ugodnosti i standarda života kroz napredna rješenja informacijskih i komunikacijskih tehnologija i internet stvari (Internet of Things – IoT). Upravo takve vrste tehnologije donose mnoge prednosti i poboljšanja u upravljanju i optimizaciji javnih usluga, a među njima su prijevoz i parking, javna rasvjeta, nadzor i održavanje javnih površina, sakupljanje otpada, itd. Podaci prikupljeni na takav način mogu se koristiti za

	<p>povećanje transparentnosti i promociju djelovanja lokalne uprave. U ovoj fazi, mjera uvodi nove tehnologija prvenstveno za razvoj i upravljanje sistemom javne rasvjete, a s ciljem obavezujućeg smanjenja potrošnje energije, efikasnijeg korištenja resursa i ostvarivanja pozitivnog utjecaja na okoliš.</p> <p>Ključna područja djelovanja su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Smart City - Upravljanje sistemom javne rasvjete Vilsonovog šetališta 		
Ključni strateški projekti	- 3.3.3.1. Smart City	<p>Očekivani izlazni rezultat:</p> <p>Primjenjene mjere energijske efikasnosti komunalnih usluga na području Općine Novo Sarajevo - (Uspostavljena pametna rasvjeta, Opremljena kontrolna soba u Općini)</p> <p>Očekivani krajnji rezultat:</p> <p>- Postignute uštede u pružanju komunalnih usluga putem primjene mjera energijske efikasnosti, te poboljšan kvalitet zraka na području Općine i Kantona</p>	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti**	Ciljne vrijednosti***
	Instalisana snaga javne rasvjete Vilsonovog šetališta (kW)	27,6	8,7
	Opremljena kontrolna soba	Ne	Da
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Mjerom se postižu uštede u pružanju komunalnih usluga putem primjene mjera energijske efikasnosti, te poboljšan kvalitet zraka na području Općine i Kantona, te implementiraju savremeni oblici pametnog upravljanja javnim servisima.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 700.000 Izvor: Budžet 300.000, ostali izvori 400.000		
Period implementacije mjere	2021-2027. godine		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Novo Sarajevo-Služba za investicije i zaštitu okoliša		
Nosioci mjere	Služba za investicije i zaštitu okoliša, SERDA, vlasnici objekata, Ministarstvo za komunalnu privredu, infrastrukturu, prostorno uređenje, građenje i zaštitu okoliša Kantona.		
Ciljne grupe	Građani, investitori		

Veza sa strateškim ciljem	3. Unaprijeđen urbani razvoj, komunalna infrastruktura i zaštita okoliša
----------------------------------	--

Prioritet	3.4. Unaprijediti komunalne usluge i komunalnu infrastrukturu		
Naziv mjere	3.4.1. Unapređenje infrastrukture i usluga za odvojeno prikupljanje otpada		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	<p>Putem mjere se aktivnosti usmjeravaju na podršku sistemu odvojenog prikupljanja otpada u individualnim stambenim objektima na području Kantona Sarajevo, kroz nabavku specijaliziranih vozila, kojima se na efikasan i djelotvoran način realizuje odvojeno prikupljanje otpada. Istovremeno se povećavaju kapaciteti i uslovi prikupljanja otpada putem uspostavljenih zelenih otoka sa zvonastim i podzemnim kontejnerima, namijenjenim za odvojeno prikupljanje papirne, kartonske, plastične, metalne, staklene ambalaže i mješovitog komunalnog otpada, namijenjenog za deponovanje.</p> <p>Ključna područja djelovanja su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Prikupljanje odvojenog otpada i transport - Zeleni otoci 		
Ključni strateški projekti			
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti**	Ciljne vrijednosti***
	Broj nabavljenih specijaliziranih vozila za odvoz otpada	0	2
	Broj novopostavljenih zvonastih kontejnera i kanti za dvolinijski sistem prikupljanja otpada	0	600
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Provedbom mjere poboljšava se efikasnost sistema upravljanja komunalnim otpadom te povećava količina selektiranog otpada sa područja općine Novo Sarajevo, odnosno smanjenje ukupnih količina otpada koji se deponuje na sarajevskom odlagalištu otpada u okviru RCUO „Smiljevići“.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 1.174.215 Izvor: Budžet 750.000, ostali izvori 424.215		
Period implementacije mjere	2021-2027. godine		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Novo Sarajevo- Služba za komunalne i stambene poslove i saobraćaj		
Nosioci mjere	Služba za komunalne i stambene poslove i saobraćaj, KJKP „RAD“ d.o.o. Sarajevo.		
Ciljne grupe	Građani, javna preduzeća		

Veza sa strateškim ciljem	3. Unaprijeđen urbani razvoj, komunalna infrastruktura i zaštita okoliša
Prioritet	3.4. Unaprijediti komunalne usluge i komunalnu infrastrukturu
Naziv mjere	3.4.2. Unapređenje usluga vodosnabdijevanja i odvodnje otpadnih i oborinskih voda

<p>Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja</p>	<p>Obzirom na period izgradnje, loše održavanje i izgradnju novih objekata, došlo je do dotrajalosti i opterećenja dijelova postojeće vodovodne i kanalizacione mreže. Posljedice takvog stanja su neuredno vodosnabdijevanje građana, veliki gubici u vodovodnoj mreži, veliki troškovi održavanja kompletne infrastrukture, koja uslijed pucanja ima loš utjecaj na sve ostale instalacije, kao i na saobraćajnice, privatne posjede itd. Navedeni problemi dodatno ugrožavaju sigurnost u saobraćaju i predstavljaju prijetnju za pojavu i aktivaciju klizišta. Mjerom se otklanjaju problemi na niz lokaliteta na području Općine, gdje se izgradnjom i rekonstrukcijom mreže rješava problem pucanja cijevi i priključaka, koji nisu adekvatno spojeni na mrežu, u skladu sa normama i pravilima struke.</p> <p>Ključna područja djelovanja su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kanalizacione i vodovodne mreže u ulici Pofalička - Kanalizacione i vodovodne mreže u ulici Petra Sinana Šaina - Kanalizacione i vodovodne mreže u ulici Muhameda ef. Pandže - Kanalizacione i vodovodne mreže u ulici Gornji Velešići - Kanalizacione i vodovodne mreže u dijelu ulice Travnička - Kanalizacione i vodovodne mreže u dijelu ulice Humska 		
<p>Ključni strateški projekti</p>			
<p>Indikatori za praćenje rezultata mjere</p>	<p>Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)</p>	<p>Polazne vrijednosti**</p>	<p>Ciljne vrijednosti***</p>
	<p>Dužina novoizgrađene i rekonstruirane kanalizacione mreže (m)</p>	<p>0</p>	<p>2.500</p>
	<p>Dužina novoizgrađene i rekonstruirane vodovodne mreže (m)</p>	<p>0</p>	<p>2.000</p>
<p>Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta</p>	<p>Provedbom mjere unaprijedit će se komunalna infrastruktura, u dijelu kanalizacionih i vodovodnih instalacija, čime se na duži period rješavaju ključni problemi iz ove oblasti.</p>		
<p>Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja</p>	<p>Iznos: 2.770.000 Izvor: Budžet 1.050.000, ostali izvori 1.720.000</p>		
<p>Period implementacije mjere</p>	<p>2021-2027. godine</p>		
<p>Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere</p>	<p>Općina Novo Sarajevo- Služba za investicije i zaštitu okoliša</p>		
<p>Nosioci mjere</p>	<p>Služba za investicije i zaštitu okoliša, Služba za oblast prostornog uređenja i urbanizma, Služba za imovinsko-pravne i geodetske poslove i katastar nekretnina, Kanton Sarajevo.</p>		
<p>Ciljne grupe</p>	<p>Građani, javna preduzeća</p>		

<p>Veza sa strateškim ciljem</p>	<p>3. Unaprijeđen urbani razvoj, komunalna infrastruktura i zaštita okoliša</p>
<p>Prioritet</p>	<p>3.5. Osigurati zaštitu i upravljanje zemljištem</p>
<p>Naziv mjere</p>	<p>3.5.1. Poboljšanje stanja zemljišta</p>

Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Mjerom se utiče na otklanjanje opasnosti po živote i zdravlje ljudi i materijalnih dobara, izazvanim pokrenutim klizištima i potencijalno opasnim područjima na prostoru Općine. Mjera obuhvata saniranje klizišta, uz obezbjeđenje novčanih sredstava. Ključna područja djelovanja su: - Sanacija klizišta		
Ključni strateški projekti			
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti**	Ciljne vrijednosti***
	Ažuriran Plan sanacije klizišta	Ne	Da
	Broj saniranih klizišta	17	20
	Izrađena Procjena ugroženosti	Ne	Da
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Provedbom mjere povećat će se sigurnost terena, sanirat će se oštećenje vodovodne i kanalizacione mreže, uredit će se putna infrastruktura, stabilizovati objekti.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 1.000.000 Izvor: Budžet 400.000, ostali izvori 600.000		
Period implementacije mjere	2021-2027. godine		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Novo Sarajevo- Služba civilne zaštite		
Nosioci mjere	Služba civilne zaštite, Služba za investicije i zaštitu okoliša, Služba za stambene i komunalne poslove i saobraćaj, Služba za inspeksijske poslove, Služba za urbanizam i prostorno uređenje i kantonalni zavodi.		
Ciljne grupe	Građani, institucije, privrednici		

Veza sa strateškim ciljem	3. Unaprijeđen urbani razvoj, komunalna infrastruktura i zaštita okoliša
Prioritet	3.6. Poboľjšati stanje javnih i zelenih površina putem upravljanja, zaštite i korištenja
Naziv mjere	3.6.1. Rekonstrukcija, izgradnja i uređenje javnih i zelenih površina
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Uočava se činjenica da se svakim danom gradska zona širi, sve je manje zelenih površina, što negativno utiče na kvalitetu života građana. Stanovništvo, ali i posjetioci imaju oskudan sadržaj za odmor i rekreaciju unutar gradske zone, zasnovan na zelenim i parkovskim površinama, zbog čega pojedine zone bivaju preokupirane, opterećene i samim tim gube svoj kvalitet. Mjera je usmjerena na iskorištenje prirodnih resursa i lokaliteta, koji se namjeravaju dugoročno, kroz više faza razvoja, pretvoriti u uređene parkovske prostore podesne za odmor, rekreaciju i boravak u prirodnom okruženju. Lokaliteti obuhvaćeni mjerom su najvećim dijelom u lošem i zapuštenom stanju i mjerom se postižu pozitivni multiplicirani efekti za građane i okoliš. Pored zapuštenih lokaliteta, mjera se dijelom usmjerava i na zelene površine na cjelokupnom prostoru Općine, kao i prostore za

	<p>rekreaciju kroz naselja koja oskudijevaju sa prikladnom infrastrukturom za kvalitetan život i rekreaciju svih kategorija stanovništva.</p> <p>Ključna područja djelovanja su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Park šume "Hum" - Centar za edukaciju, sport i rekreaciju Vinko Šamarlić - Zelene površine 		
Ključni strateški projekti	<ul style="list-style-type: none"> - 3.6.1.1. Izgradnja i uređenje sportsko-rekreativne zone „Park-šume Hum“ (fazna implementacija) - 3.6.1.2. Izgradnja i uređenje "Centra za edukaciju, sport i rekreaciju Vinko Šamarlić" (fazna implementacija) 	<p>Očekivani izlazni rezultat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Izrađena investiciona-tehnička dokumentacija - Dijelovi lokaliteta pretvoreni u parkovske i rekreativne sadržaje - Stvorene pretpostavke za daljnje razvijanje namjene prostora <p>Očekivani krajnji rezultat:</p> <p>-Do 2027. godine povećani sadržaji za odmor i rekreaciju unutar gradske zone zasnovani na zelenim i parkovskim površinama</p>	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti**	Ciljne vrijednosti***
	Izrađen Program razvoja zelenih površina	Ne	Da
	Broj novoizgrađenih dječijih igrališta na otvorenom	0	2
	Broj novoizgrađenih parkovsko-rekreativnih zona	0	2
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	<p>Provedbom mjere doprinosi se urbanom okolišu na način da se obezbjeđuje čistiji zrak, bolja mikroklima, socijalna kohezija, biološka raznolikost, te se poboljšavaju turistički, privredni potencijali, ali i sama kvaliteta života, zadovoljstvo i zdravlje građana.</p>		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	<p>Iznos: 11.840.000 Izvor: Budžet 4.990.000, ostali izvori 6.850.000</p>		
Period implementacije mjere	2021-2027. godine		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Novo Sarajevo- Služba za investicije i zaštitu okoliša		
Nosioci mjere	Služba za investicije i zaštitu okoliša, Služba za oblast prostornog uređenja i urbanizma, Služba za imovinsko-pravne i geodetske poslove i katastar nekretnina, Služba za komunalne i stambene poslove i saobraćaj, Služba za upravljanje lokalnim razvojem, Kanton Sarajevo i kantonalni zavodi.		
Ciljne grupe	Građani, djeca, rekreativci, sportisti, investitori, turisti		
Veza sa strateškim ciljem	3. Unaprijeđen urbani razvoj, komunalna infrastruktura i zaštita okoliša		

Prioritet	3.7. Razviti i unaprijediti saobraćajnu infrastrukturu		
Naziv mjere	3.7.1. Poboļšana saobraćajna dostupnost, infrastruktura i sigurnost		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	<p>Ova mjera je usmjerena na poduzimanje aktivnosti kojima se rješava dominantni problem iz oblasti saobraćaja. Komponente mjere obuhvataju izgradnju novih saobraćajnica ključnih za postizanje višestrukih efekata razvoja, izgradnju saobraćajnih objekata koji doprinose povećanju sigurnosti i bezbjednosti učesnika u saobraćaju i proširenje kapaciteta za potrebe saobraćaja u mirovanju. Cijeneći činjenicu značajnog obima izgrađenosti saobraćajnih objekata, mjerom se dostupnost i sigurnost učesnika u saobraćaju na području Općine podiže za nivo više.</p> <p>Ključna područja djelovanja su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Izgradnja saobraćajnice Hum brdo - Sigurnost slijepih i slabovidnih osoba u saobraćaju - Izgradnja potpornih zidova uz saobraćajnicu - Saobraćaj u mirovanju 		
Ključni strateški projekti			
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti**	Ciljne vrijednosti***
	Izvršena eksproprijacija zemljišta za nove planirane saobraćajnice	Ne	Da
	Broj raskrsnica opremljen zvučnom signalizacijom	22	40
	Broj novoizgrađenih potpornih zidova	0	3
	Pribavljeno odobrenje za građenje podzemne garaže	Ne	Da
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Mjerom se postižu efekti povećanja kvalitete saobraćajne povezanosti, sigurnosti učesnika u prometu i proširenje kapaciteta za saobraćaj u mirovanju.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 1.390.000 Izvor: Budžet 1.220.000, ostali izvori 170.000		
Period implementacije mjere	2021-2027. godine		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Novo Sarajevo-Služba za komunalne i stambene poslove i saobraćaj		
Nosioci mjere	Služba za komunalne i stambene poslove i saobraćaj, Služba za imovinsko-pravne i geodetske poslove i katastar nekretnina, Služba za oblast prostornog uređenja i urbanizma.		
Ciljne grupe	Građani, učesnici saobraćaja		

Veza sa strateškim ciljem	4. Efikasan, odgovoran i transparentan javni sektor
Prioritet	4.1. Unaprijediti sistem planiranja i upravljanja razvojem

Naziv mjere	4.1.1. Jačati kapacitete općine u sistemu planiranja i upravljanja razvojem		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	<p>Mjera je usmjerena na jačanje kapaciteta općinske uprave u oblasti razvojnog planiranja i upravljanja, prije svega kroz kontinuirano educiranje uposlenika. Za jedinice lokalne samouprave u BiH na raspolaganju su brojni programi i projekti Evropske unije, ali i drugih međunarodnih i lokalnih donatora, kroz koje je moguće osigurati sredstva za implementaciju različitih projekata koji mogu donijeti boljitak lokalnoj zajednici. U tom kontekstu, potrebno je sprovesti edukacije uposlenika za pripremu, apliciranje i provedbu projekata Evropske unije, ali i drugih izvora finansiranja. Također je potrebno uspostaviti kontakte i saradnju sa drugim gradovima i općinama, kako iz BiH, regije, tako i iz Evropske unije, s obzirom da veliki broj međunarodnih programa prilikom apliciranja zahtjeva partnerstvo sa drugim općinama i gradovima. Navedena saradnja je također neophodna i u cilju razmjene iskustava, te primjene najboljih praksi drugih općina i gradova.</p> <p>Ključna područja djelovanja su: - Jačanje kapaciteta Općine za planiranje i upravljanje razvojem te povlačenje sredstava iz EU i drugih fondova</p>		
Ključni strateški projekti			
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti**	Ciljne vrijednosti***
	Broj zaposlenika Općine koji su učestvovali u organizovanim edukacijama/ obukama	0	40
	Broj apliciranih projekata za koje su odobrena sredstva	0	20
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Mjera je doprinosi obezbjeđenju značajnih bespovratnih sredstva za različite intervencije u lokalnoj zajednici, od onih infrastrukturnih do nabavke različite opreme, tehnologije i slično.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 40.000 Izvor: Budžet 35.000, ostali izvori 5.000		
Period implementacije mjere	2021-2027. godine		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Novo Sarajevo-Služba za upravljanje lokalnim razvojem		
Nosioci mjere	Služba za upravljanje lokalnim razvojem		
Ciljne grupe	Uposlenici Općine, građani		

Veza sa strateškim ciljem	4. Efikasan, odgovoran i transparentan javni sektor
Prioritet	4.1. Unaprijediti sistem planiranja i upravljanja razvojem
Naziv mjere	4.1.2. Provesti digitalnu transformaciju javne uprave

Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	<p>Mjerom Općina uvodi nova tehnološka i softverska rješenja. Prikupljanjem i obradom neophodnih podataka, izvršiti će povećanje digitalizacije svojih procesa, te razviti elemente sistema e-uprave, što će direktno uticati na povećanje efikasnosti, ekonomičnosti te kvalitete usluge.</p> <p>Ključna područja djelovanja su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Digitalizacija i e-uprava - E-beba 		
Ključni strateški projekti	- 4.1.2.1. Digitalizacija i razvoj e-uprave	<p>Očekivani izlazni rezultat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Izvršena digitalizacija procesa u Općini i razvijena e-uprava. <p>Očekivani krajnji rezultat:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Do 2027. godine poboljšana efikasnost i kvalitet pružanja usluga građanima 	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti**	Ciljne vrijednosti***
	Broj digitaliziranih poslovnih procesa	1	6
	Broj općinskih usluga koje se djelimično ili u potpunosti mogu ostvariti „online“	1	10
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Efekat mjere se odnosi na racionalizaciju administrativnih procesa, povećanu efikasnost, ekonomičnost i kvalitet usluga, te osiguranje bolje povezanosti i saradnje između općinskih službi, ali također i između Općine, građana i drugih relevantnih institucija.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 500.000 Izvor: Budžet 350.000, ostali izvori 150.000		
Period implementacije mjere	2021-2027. godine		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Novo Sarajevo-Služba za zajedničke poslove		
Nosioci mjere	Služba za zajedničke poslove		
Ciljne grupe	Građani, javna uprava, privrednici		
Veza sa strateškim ciljem	4. Efikasan, odgovoran i transparentan javni sektor		
Prioritet	4.1. Unaprijediti sistem planiranja i upravljanja razvojem		
Naziv mjere	4.1.3. Osigurati djelotvorno, učinkovito i transparentno upravljanje općinskom imovinom		

Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	<p>Pitanje upravljanja imovinom čiji je titular Općina je izuzetno važno pitanje, budući da predstavlja dio ostvarivanja javnog interesa i osnovu za ostvarivanje budžetskih prihoda. Mjerom se poduzimaju aktivnosti koje podrazumijevaju analitičko-studijsku obradu podataka i izradu plana upravljanja, odnosno izradu sistemskog okvira upravljanja imovinom Općine Novo Sarajevo. Postoji prostor za značajna poboljšanja kada je u pitanju učinkovito upravljanje i raspolaganje imovinom, u vidu izrade Strateškog plana upravljanja imovinom.</p> <p>Ključna područja djelovanja su: - Upravljanje javnom imovinom</p>		
Ključni strateški projekti			
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti**	Ciljne vrijednosti***
	Izrađen Strateški plan upravljanja imovinom općine	Ne	Da
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Mjerom se postižu efekti sistemskog upravljanja imovinom, što je osnov uspješnog i odgovornog upravljanja, ostvarivanja javnog interesa i budžetskih prihoda.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 30.000 Izvor: Budžet 15.000, ostali izvori 15.000		
Period implementacije mjere	2021-2027. godine		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Novo Sarajevo - Služba za poslove Kabineta Općinskog načelnika u saradnji sa Službom za upravljanje lokalnim razvojem.		
Nosioci mjere	Služba za poslove Kabineta Općinskog načelnika, Služba za privredu, budžet i finansije, Služba za imovinsko-pravne i geodetske poslove i katastar nekretninama, Služba za komunalne i stambene poslove i saobraćaj, Služba za zajedničke poslove.		
Ciljne grupe	Uprava, javni službenici, građani		

Veza sa strateškim ciljem	4. Efikasan, odgovoran i transparentan javni sektor
Prioritet	4.1. Unaprijediti sistem planiranja i upravljanja razvojem
Naziv mjere	4.1.4. Unapređenje i jačanje saradnje javnog i civilnog sektora (OCD)
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	U cilju jačanja saradnje između vladinog i nevladinog sektora, potrebno je uspostaviti dijalog između istih. Mjera je usmjerena na segmente koji podrazumijevaju organizaciju zajedničkih sastanaka i razgovora sa nevladinim sektorom i sagledavanje njihovih potreba, objavljivanje javnih poziva za dostavljanje prijedloga projekata nevladinih organizacija, čime Općina daje priliku NVO sektoru da kroz realizaciju projekata naprave promjene i doprinesu boljitku lokalne zajednice. Također, mjera podrazumijeva jačanje kapaciteta nevladinih organizacija za pisanje i provođenje projekata.

	Ključna područja djelovanja su: - Saradnja sa nevladinim sektorom - Projekti NVO sektora		
Ključni strateški projekti			
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti**	Ciljne vrijednosti***
	Broj održanih sastanaka sa nevladinim sektorom (godišnje)	2	4
	Broj projekata nevladinih organizacija podržan putem javnog poziva	15	120
	Broj organizovanih edukacija za nevladine organizacije	0	12
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Mjerom je unaprijeđena saradnja Općine sa organizacijama civilnog društva i ujedno povećana transparentnost općine, čime se postiže bolje razumijevanje građana o radu općinske administracije.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 1.400.000 Izvor: Budžet 1.100.000, ostali izvori 300.000		
Period implementacije mjere	2021-2027. godine		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Novo Sarajevo		
Nosioci mjere	Služba za upravljanje lokalnim razvojem, Služba za obrazovanje, kulturu i sport, Služba za investicije i zaštitu okoliša, Služba za boračko-invalidsku zaštitu, Služba za socijalna pitanja, zdravstvo, izbjeglice i raseljena lica.		
Ciljne grupe	NVO, građani		

Veza sa strateškim ciljem	4. Efikasan, odgovoran i transparentan javni sektor		
Prioritet	4.1. Unaprijediti sistem planiranja i upravljanja razvojem		
Naziv mjere	4.1.5. Unapređenje komunikacije sa građanima		
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	U cilju poboljšanja komunikacije sa građanima, potrebno je izraditi Komunikacijsku strategiju Općine Novo Sarajevo, koja će, između ostalog, imati za cilj da poveća nivo znanja građana o aktivnostima Općine, nivo transparentnosti i odgovornosti rada uprave, te unaprijedi kvalitet komunikacije sa ciljnim grupama. Strategija će definirati plan aktivnosti, koji će dovesti do realizacije naprijed navedenih ciljeva. Ključna područja djelovanja su: - Komunikacija i saradnja sa građanima - Povećanje transparentnosti		
Ključni strateški projekti			

Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti**	Ciljne vrijednosti***
	Izrađena Komunikacijska strategija Općine Novo Sarajevo	Ne	Da
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Mjerom je unaprijeđena komunikacija sa građanima, te ujedno povećana transparentnost općine i bolje razumijevanje građana o radu općinske administracije.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 7.000 Izvor: Budžet 7.000		
Period implementacije mjere	2023. godina		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Novo Sarajevo		
Nosioci mjere	Služba za poslove Kabineta Općinskog načelnika		
Ciljne grupe	Zaposlenici Općine, građani		

Veza sa strateškim ciljem	4. Efikasan, odgovoran i transparentan javni sektor	
Prioritet	4.2. Unaprijediti javni sistem zaštite, spašavanja i sigurnosti građana	
Naziv mjere	4.2.1. Jačanje kapaciteta subjekata zaštite i spašavanja	
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	<p>Mjera je usmjerena na segment javne službe koja djeluje i daje doprinos ostvarivanju stanja sigurnosti na području Općine. Rizici koji narušavaju sigurnost i ugrožavaju materijalna dobra su požari, prirodne nepogode, aktivnosti narušavanja javnog reda i mira, djela kriminaliteta. U odgovoru na pomenute rizike, mjera podrazumijeva podršku sistemu zaštite od požara putem podrške kadrovskim pitanjima i opremanju materijalno-tehničkim sredstvima, podršku kapacitetima borbe protiv narušavanja javnog reda i mira i kriminaliteta. Konačno, mjerom se podržava fazna uspostava centralizacije svih službi, putem izgradnje Doma civilne zaštite, za smještaj svih službi i jedinica od značaja za sistem zaštite i spašavanja (Služba za zaštitu od požara, Služba medicinske pomoći, Služba za spašavanje iz ruševina, Jedinica za spašavanje sa visina, Radio amateri, Jedinica za spašavanje na vodi i pod vodom i dr.).</p> <p>Ključna područja djelovanja su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zaštita od požara - Sprečavanje narušavanja javnog reda i mira i borba protiv kriminaliteta - Izgradnja Doma civilne zaštite-fazna implementacija 	
Ključni strateški projekti	- 4.2.1.1. Izgradnja Doma civilne zaštite	<p>Očekivani izlazni rezultat: Pribavljeno odobrenje za građenje.</p> <p>Očekivani krajnji rezultat: - Stvoreni preduslovi za punu implementaciju koja doprinosi Centralizaciji službi na jednom</p>

		mjestu (na raspolaganju sve Službe i sva materijalno tehnička sredstva) a samim tim i omogućene brze intervencije u slučaju prirodnih i drugih nesreća. Povećava se opća sigurnost građana i okoline.	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti**	Ciljne vrijednosti***
	Broj provedenih javnih nabavki opremanja službi iz oblasti zaštite i spašavanja	2	15
	Realizovana Faza-I Izgradnje Doma civilne zaštite	Ne	Da
	Broj obuka iz oblasti vatrogastva	n/d	15
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Mjerom se postižu efekti povećanja opremljenosti i organizovanosti djelovanja službi zaštite i spašavanja radi bolje bezbjednosti i sigurnosti građana i privrednih subjekata na području Općine.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 550.000 Izvor: Budžet 550.000		
Period implementacije mjere	2021-2027. godine		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Novo Sarajevo- Služba civilne zaštite		
Nosioci mjere	Služba civilne zaštite, Štabom CZ, Služba za zaštitu od požara, Jedinica za obezbjeđenje i zaštitu, nadležne općinske službe.		
Ciljne grupe	Građani, privrednici, pripadnici službi zaštite i spašavanja		

Veza sa strateškim ciljem	4. Efikasan, odgovoran i transparentan javni sektor	
Prioritet	4.2. Unaprijediti javni sistem zaštite, spašavanja i sigurnosti građana	
Naziv mjere	4.2.2. Osiguranje sistemskog pristupa unapređenju sigurnosti građana	
Opis mjere sa okvirnim područjima djelovanja	Sistemski pristup unapređenja sigurnosti građana ovom mjerom podrazumijeva provedbu aktivnosti povećanja nivoa pokrivenosti prostora Općine savremenom vizualnom opremom. Instaliranje video nadzora na lokalitetima utvrđenim kroz saradnju sa Policijskom upravom i Mjesnim zajednicama omogućava pokrivenost svih ključnih saobraćajnica, objekata masovnog okupljanja te sportskih i parkovskih površina. Drugi segment mjere je usmjeren na suočavanja sa problemom velikog broja visokih zgrada koje imaju otuđenu hidrantsku mrežu i slabu zaštitu od požara, putem izgradnje hidrantske mreže. Ključna područja djelovanja su: - Video nadzor javnih površina i ključnih saobraćajnica - Ugradnja pumpnih sistema i hidrantskih mreža	
Ključni strateški		

projekti			
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata i krajnjeg rezultata)	Polazne vrijednosti**	Ciljne vrijednosti***
	Ukupan broj instaliranih kamera	36	76
	Broj objekta sa novougrađenom hidrantskom mrežom	0	15
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Mjerom se povećava sigurnost građana i smanjuje broj saobraćajnih nesreća. Uspostavljaju se elementi stabilnog sistema snabdijevanja vodom hidrantske mreže u objektima, a samim tim i podiže nivo zaštite od požara.		
Indikativna finansijska konstrukcija sa izvorima finansiranja	Iznos: 830.000 Izvor: Budžet 830.000		
Period implementacije mjere	2021-2027. godine		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Novo Sarajevo-Služba civilne zaštite		
Nosioci mjere	Služba civilne zaštite		
Ciljne grupe	Građani, vozači, upravitelji		

7.2. SAŽETI PREGLED STRATEGIJE RAZVOJA

Redni broj i oznaka	NAZIV	INDIKATORI I FINANSIJSKI IZVORI		
		Indikatori strateškog cilja	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
1. Strateški cilj	Unaprijeđeno efikasno upravljanje lokalnim ekonomskim razvojem	Stopa zaposlenosti (%)	62,20	64,20
		Index razvijenosti	1,74	1,85
		Broj poslovnih subjekata na 1.000 stanovnika (index)	106,4	112,9
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		4.106.816	1.795.047	5.901.863
1.1. Prioritet	Uspostaviti okruženje poticajno za poslovanje	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Zadovoljstvo pruženim uslugama Centra za razvoj preduzetništva Novo Sarajevo (%)	n/d	80
		Broj registrovanih poslovnih subjekata	6.827	7.050
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		1.190.000	162.000	1.028.000
1.1.1. Mjera	Unapređenje poslovnog ambijenta za razvoj preduzetništva	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Uspostavljen Centar za razvoj preduzetništva Novo Sarajevo	Ne	Da
		Broj obrta	1.977	2.174
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		1.080.000	150.000	930.000
1.1.2. Mjera	Unapređenje promocije lokalne privrede i potencijala za investiranje	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		BFC certifikat	Ne	Da
		Broj zaključenih sporazuma o JPP	0	2
		Uspostavljen Program rada na pružanju podrške investitorima	Ne	Da
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
98.000	12.000	110.000		
1.2. Prioritet	Kreirati inkluzivan i održiv preduzetnički ekosistem	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Broj poslovnih		

		subjekata/kreativna i IT industrija	630	725
		Stopa nezaposlenosti (%)	21,1	18
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		2.423.816	483.047	2.906.863
1.2.1. Mjera	Povećanje učinkovitosti Programa mjera aktivne politike zapošljavanja	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Broj smanjenja nezaposlenih lica kroz utjecaj mjere	0	200
		Podrška putem općinskih mjera usmjerena prema invalidnim licima, mladima i ženama (godišnje %)	n/d	50
		Broj lica koja su završila obuku, dokvalifikaciju ili prekvalifikaciju	0	40
		Broj uspostavljenih saradnji na povećanju učinkovitosti Programa mjera aktivne politike zapošljavanja	0	4
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		1.663.816	453.047	2.116.863
1.2.2. Mjera	Sistemska podrška razvoju privrede sa težištem na sektor kulturnih i kreativnih industrija	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Broj podržanih subjekata u procesima digitalizacije poslovanja i uvođenju savremenih standarda	0	30
		Broj podržanih subjekta u nabavci osnovnih sredstava za rad i razvoj poslovanja	0	30
		Broj podržanih inovacija privrednih subjekata	0	15
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		760.000	30.000	790.000
1.3. Prioritet	Unaprijediti razvoj i promociju turizma	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Broj noćenja turista (godišnje)	98.031	110.000
		Visina uplaćene boravišne takse (KM) (godišnje)	20.378	40.000
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		655.000	1.150.000	1.805.000

1.3.1. Mjera	Razvoj turističke infrastrukture i promocija turističkih potencijala	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Broj nove turističke ponude	0	2
		Broj održanih manifestacija i radionica/Vilsonovo šetalište-Spomen park Vraca	0	40
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		655.000	1.150.000	1.805.000

Redni broj i oznaka	NAZIV	INDIKATORI I FINANSIJSKI IZVORI		
2. Strateški cilj	Unaprijeđeni uslovi za kvalitetan i inkluzivan društveni razvoj	Indikatori strateškog cilja	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Zadovoljstvo anketiranih građana kulturnim i sportsko-rekreativnim sadržajima (%)	n/d	80
		Broj stanovnika	64.077	66.000
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		13.179.000	15.360.00	28.539.000
2.1. Prioritet	Unaprijediti ambijent za razvoj kulture i sporta	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Broj programa iz kulture koji podstiču djecu i mlade na aktivno učešće u radu kulturnih institucija	2	10
		Broj posjeta kulturnim sadržajima učenika osnovnih i srednjih škola sa područja ONS	2	10
		Broj značajnih kulturno-historijskih spomenika	1	2
		Broj građana/učesnika koji učestvuju u sportskim događajima ONS	1.200	2.000
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		1.804.000	60.000	1.864.000
		2.1.1. Mjera	Unapređenje kulturnih i sportsko-rekreativnih sadržaja	Indikatori mjere
Broj održanih pozorišnih predstava (godišnje)	1			3
Broj održanih filmskih projekcija (godišnje)	12			15
Broj učenika osnovnih škola uključenih u zimske	150			250

		sportove (godišnje)		
		Broj djece uključene u sportsko-rekreativne aktivnosti/radionice (godišnje)	300	750
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		1.054.000	60.000	1.114.000
2.1.2. Mjera	Unapređenje zaštite kulturno-historijskog naslijeđa	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Izgrađen Centralni spomenik šehidima i poginulim borcima	Ne	Da
		Broj učenika uključenih u sadržaje kulture sjećanja (godišnje)	350	500
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		750.000	0	750.00
2.2. Prioritet	Unaprijediti kvalitet i dostupnost obrazovanja te položaja mladih	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Broj učenika osnovnog obrazovanja	4.874	5.000
		Broj učenika srednjeg obrazovanja	2.500	2.600
		Visina sredstava za stipendiranje i podršku talentima	600.000	700.000
		Ostvareni uslovi za asistativne metode obrazovanja	Ne	Da
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		8.010.000	15.290.000	23.300.000
2.2.1. Mjera	Unapređenje inkluzivnog obrazovanja	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Broj opremljenih radionica za radnu okupaciju	0	5
		Broj uključenih učenika u proces radne okupacije	0	500
		Opremljen Kabinet za asistivnu tehnologiju i senzornu integraciju	Ne	Da
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		300.000	0	300.000
2.2.2. Mjera	Poboljšanje prostornih i materijalnih uvjeta obrazovnih ustanova	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora

		Broj novo izgrađenih školskih objekata	0	1
		Broj djece u predškolskim ustanovama	2.059	2.150
		Svi objekti škola dostupni osobama sa poteškoćama u kretanju	Ne	Da
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		3.050.000	15.290.000	18.340.000
2.2.3. Mjera	Podrška mladima	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Broj mladih kojima je pružena podrška u stambenom zbrinjavanju	0	200
		Broj dodjeljenih stipendija (godišnje)	600	700
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		4.660.000	0	4.660.000
2.3. Prioritet	Unaprijediti zaštitu zdravlja stanovništva i socijalnih usluga	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Broj korisnika socijalne zaštite	1.272	1.150
		Broj invalidnih lica osposobljenih za zapošljavanje putem Programa profesionalne rehabilitacije	0	14
		Visina sredstava za Programe podrške poboljšanja kvalitete života osoba treće životne dobi	350.000	350.000
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		3.365.000	10.000	3.375.000
2.3.1. Mjera	Unapređenje zdravih stilova života	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Broj održanih radionica promocije zdravih načina života (godišnje)	0	12
		Broj edukacija stanovništva o hroničnim bolestima (godišnje)	2	4
		Participacija u liječenju oboljelih lica (godišnje)	120	130

		Broj aktivnosti usmjerenih na zapuštenu i zanemarenu djecu (godišnje)	n/d	2
		Broj porodilja obuhvaćenih podrškom općine	n/d	500
		Dnevni broj starih osoba u okviru rada centara za zdravo starenje	130	130
		Broj penzionera korisnika sa minimalnim penzijama obuhvaćen jednokratnom novčanom pomoći (godišnje)	700	700
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		2.980.000	10.000	2.990.000
2.3.2. Mjera	Unapređenje socijalne inkluzije	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Broj učesnika radionica unapređenja socijalnih vještina (godišnje)	n/d	100
		Broj osoba s teškoćama u razvoju uključeno u edukativne i rekreativne programe (godišnje)	n/d	100
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		385.000	0	385.000

Redni broj i oznaka	NAZIV	INDIKATORI I FINANSIJSKI IZVORI		
3. Strateški cilj	Unaprijeđen urbani razvoj, komunalna infrastruktura i zaštita okoliša	Indikatori strateškog cilja	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Realizovane mjere na osnovu izrađenih studijsko-analitičkih dokumenata iz oblasti okoliša (%)	n/d	50
		Zadovoljstvo anketiranih građana realizovanim projektima iz oblasti zaštite okoliša (%)	n/d	80
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		11.357.016	14.738.965	26.095.981
3.1. Prioritet	Osigurati pokrivenost planskom	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora

	dokumentacijom cijelog područja Općine	Pokrivenost općine ažurnom prostorno-planskom dokumentacijom (%)	95	98
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		421.766	0	421.766
3.1.1. Mjera	Izrada prostorno – planske dokumentacije	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Broj novoizrađenih regulacionih planova	0	1
		Broj izmijenjenih i dopunjenih regulacionih planova	0	7
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		421.766	0	421.766
3.2. Prioritet	Uspostaviti okolinsku politiku i praćenje stanja okoliša	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Usvojeni planski dokumenti iz oblasti zaštite okoliša	Ne	Da
		Uvedeni savremeni sadržaji zaštite okoliša u urbanim sredinama	Ne	Da
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		375.250	124.750	500.000
3.2.1. Mjera	Izrada strateških dokumenata u cilju provođenja mjera zaštite okoliša	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Broj izrađenih studijsko-analitičkih dokumenata iz oblasti okoliša	0	4
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		65.250	34.750	100.000
3.2.2. Mjera	Podizanje svijesti o zaštiti okoliša	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Broj realizovanih projekta edukacije iz zaštite okoliša	1	10
		Broj izrađenih urbanih bašti	0	1
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		310.000	90.000	400.000
3.3. Prioritet	Unaprijediti energijsku efikasnost i kvalitetu zraka	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Broj školskih objekata koji ispunjavaju kriterije principa energetske efikasnosti	7	14

		Broj objekata individualnog i kolektivnog stanovanja obuhvaćen mjerama energijske efikasnosti	0	14
		Pokrivenost javne rasvjete energijski efikasnim rasvjetnim tijelima (%)	50	75
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		2.150.000	4.850.000	7.000.000
3.3.1. Mjera	Povećanje energijske efikasnosti javnih objekata	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Realizacija preporučenih mjera iz energijskih audita (%)	30	55
		Nivo potrošnje energije javnih objekata općine je ispod 90 Kwh/m ²	Ne	Da
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		500.000	1.300.000	1.800.000
3.3.2. Mjera	Povećanje energijske efikasnosti u stambenom sektoru (u objektima individualnog i kolektivnog stanovanja)	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Broj objekata na kojima su provedene energijske mjere	0	15
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		1.350.000	3.150.000	4.500.000
3.3.3. Mjera	Povećanje energijske efikasnosti komunalnih usluga	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Instalisana snaga javne rasvjete Vilsonovog šetališta (kW)	27,6	8,7
		Opremljena kontrolna soba	Ne	Da
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		300.000	400.000	700.000
3.4. Prioritet	Unaprijediti komunalne usluge i komunalnu infrastrukturu	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Iznos podrške komunalnim preduzećima za nabavku opreme (KM)	200.000	800.000
		Ukupna dužina novoizgrađene kanalizacione i vodovodne mreže (km)	0	4,5 km
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		1.800.000	2.144.215	3.944.215
3.4.1. Mjera	Unapređenje infrastrukture i usluga	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti

	za odvojeno prikupljanje otpada		indikatora	indikatora
		Broj nabavljenih specijaliziranih vozila za odvoz otpada	0	2
		Broj novopostavljenih zvonastih kontejnera i kanti za dvolinijski sistem prikupljanja otpada	0	600
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		750.000	424.215	1.174.215
3.4.2. Mjera	Unapređenje usluga vodosnabdijevanja i odvodnje otpadnih i oborinskih voda	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Dužina novoizgrađene i rekonstruirane kanalizacione mreže (m)	0	2.500
		Dužina novoizgrađene i rekonstruirane vodovodne mreže (m)	0	2.000
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		1.050.000	1.720.000	2.770.000
3.5. Prioritet	Osigurati zaštitu i upravljanje zemljištem	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Plan sanacije klizišta se implementira u skladu s predviđenom dinamikom (%)	0	80
		Implementacija mjera iz Procjene ugroženosti (%)	0	80
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		400.000	600.000	1.000.000
3.5.1. Mjera	Poboljšanje stanja zemljišta	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Ažuriran Plan sanacije klizišta	Ne	Da
		Ukupan broj saniranih klizišta	17	20
		Izrađena Procjena ugroženosti	Ne	Da
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		400.000	600.000	1.000.000
3.6. Prioritet	Poboljšati stanje javnih i zelenih površina putem upravljanja, zaštite i korištenja	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Površina obnovljenih i rekonstruiranih zelenih površina (m ²)	5.000	10.000

		Površina novih parkovsko-rekreativnih zona (ha)	0	29,12
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		4.990.000	6.850.000	11.840.000
3.6.1. Mjera	Rekonstrukcija, izgradnja i uređenje javnih i zelenih površina	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Izrađen Program razvoja zelenih površina	Ne	Da
		Broj novoizgrađenih dječijih igrališta na otvorenom	0	2
		Broj novoizgrađenih parkovsko-rekreativnih zona	0	2
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		4.990.000	6.850.000	11.840.000
3.7. Prioritet	Razviti i unaprijediti saobraćajnu infrastrukturu	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Dužina cestovne mreže (km)	95.494	102.000
		Smanjenje stope rasta stepena motorizacije	2,88	2,6
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		1.220.000	170.000	1.390.000
3.7.1. Mjera	Poboljšana saobraćajna dostupnost, infrastruktura i sigurnost	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Izvršena eksproprijacija zemljišta za nove planirane saobraćajnice	Ne	Da
		Broj raskrsnica opremljen zvučnom signalizacijom	22	40
		Broj novoizgrađenih potpornih zidova	0	3
		Pribavljeno odobrenje za građenje podzemne garaže	Ne	Da
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		1.220.000	170.000	1.390.000

Redni broj i oznaka	NAZIV	INDIKATORI I FINANSIJSKI IZVORI		
4. Strateški cilj	Efikasan, odgovoran i transparentan javni sektor	Indikatori strateškog cilja	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Riješenost upravnih	84,14	87

		predmeta u odnosu na ukupan broj upravnih predmeta (%)		
		Zadovoljstvo anketiranih građana pruženim administrativnim uslugama (%)	87,87	90
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		2.887.000	470.000	3.357.000
4.1. Prioritet	Unaprijediti sistem planiranja i upravljanja razvojem	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Organizacija službi usklađena sa sistemom razvojnog planiranja	Ne	Da
		Postignuta osposobljenost za apliciranje na EU fondove	Ne	Da
		Zadovoljstvo korisnika e-uslugama – anketa (%)	n/d	80
		Povećani prihodi od imovine općine	Ne	Da
		Uspostavljeni mehanizmi saradnje nevladinog i vladinog sektora	Ne	Da
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		1.507.000	470.000	1.977.000
		4.1.1. Mjera	Jačati kapacitete općine u sistemu planiranja i upravljanja razvojem	Indikatori mjere
Broj zaposlenika Općine koji su učestvovali u organizovanim edukacijama/ obukama	0			40
Broj apliciranih projekata za koje su odobrena sredstva (ukupno)	0			20
Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)			Ukupno (KM)
35.000	5.000	40.000		
4.1.2. Mjera	Provesti digitalnu transformaciju javne uprave	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Broj digitaliziranih poslovnih procesa	1	6
		Broj općinskih usluga koje se djelimično ili u potpunosti mogu ostvariti „online“	1	10

		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		350.000	150.000	500.000
4.1.3. Mjera	Osigurati djelotvorno, učinkovito i transparentno upravljanje općinskom imovinom	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Izrađen Strateški plan upravljanja imovinom općine	Ne	Da
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		15.000	15.000	30.000
4.1.4. Mjera	Unapređenje i jačanje saradnje javnog i civilnog sektora (OCD)	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Broj održanih sastanaka sa nevladinim sektorom (godišnje)	2	4
		Broj projekata nevladinih organizacija podržan putem javnog poziva	15	120
		Broj organizovanih edukacija za nevladine organizacije	0	12
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		1.100.000	300.000	1.400.000
4.1.5. Mjera	Unapređenje komunikacije sa građanima	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Izrađena Komunikacijska strategija Općine Novo Sarajevo	Ne	Da
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		7.000	0	7.000
4.2. Prioritet	Unaprijediti javni sistem zaštite, spašavanja i sigurnosti građana	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Kategorija rizika od požara i klizišta	srednji	nizak
		Centralizovano upravljanje sistemima zaštite i spašavanja	Ne	Da
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		1.380.000	0	1.380.000
4.2.1. Mjera	Jačanje kapaciteta subjekata zaštite i spašavanja	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Broj provedenih javnih nabavki opremanja službi iz oblasti zaštite i spašavanja	2	15
		Realizovana Faza-I Izgradnje Doma civilne zaštite	Ne	Da
		Broj obuka iz oblasti	n/d	15

		vatrogastva		
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		550.000	0	550.000
4.2.2. Mjera	Osiguranje sistemskog pristupa unapređenju sigurnosti građana	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Ukupan broj instaliranih kamera	36	76
		Broj objekta sa novougrađenom hidrantskom mrežom	0	15
		Budžet (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		830.000	0	830.000

7.3. OSNOV IMPLEMENTACIJE

Detaljan pregled ciljeva i prioriteta sa pripadajućim mjerama i projektima

Veza sa prioritetom i mjerom	Projekat	Izvori finansiranja		
		Budžet	Eksterni izvori	Ukupno
1. 1. STRATEŠKI CILJ: UNAPRIJEĐENO EFIKASNO UPRAVLJANJE LOKALNIM EKONOMSKIM RAZVOJEM				
1.1. Prioritet	1.1. Uspostaviti okruženje poticajno za poslovanje			
1.1.1. Mjera	1.1.1. Unapređenje poslovnog ambijenta za razvoj preduzetništva			
	1.1.1.1. Projekat: Centar za razvoj preduzetništva Novo Sarajevo	600.000	150.000	750.000
	1.1.1.2. Projekat: Subvencioniranje troškova registracije obrta	120.000	-	120.000
	1.1.1.3. Projekat: Subvencioniranje troškova obrade kredita i kamatne stope/profitne marže privatnim preduzećima i preduzetnicima	210.000	-	210.000
1.1.2. Mjera	1.1.2. Unapređenje promocije lokalne privrede i potencijala za investiranje			
	1.1.2.1. Business Friendly Certificate – BFC	30.000	-	30.000
	1.1.2.2. Projekat: Priprema pilot projekata za jačanje JPP	0	-	0
	1.1.2.3. Projekat: Unapređenje općinskih kapaciteta i metoda djelovanja prema investitorima	68.000	12.000	80.000
1.2. Prioritet	1.2. Kreirati inkluzivan i održiv preduzetnički ekosistem			

1.2.1. Mjera	1.2.1. Povećanje učinkovitosti programa mjera aktivne politike zapošljavanja			
	1.2.1.1. Projekat: Implementacija redizajniranog Programa mjera aktivne politike zapošljavanja	1.400.000	-	1.400.000
	1.2.1.2. Projekat: Inkubator poslovnih ideja za start up biznis	173.000	181.000	354.000
	1.2.1.3. Projekat: Razvoj socijalnog preduzetništva	65.000	-	65.000
	1.2.1.4. SYSTEM – Sistemska podrška uspostavljanju i poboljšanju mehanizama podrške samozapošljavanju	25.816	272.047	297.863
1.2.2. Mjera	1.2.2. Sistemska podrška razvoju privrede sa težištem na sektor kulturnih i kreativnih industrija			
	1.2.2.1. Projekat: Podrška digitalnoj transformaciji subjektima male privrede	150.000	-	150.000
	1.2.2.2. Projekat: Podrška u nabavci osnovnih sredstava za rad i razvoj poslovanja za subjekte male privrede	450.000	-	450.000
	1.2.2.3. Projekat: Podrška za uvođenje certifikata i međunarodnih standarda kvalitete	70.000	-	70.000
	1.2.2.4. Projekat: Projekat otvorenih inovacija i razvoja	90.000	30.000	120.000
1.3. Prioritet	1.3. Unaprijediti razvoj i promociju turizma			
1.3.1. Mjera	1.3.1. Razvoj turističke infrastrukture i promocija turističkih potencijala			
	1.3.1.1. Projekat: Vilsonovo šetalište – otvoreni kulturni centar	200.000	150.000	350.000
	1.3.1.2. Projekat: Revitalizacija Spomen - parka Vraca	455.000	1.000.000	1.455.000
	UKUPNO	4.106.816	1.795.047	5.901.863

Veza sa prioritetom i mjerom	Projekat	Izvori finansiranja		
		Budžet	Eksterni izvori	Ukupno
2. STRATEŠKI CILJ: UNAPRIJEĐENI USLOVI ZA KVALITETAN I INKLUZIVAN DRUŠTVENI RAZVOJ				
2.1. Prioritet	2.1. UNAPRIJEDITI AMBIJENT ZA RAZVOJ KULTURE I SPORTA			
2.1.1. Mjera	2.1.1. Unapređenje kulturnih i sportsko-rekreativnih sadržaja			
	2.1.1.1. Projekat: „Pozorište i film za sve generacije“	124.000	30.000	154.000
	2.1.1.2. Projekat: “Zimska čarolija”	520.000	-	520.000
	2.1.1.3. Projekat: ”Sport dostupan svima”	290.000	30.000	320.000
	2.1.1.4. Projekat:”Kultura je IN”	120.000	0	120.000
2.1.2. Mjera	2.1.2. Unapređenje zaštite kulturno-historijskog naslijeđa			
	2.1.2.1. Projekat: Izgradnja Centralnog spomenika šehidima i poginulim borcima	600.000	-	600.000
	2.1.2.2. Projekat: “Njegovanje kulture sjećanja”	150.000	-	150.000
2.2. Prioritet	2.2. UNAPRIJEDITI KVALITET I DOSTUPNOST OBRAZOVANJA TE POLOŽAJA MLADIH			
2.2.1. Mjera	2.2.1. Unapređenje inkluzivnog obrazovanja			
	2.2.1.1 Projekat: Kabinet za asistivnu tehnologiju i senzornu integraciju	130.000	-	130.000
	2.2.1.2. Projekat: Radionice za radnu okupaciju za učenike s teškoćama u razvoju	170.000	-	170.000
2.2.2. Mjera	2.2.2. Poboljšanje prostornih i materijalnih uvjeta obrazovnih ustanova			
	2.2.2.1 Projekat: Izgradnja objekta JU OŠ „Pofalići“	1.800.000	11.200.000	13.000.000

	2.2.2.2. Projekat: Poboljšanje dostupnosti prostora osnovnih škola osobama sa poteškoćama u kretanju	100.000	290.000	390.000
	2.2.2.3. Projekat: Rekonstrukcija objekta vrtića „Kolibri“	200.000	1.100.000	1.300.000
	2.2.2.4. Projekat: Rekonstrukcija objekta vrtića „Narcis“	300.000	2.700.000	3.000.000
	2.2.2.5. Projekat: Nabavka opreme i didaktičkog materijala za obrazovne ustanove	650.000	-	650.000
	2.2.3. Podrška mladima			
2.2.3. Mjera	2.2.3.1. Projekat: Stipendiranje učenika i studenata	4.200.000	-	4.200.000
	2.2.3.2. Projekat: Podrška stambenom zbrinjavanju mladih	350.000	-	350.000
	2.2.3.3. Projekat: Mobilnost mladih	60.000	-	60.000
	2.2.3.4. Projekat: Mladi@novosarajevo	50.000	-	50.000
2.3. Prioritet	2.3. UNAPRIJEDITI ZAŠTITU ZDRAVLJA STANOVNIŠTVA I SOCIJALNIH USLUGA			
	2.3.1. Unapređenje zdravih stilova života			
2.3.1. Mjera	2.3.1.1. Projekat: Promocija zdravih stilova života	60.000	10.000	70.000
	2.3.1.2. Projekat: Preventivni program u cilju unapređenja zaštite zdravlja stanovništva	70.000	-	70.000
	2.3.1.3. Projekat: Živi sigurno	140.000	0	140.000
	2.3.1.4. Projekat: Welcome baby	260.000	0	260.000
	2.3.1.5. Projekat: Treća životna dob	2.450.000	-	2.450.000
2.3.2. Mjera	2.3.2. Unapređenje socijalne inkluzije			

	2.3.2.1. Projekat: Najbolji ja	140.000	-	140.000
	2.3.2.2. Projekat: Inkluzija-korak bliže društvu bez prepreka	245.000	-	245.000
UKUPNO (KM)		13.179.000	15.360.00	28.539.000

Veza sa prioritetom i mjerom	Projekat	Izvori finansiranja		
		Budžet	Eksterni izvori	Ukupno
3. STRATEŠKI CILJ: UNAPRIJEĐEN URBANI RAZVOJ, KOMUNALNA INFRASTRUKTURA I ZAŠTITA OKOLIŠA				
3.1. Prioritet	3.1. OSIGURATI POKRIVENOST PLANSKOM DOKUMENTACIJOM CIJELOG PODRUČJA OPĆINE			
3.1.1. Mjera	3.1.1. Izrada prostorno – planske dokumentacije			
	3.1.1.1. Projekat: RP „Centar Novo Sarajevo“	27.500	-	27.500
	3.1.1.2. Projekat: RP „Brdo Hrasno“	135.800	-	135.800
	3.1.1.3. Projekat: RP „Paromlinska“	22.500	.	22.500
	3.1.1.4. Projekat: RP „Velešići“	150.000	-	150.000
	3.1.1.5. Projekat: RP „Grbavica“	-	-	-
	3.1.1.6. Projekat: RP „Sarajevogas-Bosnalijek“	41.000	0	41.000
	3.1.1.7. Projekat: RP „Kvadrant C - Marijin Dvor“	22.900	0	22.900

	3.1.1.8. Projekat: RP „Pofalići - Ciglane“	22.066	0	22.066
3.2. Prioritet	3.2. USPOSTAVITI OKOLINSKU POLITIKU I PRAĆENJE STANJA OKOLIŠA			
	3.2.1. Izrada strateških dokumenata u cilju provođenja mjera zaštite okoliša			
3.2.1. Mjera	3.2.1.1. Projekat: Izrada Lokalnog akcionog plana za zaštitu okoliša za ONS (LEAP)	20.000	20.000	40.000
	3.2.1.2. Projekat: Izrada Plana upravljanja otpadom za Općinu Novo Sarajevo	20.000	-	20.000
	3.2.1.3. Projekat: Izrada Programa poboljšanja energijske efikasnosti Općine Novo Sarajevo	15.000	-	15.000
	3.2.1.4. Projekat: Izrada elaborata zaštite izvorišta Kovačići	10.250	14.750	25.000
	3.2.2. Podizanje svijesti o zaštiti okoliša			
3.2.2. Mjera	3.2.2.1. Projekat: Program edukacije i obuke o zaštiti okoliša Općine Novo Sarajevo	260.000	-	260.000
	3.2.2.2. Projekat: Razvoj i implementacija urbanih bašti	50.000	90.000	140.000
3.3. Prioritet	3.3. UNAPRIJEDITI ENERGIJSKU EFIKASNOST I KVALITETU ZRAKA			
	3.3.1. Povećanje energijske efikasnosti javnih objekata			
3.3.1. Mjera	3.3.1.1. Projekat: Primjena mjera energijske efikasnosti u javnim objektima u vlasništvu Općine	200.000	800.000	1.000.000
	3.3.1.2. Projekat: Primjena mjera energijske efikasnosti u objektima predškolskog i školskog obrazovanja	300.000	500.000	800.000
	3.3.2. Povećanje energijske efikasnosti u stambenom sektoru (u objektima individualnog i kolektivnog stanovanja)			
3.3.2. Mjera	3.3.2.1. Projekat: Primjena mjera energijske efikasnosti individualnih objekata	300.000	700.000	1.000.000

	3.3.2.2. Projekat: Primjena mjera energijske efikasnosti objekata kolektivnog stanovanja	1.050.000	2.450.000	3.500.000
3.3.3. Mjera	3.3.3. Povećanje energijske efikasnosti komunalnih usluga			
	3.3.3.1. Projekat: Smart City	300.000	400.000	700.000
3.4. Prioritet	3.4. UNAPRIJEDITI KOMUNALNE USLUGE I KOMUNALNU INFRASTRUKURU			
3.4.1. Mjera	3.4.1. Unapređenje infrastrukture i usluga za odvojeno prikupljanje otpada			
	3.4.1.1. Projekat: Nabavka i jačanje potrebne infrastrukture za dvolinijsko prikupljanje otpada	200.000	140.000	340.000
	3.4.1.2. Projekat: Nabavka i jačanje potrebne infrastrukture za prikupljanje reciklažnog otpada – zeleni otoci	550.000	284.215	834.215
3.4.2. Mjera	3.4.2. Unapređenje usluga vodosnabdijevanja i odvodnje otpadnih i oborinskih voda			
	3.4.2.1. Projekat: Izgradnja kanalizacione i vodovodne mreže u ulici Pofalička	240.000	360.000	600.000
	3.4.2.2. Projekat: Izgradnja kanalizacione i vodovodne mreže u ulici Petra Sinana Šaina	150.000	350.000	500.000
	3.4.2.3. Projekat: Izgradnja kanalizacione i vodovodne mreže u ulici Muhameda ef. Pandže	100.000	170.000	270.000
	3.4.2.4. Projekat: Izgradnja kanalizacione i vodovodne mreže u ulici Gornji Velešići	100.000	150.000	250.000
	3.4.2.5. Projekat: Izgradnja kanalizacione i vodovodne mreže u dijelu ulice Travnička	120.000	180.000	300.000
	3.4.2.6. Projekat: Izgradnja kanalizacione i vodovodne mreže u dijelu ulice Humska	340.000	510.000	850.000
3.5. Prioritet	3.5. OSIGURATI ZAŠTITU I UPRAVLJANJE ZEMLJIŠTEM			
3.5.1. Mjera	3.5.1. Poboljšanje stanja zemljišta			

	3.5.1.1. Projekat: Sanacija klizišta na području općine Novo Sarajevo	400.000	600.000	1.000.000
3.6. Prioritet	3.6. POBOLJŠATI STANJE JAVNIH I ZELENIH POVRŠINA PUTEM UPRAVLJANJA, ZAŠTITE I KORIŠTENJA			
	3.6.1. Rekonstrukcija, izgradnja i uređenje javnih i zelenih površina			
3.6.1. Mjera	3.6.1.1. Projekat: Izgradnja i uređenje sportsko-rekreativne zone „Park-šume Hum“	2.000.000	2.000.000	4.000.000
	3.6.1.2. Projekat: Izgradnja i uređenje "Centra za edukaciju, sport i rekreaciju Vinko Šamarlić"	2.500.000	3.500.000	6.000.000
	3.6.1.3. Projekat: Razvoj i implementacija zelene infrastrukture na području općine Novo Sarajevo	300.000	900.000	1.200.000
	3.6.1.4. Projekat: Izgradnja prostora za odmor i rekreaciju u ul. Varaždinska	190.000	450.000	640.000
3.7. Prioritet	3.7. RAZVITI I UNAPRIJEDITI SAOBRAĆAJNU INFRASTRUKTURU			
	3.7.1. Poboljšana saobraćajna dostupnost, infrastruktura i sigurnost			
3.7.1. Mjera	3.7.1.1. Projekat: Izgradnja saobraćajnice Hum Brdo-Bušće – I faza	709.600	-	709.600
	3.7.1.2. Projekat: Postavljanje zvučne signalizacije za slijepa i slabovidna lica	120.000	170.000	290.000
	3.7.1.3. Projekat: Izgradnja potpornih zidova u cilju obezbjeđenja saobraćajnice	360.400	-	360.400
	3.7.1.4. Projekat: Izgradnja podzemne garaže na lokalitetu „Loris“ Hrasno 1 – I faza	30.000	-	30.000
UKUPNO		11.357.016	14.738.965	26.095.981

Veza sa prioritetom i mjerom	Projekat	Izvori finansiranja		
		Budžet	Eksterni izvori	Ukupno
4. STRATEŠKI CILJ: EFIKASAN, ODGOVORAN I TRANSPARENTAN JAVNI SEKTOR				
4.1. Prioritet	4.1. UNAPRIJEDITI SISTEM PLANIRANJA I UPRAVLJANJA RAZVOJEM			
4.1.1. Mjera	4.1.1. Jačati kapacitete općine u sistemu planiranja i upravljanja razvojem			
	4.1.1.1. Projekat: Osnaživanje kapaciteta Općine za planiranje i upravljanje razvojem te povlačenje sredstava iz EU i drugih fondova	35.000	5.000	40.000
4.1.2. Mjera	4.1.2. Provesti digitalnu transformaciju javne uprave			
	4.1.2.1. Projekat: Digitalizacija i razvoj e-uprave	250.000	150.000	400.000
	4.1.2.2. Projekat: E-beba	100.000	-	100.000
4.1.3. Mjera	4.1.3. Osigurati djelotvorno, učinkovito i transparentno upravljanje općinskom imovinom			
	4.1.3.1. Projekat: Izrada Strateškog plana upravljanja imovinom	15.000	15.000	30.000
4.1.4. Mjera	4.1.4. Unapređenje i jačanje saradnje javnog i civilnog sektora (OCD)			
	4.1.4.1. Projekat: Unapređenje modela za saradnju vladinog i nevladinog sektora	1.100.000	300.000	1.400.000
4.1.5. Mjera	4.1.5. Unapređenje komunikacije sa građanima			

	4.1.5.1. Projekat: Izrada Komunikacijske strategije Općine Novo Sarajevo	7.000	-	7.000
4.2. Prioritet	4.2. Unaprijediti javni sistem zaštite, spašavanja i sigurnosti građana			
	4.2.1. Jačanje kapaciteta subjekata zaštite i spašavanja			
4.2.1. Mjera	4.2.1.1. Projekat: Opremanje Službe zaštite od požara neophodnom opremom i obučavanje vatrogasaca	180.000	-	180.000
	4.2.1.2. Projekat: Nabavka opreme za Jedinicu za obezbjeđenje i zaštitu	200.000	-	200.000
	4.2.1.3. Projekat: Izgradnja Doma civilne zaštite-I faza	170.000	-	170.000
	4.2.2. Osiguranje sistemskog pristupa unapređenju sigurnosti građana			
4.2.2. Mjera	4.2.2.1. Projekat: Instaliranje video nadzora javnih površina, postavljanje kamera i nadzornog centra	600.000	-	600.000
	4.2.2.2. Projekat: Ugradnja pumpnih sistema i hidrantskih mreža	230.000	-	230.000
	UKUPNO	2.887.000	470.000	3.357.000

7.4. DODATNI PRILOZI

Prilog 3_Finansijska
projekcija 2021-202

Osnov
implementacije_Proj